

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ahmet ELNUR

KADINLARIN VE ERKEKLERİN TEK BAŞINA SEYAHAT DENEYİMLERİNİN
TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA ANALİZİ

Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2022

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ahmet ELNUR

KADINLARIN VE ERKEKLERİN TEK BAŞINA SEYAHAT DENEYİMLERİNİN
TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA ANALİZİ

Danışman

Prof. Dr. Nurşen ADAK

Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2022

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ahmet ELNUR'un bu çalışması, jürimiz tarafından Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Gönül DEMEZ (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Nurşen ADAK (İmza)

Üye : Prof. Dr. Ebru GÜNLÜ (İmza)

Üye : Doç. Dr. Özlem BALKIZ (İmza)

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Ece ÖMÜRİŞ (İmza)

Tez Başlığı: Kadınların ve Erkeklerin Tek Başına Seyahat Deneyimlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Analizi

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 10/12/2021

Mezuniyet Tarihi : 06/01/2022

(İmza)
Prof. Dr. Ebru İÇİGEN
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “Kadınların ve Erkeklerin Tek Başına Seyahat Deneyimlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Analizi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Ahmet ELNUR

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Ahmet ELNUR
Öğrenci Numarası	20175275001
Enstitü Ana Bilim Dalı	Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet
Programı	Doktora
Programın Türü	() Tezli Yüksek Lisans (X) Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Nurşen ADAK
Tez Başlığı	Kadınların ve Erkeklerin Tek Başına Seyahat Deneyimlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Analizi
Turnitin Ödev Numarası	1734557357

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 182 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 21/12/2021 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç %2

alıntılar dahil %10'dur.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orjinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orjinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orjinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

21/12/2021

(imzası)
Prof. Dr. Nurşen ADAK

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
TABLOLAR LİSTESİ	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
TEŞEKKÜR.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BOŞ ZAMAN VE TEK BAŞINA SEYAHAT

1.1. Boş Zaman Etkinliği Olarak Turistik Deneyim.....	4
1.1.1. Deneyim Alanları	6
1.1.2. Seyahat Motivasyonları	7
1.2. Turist Tipolojileri	10
1.2.1. Cohen Tipolojileri.....	10
1.2.2. Plog Tipolojileri	12
1.2.3. Mehmetoglu Tipolojileri.....	14
1.3. Tek Başına Seyahat	15

İKİNCİ BÖLÜM

TEK BAŞINA SEYAHAT VE TOPLUMSAL CİNSİYET İLİŞKİSİ

2.1. Boş Zaman ve Toplumsal Cinsiyet.....	20
2.2. Toplumsal Cinsiyet ve Seyahat Deneyimi.....	24
2.3. Tek Başına Seyahat ve Toplumsal Cinsiyet	26
2.3.1. Seyahat Motivasyonları.....	26
2.3.2. Konaklama ve Yemek Hizmetleri.....	30
2.3.3. Destinasyon Seçimleri.....	31
2.3.4. Seyahat Kısıtlayıcıları	32
2.4. Turizmin Eril ve Dişil Boyutları.....	34
2.4.1. Flanör ve Khoraster.....	35
2.4.2. Bir Khora Olarak Destinasyon.....	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA DENEYİMİ VE SONUÇLARI

3.1. Araştırma Deneyimi	39
3.1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	39
3.1.2. Araştırmanın Yöntemi.....	40
3.1.4. Veri Toplama Araçları ve Katılımcıların Belirlenmesi.....	41
3.1.5. Verilerin Analizi	45
3.1.6. Araştırmanın Güven Duyulabilirliği ve Etik Boyutu.....	46
3.1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	48
3.2. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	48
3.3. Seyahat Motivasyonuna İlişkin Bulgular	49
3.3.1. Seyahat Motivasyon Unsurları: Kendi Başına Hareket Etme / Kendini Test Etme	50
3.3.2. Seyahat Planlamasını Etkileyen Faktörler: Karanlık Olmadan Varma / Ekonomik Etmenler	58
3.3.3. Seyahat Deneyimine Yüklene (Sosyo-Psikolojik) Anlamlar: Güçlendirici / Heyecan Verici.....	63
3.4. Turizm Olgusu Deneyimine İlişkin Bulgular	71
3.4.1. Seyahate Hazırlık ve Ulaşım Türü Tercihleri: Detaylı Hazırlık / İklimsel Koşullar	71
3.4.2. Konaklama Yeri Seçimini Etkileyen Faktörler: Güvenlik / Ekonomiklik.....	77
3.4.3. Yiyecek İçecek İşletmesi Tercihleri: Atıştırmalık Yiyecekler / Olumsuz Deneyimler	83
3.5. Destinasyon Seçimine İlişkin Bulgular	87
3.5.1. Destinasyon Seçimini Etkileyen Faktörler: Güvenlik / Sosyalleşme.....	87
3.5.2. Seyahat Bilgi Kaynakları Kullanımı: Gezi Blogları / Katılımcı Medya	92
3.5.3. Etkinlik Planlamasında Dikkat Edilen Konular: Esnek Planlama / Bütçe	97
3.6. Seyahat Kısıtlayıcılarına İlişkin Bulgular.....	101
3.6.1. Seyahat Sürecinde Yaşanan Sorunlar: Konum Hakkında Haber Verme / Hırsızlık Endişesi	101
3.6.2. Tek Başına Seyahate Yönelik Tutumlar: Cinsiyetçi Bakış / Geleneksel Beklentiler	107
3.6.3. Tek Başına Seyahat Etmenin Avantaj ve Dezavantajları: Güçlenme ve Dikkatli Olma İhtiyacı / Kendini Güvende Hissetme ve İletişim Sorunları	115

SONUÇ.....	124
KAYNAKÇA.....	134
EK 1- KATILIMCI VERİLERİ	150
EK 2- ÖN GÖRÜŞME FORMU	156
EK 3- DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME SORULARI	157
EK 4- ÖRNEK DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME DEŞİFRESİ	158
ÖZGEÇMİŞ.....	167

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 Deneyim Alanları.....	6
Şekil 3.1 Seyahat Motivasyon Unsurları İki Vaka Modeli.....	58
Şekil 3.2 Seyahat Planlamasını Etkileyen Faktörler İki Vaka Modeli.....	62
Şekil 3.3 Seyahat Deneyimine Yüklenen (Sosyo-Psikolojik) Anlamlar İki Vaka Modeli.....	71
Şekil 3.4 Seyahate Hazırlık ve Ulaşım Türü Tercihleri İki Vaka Modeli.....	77
Şekil 3.5 Konaklama Yeri Seçimini Etkileyen Faktörler İki Vaka Modeli.....	82
Şekil 3.6 Yiyecek İçecek İşletmeci Tercihleri İki Vaka Modeli.....	87
Şekil 3.7 Destinasyon Seçimini Etkileyen Faktörler İki Vaka Modeli	92
Şekil 3.8 Seyahat Bilgi Kaynakları Kullanımı İki Vaka Modeli	96
Şekil 3.9 Etkinlik Planlamasında Dikkat Edilen Konular İki Vaka Modeli	100
Şekil 3.10 Seyahat Sürecinde Yaşanan Sorunlar İki Vaka Modeli.....	107
Şekil 3.11 Tek Başına Seyahate Yönelik Tutumlar İki Vaka Modeli.....	114
Şekil 3.12 Tek Başına Seyahatin Avantaj ve Dezavantajları İki Vaka Modeli	123

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 İtme ve Çekme Faktörleri	8
Tablo 1.2 Allosentrik ve Psikosentrik Kişilik Tiplerinin Karşılaştırılması	13
Tablo 1.3 Bireyci ve Toplumcu Eğilimli Turist Taksonomisi	14
Tablo 1.4 Yalnız Gezin Tipolojisi (Seyahat Gerekçelerine Göre).....	18
Tablo 2.1 Kadınların ve Erkeklerin Seyahat Motivasyonları	29
Tablo 2.2 Turizmin Eril ve Dişil Boyutları.....	38
Tablo 3.1 Görüşmenin Yedi Aşaması.....	42
Tablo Ek-1.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri.....	150

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BAE	: Birleşik Arap Emirlikleri
Bkz.	: Bakınız
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
vs.	: Ve saire

ÖZET

Toplumsal yaşamın deneyimlenme şekillerini biçimlendiren toplumsal cinsiyet ilişkileri, kadınların ve erkeklerin boş zaman deneyimleri üzerinde de doğrudan etkili olmaktadır. Çalışma kapsamında kadınların ve erkeklerin ataerkil toplumsal düzenlemeler üzerinden şekillenen tek başına seyahat deneyimleri incelenerek, bu deneyimlerdeki farklılık ve benzerliklerin araştırılması amaçlanmıştır. Turistik deneyimin bir boş zaman etkinliği olarak kadın çalışmaları ve toplumsal cinsiyet perspektifi ile ele alındığı, tek başına seyahat sürecinin toplumsal olarak inşa edilen kadınlık ve erkeklik normlarından nasıl etkilendiğine odaklanan bu doktora tezinde öncelikle turistik deneyim, turist tipolojileri ve tek başına seyahat deneyimi üzerine yapılmış çalışmalar irdelenmiştir. Daha önce yapılmış çalışmalar çerçevesinde tek başına seyahat ve toplumsal cinsiyet ilişkisi ele alınarak, deneyimin cinsiyetlendirilmiş boyutları açığa çıkarılmıştır. Tek başına seyahat deneyiminin öne çıkan bileşenleri detaylı bir şekilde açıklanarak, toplumsal cinsiyet bağlamında yeniden yapılandırılmış olan turizmin eril ve dişil boyutları kavramları üzerinde durulmuştur.

Kadınların ve erkeklerin tek başına seyahat deneyimlerinin toplumsal cinsiyet boyutunun çözümlenmesi amacı doğrultusunda gerçekleştirilen bu çalışmada niteliksel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Kartopu örnekleme tekniği ile daha önce boş zaman değerlendirme amaçlı tek başına seyahat etmiş olan 26 kadın, 20 erkek olmak üzere 46 görüşmeciye ulaşılmış ve derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme verileri, MAXQDA Analytics Pro 2020 programında kodlanarak analiz edilmiştir. Konuya ilişkin daha önce yapılmış çalışmalardan farklı olarak tek başına seyahatin deneyimsel boyutlarının hem kadınları hem de erkekleri kapsayacak şekilde ele alındığı bu doktora tezi kapsamında elde edilen veriler sonucunda; gündelik hayatta karşılaşılan toplumsal cinsiyete dayalı mekânsal-zamansal kısıtlayıcıların tek başına seyahat süreçleri üzerinde önemli bir şekilde etkili olduğu, ataerkil kontrol sistemi tarafından sürekli yeniden üretilen korku coğrafyasının kadınların seyahat sırasındaki hareketliliklerini güvenlik kaygıları üzerinden şekillendirdiği, toplumsal olarak ise tek başına seyahatin cinsiyetlendirilmiş bir faaliyet olarak yapılandırıldığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Tek başına seyahat, Toplumsal cinsiyet, Boş zaman, Seyahat deneyimi

SUMMARY

ANALYSIS OF SOLO TRAVEL EXPERIENCES OF WOMEN AND MEN IN THE CONTEXT OF GENDER

Gender relations, which shape the ways in which social life is experienced, also have a direct impact on the leisure experiences of women and men. Within the scope of the study, it has been aimed to investigate the differences and similarities in these experiences by examining the solo travel experiences of women and men shaped by patriarchal social arrangements. Focusing on how the solo travel process is influenced by socially constructed norms of femininity and masculinity, this doctoral thesis primarily examines studies on tourist experience, tourist typologies, and solo travel experience. Within the framework of previous studies, the gendered dimensions of experience have been revealed by considering the relationship between solo travel and gender. The prominent components of the solo travel experience have been—explained in detail and the concepts of masculine and feminine dimensions of tourism reconstructed in the context of gender have been emphasized.

Qualitative research method has been adopted in this study which was carried out with the aim of analyzing the gender dimension of solo travel experiences of women and men. With the snowball sampling technique, 46 interviewees, including 26 women and 20 men who had previously traveled alone were reached and in-depth interviews were conducted. Interview data were analyzed by coding in the MAXQDA Analytics Pro 2020 program. As a result of the data obtained within the scope of this doctoral thesis, in which the experiential dimensions of solo travel are discussed in a way that includes both women and men, unlike the previous studies on the subject; it has emerged that the gender-based spatio-temporal constraints encountered in daily life have a significant impact on the solo travel processes; the geography of fear, which is constantly reproduced by the patriarchal control system, shapes the mobility of women during travel through security concerns and socially, solo travel is structured as a gendered activity.

Keywords: Solo travel, Gender, Leisure, Travel experience

TEŞEKKÜR

Tezimin başlangıcından bu yana desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, her zaman bana yol gösteren ve değerli fikirlerini benimle paylaşan danışman hocam Prof. Dr. Nurşen ADAK'a sonsuz teşekkür ederim. Tez izleme komiteleri ve tez savunma jürisi aşamalarında katkılarından dolayı Prof. Dr. Gönül DEMEZ, Dr. Öğretim Üyesi Ece ÖMÜRİŞ, Prof. Dr. Ebru GÜNLÜ ve Doç. Dr. Özlem BALKIZ'a çok teşekkür ederim. Tez yazım sürecinde desteğini sunan değerli arkadaşlarım Erkan USLU, Tuğçe TUNCA, Gülden TUNA DUR'a ve son olarak COVID-19 pandemisi döneminde değerli vakitlerini ayırıp görüşmelere katılım gösteren tüm yalnız gezginlere ayrıca teşekkür ederim.

Ahmet ELNUR
Antalya, 2022

GİRİŞ

İnsanların gündelik hayatlarında sürekli bir şekilde karşılaştıkları çeşitli kurumsal ve örgütsel kuralların baskıcı denetiminden bir süreliğine uzaklaşıp yenilenme amaçları, onların turistik deneyim sürecinde yer almalarını sağlamaktadır. İnsanlar, turistik ortamları günlük yaşamın her türlü sınırlama ve denetimlerinden bir süre uzaklaşılarak diledikleri gibi yaşama isteğine cevap veren ortamlar olarak algılamakta ve düşünmektedirler (Rızaoğlu, 2012: 190). Söz konusu turistik ortamların deneyimlenmesi sayesinde bireyler, kısa bir süreliğine de olsa günlük rutinlerinden uzaklaşma imkânına sahip olabilmektedirler. İkamet edilen yerden başka bir yere seyahat edilerek, çalışma yaşamının stresiyle başa çıkma amacı doğrultusunda bir kaçış olanağı da elde edilmektedir.

Küreselleşme ve postmodern yapılanmalarla birlikte “tek başına seyahat”, turizm pazarının önemli bir parçası haline gelmiştir. Diğer bir deyişle tek başına seyahat, yükselen yeni bir turizm eğilimi olarak öne çıkmaya başlamıştır. Her geçen gün daha çok insan, boş zamanlarını değerlendirmek için evlerinden tek başına ayrılarak seyahat etmeyi tercih etmekte, seyahatleri süresince birileriyle etkileşime girseler de ağırlıklı olarak yalnız seyahat etmekte; seyahat güzergâhları, planları ve seçimlerinden bizzat kendileri sorumlu olmaktadır (Kaba ve Emekli, 2018: 113; Wilson, 2004: 9). Bazı seyahatlerinde paket tur organizasyonlarını tercih eden yalnız gezginler, ağırlıklı olarak statik bir seyahat programına bağlı olmadan bağımsız seyahat etmekte ve böylece turistik destinasyonları daha özgür bir şekilde keşfetme olanağını elde etmektedirler. Zenginleştirici bir seyahat deneyimi kazanılması hedefi doğrultusunda gerçekleştirilen bu seyahatler sonucunda gezginler, hem yeni kültürlerle etkileşimde bulunabilmekte hem de kendi sınırlarını yeniden tanıyabilmektedirler.

Günümüzde her alanda karşımıza çıkan ve sürekli olarak yeniden üretilerek sürdürülen toplumsal cinsiyet, turistik deneyim süreçlerinin şekillenmesinde de doğrudan etkili olmaktadır. Söz konusu turistik ortamlardaki toplumsal cinsiyet inşaları, sadece ataerkil varsayımları ve ideolojileri yeniden ürettikleri için değil, daha da önemlisi turizm olgusunun toplumsal cinsiyetin daha farklı inşa biçimlerini anlamaya, betimlemeye ve açıklamaya yönelik sunduğu olanaklardan dolayı önem taşımaktadır. Turizm olayının oluşması için temel koşul olan yer değiştirmeyi sağlayan seyahat etkinliğinin tek başına gerçekleştirildiği tek başına seyahat, toplumsal cinsiyet ve turizm ilişkisinin daha iyi anlaşılması için önemli bir çalışma alanını oluşturmaktadır. Bu alanda yapılmış çalışmalarda daha çok yalnız seyahat eden kadınların seyahat motivasyonları ve seyahat kısıtlayıcılarına odaklanıldığı gözlenmektedir. Değişen sosyal ve politik koşullarla birlikte kadınların da kendi zevkleri ve memnuniyetleri için yalnız

seyahat etmeye başlayarak, “eş”, “anne”, “kız arkadaşı” veya “ev kadını” gibi “geleneksel” kimliklerinden uzaklaştıkları ifade edilmektedir (Myers, 2010: 16). Ancak tek başına seyahat deneyiminin toplumsal cinsiyet bağlamında anlaşılması için araştırma çerçevesinin erkekleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekli görülmektedir. Bu noktadan yola çıkılarak çalışmanın odak noktasını, tek başına seyahat eden kadınların ve erkeklerin deneyimlerinin incelenmesi, bu deneyimlerdeki toplumsal cinsiyet yapısının açığa çıkarılması oluşturmaktadır. Söz konusu odak noktası dâhilinde, bu doktora tez çalışmasında temel olarak “*tek başına seyahat deneyimleri, toplumsal cinsiyete göre nasıl farklılaşmaktadır?*” sorusuna yanıt aranmaktadır. Bu bağlamda çalışmada “yaşanan deneyim” üzerine derinlemesine betimleme ve yorumlama imkânı sunan fenomenolojik nitel araştırma deseni kullanılmıştır.

Tek başına seyahatin cinsiyetlendirilmiş deneyim boyutlarını anlamak, keşfetmek ve daha önce tek başına seyahat etmiş kadınların ve erkeklerin deneyimleri üzerinden toplumsal cinsiyet boyutunun katılımcıların bakış açıları üzerinden ortaya çıkarılması amacı kapsamında gerçekleştirilen bu doktora tez çalışması üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde boş zaman etkinliği olarak turistik deneyim üzerinde genel bir çerçeve çizilmesi doğrultusunda deneyim alanları ve seyahat motivasyonu kavramları ele alınmış, seyahat motivasyonu faktörleri irdelenmiştir. Tek başına seyahat olgusunun tanımlanması çerçevesinde öncelikle genel olarak turistik deneyim üzerine yapılan turist tipolojileri çalışmalardan bağımsız seyahat şekillerini de kapsayan çalışmalara kısaca değinilmiş, daha sonra ise Mehmetoglu (2004) tarafından tek başına seyahat deneyiminin açıklanması doğrultusunda geliştirilen yalnız gezgin tipolojisi çalışması detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Tek başına seyahat, bir sosyo-kültürel süreç olarak ele alındığında geleneksel ataerkil yapılar tarafından üretilen toplumsal cinsiyet temsillerinin seyahat sürecine yansımaları açık bir şekilde fark edilmektedir. Bu yansımaların belirginleştirilmesi çerçevesinde, çalışmanın ikinci bölümünde tek başına seyahat deneyimine toplumsal cinsiyet bağlamında odaklanılmış ve böylece boş zamanın cinsiyetlendirilmiş yapısı daha önce gerçekleştirilmiş çalışmalar üzerinden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle tezin temel kuramsal çerçevesini oluşturan, toplumsal cinsiyeti sosyal etkileşimler yoluyla inşa edilen bir bağlam olarak kavramsallaştıran West ve Zimmerman'ın (1987) “toplumsal cinsiyeti oluşturma” kuramı ele alınmıştır. Ayrıca toplumsal cinsiyeti gündelik hayatta bir uygulama alanı olarak konumlandıran Butler'ın (1990) “toplumsal cinsiyet performatifliği” kuramı incelenmiştir. Daha sonra ise mekânsal ve zamansal kısıtlayıcılar tarafından şekillendirilen boş zaman içerisinde gerçekleştirilen tek başına seyahatin deneyimsel boyutlarının detaylandırılması açısından yapısal bileşenlerinin ortaya çıkarılması gerekliliğinden hareketle, deneyimin

toplumsal cinsiyet bağlamında ele alındığı çalışmalar ayrıntılı bir şekilde gözden geçirilmiştir. Tek başına seyahat deneyiminin kavramsal bileşenleri bu çalışmalar üzerinden ortaya konulduktan sonra Wearing ve Wearing (1996) tarafından turistik deneyimlerin toplumsal cinsiyet perspektifinden açıklanması doğrultusunda yapılandırılmış olan “turizmin eril ve dişil boyutları” analiz çerçevesinde yer alan kavramlar detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın konusu ve önemi, yöntemi, sınırlılıkları, veri toplama araçları, katılımcıların belirlenmesi konularında bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca Kvale (2007) tarafından oluşturulmuş “görüşmenin yedi aşaması” çalışma planı çerçevesinde, tek başına seyahat deneyiminin yapısal bileşenleri üzerinden tasarlanmış olan yarı yapılandırılmış tematik görüşme formu alt temaları üzerinden sunulmuştur. Görüşme verilerinin işlenmesi, analizi, güven duyulabilirliği süreçleri açıklanmakta, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine yer verilmiştir. Görüşme sonucunda elde edilen veriler toplumsal cinsiyet bakış açısı ile yorumlanarak analiz edildikten sonra bulguların bütünsel değerlendirmesinin yapıldığı sonuç bölümüyle çalışma tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BOŞ ZAMAN VE TEK BAŞINA SEYAHAT

Çalışmanın bu bölümünde boş zaman etkinliği olarak turistik deneyim, deneyim alanları ve seyahat motivasyonu kavramları ele alınmış, turist tipolojileri ve yalnız gezgin tipolojisi çalışmaları detaylı bir şekilde incelenmiştir.

1.1. Boş Zaman Etkinliği Olarak Turistik Deneyim

Boş zaman etkinlikleri insanların yaşam biçimleriyle doğrudan ilişkili bir şekilde gerçekleşmektedir. Boş zaman etkinlikleri, “birey için eğlenceli olan, özgürce seçilen ve bireyin ilgi alanlarından ve becerilerinden türetilmiş olan faaliyetler” olarak tanımlanmaktadır (Häggbloom-Kronlöf ve Sonn, 2005: 197). Wikström ve Jacobsson (2005: 368), çalışma dışı zaman içinde yer alan ve bireylerin özgür iradeleri ile aktif veya pasif şekilde katılım gösterdikleri faaliyetleri bu bağlamda değerlendirmektedirler. Verdelho’ya (2014: 82) göre ise boş zaman etkinlikleri, “günlük rutin dışındaki faaliyetler için serbest zamanın gönüllü kullanımı” olarak tanımlanabilir. Benzer bir şekilde, Verghese vd. (2006: 822) tarafından da “bireylerin işten ya da günlük yaşam faaliyetlerinden bağımsız olarak zevk ya da iyi oluş hali için meşgul oldukları faaliyetler”, boş zaman etkinlikleri olarak değerlendirilmektedir. Özetle boş zaman etkinlikleri; insanların boş zamanlarında meşgul oldukları, onlar için iyi, eğlenceli, eğlendirici veya kişisel hedeflere ulaşmalarını kolaylaştırıcı bir işleve sahip faaliyetlerden oluşmaktadır. Bireylerin boş zamanlarında gerçekleştirdiği bu etkinlikler, Leitner ve Leitner (2012: 14-15) tarafından aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır:

- **Temel eğlence:** Spor müsabakaları, filmler, televizyon programlarının izlenmesi gibi fiziksel veya zihinsel çaba gerektirmeyen aktivitelerdir.
- **Zihinsel aktivite / tefekkür ve kendini tanıma:** Meditasyon, zevk için yazma ve okuma bu kapsamda değerlendirilmektedir.
- **Spor ve egzersiz:** Bu kategori basketbol, aerobik, rüzgâr sörfü ve ağırlık kaldırma gibi çok çeşitli aktiviteler içermektedir.
- **Müzik:** Müzik kategorisi, beste yapmak da dâhil olmak üzere müzik dinleme etkinliklerini kapsamaktadır.
- **Sanat:** Yağlı boya, heykel ve vitray gibi sanat etkinliklerini içermektedir.
- **Dans:** Dansla ilgili etkinliklerde izleyici veya katılımcı olarak yer alınmasını kapsamaktadır.

- **Hobiler:** Pul koleksiyonculuğu, el sanatları gibi etkinlikleri içeren geniş kapsamlı bir kategoridir.
- **Oyunlar:** Çocukluk oyunları, masa oyunları ve farklı rekabet içermeyen oyun etkinliklerini kapsamaktadır.
- **Rahatlama:** Rahatlamak amacıyla sauna ve masaj etkinliklerine katılım bu kategoride değerlendirilmektedir.
- **Sosyal etkinlikler:** Aile toplantıları, partiler ve diğer kulüp etkinliklerine katılımı içermektedir.
- **İyiliksever etkinlikler:** Yardım faaliyetlerinde bulunan kuruluşlarda gönüllük esasına dayalı gerçekleştirilen etkinliklerdir.
- **Doğa etkinlikleri / açık hava etkinlikleri:** Doğada yürüyüş ve balıkçılık gibi açık hava etkinliklerini kapsamaktadır.
- **Seyahat / turizm:** Bu kategori boş zaman hizmetleri endüstrisinin en büyük bölümünü ve boş zaman faaliyetlerine yapılan harcamaları içermektedir. Aynı zamanda, seyahat ederken veya bir tur sırasında diğer on iki kategoriyi kapsamaması mümkün olmakta, diğer on iki kategorinin herhangi birine veya tümüne katılım söz konusu olabilmektedir.

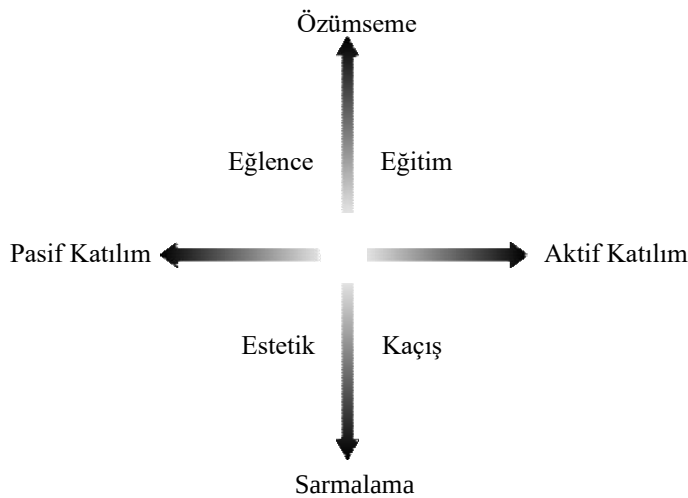
Yukarıdaki sınıflandırmada görüldüğü üzere, turizm faaliyetleri boş zaman endüstrisinde önemli bir noktada konumlandırılmış durumdadır ve bu faaliyetlere katılan bireyler, seyahatleri süresince birden fazla boş zaman etkinliğine katılım sağlayarak rekreasyonel bir deneyim elde etmektedir. Bu noktada günlük rutinden uzaklaşmak amacı doğrultusunda bireylerin günlük yaşam mekânlarına bir süreliğine ara vererek, başka bir yere seyahat etmesi turistik deneyimin zemininin oluşturulmasını sağlamaktadır.

Turistik geziye katılan kişilerin güdülleri, davranışları, bilişsel yapıları sürekli ve karşılıklı olarak etkileşime girerek turistik deneyimi oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle turistik deneyim; turistik gezi öncesinde, sırasında ve sonrasındaki deneyimlerin toplamından oluşmaktadır. Bu deneyimler, turizm bilinci ve davranışını biçimlendirmekte, insanların turistik bir yaşam biçimine sahip olmasına yol açmaktadırlar. Yolculuk ve gezinin tasarlanması ile başlayan turistik deneyim, istek, algılamalar ve güdüler tarafından etkilenmektedir. Bu istekler, algılamalar ve güdüler aynı zamanda yolculuğa ve geziye başladıktan sonra yolculuk ve gezi sırasındaki deneyimleri de doğrudan etkilemektedir. Deneyimler yolculuk ve geziye katılan insanlarda yeni istekler, algılamalar ve güdülerin gelişmesine yol açmaktadır (Rızaoğlu, 2012: 178).

Pine ve Gilmore'un (2011: 3) "deneyim" kavramsallaştırmasından yola çıkıldığında turistik deneyim bireylerin kişisel amaçları doğrultusunda meşgul oldukları bir dizi etkinlikler kümesi olarak tanımlanabilir. Bireylerin bir boş zaman faaliyeti olarak seyahat etmeleri sonucunda kişisel turist deneyimi ortaya çıkmaktadır. Seyahat boyunca deneyimlenen olgular doğrultusunda ise kişilerin duygusal, fiziksel, entelektüel ve ruhsal durumlarında değişimler yaşanmaktadır.

1.1.1. Deneyim Alanları

Pine ve Gilmore (2011: 45-56), deneyimlerin dikey ve yatay eksenlerde olmak üzere birkaç farklı boyutta yaşandıklarını ortaya koymaktadır. Şekil 1'de de görüldüğü üzere deneyimler; eğlence (pasif katılım - özümseme), eğitim (aktif katılım - özümseme), kaçış (aktif katılım - sarmalama) ve estetik (pasif katılım - sarmalama) olmak üzere dört alt grupta sınıflandırılmaktadır. Tiyatro oyunu, klasik müzik konseri gibi pasif katılım şeklinde gerçekleşen ve özümsemen deneyimler, eğlence alanında değerlendirilmektedir. Fotoğrafçılık kursu, dalış eğitimi gibi eğitim alanında elde edilen deneyimler de özümsemenekte fakat aktif bir katılım gerektirmektedir. Eğlence ve eğitim alanlarındaki deneyimlere göre daha sarmalıyıcı bir boyutta gerçekleşen tematik park ziyaretleri, bilgisayar oyunları, paintball etkinlikleri gündelik hayattan farklı bir deneyim sunmakta, dolayısıyla kaçış alanında değerlendirilmektedir. Louvre Müzesi, Hollanda Medya Sanatları Enstitüsü, Whitechapel Galeri vb. sanatsal veya tarihsel mekânlara düzenlenen gezilerin yer aldığı estetik alanında ise aktif katılım yoluyla deneyimlenen kaçış alanından farklı olarak, pasif bir sarmalama söz konusudur.

Şekil 1.1 Deneyim Alanları

Kaynak: Pine ve Gilmore, 2011: 46

Pine ve Gilmore'un yukarıdaki sınıflandırmasını tüketicilerin bakış açısından analiz eden Oh vd.'a (2007: 120) göre turistik deneyim “hoş, ilgi çekici ve unutulmaz” bir şeydir ve her turistin kendi seyahat deneyimlerini inşa etmesine izin verir, böylece zevkten anlam arayışına kadar çok çeşitli kişisel ihtiyaçları karşılanmış olur. Schmitt (1999: 60), deneyimi bireysel ve paylaşılan deneyimler olarak kavramsallaştırmıştır. Bu doğrultuda algılama, hissetme, düşünme bireysel, oynama ve ilişki kurma ise paylaşılan deneyimler olarak kabul edilmektedir. Daha önce yapılmış çalışmalar (Xie vd., 2008; Vespestad ve Mehmetoglu, 2015) incelendiğinde, kadınların pasif katılım şeklinde gerçekleşen festivaller ve kültürel etkinliklere katıldıkları, erkeklerin ise aktif bir katılım gerektiren balıkçılık ve avcılıkla ilgili faaliyetlerde bulunmayı tercih ettikleri görülmektedir. Iwasaki vd.'e (2005: 22) göre ise günlük rutinlerinde erkeklere kıyasla daha fazla boş zaman kısıtlayıcısı ile karşı karşıya kalan kadınlar, seyahat ettikleri yerlerde turistik deneyimin toplumsal bileşenleriyle daha çok ilgilenmektedirler.

1.1.2. Seyahat Motivasyonları

Dann (1977: 186-187), turistlerin seyahat motivasyonlarını tartışmak için basit ve sezgisel bir yaklaşım olarak itme ve çekme faktörlerini tanımlamaktadır. İtme ve çekme faktörleri, insanları iki farklı zamanda iki farklı karar almaya motive ederek “gidip gidilmeyeceği” ve “nereye gidileceği” şeklinde kararların alınmasını sağlar. İtme faktörleri, bir bireyi tatil yapmak için etkileyen sosyo-psikolojik etmenleri tanımlarken, çekme faktörleri ise bir kişiyi bir destinasyona çeken ürün ve hizmet özelliklerini temsil etmektedir. Deniz, kum ve güneş gibi turistleri destinasyona çeken özellikler çekme faktörlerini; anomi ve ego geliştirme ise itme faktörlerini oluşturmaktadır. Anomi, aile fertleri ve arkadaşlarla sosyal etkileşim ve anlam arayışı ile ilişkili iken, ego geliştirme ise bireylerin sosyal tanınma gereksinimi ile ilişkilidir. Gnanapala (2012: 49-50) bu durumu bireylerin ev veya işyerinde statü kaybına uğramaları durumunda, seyahatin daha fazla tanınma ve güç kazanmak için onlara yeni bir rol oynama fırsatı sunduğu örneği üzerinden açıklamaktadır. Bireyler farklı amaçlar doğrultusunda farklı destinasyonlara seyahat eder ve bu seyahatleri sırasında bir dizi etkinliğe katılım gösterirler. Hem itme hem de çekme motifleri bireylerin seyahat kararlarını etkiler. Seyahat motifleri ortaya çıktığında, bireylerin tutum ve algılarına göre en iyi tatil yerlerini seçmeleri gerekir. Yapılan çalışmalarda turistlerin çoğunun boş zaman değerlendirme veya iş amaçlı seyahat ettikleri belirtilmektedir. Seyahat motifleri, seyahat kararının yanı sıra destinasyon seçiminde de büyük ölçüde etkilidir. Motivasyonel faktörler, destinasyon seçimi süreci ile doğrudan ilgilenmekte, aynı zamanda turistlerin davranışsal niyetini şekillendiren algı ve memnuniyeti de büyük ölçüde etkilemektedir.

Yoon ve Uysal ise (2005: 50-51) KKTC'yi ziyaret eden turistler üzerinde yaptıkları çalışmada itme ve çekme faktörlerini bir arada incelemişlerdir. Çalışma sonucunda itme faktörlerinden “güvenlik/eğlence”, “kaçış”, “bilgi edinme/eğitim”, “başarı”; çekme faktörlerinden ise “temizlik/alışveriş”, “uygun hava koşulları ve güvenlik”, “farklı kültürler” ve “su aktiviteleri”, en önemli etmenler olarak öne çıkmıştır. Söz konusu faktörlerden özellikle “güvende hissetmek”, “eğlenmek” bileşenlerinden oluşan “güvenlik/eğlence” ve “temizlik”, “alışveriş”, “güven/gizlilik” bileşenlerinden oluşan “temizlik/alışveriş” faktörlerinin önem dereceleri dikkat çekmektedir.

Tablo 1.1 İtme ve Çekme Faktörleri

İtme Faktörleri	Çekme Faktörleri
- Güvenlik/eğlence - Kaçış - Bilgi edinme/eğitim - Başarı - Evden uzaklaşmak ve gezip görmek - Heyecan - Aile ile birlikte olmak - Dinlenme	- Temizlik/alışveriş - Uygun hava koşulları ve güvenlik - Farklı kültürler - Su aktiviteleri - Geniş alan ve aktiviteler - Gece hayatı ve yerel mutfak - Doğal manzara - İlginç şehirler ve köyler - Modern atmosfer

Kaynak: Yoon ve Uysal, 2005: 50-51.

Cohen (1972), Crompton (1979), Mathieson ve Wall (1982) tarafından motivasyonel ihtiyaçlar üzerine yapılmış çalışmaları inceleyen Ryan (2003: 74-78), aşağıdaki on bir seyahat motivasyonu aracını tanımlamıştır:

- **Kaçış:** Günlük olağan ortamdan uzaklaşma isteğidir.
- **Rahatlama:** Kısmen kaçış motivasyonu ile ilgilidir, daha iyi hissetme isteğidir.
- **Oyun:** Kaygısız çocukluk dönemine bir dönüş söz konusudur.
- **Aile bağlarının güçlendirilmesi:** Çalışma hayatından uzak bir şekilde aile ilişkilerine daha fazla vakit ayrılabilmesidir.

- **Prestij:** Tatil için seçilen destinasyonla ilişkili olarak algılanan geçici sosyal statü değişikliğidir.
- **Sosyal etkileşim:** Tatil farklı insanlarla etkileşim kurulabilecek bir sosyal forumdur.
- **Cinsel fırsatlar:** Sosyal etkileşimin bir sonucu olarak fiziksel veya romantik ilişkiler yaşanabilir.
- **Eğitim fırsatı:** Yeni ve bilinmeyen yerleri görmek, dünyanın diğer yerleri hakkında bilgi edinmek, farklı kültürlerden insanlarla bilgi alışverişinde bulunmak mümkündür.
- **Kendini gerçekleştirme:** Turistler sadece yeni yerleri değil, aynı zamanda kendilerini de keşfedebilirler.
- **İsteklerin yerine getirilmesi:** Tatil uzun süren bir tasarruf sürecinin sonunda ortaya çıkan bir rüya gibidir.
- **Alışveriş:** Yaygın turistik aktivitelerden biri olmamasına rağmen, uluslararası seyahat için motive edici faktörlerden biri olabilir.

Bu faktörler, hem itme hem de çekme motifleriyle ilişkilendirilebilmektedir. Ryan'a (2003: 75) göre potansiyel destinasyonun seçim süreci o sırada öncelikli olan motivasyon faktörlerine bağlıdır. Ayrıca öncelikli seyahat motivasyon araçlarının belirli ihtiyaç ve isteklere bağlı olarak zaman içinde değişebileceğini vurgulanmaktadır. Chadwick (1987; Mason, 2008: 9) ise turistlerin seyahat nedenlerinin açığa çıkarılmasının amaçlandığı çalışmasında, seyahat motivasyonları ve amaçlarını üç ana başlık altında sınıflandırarak açıklamıştır:

- **Zevk:** boş zaman, kültür, aktif spor, arkadaş ve akraba ziyareti.
- **Profesyonel:** toplantılar, görevler, iş vb.
- **Diğer amaçlar:** çalışma, sağlık, ulaşım.

Šimkova ve Holzner (2014: 660), bireylerin seyahat modellerinin, insanları seyahat etmeye motive eden faktörleri incelemek için kullanılabilecek psikolojik modellerle yakından ilişkili olduğunu bildirmektedir. Hills (1965: 12; Irsha, 2018: 34), genellikle turistlerin motiflerinin psikolojik tükenmeye tepki olarak ortaya çıktığını ve tatilde istediklerini buldukları takdirde yenilenerek eski hallerine dönmek için bir fırsat oluştuğunu öne sürmektedir. Dann (1977: 184), bireylerin tatile çıkarak gündelik hayatındaki baskıcı izolasyon normlarından uzaklaşarak sosyal etkileşim elde edebileceğini savunmaktadır. Buna ilaveten Dann (1981: 205), turistlerin ruh halinin onları seyahat etmek ve yeni yerleri ziyaret etmek için etkilediğini doğrudan etkilediğini aktarmaktadır. Böylece turistleri seyahat etmeye motive eden itici faktörlerin anlaşılması özellikle pazarlamacılara oldukça anlamlı ve olumlu bir şekilde fayda sağlayabilir (Uysal vd., 2008: 413). Crompton'a (1979: 413) göre tatile gitmenin temel nedeni,

bireylerin rutin programlarına ve düzenlerine bir mola vererek, rahatlamak ve zihinsel yorgunluklarını azaltmaktır.

Toplum ve seyahat biçimlerini postmodernitede bireyin kendini düşünüşsel olarak var etme çabası ile ilişkilendiren Urry'ye (1990:11; 1995: 164) göre turizm, sıradan/gündelik ve sıra dışı arasındaki temel bir ikili bölünme sonucunda ortaya çıkmaktadır. Tatil yaparken bireyin fiziksel ve duygusal olarak kendi ev ortamından ve “normal” davranışlarını belirleyen ve sınırlayan sosyal normların düzenleyici etkilerinden uzaklaştığı varsayılmaktadır (Thomas, 2005: 576). Tatil yerinin sürekli bir mutluluğun mekânı olarak resmedilmesi, turizm endüstri tarafından teşvik edilerek yaygınlaştırılmaktadır. Tatilin insanları (kelimenin tam anlamıyla ve duygusal olarak) günlük ortamlarından uzaklaştıran özel bir eğlence alanı olarak inşa edilmesi, deneyim ekonomisinin temelini oluşturmaktadır (Heimtun ve Jordan, 2011: 272). Bu çerçevede oluşturulan turizm pazarlaması söyleminin sürdürülmesinde broşürler, rehber kitaplar, televizyon programları ve internet kaynakları aracılığıyla verilen mesajlar büyük önem taşımaktadır. Dil ve imgelem kullanımımızı kapsayan bu söylemler, bedenlenmiş kimliklerin inşası ve (yeniden) sunulması için anahtar niteliğine sahiptir (Jordan ve Aitchison, 2008: 334).

1.2. Turist Tipolojileri

Seyahat edilen destinasyonda yer alan çeşitli öğeleri bir araya getiren turistler, bu şekilde kendi deneyimlerini oluşturmaktadırlar. Dolayısıyla turistik deneyim, destinasyon unsurlarını kullanan turistler tarafından inşa edilmektedir. Söz konusu inşa sürecinde yararlanılan turistik öğelerin kullanım şekilleri, birbirinden farklı turist deneyimlerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

1.2.1. Cohen Tipolojileri

Turistik deneyim üzerine yapılan çalışmalar incelendiği zaman Cohen'in (1972) farklı turist tipleri olduğunu öne süren ve turist rolü tipolojisini geliştiren öncü bilim insanlarından olduğu görülmektedir. Yenilik-aşinalık ekseninde oluşturulan bu tipoloji, turizm sosyolojisi çalışmalarında en çok üzerinde durulan tipolojilerden biridir. Turistlerin yenilik-aşinalık ekseninde çeşitli tiplere ayrılmasına ilişkin turist deneyimlerine dayalı olarak organize kitle turisti, bireysel kitle turisti, kâşif (araştırmacı) turist ve başıboş turist olmak üzere dört turist tipi belirlenmiştir (Cohen, 1972: 167-168):

- **Organize kitle turistleri**, kalabalık gruplar halinde seyahat eden ve ağırlıklı olarak seyahat endüstrisi ürünlerine bağımlı şekilde hareket eden, bu doğrultuda paket tur satın alarak rehberli turlara katılan turistlerdir. Güzergâh ve seyahat programları konusunda çok planlı olan bu kişiler, daha az maceracı bir profil çizmekte,

seyahatleri boyunca rehberleri tarafından verilen kararlara uyum göstermektedirler. Sosyalizasyon düzeyleri de düşük olan bu turistler, yerel halkla fazla etkileşime girmemekte, zamanlarının büyük bölümünü turlarda, deniz kıyısında ve otellerinde geçirmektedirler.

- **Bireysel kitle turistleri**, seyahat acentelerinin hizmetlerini kullanmalarına rağmen seyahat endüstrisi ürünlerine kısmen bağımlı olan, daha esnek bir seyahat programı çerçevesinde hareket eden turistlerdir. Güzergâh ve zaman kontrolü açısından organize kitle turistlerinden daha özgür bir profil çizmekte olan bu kişiler, seyahatlerinde yeni deneyimlere de açık olma özelliğine sahiptirler. Seyahatlerinde daha esnek bir tur paketi tercih etmelerine rağmen, seyahat programlarının oluşturulması konusunda seyahat acentelerinin hizmetlerine başvurumaktadırlar. Sosyalizasyon ve yerel halkla etkileşim konusunda organize kitle turistleriyle benzer (düşük seviyede) bir eğilim göstermektedirler.
- **Kâşif (Araştırmacı) turistler¹** ise seyahat endüstrisi ürünlerinden bağımsız bir şekilde seyahat programlarını kendileri planlayan, mümkün olduğunca turist gruplarından uzak kalan ve genellikle tek başına seyahat eden turistlerdir. Yenilikçiliğin yüksek seviyede baskın olduğu bu kişiler, yerel halkla etkileşime önem vermekte, bu doğrultuda daha fazla sosyalleşme çabalarında bulunmaktadırlar. Konaklama ve ulaşım konularında ise konfor ve güvenlik faktörleri göz önünde bulundurularak karar vermektedirler.
- **Başiboş turistler** ise zaman yönetimi konusunda çok esnek bir eğilim gösteren, geleneksel kalıplar dışında hareket eden, statik bir seyahat programına bağlı olmadan seyahat eden, dolayısıyla da kendilerini turist olarak tanımlamayan kişilerdir. Cohen'in diğer turist tiplerine kıyasla seyahatleri boyunca özellikle sosyalizasyon konusunda çok aktif bir profile sahip olan başiboş turistler, yerel halkla birlikte yaşamayı; dillerini, kültürlerini, geleneklerini, yemeklerini inceleyerek onların hayatlarını en üst düzeyde anlamayı amaçlamaktadırlar. Seyahatleri sırasında geçici iş arayışına girerek, seyahat sürelerini de en esnek şekilde değerlendirmeyi tercih edebilmektedirler.

¹ Bu turist tipinin Türkçe literatürde (Harman, 2019: 72; Kozak, 2015: 9) "gezgin" olarak da yer aldığı görülmekte olup, ayrıca "gezgin" kavramı da (Kozak, 2015: 9) Cohen'in söz konusu turist tipi açıklamaları çerçevesinde tanımlanmaktadır. Sharpley (1994: 70) de modern turizm sistemi bağlamında, gezginin bir turist tipi olarak kavramsallaştırılabileceğini vurgulamaktadır.

Cohen (1972: 168-169), standartlaştırılmış turistik destinasyonları tercih eden, seyahat acenteleri, rehberler, oteller gibi geleneksel turizm endüstrisi bileşenlerinden yararlanan organize kitle turistlerini ve bireysel kitle turistlerini “kurumsallaşmış (institutionalised) turist” olarak tanımlamaktadır. Seyahatleri süresince yeniliklere açık olarak, yoğun bir deneyim, macera arayışı içinde hareket eden kâşif turistler ve başıboş turistler ise “kurumsallaşmamış (non-institutionalised) turist” olarak sınıflandırılmaktadır.

Cohen (1979: 183-191), turistlerin amaçladığı deneyime dayalı olarak ise rekreasyonel turist, vakit öldüren turist, deneyimsel turist, deneysel turist ve varoluşçu turist şeklinde beşli tipoloji oluşturmuştur:

- **Rekreasyonel turist**, temel olarak boş zaman değerlendirmesine odaklanmaktadır. Doğal veya kentsel ortamlarda eğlence ve zevk amaçlı rekreasyonel faaliyetlerde bulunmaktadır.
- **Vakit öldüren turist**, tamamen günlük yaşamın stresli karmaşasından uzaklaşmak için bir boş zaman faaliyetine katılmaktadır.
- **Deneyimsel turist**, rekreasyonist, turist veya doğa aşığı olarak, zengin deneyim arayışındadır. Bulunduğu ortamdan uzaklaşarak daha farklı mekânları deneyimlemeye odaklanmaktadır.
- **Deneysel turist**, ruhsal ve fiziksel olarak kişisel sınırlarını keşfetmeyi amaçlamakta ve kaya tırmanışı gibi faaliyetlerde bulunmaktadır.
- **Varoluşçu turist**, seyahat edilen yerin kültürel mekanizmalarını doğrudan deneyimleyerek, söz konusu toplumla bütünleşmeyi hedeflemektedir.

Farklı güdüler ile hareket eden turistler, gerçekleştirdikleri seyahatler sonucunda farklı deneyimler elde etmektedirler. Cohen tipolojileri, seyahatler sayesinde elde edilen deneyimlerin turistler için ifade ettikleri anlamlardaki farklılıkların çözümlenmesi açısından yol gösterici bir kaynak olma özelliğini taşımaktadır.

1.2.2. Plog Tipolojileri

Farklılaşan turist tipolojilerinin temelini oluşturan iki tipolojiden bir diğeri ise Plog’un (1974: 56) allosentrik (dış merkezli) ve psikosentrik (ruhsal merkezli) tipolojisidir. Bu tipolojide allosentrik “bedenin rahatlamasına yönelik” olmaya, psikosentrik ise “bedenden çok ruhun rahatlamasına yönelik” bir tipolojiye karşılık gelmektedir. Plog’un (1974; 2001) çalışmalarında ele aldığı kişilik tiplerinin seyahat alışkanlıklarına bakıldığında; allosentrik kişilerin yeni yerler keşfetmeyi, yeni deneyimler edinmeyi, çeşitli etkinliklere katılmayı, yerel halkla etkileşimde bulunmayı tercih ettikleri; psikosentrik kişilerin ise popüler destinasyonları tercih ederek daha statik bir seyahat programını tercih ettikleri, dolayısıyla daha muhafazakâr

bir turist eğilimi sergiledikleri dikkat çekmektedir. Söz konusu iki turist tipinin arasında yer alan ve bazı özelliklerini taşıyan turistler ise midsentrik (orta merkezli) olarak ifade edilmektedir.

Tablo 1.2 Allosentrik ve Psikosentrik Kişilik Tiplerinin Karşılaştırılması

Allosentrik	Psikosentrik
Meraklı bir düşünce yapısına sahiptir, çevresinde olup bitenleri, dünyayı keşfetmek ister.	Daha sınırlı bir düşünsel yapıya sahiptir, dolayısıyla yeni fikir ve deneyim arayışında değil.
Hızlı ve kolay bir şekilde karar alıp eyleme geçer, hayattaki risklerin farkındadır.	Daha temkinli ve muhafazakârdır, önemli konularda karar alma konusunda çekingendir.
Daha kolay keyfi harcama yapabilmektedir.	Keyfi harcamaları sınırlı bir şekilde yapabilmektedir.
Bilinmeyen markaların ürünlerini, pazara girdikten kısa bir süre sonra tercih edebilir.	Tanınmış markaların ürünlerini tercih eder, çünkü popülarite ona güven vermektedir.
Günlük yaşama karşı yüksek öz güvenli ve enerjik bir duruşu vardır.	Öz güven seviyesi düşüktür, fazla aktivitede bulunmaz.
Kendi kendine karar verme yetisi yüksek seviyede olduğu için herhangi bir yönlendirmeye ihtiyaç duymamaktadır.	Hayatlarına yön vermek için otorite figürlerine ihtiyaç duymaktadır.
Günlük yaşamda aktiftir, her zaman hakkını arar.	Günlük yaşamda pasiftir, sorunlu durumlarda geri çekilir.
Hareketli ve rutin olmayan bir hayat tarzına sahiptir.	Rutin bir hayat tarzına sahiptir.
Arkadaş canlısı ve sosyal bir izlenim vermesine rağmen, yalnız vakit geçirmeyi tercih eder. .	Arkadaşları ve ailesiyle birlikte vakit geçirmeyi sever, çünkü bu şekilde kendini rahat ve güvenli hisseder.

Kaynak: Plog, 2001: 15-17.

Wang (1999: 351), turistlerin gezdikleri yerlerin otantikliğine bağlı olarak değil, seyahatleri süresince katıldıkları etkinliklerde yaşadıkları farklı deneyimler sonucunda günlük yaşamlarının rutininden uzaklaşmış olmanın rahatlığı ile kendilerini daha otantik bir şekilde hissettiklerini belirtmektedir. Böylelikle turist davranışlarının açıklanması doğrultusunda, etkinliklere bağlı otantiklik anlayışının nesnelere bağlı bir otantiklik anlayışının yerine daha etkili olduğu savunulmaktadır.

1990'lı yılların başında Urry tarafından post-turist kavramı ortaya atılmıştır. Urry (2009: 161), post-turist kavramının daha önce yapılmış turist tipolojilerini anlamsız kıldığını ve bu çalışmalarda yer alan ayrımları ortadan kaldırdığını iddia etmektedir. Bu kavram

kapsamında değerlendirilen turistler, orijinal bir turistik deneyimin ya da ürünün var olmadığına farkında olarak karşılaştıkları olayları olduğu gibi kabul ederler. Söz konusu turistler her tatillerinde farklı bir turizm türünü tercih edebilirler. Bu kavramın ortaya atılması ile birlikte, Cohen'in organize ve bireysel kitle turisti tipolojileri, Plog'un allosentrik ve psikosentrik turist tanımlamalarının daha az uygulanabilir olduğu tartışılmaya başlanmıştır.

1.2.3. Mehmetoglu Tipolojileri

Turistleri tanımlayan net bir standart ya da evrensel ölçekte geçerliliği kabul edilmiş kategoriler bulunmadığı için (Mehmetoglu, 2004: 33) tipolojileri ağırlıklı olarak turistlerin ya da turiste ilişkin bazı olguların belirli perspektiflerden ve sınırlardan değerlendirilmesini, ele alınmasını ve anlaşılmasını kolaylaştırıcı araçlar olarak değerlendirmek mümkündür. Mehmetoglu (2004), turistleri bireyci ve toplumcu eğilimler üzerinden sınıflandırarak yalnız gezginlerin de yer aldığı bir tipoloji çalışması ortaya koymuştur.

Tablo 1.3 Bireyci ve Toplumcu Eğilimli Turist Taksonomisi

Yüksek ↑ ↓ Düşük	Bireyci	Toplumcu
	Tam bir yalnız gezgin	Her şey dâhil sistemi turisti
	Küçük bir gezgin grubu (ör. Sırtçantalı gezginler ²)	Bağımsız turist

Kaynak: Mehmetoglu, 2004: 86.

Mehmetoglu (2004: 85), yeni bir turist tipolojisi geliştirmeye yönelik çalışmasında, bireyci eğilimli turistler için başarı duygusu gibi içsel kişisel değerlerin yaşamlarının en önemli unsurları olduğunu, kişisel gelişim gibi benlik gelişimi kaynaklı motivasyonlara sahip olduklarını, seyahatin ise kişisel kültürel sermaye yatırımı anlamına geldiğini; toplumcu eğilimli turistler için ise aidiyet duygusu gibi dışsal değerlerin daha öncelikli olduğunu, toplumun yabancılaşmış koşulları üzerinden motivasyonlara sahip olduklarını ve seyahatin rutine kısa bir moladan daha fazlasını ifade ettiğini belirtmektedir. Bireyci eğilimli turistler, seyahat planlamasını tek başına ve genellikle seyahat sırasında yaparken, toplumcu eğilimli turistler ise seyahat öncesinde bir aracı üzerinden gerçekleştirmektedir.

² Sırtçantalılık katılımcı sayısına göre farklı seyahat türleri için bir şemsiye terim olarak kullanılmaktadır. Sırtçantalıların grup halinde, tek başına, bir arkadaşları ile veya çift şeklinde seyahat ettikleri ve bütçeli seyahati tercih ettikleri gözlenmektedir. Örneğin, Harman'ın (2012: 101) İstanbul'a gelen sırtçantalı turistler üzerine yaptığı çalışmada, 887 katılımcıdan 77'sinin seyahate tek başına çıktığı tespit edilmiştir. Bu alanda daha önce yapılmış çalışmalarda sırtçantalı turistlerin seyahate çıktıkları kişi sayısının, seyahate öncesinde ve süresince farklılık gösterebildiği bulgulanmıştır (Harman, 2012: 40).

Uriely'nin (2005: 199) bildirdiği üzere turistik deneyimin incelenmesi doğrultusunda gerçekleştirilen ilk çalışmalar, deneyimin genelleştirilerek açıklanması ile dikkat çekmektedir. Daha sonra yapılan çalışmalarda ise turistik deneyimin “bireylerin güdülerine, kişilik yapılarına, yetiştikleri ortama, toplumsal özelliklerine ve seyahat ettikleri bölge veya ülkenin özelliklerine göre” (Doğan, 2004: 65) değiştiği görülmüştür. Turist tipleri, bu bakış açısının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Tipoloji yaklaşımlarına göre turistler belli özelliklerine göre farklı kategorilerde değerlendirilmekte fakat günümüze yaklaştıkça söz konusu kategorilerin de kendi içinde parçalanmaya başladığı, daha dinamik bir hale büründüğü görülmektedir. Çalışma kapsamında turist tiplerine ilişkin yer verilen açıklamalarda ortaya konulan turist tiplerinden seçim yapılması ya da belirli bir turist tipine araştırma kapsamında odaklanılması değil; kadınların ve erkeklerin tek başına seyahat deneyimlerinin birbirinden ne ölçüde ayrışabileceği veya benzeşebileceğinin vurgulanması suretiyle turistik deneyimlerin toplumsal cinsiyet boyutunun açıklanması amaçlanmaktadır.

1.3. Tek Başına Seyahat

Bireylerin seyahat öncesinde ve sırasında seyahat süreçlerine ilişkin çeşitli kararlar almaları gerekmektedir. Bu doğrultuda yararlanılan hem birbirinden bağımsız hem de birbirine bağlı olan seçenekler çok aşamalı bir sürecin parçalarını oluşturmaktadır. Bu seçeneklerden biri de seyahat grubunun seçimi ile ilgilidir ve bu seçime ilişkin kararlardan biri de yalnız seyahattir (Wu vd., 2011: 1407-1408). Mehmetoglu (2003: 242-244), yalnız seyahat eden bireylerin yüksek düzeyde bireyselci bir yönelim gösterirken, grup halinde seyahat edenlerin ise yüksek düzeyde kolektivist bir yönetime sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Öte yandan yalnızlığın seyahatlerinin temel nedeni değil, sadece zaman zaman deneyimlemek istedikleri bir şey olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla söz konusu turistlerin seyahatleri sırasında yeni insanlarla tanışmak için tek başına seyahat etmiş oldukları sonucu gözlenmektedir.

Demografik değişimler tek başına seyahat eden bireylerin sayısının artmasına neden olmaktadır (Rosenbloom, 2012). Yaşam tarzlarında meydana gelen değişiklikler (insanların daha geç evlenmesi, daha uzun süre bekâr kalması, yaşlanan nüfusun giderek daha aktif hale gelmesi) bireylerin seyahat kararlarını ve taleplerini doğrudan etkilemektedir. Bireyciliğin öne çıkmasına paralel olarak, seyahat gibi tüketim faaliyetleri sırasında yalnız olmayı tercih eden insanların sayısının artması ve tüketiciliğin bir yaşam biçimine dönüşmesi, yalnız seyahatin giderek daha popüler hale gelmesini sağlamaktadır (Laesser vd., 2009: 218; Bianchi, 2016: 197). Orand (2017: 22) ise yalnız seyahatin böyle bir konuma gelmesinin özellikle postmodern, post-endüstriyel toplumların sosyal yapılarında ve yaşam tarzlarında meydana gelen

değişimlerin bir sonucu olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir. Bu noktada yalnız seyahat, yüksek hareketlilik, küreselleşme ve beklenmedik toplumsal ilişkiler gibi postmodernitenin birçok özelliğine sahip bir pratikler bütünü olarak görülmektedir.

Bu alanda daha önce yapılmış çalışmalarda, tek başına seyahat eden bireyleri tanımlamak için çeşitli terimler kullanılmıştır. “Yalnız gezginler (solo travelers)” (Campbell, 2009), “yalnız gezginler (solitary travelers)” (Mehmetoglu, 2003) ve “yalnız turistler (solo tourists)” (Jordan ve Aitchison, 2008; Heimtun ve Abelsen, 2014), bu bağlamda kullanılan en yaygın ifadeler olarak öne çıkmaktadır. Daha az kullanılan diğer terimler ise “bağımsız gezginler” (Sanitmatcharo, 2006; McNamara ve Prideaux, 2010), “tek veya yalnız gezginler” (Navare ve Zagade, 2015) ve “tek başına gezginler/turistler”dir (Ashwell, 2015). Bazı çalışmalarda (Foo, 1999; McNamara ve Prideaux, 2010) destinasyona varış durumuna atıfta bulunulmuş, bazılarında (McNamara ve Prideaux, 2010; Slavik ve Shaw, 1996) ise tamamen yalnız olan kurumsallaşmamış turistler üzerinden tanımlama yapılmıştır. Buna rağmen tamamen yalnızlık çerçevesinin tutarlılığı, seyahat süresince beklenmedik karşılaşmaların meydana gelebileceğinden dolayı sorunlu gözükmektedir. Yalnız seyahat etmek üzere yola çıkan bir gezgin; diğer gezginlerle tanışabilir, seyahatinin bir bölümünü onlarla geçirebilir ve beraber tur organizasyonlarına katılım gösterebilir (Yang, 2017: 20-21).

Yukarıda da tartışıldığı üzere, çalışmalarda tek başına seyahat kavramının sınıflandırılmasına ilişkin farklılıklar söz konusu olmaktadır. Hyde ve Lawson (2003: 13-14), bağımsız gezginlerin dinamik bir seyahat programına sahip olduklarına, tatil kararlarını verme ve plansız olanı deneyimleme konularında risk almaya istekli olduklarına dikkat çekmektedir. Bu çerçeveden yola çıkılarak, sadece uçak bileti rezervasyonu yapmış, dolayısıyla seyahat planlarında esneklik ve seçtikleri destinasyonda bir dereceye kadar özgürlüğe sahip olan bağımsız gezgin üzerinden tanımlama, yalnız seyahate ilişkin yaygın ama yanıltıcı bir yaklaşım olarak yer almaktadır. Destinasyona tek başına varış durumuna göre yalnız gezgin olarak tanımlanan kişinin aynı anda bağımsız gezginler grubunun bir parçası olması da mümkündür. Dolayısıyla yalnız gezgin tamamen bağımsız bir gezgin olmayabilir (Laesser vd., 2009: 218). Yalnız gezginler genellikle özgürlük ve esnekliği tercih ederler, ancak paket tur organizasyonunun içinde de yer alabilirler (Wilson, 2004: 9).

Bazı çalışmalarda yalnız gezginlerin tanımlanmasına değil, onların kendilerini nasıl tanımladığına odaklanılmakta, bazı durumlarda ise bekâr olmak yalnız gezgin olmakla bağdaştırılmaktadır (Gibson ve Jordan, 1998; Heimtun ve Abelsen, 2014: 162). Mehmetoglu (2003: 240-242), yalnız gezginleri seyahati “varsayılan olarak” ve “tercihe göre” gerçekleştirenler olarak ikiye ayırmaktadır. Varsayılan olarak yalnız gezginler, yol arkadaşı,

aile ve arkadaşlarıyla seyahat etme fırsatı bulamadıkları için tek başına seyahat etmektedirler. Öte yandan tercihe göre yalnız gezginler ise özellikle başkalarıyla seyahat etmemeyi tercih etmektedirler. Bununla birlikte yalnız gezginler, başkalarıyla seyahat edenlere göre varış noktasında daha fazla esneklik ve seçim özgürlüğüne sahiptir. Bu bağımsızlık, yalnız turistlerin tek başınalık ile başa çıkmak zorunda oldukları anlamına gelir. Larson (1990: 157), tek başınalığı “diğerlerinden iletişimsel olarak ayrılma” olarak tanımlar ve bunun yalnız kalmanın nesnel bir koşulu olduğunu savunur. Bu bağlamda tek başınalık; eş, aile ve arkadaşlarla birlikte olmaktan kaynaklanan mutluluğunun ortaya çıkmamasına, aynı anda bir sosyal kontrol mekanizmasının da oluşmamasına neden olmaktadır. Larson (1990: 155), tek başına iken geçen zamanı bireyin başkalarının dikkat ve gözlemlerinden tamamen uzaklaştığı "sahne dışı" zaman olarak tanımlamaktadır. Bu zaman aralığı, yalnız gezginlere özgür bir şekilde hareket etme olanağı sağlamaktadır.

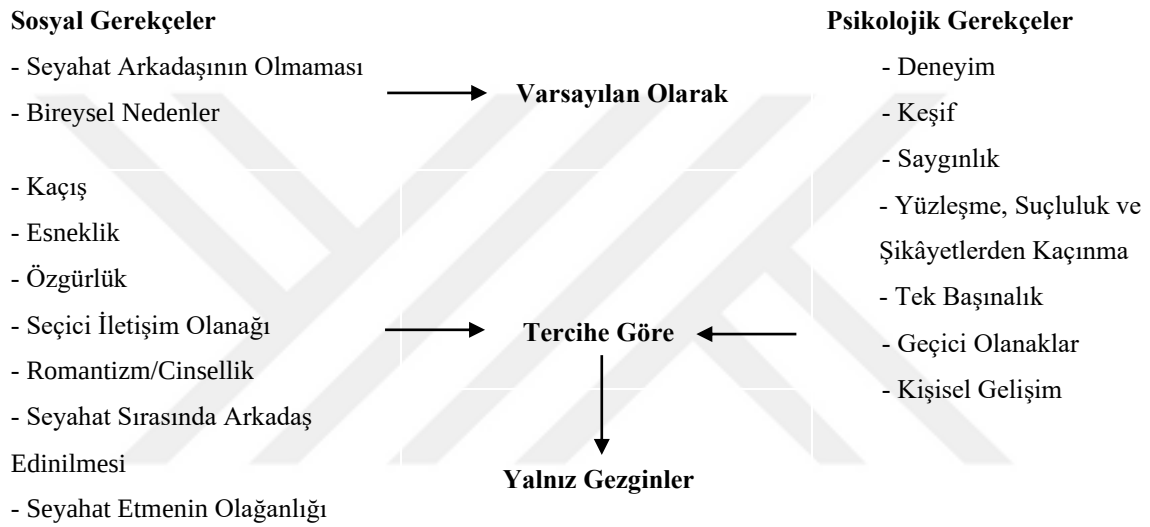
Yalnız gezginlerin kişisel özellikleri ile ilgili olarak, Laesser vd. (2009: 220-226), onların grup halinde seyahat eden bireylerden daha empatik, duygusal ve yaratıcı olduklarını ortaya koymaktadırlar. İsviçreli yalnız gezginler üzerine yapılan bu çalışmada gezginlerin daha az eğitilmiş oldukları sonucuna da ulaşılmıştır. Buna karşılık olarak, Mehmetoglu (2003: 250) tarafından yapılan araştırmada ise yalnız gezginlerin çoğunun üniversite eğitimi aldığı ortaya çıkmıştır. Mehmetoglu (2003: 132), dışa dönük yönelimli kişilerin yalnız seyahat etmeyi daha çok tercih ettiğini, yaş konusunda ise önceki araştırmalara benzer şekilde yalnız gezginlerin daha genç olduklarını belirtmektedir. Wu vd. (2011: 1411), seyahat grubu ve destinasyon seçimi arasındaki karşılıklı bağımlılıkları araştırdıkları çalışmada, gençlerin yalnız seyahat etme eğiliminin yaşlı nüfustan daha yüksek olduğunu açıklamışlardır. Ayrıca yalnız gezginlerin bireyci, aktif olma ve seyahat etmeyi hayatlarının önemli bir parçası olarak görme gibi özelliklere sahip oldukları görülmektedir (Mehmetoglu, 2003: 236).

Yalnız turistler, kitle turistlerinden daha farklı seyahat motivasyonları ve seyahat davranışları sergilemektedir (Larsen vd., 2011; Osman vd., 2019: 4). Laesser vd. (2009: 217) tarafından gerçekleştirilen çalışma, yalnız gezginlerin genel motivasyonlarının çoğunlukla sosyal ağlarını genişletmek, geliştirmek ve meraklarını karşılamak olduğunu göstermektedir. Yalnız gezginler, yeni kültürleri keşfetmeye ve bağımsız olma duygularını deneyimlemeye itici faktörler tarafından motive edilmektedirler (Chiang ve Jogaratnam, 2005: 60). Mehmetoglu'nun (2004) turist tipolojisine göre yalnız gezginler; seyahat motifleri, felsefesi ve değerleri açısından diğer gezginlerden farklılaşmaktadır. Grup halinde seyahat eden bireylerden farklı olarak yenilik/merak, kişisel gelişim, sosyal etkileşim, özgürlük ve öğrenme gibi güdüler, yalnız gezginlerin temel seyahat motiflerini oluşturmaktadır. Öte yandan Wilson ve Little

(2008: 176), yol arkadaşı olmadan seyahat eden yalnız gezginlerin suç, cinayet vb. tehlikeli durumlara karşı daha savunmasız konumda bulunmalarının muhtemel olduğunu belirtmektedirler.

Mehmetoglu'nun (2001) insanların neden kendi başlarına seyahat ettiklerini incelediği doktora tezi çalışması sonucunda rahatlık, esneklik, özgürlük, keşif, seyahat arkadaşının olmaması, prestij, kendiliğindenlik ve tek başınalık gibi çeşitli motivasyon araçlarının geçerli olduğuna ulaşılmıştır. Bu gerekçelerden yola çıkılarak, kurumsallaşmamış yalnız gezginlerin (aşağıdaki tabloda yer alan) tipolojisi oluşturulmuştur.

Tablo 1.4 Yalnız Gezgin Tipolojisi (Seyahat Gerekçelerine Göre)

Kaynak: Mehmetoglu, 2003: 241

Yukarıdaki gerekçelerin hiçbirisi tek başına seyahat davranışının belirleyicisi olarak kabul edilemez, çünkü katılımcıların hepsi yalnız seyahat etme davranışlarını birden fazla gerekçe ile açıklamışlardır. Basit bir ikilik olarak ifade edilen taksonomi, öncelikle "varsayılan olarak yalnız gezginler" şeklinde adlandırılan bir seyahat arkadaşı olmadığı için tek başına seyahat etmek zorunda kalanları ve ikinci olarak "tercihe göre yalnız gezginler" olarak adlandırılan, kendi tercihleriyle tek başına seyahat edenleri içermektedir. Analitik çerçevenin oluşturulması doğrultusunda, genelde sosyal ve temelde psikolojik gerekçeler arasında temel bir ayrım yapılmıştır. Bununla birlikte aynı zamanda, bu gerekçelerin açık bir şekilde bu gruplardan sadece birine ait edilemeyeceği kabul edilmiştir. Varsayılan olarak yalnız gezginlerin psikolojik gerekçelerin bir kısmını paylaşıyorlar da öncelikli olarak, seyahat arkadaşlarının bulunmaması gibi sosyal faktörler için tek başına seyahat ettikleri görülmektedir. Öte yandan tercihe göre yalnız gezginler için ise hem sosyal hem de psikolojik faktörler geçerlidir (Mehmetoglu, 2003: 241).

Mehmetoglu'nun (2003: 242) çalışması yalnız seyahat etme kararı üzerinde çeşitli faktörlerin ve nedenlerin önemli etkileri olduğunu göstermektedir. Bu faktörlerin ve özellikle nedenlerin yakından incelenmesi sonucunda, yalnız gezginlerin tek başına seyahat etmeyi seçmiş olsalar da temel motiflerinin seyahatleri sırasında yalnızlığı deneyimlemek olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum, tüm katılımcıların başkalarıyla (yerliler ve diğer gezginler) iletişime son derece değer verdiklerini ifade ettiklerinde daha da belirgin hale gelmektedir. Aslında bu tür karşılaşmaları seyahatlerinde aradıkları temel faydalardan biri olarak görmektedirler. Tek başınalık ise seyahatlerinin nedeni olarak değil, daha ziyade zaman zaman deneyimlemek istedikleri bir şey olarak öne çıkmaktadır. Böylece yeni insanlarla tanışmak için tek başına seyahat ettikleri sonucuna varılmaktadır.

Bianchi de (2016: 202) Mehmetoglu'nun insanların uygun seyahat arkadaşı bulamadıkları veya bunu tercih ettikleri için tek başına seyahat ettikleri görüşüne katılmaktadır. Laesser vd. (2009: 226) ise yalnız gezginlerin seyahatleri sırasında akrabalarını ve arkadaşlarını grup halinde seyahat edenlerden daha fazla ziyaret ettiklerini belirtmektedir. Mehmetoglu'na (2003: 124) göre yalnız gezginler, ağırlıklı olarak ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı paylaşımlı konaklama seçeneklerini grup gezginlerinden daha fazla tercih etmektedirler. Laesser (2009: 225) da yalnız gezginlerin grup gezginlerine kıyasla daha düşük harcama yapan kişiler olduğunu iddia etmektedir. Bianchi'ye (2016: 198) göre yalnız gezginlerin seyahat kararlarının verilmesi konusundaki kısıtları daha azdır ve statik bir seyahat programına bağlı olmadıkları için kendi tempolarında seyahat edebilmektedirler.

İKİNCİ BÖLÜM

TEK BAŞINA SEYAHAT VE TOPLUMSAL CİNSİYET İLİŞKİSİ

Bu bölümde toplumsal cinsiyet, boş zaman, seyahat deneyimi arasında ilişkiler ele alınmış, tek başına seyahat deneyiminin yapısal bileşenleri ve “turizmin eril ve dişil boyutları” kavramları açıklanmıştır.

2.1. Boş Zaman ve Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal sistem içerisinde kadın ve erkek olmanın standartlarını belirleyen toplumsal cinsiyet, kadınların ve erkeklerin davranış kalıplarının dikotomik bir şekilde kurgulanmasını sağlamaktadır. Çocukların sosyalleşme süreçleri, doğumdan itibaren sosyo-kültürel olarak inşa edilen toplumsal cinsiyet normları çerçevesinde şekillenmektedir. Kız ve erkek çocuklar, kendilerinden beklenen toplumsal rolleri öğrenerek büyümektedirler. Toplumsal olarak belirlenen “kadın olmak” ve “erkek olmak” tanımları arasındaki keskin ayrımlar üzerinden kurgulanan bu roller, çocukların toplumsal normatif yükümlülüklerini öğrenmelerini sağlamaktadır. Başka bir deyişle, sosyalleşme sürecinde öğrenilen toplumsal cinsiyet rolleri, toplumda yer alış biçimlerinin benimsenmesini sağlamaktadır. Erkek çocuklara özgür ve girişken olmaları öğretilmekte iken, toplumsal cinsiyet bağlamında bir “zayıflık” göstergesi olarak görülen duygusallık veya duyarlılık özelliklerini erkek çocukların edinmeleri istenmemektedir. Öte yandan öz güven ve öz denetim kazandırılmadan, daha bağımlı ve çekingen şekilde büyüyen kız çocukları ise sürekli olarak kendi yeteneklerinden şüphe duyar hale gelmektedirler.

Toplumsal dinamikler çerçevesinde kadınlardan ve erkeklerden beklenen davranışlar, farklı kültürlerde farklı biçimlerde şekillenen toplumsal cinsiyet kalıp yargıları tarafından belirlenmektedir. Tarihsel olarak erkeklerin kamusal alanla, kadınların ise özel alanla ilişkilendirilmesi üzerinden inşa edilen kalıp yargılar, erken çocukluk döneminden itibaren dünya ve yaşam algısının en önemli yapısal bileşenlerinden biri haline gelmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, kadınların ve erkeklerin belirli sosyal statülerin taşıyıcıları olarak konumlandırılmasını, bu doğrultuda sahip oldukları toplumsal roller üzerinden beklenen davranış kalıplarına ilişkin algıların yerleşmesini sağlamaktadır. Kamusal alanda konumlandırılan erkeklerden “sert”, “güçlü”, “dayanıklı” olmaları, ailenin geçiminin sağlanması için sürekli çalışmaları, para kazanmaları ve ailelerini korumaları beklenmektedir. Özel alanla özdeşleştirilen kadınların ise “şefkatli”, “fedakâr”, “itaatkâr” olmaları, ailenin sürdürülebilirliğinin sağlanması için anne olmaları, çocuk yetiştirmeleri, ev işlerini yerine

getirmeleri beklenmektedir. Çalışma hayatına giren kadınlar ise "eş ve çocuklarına yeterli zaman ayırmadığı", "iş yerindeki işlerini aksattığı" gerekçesiyle suçlanarak aile ve iş yaşamı alanlarının arasında sıkışıp kalmaktadırlar (Adak, 2007: 149). Toplumsal cinsiyet sistemi, geleneksel ve kalıp yargısal beklentiler üzerinden inşa edilen “kadın işi/erkek işi”, “kadının yeri/erkeğin yeri” gibi dikotomik söylemler üzerinden sürekli yeniden üretilerek sürdürülmektedir.

Toplumsal cinsiyetin toplumsal kurumlar üzerinden gerçekleşen yapısal inşası, çeşitli bakış açıları üzerinden incelenmekte ve tartışılmaktadır. West ve Zimmerman (1987) tarafından geliştirilen “toplumsal cinsiyeti oluşturma” yaklaşımı, toplumsal cinsiyeti kişiler arası etkileşimde yer alan bir performans olarak kavramsallaştırarak farklı bir analiz perspektifinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyet bireysel bir özellik olmaktan ziyade, bireyin dışında ortaya çıkan toplumsal durumların yansıması olarak görülmektedir. Doğası gereği sosyal bir süreç niteliği taşıyan toplumsal cinsiyeti oluşturma, hem belirli bir cinsiyet üzerinden gerçekleştirilen davranışları hem de başkalarına karşı nasıl hareket edilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet, bireylerin toplumdaki cinsiyet kategorilerine karşılık geldiği kabul edilen tutum ve eylemlerin normatif kavramlarına göre davranışlarını yönetme sürecini içermektedir. Başka bir deyişle kadınlar ve erkekler arasında doğal, gerekli veya biyolojik olmayan farklılıklar üzerinden oluşturulan kurgusal farklılıklar toplumsal cinsiyeti oluşturmaktadır. Söz konusu farklılıklar oluşturulduktan sonra toplumsal cinsiyetin “gerekliliğinin” pekiştirilmesi doğrultusunda sürekli kullanılmaktadırlar. Özetle “toplumsal cinsiyeti oluşturma” yaklaşımı, toplumsal cinsiyeti kadınlar ve erkekler tarafından sosyal etkileşim yoluyla uygulanan bir kavram olarak analiz etmektedir. West ve Zimmerman (1987: 129), “toplumsal cinsiyeti oluşturma” kaçınılmaz olduğunu” ortaya koymakta, dolayısıyla sosyal etkileşimin tüm boyutları cinsiyetlendirilmiş toplumsal normlara göre şekillenmekte ve böylece tüm boyutlarda “toplumsal cinsiyeti oluşturma” sürekli bir şekilde gerçekleşmektedir.

Butler (1990) tarafından geliştirilen “toplumsal cinsiyet performatifliği” kuramı, toplumsal cinsiyet kimliğinin toplumda hâlihazırda var olan toplumsal cinsiyet uygulamaları tarafından belirlendiğini ve bireylerin toplumda kabul edilen normlara bağlı olarak “performatif bir özne” olarak konumlandırıldığını ortaya koymaktadır. Foucault'nun iktidar anlayışı temelinde şekillenen bu yaklaşım çerçevesinde, toplumsal cinsiyet işaretlemelerinin değişmez biyolojik işaretler olmadığı, toplumsal olarak inşa edildiği ve çeşitli iktidar stratejileri tarafından üretildiği vurgulanmaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı öznelliği biçimlendiren iktidar mekanizmalarını eleştirel bir şekilde ele alan Butler (1993: 33), toplumsal cinsiyetin

iktidar ilişkilerinin bir ürünü olduğunu, bireyin doğumundan önce üretilmiş olduğunu ve tabiyet sürecinde bireylere atfedildiğini, öznenin doğasının bireyselleştirilmediğini, toplumsal cinsiyet kimliğinin öznenin bir parçası olarak bireylere zorla atandığını savunmaktadır. Toplumsal cinsiyet gündelik hayatın tüm alanlarında ataerkil sınırlar içinde oluşturulmakta ve sürdürülmektedir.

Sanayileşme, kapitalizm ve ataerkil iktidar ilişkilerinin her biri boş zaman üzerinde sınırlayıcı etkiye sahiptir. Eski çağlardan beri boş zamanı doğru bir şekilde kullanmak özgür bireyin hayatının temelini oluşturmuştur. Feminist teorisyenler kadınlar üzerindeki baskının nedenlerini saptamak amacıyla kapitalist sanayi toplumunun toplumsal cinsiyet ve güç ilişkileri yapılarını çeşitli şekillerde analiz etmişlerdir. Ataerkil inancın toplumun temel dinamiklerindeki varlığı, boş zaman kısıtlamaları üzerindeki en büyük sınırlamalardan birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda kadınların boş zaman hakkına sahip olmadıklarına inanılmaktadır (Wearing ve Wearing, 1988: 117-118).

Ataerkil değerlerin ve erkek hegemonyasının sürekli yeniden üretilerek sürdürülmesi, kadınların çeşitli boş zaman kısıtlamalarıyla karşı karşıya kalması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Green vd. (1990: 133), kadınların erken yaşlardan itibaren geliştirdikleri “kaçınma stratejileri”ni kullandıklarını belirtmektedirler. Jackson ve Henderson (1995: 31) tarafından toplumsal cinsiyet ve kısıtlamalar ilişkisi konusunda elde edilen bulgular, “düalizm ve evrenselliklerden ziyade çeşitlilikler ve çoğulluklar üzerinden düşünme ihtiyacı”na işaret etmektedir. Ayrıca bu çalışmalarda toplumsal cinsiyete dayalı kısıtlamaların yaş, gelir, aile yapısı değişkenlerine göre farklılaştığı; bu değişkenlerin ise “bağlamın niteliğine ve söz konusu kısıtlamanın türüne bağlı olarak kadınlar için kısıtlamaları değiştiren, güçlendiren veya hafifleten aracı faktörler” olarak düşünülebileceği vurgulanmaktadır.

Wearing ve Wearing (1988: 115), boş zamanın bir etkinlik olarak kabul edilebileceğini, ancak etkinliğin aynı anda algılanan özgürlüğe ve katılımcının öngördüğü faydalara göre daha da ayırt edilir hale geldiğini ileri sürmektedirler. Erkeklerin kendini gerçekleştirme veya kendini ifade etme odaklı etkinliklere erişimi kadınlara göre daha kolaydır, çünkü kadınların boş zamanlarının çoğunu aile yükümlülükleri işgal etmektedir. Boş zamanın bir etkinlik olarak iki aşamalı bir görünümü vardır; öncelikle ne zaman seçilirse seçilsin özgürlük boyutu esastır; ikinci olarak, ilgili zaman ve mekânda katılımcıya fayda sağlayacak bir şey olması önemlidir.

Turizm literatüründen farklı olarak, insanların ev ortamındaki boş zaman davranışlarındaki toplumsal cinsiyet farklılıkları daha kapsamlı bir şekilde araştırılmıştır (Carr, 1999: 224). Bu çalışmalardan birinde Firestone ve Shelton (1994: 54-55), ABD'deki kadın ve erkeklerin boş zaman davranışlarında belirgin farklılıkların bulunduğunu; erkeklerin spor

aktiviteleri, (dışarıda) yemek, sinema ve tiyatro gibi sosyal eğlence etkinliklerine kadınlardan daha fazla zaman harcadıklarını ortaya çıkarmışlardır. Evlilik, ebeveynlik ve istihdam durumu gibi faktörlerin toplumsal cinsiyete göre boş zaman faaliyetlerine katılım üzerinde farklı etkileri olduğunu, özellikle kadınların etkinlik katılımı üzerinde daha büyük olumsuz etkileri olabileceğini öne sürmüşlerdir. Henderson vd. (1988: 79)'a göre bu olumsuz etkiler, boş zamanın kadınların yaşamındaki farklı rolüne ve toplumdaki yapılandırılmış cinsiyet ilişkilerine ve eril bir topluma bağlanabilir. Boş zaman etkinliklerine katılımın önündeki engellerin çokluğu ve doğası açısından kadınların aile, sosyal ve fiziksel kısıtlamalar gibi faktörler tarafından daha fazla engellenmiş hissetmeleri muhtemeldir; bu da kadınlar için boş zaman kullanımında erkeklerden daha fazla sınırlamaya yol açmıştır. Boş zaman davranışlarındaki cinsiyet farklılıklarının insanların ev ortamı, toplum yapısı, sosyo-kültürel normlar ve değerler ile ilişkili olabileceği öne sürülmüştür (Jackson ve Henderson, 1995: 31-48). Henderson (1994: 6), boş zaman etkinlikleri konusunda seçim yaparken geçerli olan cinsiyet farklılıklarının yorumlanmasının toplumsal cinsiyet konuları çerçevesinde, kadın ve/veya erkeklerin deneyimleriyle ilgili olması gerektiğini ileri sürmüştür.

Boş zamanın kadınlar için faydalarını inceleyen Shaw (1994: 18), boş zamanın özgürce seçilmiş ve kadınların kendileri tarafından belirlenmiş bir faaliyet olması durumunda toplumsal cinsiyet ve diğer baskı biçimlerine, toplum tarafından dayatılan boş zaman kısıtlamalarına ve genel olarak toplumsal kısıtlamalara karşı bir direniş alanı olduğunu vurgulamaktadır. Shaw (2001: 186), ayrıca boş zamanın politik uygulama olarak kavramsallaştırılmasının da tartışmalı olduğunu; özgürlük, özerklik, bireysel seçim, kendini ifade etme ve memnuniyet vb. geleneksel boş zaman tanımlarının da yetersiz olduğunu öne sürmektedir. Bu noktada, boş zamanın hiç de “masum” olmadığını dile getirmek önem taşımaktadır (Green vd., 1990: 29). Small (2005: 46) da boş zamanın kadınlar için özel faydalar sağlayabileceğini belirtmekte, bunu direnişin kasıtlı olup olmamasından bağımsız olarak, sunduğu bireysel ve kolektif güçlendirme potansiyeline bağlamaktadır.

1990'lı yıllarda işin esnekleştirilmesi, boş zamanların metalaşması ve zamanın parçalanması ile ilgili son tartışmalar, iş ve boş zamanın doğası hakkındaki düşüncemizi değiştiren temel unsurlar olarak öne çıkmaya başlamıştır (Green, 1996; Kay, 1996; Peters, 2011: 45). Bu unsurlara sosyal ve politik değişikliklerin de eklenmesi sonucunda kadınların boş zaman faaliyetlerine katılımı konusunda da önemli değişimler gerçekleşmiştir. Kadınların “doğal” olarak görülen geleneksel rolleri, bir önceki jenerasyona göre büyük ölçüde değişmiştir. Kadınlar artık iş veya eğlence amaçlı olarak seyahat etkinliklerine katılarak özgürlük duygularını yaşama fırsatına sahip hale gelmiştir (Wilson ve Harris, 2006: 163).

2.2. Toplumsal Cinsiyet ve Seyahat Deneyimi

Kadınların hem genel olarak boş zaman deneyimleri hem de boş zaman deneyimi olarak turizm faaliyetlerine katılımlarını ele alan çalışmaların tarihi yaklaşık 30 yıl öncesine dayanmaktadır (Henderson ve Gibson, 2013: 115; Kinnaired ve Hall, 1994: 24). Kinnaired ve Hall'ün (1996: 97) belirttikleri üzere turistlerin, turist deneyiminin ve turistlerin yapısal boyutunun cinsiyetlendirilmiş doğası, turistik deneyimler üzerine daha önce yapılmış çalışmalarda sınırlı bir şekilde ele alınmıştır. Ayrıca kadınların boş zaman deneyimlerini inceleyen çalışmaların toplumsal cinsiyet odağından yoksun olduğu; boş zaman rolleri ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri arasındaki ilişkiye yer vermediği ileri sürülmektedir.

Kinnaired ve Hall tarafından 1994 yılında yayınlanan *“Tourism: A Gendered Analysis”* kitabı, turizmin toplumsal cinsiyet bağlamında ele alındığı önemli çalışmalardan biri olarak görülmektedir. Yazarlar turizm olgusundaki toplumsal cinsiyetin çözümlenmesi doğrultusunda üç sorunu temel alan bir kavramsal çerçeve oluşturmaktadırlar. *Öncelikle*, turizm süreçlerinin toplumsal cinsiyet ilişkileri tarafından şekillendirilen cinsiyetlendirilmiş (toplumsal cinsiyet kurallarına göre inşa edilmiş) toplumlardan oluştuğunu belirtmektedirler. *İkinci olarak*, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin, turizmin gelişimine dâhil olan tüm toplumların ekonomik, politik, sosyal, kültürel ve çevresel boyutlarıyla karşılıklı etkileşim halinde olduğunu tespit etmektedirler. *Son olarak* ise güç, iktidar ve eşitlik konularının turizm uygulamalarında ırk, sınıf ve toplumsal cinsiyet ilişkileri ile ifade edildiğini vurgulamaktadırlar (Kinnaired ve Hall, 1994: 24). Bu kavramsal çerçeve doğrultusunda, turizm deneyiminin tüm bölümlerinin toplumsal cinsiyetin toplumsal inşası konusundaki ortak görüşlerden etkilendiği görülmektedir. Turizm faaliyetlerini cinsiyetlendirilmiş bir şekilde deneyimleyen kadınlar ve erkeklerin, seyahatler süreçleri sırasındaki sosyal etkileşimleri de toplumsal cinsiyet ilişkileri üzerinden şekillenmektedir (Kinnaired ve Hall, 1994: 212). Dolayısıyla Myers'ın (2010: 31) da belirttiği gibi toplumsal cinsiyetin turizm çalışmalarında da bir değişken olarak dikkate alınması önem kazanmaktadır. Bununla birlikte, toplumsal cinsiyetin daha farklı inşa biçimlerinin ortaya çıkarılması ve yorumlanması doğrultusunda, toplumsal cinsiyet çalışmalarında da turizm deneyiminin bir değişken olarak kullanılmasının gelecek araştırmalara teorik ve pratik anlamda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Erkekler (ve kadınlar) için gündelik bedenleşmiş erkeklik deneyimleri ve “erkek” kimliklerine atfedilen değerler, bir toplumsal cinsiyet deneyimi olarak erkekliklerin anlaşılması için gündelik mekânların dikkate alınmasını gerektirmektedir. Aynı zamanda seyahat faaliyetlerinin gerçekleştiği “yabancı mekânlar ve alanlar” da söz konusu deneyimlerin analizi açısından önem arz etmektedir (Casey, 2015: 76). Ward (2015: 91), turistik mekânlarda çeşitli

erkekliklerin sürekli olarak birbiriyle temasa geçtiğini, bu temas sonucunda zaman zaman çatışmaların da yaşanabileceğini öne sürmektedir. Toplumsal cinsiyet, turistik yerlerin, cazibe merkezlerinin, genel olarak turistik mekânların yapılandırılması ve deneyimlenmesi açısından kritik öneme sahiptir. Rao'ya (1995: 30) göre turizm, cinsiyetlendirilmiş toplumlarda ortaya çıkmakta, sürdürülmekte ve tüketilmektedir. Dolayısıyla, turizm süreçlerinin cinsiyetlendirilmiş bir şekilde inşa edildiği, sunulduğu ve tüketildiğini söylemek mümkündür.

Henderson'un (1994: 3) da bildirdiği gibi sosyal yaşamın her alanını farklı şekillerde etkileyen toplumsal cinsiyetin önemini anlamak, boş zaman ve turist davranışlarının daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunabilir. Tatil deneyimleri sırasında turistlerin davranışlarında toplumsal cinsiyete dayalı farklılıklar gözlemlenebilmektedir (Carr, 1999: 223). İngiliz turistler üzerine yaptığı çalışmada Laing (1987: 230-231), erkeklerin pasif bir şekilde davranma, rahatlatıcı, güneşlenme ve özel amaçlı turistik tesisleri ziyaret etme eğiliminde olduğunu bulmuştur. Buna karşılık kadınların ise yarısından fazlası aktif davranış sergilemiş, tarihi ve kültürel ziyaretlere katılmış, yürüyüş yapmış, başıboş bir şekilde dolaşmış ve alışveriş amaçlı gezilere çıkmıştır. Green vd. (2005: 31), fiziksel aktivitelere ağırlıklı olarak genç erkeklerin katılım gösterdiğini, genç kadınların ise bu konuda genellikle dışlandığını iddia etmektedir.

Pennington-Gray ve Kerstetter (2001: 49), kadın turistlerin seyahat etmek için farklı beklentileri ve tutumları olduğunu savunmaktadır. Bağımsız seyahat eden kadınlar üzerine yaptıkları çalışmada Cockburn-Wooten vd. (2006: 7), kadınların kendini keşfetme, aydınlanma, eğitim ve kendi iç doğalarının sınırlarından uzak durma isteklerinden bahsetmektedir. Wearing (1998: 158) ise kadınların boş zamanlarında baskın itaat söylemlerine meydan okuyabildiğini ve direnebildiğini öne sürmektedir. Berdychevsky vd. (2015: 526), turizmin cinsel davranışların ev ortamından uzakta serbest bırakılmasına izin veren eşsiz bir atmosfer sunduğunu açıklamakta; bunu "alternatif öznelliklerin hayata geçirilmesi için bir aşama" olarak ifade etmektedir.

Scraton ve Watson (1998: 135), kamusal boş zaman alanlarının cinsiyetçi ve cinsiyetlendirilmiş bir alan olarak kavramsallaştırılması gerektiğine dikkat çekmektedir. Feminist bir bakış açısıyla yer ve mekân, fiziksel konum olarak değil, sosyo-kültürel yapılar olarak eleştirel bir şekilde analiz edilmektedir (Wilson ve Little 2008: 167). Jordan ve Aitchison (2008: 332-344), kadın turistlerin analizini "öz-gözetim" kavramı üzerinden yapmaktadır. Bu açıdan bakıldığında kadınlar, cinsiyetçi bakıştan kaçınmak için kendilerini sık sık kamuoyundan uzaklaştırırlar. Cinsel taciz ve özellikle akşam saatlerinde kamusal alanlarda karşılaştıkları saldırı girişimleri konusundaki endişeleri, kadınların tatil davranışlarında önemli değişikliklere yol açmaktadır. Dolayısıyla sokaklarda tek başına yürüyüş yapma, ev sahibi

topluluğun üyeleri ve diğer gezginlerle buluşma olanakları ciddi bir şekilde kısıtlanmış olmaktadır. Öncelikli olarak erkekler tarafından uygulanan cinsiyetçi bakış, kadınların tatilde bir “flaneuse” olarak hareket etmelerini engellemektedir. Yerel kuralları görmezden geldiği zaman ise kadın turist kendini riske atmış olmaktadır. Yazarlar, gözetimin kadın turistlerin somutlaşmış deneyimleri üzerindeki etkisini belirtmekte ve aynı zamanda literatürde de bu konuda bir boşluk olduğuna işaret etmektedir.

2.3. Tek Başına Seyahat ve Toplumsal Cinsiyet

Turizmin sosyo-kültürel bir fenomen olmasından hareketle, tek başına seyahat deneyimleri, sosyal olarak yapılandırılan ve kültürel normlar tarafından şekillendirilen toplumsal cinsiyet kalıp yargılarından etkilenmektedir (Gibson vd., 2013: 229). Dolayısıyla yalnız gezginler üzerine yapılan çalışmalarda genellikle toplumsal cinsiyet bakış açısı hâkimdir (Wilson ve Little, 2008: 182). Bunun nedeni, Henderson’un (2000: 26) da bildirdiği gibi yalnız veya tamamı kadın gruplarda seyahat eden kadın turist sayısının artması sonucunda turizm sektöründe büyüyen bir pazarın ortaya çıkmasıdır. Chiang ve Jogaratnam (2006: 61-65), yalnız kadın gezginlerin deneyimlerinin erkeklerin deneyimlerinden önemli bir şekilde farklılaştığını savunmaktadırlar. Bu farklılaşmanın temelinde ise yalnız kadın gezginlerin, gündelik hayatlarında karşılaştıkları evine bağlılık, bağımlılık ve sınırlanmışlık durumlarıyla yüzleşip meydan okumalarının yattığını açıklamaktadırlar. Wilson ve Harris (2006: 162), tek başına seyahat eden kadınların hem kendilerinin diğer insanlarla ilişkilerini hem de toplum ve yaşam hakkındaki bakış açılarını yeniden değerlendirme fırsatına sahip olduklarını savunmaktadırlar.

2.3.1. Seyahat Motivasyonları

Kadınların seyahat süreçlerine yalnız katılım göstermesi, sahip oldukları toplumsal konum bağlamında normal görülmeyen bir faaliyet olarak algılanmaktadır (Kinnaird ve Hall, 1994: 212). Wilson ve Harris (2006: 166-167) ise tek başına seyahat eden kadınların kendilerine odaklanmak için zaman ve mekâna sahip oldukları için benlik ve kimliklerini keşfetme olanağına kavuştuklarını dile getirmektedirler. Seçim özgürlüğü, kendi eylemlerinin kontrolü, yeni insanlarla ve mekânlarla bağlantı kurma olanakları sayesinde kadınların güçlenmesi gerçekleşmektedir. Chiang ve Jogaratnam (2006: 65), kadınların grup halinde seyahat etmek yerine yalnız seyahat etmeyi tercih etmelerinin temelinde beş temel motivasyon (deneyim, kaçış, rahatlama, sosyalleşme, öz saygı) kaynağının yattığını ortaya koymaktadırlar. Swain’e (1995: 249) göre turizmin inşası ve tüketimine katılım, kadınlar ve erkekler tarafından farklı biçimlerde gerçekleşmekte, dolayısıyla turizm pazarlaması, ziyaretçilerin motivasyonları ve ev sahiplerinin eylemleri de bu doğrultuda şekillenmektedir. Motivasyonlar üzerine

gerçekleştirilen araştırmalar, turizm girişimciliği açısından kadınların ve erkeklerin motivasyonlarının bağımsızlık arayışı, topluma katkıda bulunma fırsatı, ürün çeşitliliği gibi bazı alanlarda benzer olabileceğini göstermektedir. Ayrıca kadınlar, kırsal bölge turizminin geliştirilmesi, aynı anda tüketicilerin eğitilmesi ve aile üyeleri için istihdam sağlanması açısından da daha yüksek motivasyona sahip olmaktadırlar (McGehee vd., 2007: 280).

Slavik ve Shaw'un (1996: 589) Queensland'i iş amaçlı ziyaret eden yalnız kadın gezginler üzerine yaptıkları çalışmalarında kadınların; genç ya da yaşlı oldukları (orta yaşlı olmadıkları), kimseye herhangi bir şekilde bağımlı olmadıkları, çalışan veya emekli oldukları, seyahat bilgi kaynaklarını kullandıkları, tatil amacıyla seyahat ettikleri ve farklı macera aktivitelerine uygun bölgeleri ziyaret ettikleri bilgilerine yer verilmektedir. Meng ve Uysal (2008: 456-462) ise çalışmalarında kadınların ortalama puanlarının tüm faktörler için erkeklerden daha yüksek olmasına rağmen, motivasyonların algılanan önemi açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulamadıklarını bildirmişlerdir. Ancak önem derecesi açısından bakıldığında, kadınların en çok rahatlatıcı ve dinlendirici zaman geçirerek, erkeklerin ise eğlence ve fiziksel aktivitelerle motive oldukları görülmüştür.

Collins ve Tisdell'in (2002: 132) Avustralyalı gezginlerin seyahat kalıplarını hem toplumsal cinsiyet hem de seyahat amacına göre inceledikleri çalışmalarında; erkeklerin iş ve işle ilgili seyahatler için kadınlardan daha sık seyahat etme eğiliminde oldukları; kadınların ise (arkadaş ve akrabalarını ziyaret etmek için seyahat de dâhil olmak üzere) boş zaman değerlendirme amaçlı daha sık seyahat ettikleri bulguları dikkat çekmektedir. Seyahat için zirve yaş aralığına bakıldığında ise sadece iş ve işle ilgili seyahatler konusunda farklılık görülmekte, seyahat açısından kadınların erkeklere göre daha erken zirve yaptıkları anlaşılmaktadır. Çalışmada toplumsal cinsiyet ve seyahat amacının, gezginlerin seyahat kalıplarının analizinde göz önünde bulundurulması gereken önemli faktörler olduğu ortaya çıkmaktadır.

Xie vd. (2008: 38), Potter County/Pennsylvania'yı ziyaret eden kırsal turistlerin motivasyon ve etkinlik katılımlarını toplumsal cinsiyet bağlamında inceledikleri çalışmada kadınların alışveriş yapmayı, yerel restoranlarda yemek yemeyi, doğal ve kırsal alanlara keşif amaçlı gezilere, festivallere vb. etkinliklere katılmayı; erkeklerin ise balıkçılık ve avcılıkla ilgili faaliyetlere vakit ayırmayı tercih ettiklerini belirtmektedirler. Meng ve Uysal (2008: 456) ise kadınların zihinsel rahatlamayı ve günlük rutinlerden kaçmayı erkeklere göre daha önemli gördüklerine dikkat çekmektedirler. Iwasaki vd.'ye (2005: 14) göre kadınların rahatlama ve dinlenme motiflerinin baskın oluşu, günlük rutinlerinde erkeklere kıyasla daha fazla boş zaman kısıtlayıcısı ile karşı karşıya kaldıklarını onaylamaktadır.

McGehee vd. (1996: 51-55), Avustralyalı gezginlerin motivasyonlarında itme ve çekme faktörlerinin farklılıklarını toplumsal cinsiyet bakış açısıyla incelemiştir. Çalışma, kadın ve erkek turistlerin bazı itme ve çekme faktörlerine farklı önem verdiğini ortaya koymuştur. Kadınların kültür, aile bağları ve prestij için fırsatlar ile motive olma olasılığı daha yüksek iken, erkekler ise spor ve maceraya daha fazla önem vermişlerdir. Mitchell ve Vassos (1998: 47), paket tatil satın alma sürecinde risk ve risk azaltma algılarını kültür ve cinsiyet bağlamında incelemiş ve bu faktörlerin kültürler ve cinsiyetlere göre önemli ölçüde değiştiğini bulmuşlardır.

Tek başına seyahat eden erkekler konusunda yapılan araştırmaların sayısı ise oldukça sınırlıdır. Kinnaird ve Hall'a (1994: 212) göre (yalnız veya grup halinde) seyahat eden erkekler, dağcılık gibi maceracı aktivite veya seks turizmi katılımcıları olarak görülmektedirler. Noy (2007: 67), tek başına ve grup halinde seyahat eden İsraili sırt çantalı turistlerin hegemonik erkeklik inşalarını araştırmıştır. Bu bağlamda hegemonik erkeklik, erkek vücudunun doğanın veya dişileştirilmiş turizm alanlarının üstesinden gelmesini, böylece beden, duygu, yetenek ve sınırlarını şekillendirerek erkeğe dönüşmesini ifade etmektedir. Daha önce de bahsedildiği üzere, erkeklerin seyahat motivasyonlarına yönelik çalışmaların oldukça sınırlı olduğu gözlenmektedir.

McCarthy'ye (2016) göre tek başına seyahat eden turistlerin temel motivasyon kaynağını zenginleştirici bir seyahat deneyimi arayışı oluşturmaktadır. Bu doğrultuda yeni bir destinasyon keşfetmek, yeni beceriler kazanmak, yerel hayatı ve kültürü deneyimlemek gibi amaçlar öne çıkmaktadır. Bianchi'ye (2016: 198-201) göre bu turistler yalnız değil, aileleri ve arkadaşları var, ancak başkalarının tercihleriyle hareket etme kaygısı duymadan kendilerini tamamen seyahate odaklama olanağına sahip olmak için yalnız seyahat etmeyi tercih etmektedirler. Ayrıca bu şekilde seyahat ederek kendilerini daha özgür hissetmekte, eylemleri üzerinde tam kontrole sahip olmaktadır. Mehmetoglu (2004: 81), yenilik/merak, kişisel gelişim, sosyal etkileşim, kaçış/özgürlük, eğitim/öğrenme, prestij, yaşam tarzı, kendi kendini sınaama ve rahatlatmanın tek başına seyahat eden turistlerin seyahat motiflerini oluşturduğunu aktarmaktadır.

Seyahat motivasyonları üzerine yapılmış çalışmaların büyük bir çoğunluğunda cinsiyet sadece demografik bir değişken olarak nitelendirilmekte olup, toplumsal cinsiyet bağlamının göz ardı edildiği hususu dikkat çekmektedir. Kadınların seyahat deneyimleri özelinde çalışmaların (Amir vd., 2015; Andreu vd., 2005; Falconer, 2011; Güzel, 2019; İbiş ve Batman, 2018; Kaba ve Emekli, 2018; Myers ve Hannam, 2008; Petersen ve Blayney, 2015; Rys, 2011; Valentine, 1989; Wilson ve Harris, 2006; Wilson ve Little, 2005) gerçekleştirildiği görülmekte

iken, erkeklerin seyahat motivasyonlarına yönelik çalışmaların (Dolmatov, 2001; Noy ve Cohen, 2006; Pangelova ve Pangelov, 2015) ise oldukça sınırlı olduğu gözlenmektedir. Söz konusu çalışmalar incelendiğinde, kadınların ve erkeklerin seyahat motivasyonlarına ilişkin aşağıdaki şekilde bir tablo ortaya çıkmaktadır:

Tablo 2.1 Kadınların ve Erkeklerin Seyahat Motivasyonları

Kadınların Seyahat Motivasyonları	Erkeklerin Seyahat Motivasyonları
- Bireysel kimliklerine katkı sağlamak - Boş zaman faaliyetlerine katılmak - Cinsiyete dayalı kısıtlamalara meydan okumak - Cinsiyete dayalı korkuya direnmek - Doğallık aramak - Farklı yaşam tarzlarını görmek - Hayatta kalma içgüdülerini geliştirmek - Kendini geliştirmek - Kendini gerçekleştirmek - Kendine meydan okumak - Kişisel olarak güçlenmek - Liberal ve özgür bireylere dönüşmek - Rutinden kaçmak - Ruhsal deneyimler elde etmek - Yeni insanlarla tanışmak - Zihinsel olarak rahatlamak	- Dünyadaki farklılıkları gözlemlemek - İnisiyatif almayı öğrenmek - Karşılaştırma yetisi kazanmak - Kendini daha ilginç hale getirmek - Kendini test etmek - Macera deneyimi edinmek - Önceden belirlenen hedefe ulaşmak - Öz güven kazanmak - Yeni insanlarla tanışmak - Yeni teknolojik cihazlar satın almak - Yeni yemekler denemek

Kaynak: Amir vd., 2015; Andreu vd., 2005; Dolmatov, 2001; Falconer, 2011; Güzel, 2019; İbiş ve Batman, 2018; Kaba, Emekli, 2018; Myers ve Hannam, 2008; Noy ve Cohen, 2006; Pangelova ve Pangelov, 2015; Petersen ve Blayney, 2015; Rys, 2011; Valentine, 1989; Wilson ve Harris, 2006; Wilson ve Little, 2005.

Erkeklerin seyahat deneyimleri üzerine yapılmış çalışmaların sınırlı sayıda olmasından dolayı kadınlara kıyasla daha az seyahat motivasyonu bilgisine ulaşılabilmektedir. Macera deneyimi edinerek dünyadaki farklılıkları gözlemleyen erkeklerin aynı anda kendilerini test ederek kendilerini daha ilginç hale getirmeye çalışarak motive oldukları dikkat çekmektedir. Kadınların ise temel olarak özgürlük ve öğrenme gibi güdüler çerçevesinde seyahat etmeye motive olduğu, bu doğrultuda cinsiyete dayalı kısıtlamalara ve kendilerine meydan okudukları, kendilerini geliştirerek kişisel güçlenmeyi sağlamaya çalıştıkları öne çıkmaktadır. Motivasyon kaynakları karşılaştırmalı incelendiğinde hem kadınların hem de erkeklerin yeni insanlarla tanışmak için seyahat ettikleri gözlenmektedir. Diğer motivasyon unsurlarındaki farklılıklar ise toplumsal cinsiyetin seyahat motivasyonları üzerinde önemli bir şekilde etkili olduğunu göstermektedir. Ataerkil ideoloji çerçevesinde şekillenen toplumsal dinamikler, kadınların kamusal alana erişimlerini sınırlandırmakta, cinsiyete dayalı korku ve kısıtlamalar üzerinden tanımlanan bir boş zamanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu doğrultuda boş zaman faaliyetlerine katılım, söz konusu cinsiyetlendirilmiş kısıtlamalara karşı bir direniş anlamı kazanmaktadır. Seyahat etmek, kadınların toplumsal cinsiyetin sürekli yeniden üretildiği rutinlerden kaçarak özgürleşmeye çalıştıkları bir deneyime dönüşmektedir. Liberal ve özgür bireylere dönüşmek, kendini gerçekleştirmek, kişisel olarak güçlenmek motivasyonları doğrultusunda seyahat eden kadınlar, sahip olmadıkları “boş zaman haklarını” geri kazanmaktadırlar. Söz konusu seyahat motivasyonu unsurlarının, kadınların dışlandığı ataerkil boş zaman düzenlemelerine “meydan okuma” niteliği taşıdığı gözlemlenmektedir.

2.3.2. Konaklama ve Yemek Hizmetleri

Ataerkil kontrol sistemi tarafından sürekli yeniden üretilen korku coğrafyası, kadınların turistik mekân kullanımlarını da doğrudan etkilemektedir. Yalnız kadın gezginler, "güvenli", "doğru" ve "makul" olduğunu düşündüklerini uygulayarak konaklama kararlarını vermektedir (Wilson, 2004: 235). Tek başına seyahat eden kadınların çoğu, otel veya tatil köylerinde kalmak yerine hosteller ve aile işletmesi olan küçük yerler gibi ekonomik konaklama seçeneklerini tercih etmektedir (Wilson, 2004: 200). Mehmetoglu (2001: 233) da tek başına seyahat süreçlerinde konaklama standartlarının genel anlamda önemsemediğine, ağırlıklı olarak hostel gibi temel özelliklere sahip konaklama seçeneklerinin tercih edildiğini bildirmektedir. Chipchase (2013), tek başına seyahat eden turistlerin özellikle "tek başına konaklama farkı" uygulamaları nedeniyle dezavantajlı duruma düştüklerini belirtmektedir. Erkek turistlerin ise “tek başına erkek konaklama” seçenekleri açısından çeşitli engellerle karşılaşmaları söz konusu

olabilmektedir. Tek başına seyahat deneyiminin konaklama boyutuna ilişkin yapılmış çalışmaların da çok sınırlı olduğu gözlemlenmektedir.

Jordan ve Gibson'ın (2005: 200-202) tek başına seyahat eden İngiltere ve ABD'li kadınların deneyimlerini inceledikleri çalışmalarında yalnız (dışarıda) yemek yemek, en problematik yalnız seyahat etkinliği olarak öne çıkmaktadır. Özellikle akşam yemekleri, "doğası gereği" sosyal etkinliklerdir ve söz konusu yemek mekânları sosyal etkileşimi kolaylaştıracak şekilde yapılandırılmıştır. Çalışma kapsamında görüşülen kadınların büyük bir bölümü için tek başına bir restorana gitmek ve yemek yemek göz korkutucu bir durum olarak agırlanmaktadır. Yalnız yemek bağlamında kadınların sosyal ve kolektif gözetimin bir nesnesi haline gelmesi sonucunda, yemek yerleri tartışmaya açık bir tatil mekânı olarak inşa edilmektedir. Bu mekânların hem gözetim için birincil alan olarak deneyimlenmesi hem de cinselleştirilmiş şekilde "çift" alanı olarak tanımlanması, tek başına dinlenme amaçlı kullanılmalarını sorunlu hale gelmektedir. Bazı kadınlar otel odalarında yemek yemeyi, bazıları ise restorandaki gözetime aktif olarak direnmeyi tercih etmektedirler.

2.3.3. Destinasyon Seçimleri

Pritchard ve Morgan (2000: 900), destinasyonların cinsiyetlendirilmiş yapılarının kolonyal ve ırksal söylemlerle iç içe geçmiş olduğunu, bunun temelinde ise söz konusu her iki söylemin Said'in (1991) Doğu temsilleri analizini onaylarcasına Güney ve Doğu ülkelerini kadınsı, itaatkâr ve duygusal şekilde tanımlamasının yattığını ortaya koymaktadır. Buna karşılık Kuzey coğrafyası ise beyaz ve Anglo-Sakson olarak görülmekte; Enloe'nun (1989) seyahatin erkeksi terimlerle ilgili olduğu ve yorumlandığı görüşünü yansıttığına; eril mekân ve kimlik kavramları üzerinden aktif, maceracı bölgeler olarak pazarlanmaktadır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyete dayalı turizm pazarlamasının ortaya koyduğu gibi kadın ve erkekler arasındaki güç farklılıkları ikincisini ayrıcalıklı kılmakta, bu nedenle cinsiyetlendirilmiş ve ırksallaştırılmış coğrafyalar, Kuzey ve Batı'nın da Güney ve Doğu üzerinde ayrıcalıklı olduğu uluslararası politikanın güç dinamiklerini doğrulamaktadır. Güney ve Doğu'da kadınlar ve genel olarak coğrafya, şehvetli, egzotik, aynı anda güçsüz ve savunmasız olarak temsil edilmekte, böylece modern turizm pazarlaması, tarihsel kolonyal ve emperyal söylemlerle aynı çizgide konumlandırılmaktadır.

Vespestad ve Mehmetoglu'nun (2015: 158) Kuzey Norveç'i ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin tatil davranışları ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkiyi ele aldıkları çalışmada, kadınların zihinsel rahatlama, kaçış, fiziksel aktivite ile ilgili tatil motivasyonlarına daha fazla önem verdikleri vurgulanmaktadır. Ayrıca kadınlar turizm şirketinin fiyat, ürün ve

hijyen özelliklerine erkeklerden daha fazla değer vermektedirler. Destinasyon özellikleri açısından ise kadınlar, restoran seçenekleri, destinasyondaki fiyat seviyesi ve iklim koşullarını erkeklerden daha yüksek düzeyde önemsemektedirler. Çalışmanın sonuçlarına göre kadınlar kültürel etkinlikler ve doğa yürüyüşlerine, erkekler ise balıkçılık ve yatçılıkla ilgili etkinliklere katılmaya daha fazla eğilim göstermektedirler. Ataerki toplumlarda özel alana sıkıştırılmış kadınlar, seyahatleri sırasında gündelik hayatlarında mahrum kaldıkları toplumun sosyo-kültürel bileşenler üzerine odaklanmakta ve böylece kamusal alanı özgür bir şekilde deneyimlemeye çalışmaktadırlar.

Tek başına seyahat eden turistlerin destinasyon seçimi konusunda bir seyahat acentasına başvurmayı değil, bireysel bir planlama yapmayı tercih ettikleri, bu doğrultuda özellikle sosyal medya platformlarından yararlandıkları görülmektedir (Tricarico, 2016). Erkekler; macera, büyük şehirler ve sahil yerlerini tercih ederken kadınlar ise daha araştırmacı bir şekilde seyahat ederek derinlemesine deneyim kazanmayı hedeflemektedir (Booking.com, 2014). Kadınlar, seyahat ettikleri destinasyonlarda kültürel etkinliklere, yeni kültürleri ve yerleri tanımaya çalışmakta, deneyimin toplumsal bileşenleriyle daha çok ilgilenmektedirler (Iwasaki vd., 2005: 22; Ewert vd., 2013: 91). Schmalbruch'a (2015) göre ise yalnız gezginler için en uygun destinasyonların belirlenmesinde güvenlik, uygun fiyat, aktivite çeşitliliği ve ev sahibi kültürün özellikleri öne çıkmaktadır.

2.3.4. Seyahat Kısıtlayıcıları

Kısıtlayıcılar konusunda daha önce yapılmış çalışmalar, kadınların erkeklerden daha fazla sınırlama yaşadığını ortaya koymaktadır. İş, aile, hane halkı yükümlülükleri gibi faktörler, boş zaman ve turizm için uygun zamanın miktarını, kalitesini belirlemekte, bazı durumlarda belirli bireyler için kısıtlama görevi görmektedir. Sosyo-politik değişimlerin etkisiyle artık kadınların daha fazla baskılanmış, dezavantajlı veya ezilmiş olduğu görülmektedir. Ev işlerinin paylaşımı, kadınların ücretli istihdama katılımının artması gibi geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin yaşanan değişimler, kadınların boş zaman faaliyetleri konusunda yapılmış çalışmaların tekrar gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır (Khan, 2011: 109-110). Urry (1995), turistik deneyim süreçlerinde mekânsal-zamansal tüketimlerin toplumsal ilişkilerden bağımsız düşünülemeyeceğini vurgulamaktadır. Söz konusu deneyimler toplumsal yapı içerisindeki konum üzerinden gerçekleşmekte ve anlamlandırılmaktadırlar. Scraton ve Watson (1998: 134) ise postmodern şehirlerin kültür tüketimi için “demokratikleştirilmiş” bir boş zaman ortamı sunmalarına rağmen kadınlar için sınırlı olanaklar sunan cinsiyetlendirilmiş bir alan olarak varlıklarını sürdürdüklerine dikkat çekmektedirler. Dolayısıyla kadınlar, kamusal

boş zaman alanlarından ötekileştirilmekte ve böylece özel alanda yaptıklarına benzer bir şekilde kendi amaç ve fırsatlarını yaratmaya devam etmek durumunda kalmaktadırlar.

Seyahat kısıtlayıcıları konusunda yapılan çalışmaların ise kadın turistler üzerinden gerçekleştirildiği dikkat çekmektedir. Wilson ve Little (2005: 161), tek başına seyahat eden kadınların karşılaştıkları kısıtlayıcıları dört grupta incelemişlerdir. Bu kısıtlayıcılar; sosyal ve kültürel olarak kişileri etkileyen sosyo-kültürel faktörler, kişilerin sahip olduğu korku, endişe, bilgi ve tecrübe yetersizliği gibi kişisel faktörler, para, zaman kısıtlılığı gibi pratik faktörler ve kişinin gittiği destinasyonda maruz kaldığı, bunun sonucunda da oradaki seyahatini etkileyen boyutsal faktörlerdir. Dört grup şeklinde sınıflandırılan söz konusu kısıtlayıcılar, kadınların tek başına seyahat sırasında karşılaştıkları kısıtlayıcıların geniş bir tipolojisini sunmakta iken, öte yandan kadınların seyahat deneyimlerinin boyutlarına bağlı olarak bu kategorilerin her birinde farklı şekillerde kısıtlamalar yaşadıkları belirtilmektedir.

Gibson ve Jordan'ın (1998; Small, 2005: 62) tek başına seyahat eden İngiltere ve ABD'li kadınların deneyimlerini anlamak için yaptıkları çalışmanın bulguları sonucunda; güvenlik, finansal konular ve yalnız akşam yemeği yemekten duyulan psikolojik rahatsızlık kısıtlamaları öne çıkmaktadır. Yalnız seyahatin kadınlar için güçlendirici bir faaliyet olmasına rağmen, seyahat sürecindeki davranışlarının “ataerkil korku” veya “cinsel terör” nedeniyle sınırlandırılması kaçınılmaz bir hal almaktadır. Kadınların bu şekilde kısıtlamalarının üstesinden gelmek için farklı stratejilere başvurmaları gerekmektedir. Yalnız seyahat eden kadınların karşılaştıkları kısıtlayıcılar, Cesur (2014) tarafından bireysel, topluluk ve toplumsal düzey olmak üzere üç kategori şeklinde incelenmiştir. Söz konusu çalışmada kadınların psikolojik durumları bireysel kısıtlayıcılar, yakın çevrelerinin yalnız seyahat etmelerine ilişkin tutumları ise topluluk düzeyindeki kısıtlayıcılar olarak ele alınmaktadır. Yalnız seyahat eden kadınlara ilişkin toplumsal tutumlar da toplumsal düzeydeki kısıtlayıcılara karşılık gelmektedir.

Mekân ve zamanın cinsiyetlendirilmiş bir şekilde tüketimi, Deem'in (1996: 117) İngiltere'nin Lancaster şehrine gelen turistlerle ilgili çalışmasında da doğrulanmamaktadır. Hem bilinen hem de bilinmeyen mekânlar tüketimin bir parçasını oluşturmaktadır, ancak toplumsal cinsiyete bakılmaksızın aynı şekilde tüketilmeleri mümkün değildir. Kadınların ve erkeklerin tatilleri sırasında almaya hazır oldukları riskler de farklılık göstermektedir. Kadınların güvenliği (veya güvenlik eksikliği) konusu, kadınların boş zaman kullanımı üzerine çalışmalarda çokça yer almakta fakat bazı çalışmalar (Gibson ve Jordan, 1998; Carr, 1999, 2001) dışında, kadın turistlerin güvenliği ile ilgili tartışmaların çoğu rehber kitaplardaki tavsiyelerle sınırlı kalmaktadır.

Eril tahakkümün turizmin temel unsurlarından biri olması, yalnız kadın gezginlerin cinsel taciz, fiziksel saldırı ve rahatsız edici bakışlar gibi cinsiyete dayalı risklerle karşı karşıya kalması sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Pritchard ve Morgan, 2000: 888; Karagöz, 2021: 13). Genç turistlerin tehlike algılarını araştıran Carr (2001: 569), boş zamanın mekânsal ve zamansal kullanımı konusunda bir dizi cinsiyete dayalı benzerlik ve farklılıkların olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda erkeklerin kadınlardan farklı olarak, kamusal alanlarda neredeyse hiç tehlike algılamadığı veya düşük düzeyde tehlike algıladığı gözlenmektedir. Kadınların özel alanla, erkeklerin ise kamusal alanla özdeşleştirilmesi üzerinden inşa edilen toplumsal cinsiyet kısıtlamaları, seyahat süreçlerindeki mekân-zaman deneyimleri üzerinde belirleyici bir işlev üstlenmektedir. Kamusal alanın eril inşası, kadınların “ev” dışındaki mekânlarda var olma biçimlerini “ataerkil korku” üzerinden şekillendirmektedir. Yaşadıkları toplumdaki boş zaman düzenlemelerinden uzaklaşmak doğrultusunda seyahat eden kadınlar, seyahat süreçlerinde ise ziyaret ettikleri yerde hâkim olan toplumsal kısıtlayıcılarla karşılaşmaktadırlar.

2.4. Turizmin Eril ve Dişil Boyutları

Turizm literatüründe kadınların görünmezliğini sorgulayan Jokinen ve Veijola (1997: 23-24), postmodern dönemde turistin örtülü bir şekilde “cinsiyetli bedenli ve imgesel morfolojilere dayalı” olmayan şekilde yeniden metaforize edilmesini önermektedirler. Irigaray’ın bağlamın her zaman kaçınılmaz olarak cinsiyetli olduğunu ifade eden “bedensel morfoloji” kavramsallaştırmasından yola çıkarak, “beden” kavramının turizm literatüründe yer alması gerekliliğinden bahsetmektedirler. Bu bağlamda turist, flanör, yabancı, maceracı gibi turistik aktörlerin sadece sosyal figürler değil, aynı zamanda birer cinsiyetli metafor olarak düşünülmesi önem taşımaktadır.

Wearing ve Wearing (1996: 229), erken turizm sosyolojisi çalışmalarının örtülü bir şekilde Anglo-merkezli bilim dünyasının temel görüşlerini yansıttığını, erkek merkezli bir bakış açısına sahip olduğunu iddia etmektedirler. Daha yakın tarihli çalışmalarda ise sınıf, ırk, etnik köken, yaş, cinsellik ve cinsiyet farklılıklarının öneminin kabul edildiği gözlenmeye başlanmıştır. Boş zamanın bir alt kümesi olarak turizm, (eril) çalışma hayatı ile ilişkili ve karşıt bir şekilde konumlandırılmıştır. Goffman’ın gündelik hayatta benliğin sunumu kavramını referans alan Cohen ve Taylor (1992: 4), tatilin Batılı erkekler için kültürel olarak onaylanmış bir kaçış yolu olduğunu öne sürmektedirler. Söz konusu görüşün turizm literatüründe, kısa bir süre sonra turizmin ve turizm destinasyonunun gerçekliği veya başka bir şekilde tartışılması konusunda bir tartışmaya yönlendirdiğini belirtmek önemlidir (Cohen, 2007: 80-81). Buna ilaveten Small ve Wearing (2017: 104), Urry’nin “turist bakışı” kavramından yola çıkarak, artık

destinasyonun (erkek) turistin kendi bakışı için sunulan belirli bir coğrafi alan haline geldiğini aktarmaktadırlar. Böylece destinasyonun sunum şekli, romantik/kolektif, tarihi/modern, otantik/otantik olmayan gibi bir dizi düalist ikilemler üzerinden kategorize edilen bakış nesneleri çerçevesinde bir analiz odağı haline gelmektedir. Bununla birlikte turistin ise bir flanör olarak algılanması ve analiz edilmesi gündeme gelmeye başlamıştır.

2.4.1. Flanör ve Khoraster

Geleneksel bilim anlayışı bağlamında gerçekleştirilen alandaki ilk sosyolojik çalışmalarda, turist olgusu cinsiyetlendirilmiş bir şekilde (erkek olarak) ele alınmaktadır. Wearing ve Wearing (1996: 229-237), feminist kuramlardan yola çıkarak turistin “flanör”, turistik destinasyonun ise “imge” olarak kavramsallaştırılmasındaki eril bakışı eleştirmektedirler. Turistik deneyimin gerçekliği, turistik mekân ve destinasyondaki etkileşime turist tarafından yüklenen anlam aracılığıyla anlaşılmaktadır. Bu bireysel anlam, turistin kendi sosyo-kültürel geçmişine, ziyaretin amacına, yol arkadaşlarına, ev sahibi kültürün yerleşik ve gözlenen değerlerine, destinasyonun pazarlama imajlarına, her şeyden önce ziyaretçi ve ev sahibi kültürler arasındaki ve aynı anda ev sahibi kültürün içindeki güç ilişkilerine göre inşa edilebilmektedir. Eğer etkileşimlerin gerçekleştiği yer, bir mekân olarak algılanırsa ve kendi kendine yenilenerek şekillenmesi desteklenirse, turist deneyimi ziyaretin zaman ve yer sınırlarının ötesine geçen ve devam eden bir süreç haline gelebilmektedir. Bu doğrultuda turistik destinasyon, “khora” veya etkileşimli bir alan olarak düşünüldüğünde “turistik deneyim” ve dolayısıyla turist olgusu; yaratıcı ve etkileşimli bir “khoraster” yapısına kavuşmaktadır. Turistik destinasyonun “khora” olarak ele alınması, turistik deneyimin statik değil, dinamik bir süreç şeklinde incelenmesine olanak sağlamaktadır.

Benjamin'in (1973: 35-40) geliştirerek kavramsallaştırdığı flanör, gelişmekte olan modern şehrin kamusal alanlarında dolaşmak, çevresini izlemek ve gözetlemek için zamanı olan yeni bir şehir sakini olarak kabul edilmektedir. Flanör aynı zamanda bir şair, bir sanatçı ve bir aylak olarak da tanımlanmaktadır. Ferguson (1994: 27-31), Paris'in alışveriş pasajlarında dikkat çekmeden, görünmez bir şekilde adeta bir dedektif gibi hareket eden flanörün erkek olduğunun tartışmasız bir gerçek olduğunu vurgulamaktadır. Bu doğrultuda “flânerie” ise erkeklerin mevcut mekânı deneyimlemenin ve aynı anda işgal etmenin bir yolu olarak öne çıkmaktadır. Wolff'un (1985: 41-45) belirttiği gibi “flâneuse”un ortaya çıkarılması söz konusu değil, çünkü böyle bir karakterin ortaya çıkması XIX. yüzyılda ortaya çıkan cinsel bölünmeler tarafından imkânsız hale gelmiştir. Söz konusu bölünmelerden dolayı kadınlar, tek başına sadece seks işçisi, dul, lezbiyen veya cinayet kurbanı kılığında kamusal alanda yer alabilmekte,

ancak “saygın” kadın şehirde yalnız bir şekilde dolaşamamaktaydı. Wilson (1995: 65) tarafından zevk adamı olarak tanımlanan flanörün kenti görsel olarak da ele geçirerek kentin görsel sahibi haline gelmesi, postmodern feminist söylemdeki “erkek bakışı”nın bedenleşmesinin gündelik hayata yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentin görsel sahibi olan (flanör) erkek, kadınlar üzerinde de görsel ve gözetleyici bir üstünlüğe sahip olmaktadır. Dolayısıyla flanörün kent içinde istediği gibi dolaşma özgürlüğü de aslında erkeksi bir özgürlük olarak ortaya çıkmakta, böylece “flanör” düşüncesinin de cinsiyetlendirilmiş bir kavram olduğu anlaşılmaktadır.

Wearing ve Foley (2017: 99), turist ve turist deneyimi kavramlarının toplumsal cinsiyeti de kapsayacak şekilde, daha detaylı bir biçimde analiz edilmesi gerekliliğinin altını çizmekte, bu analizin yaşanmış turist kültürlerinin anlaşılması için de temel oluşturabileceğini öne sürmektedirler. Wearing ve Wearing (2010: 127), deneyimlerin detaylı analizi için “khoraster” fikrinin “flanör”den daha verimli olduğunu savunmaktadırlar. Bir “khoraster” olarak gezgin, “flanör” olarak gezginin tamamen karşısında yer almamakta, aksine aynı anda birbirlerini kapsayacak şekilde “üçüncümekan”da var olmaktadır. Wearing ve Wearing’e (1996: 235) göre “khoraster”, kendi toplumunda sahip olduğu konum üzerinden “khora”ya anlam katmakta, turistik mekânlarda farklı kültürel geçmişlere sahip insanlarla kurduğu etkileşimler sonucunda elde ettiği deneyimleri yaratıcı bir şekilde kendi benliğine dâhil edebilmektedir. Bu noktada ev sahibi kültürün otantik bir temsile sahip olmasından ziyade gerçek bir deneyim yaşamak önemli hale gelmektedir. Turistik mekânlar, etkileşimli bir alan olarak düşünüldüğünde pasif tüketiminin yerini bedenselleştirilmiş deneyimler almaktadır. Yılmaz’ın (2020: 4) ifade ettiği üzere daha pasif bir role sahip olan flanör, sadece izleme etkinliği üzerinden var olmaktadır ve katılımcı deneyime yabancıdır. Khoraster ile mekân arasındaki ilişki ise etkileşimsel bir şekilde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla kişi-mekân ilişkisi bağlamında daha etkileşimli ve performatif bir anlam ortaya çıkmaktadır.

2.4.2. Bir Khora Olarak Destinasyon

Destinasyonlar, “insanların belirli özellikleri veya cazibe unsurlarını deneyimlemek üzere seyahat ettikleri ve bir süre kalmayı seçtikleri yerler” olarak tanımlanmaktadır (Leiper, 1995: 87). Belli bir coğrafi bölgede sunulan ürünlerin, hizmetlerin ve nihai olarak deneyimlerin biraradalığı destinasyonu oluşturmaktadır (Buhalis, 2000: 98). Bu biraradalığı oluşturan çekim unsurları değerlendirildikten sonra seyahat edilecek destinasyon seçimi kararı alınmaktadır. Statik bir turistik destinasyon bakış açısını eleştiren Morgan ve Pritchard (1998: 12), turizm olgusunun derinlemesine anlaşılması için seyahat sırasında yaşanan gerçek deneyimlerin göz

önünde bulundurulması gerekliliğini ortaya koymaktadırlar. Başka bir deyişle, “turistik gerçekliğin açıklanması” doğrultusunda turizmin yaşanmış boyutlarının dikkate alınması gerektiği değerlendirilmektedir. Yaşanmış deneyimlere odaklanılması, özellikle turizmin baskın özelliklerinden uzaklaşarak, “ziyaret edenler ve ziyaret edilenler” arasındaki ilişkilere yeniden bakılması açısından önemli katkı sağlamaktadır. Bu noktada Wearing vd.’e (2010: 5) göre turizm, turistlerin seyahat edilen destinasyonların mekânları, yerleri ve kültürleriyle karşılaşmaları ve etkileşime geçmeleri sonucunda ortaya çıkan bir “etkileşim alanı” özelliğini kazanmaktadır.

Wearing ve Wearing (1996: 233-240), turistik mekânların boş (çorak) bir alan veya hareketsiz bir imge olarak değil, farklı kültürlerden insanların etkileşim kurduğu bir alan olarak görülmesi gerektiğini öne sürmektedirler. Bu noktada turist destinasyonlarının insanların etkileşime girdiği alanlar olarak görülmesi ve geliştirilmesi için "khora" kavramının kullanılmasını önermektedirler. Khora kavramı, klasik bir flanör bakışının nesnesi olmaktan ziyade, onu kullanarak etkileşimde bulunan insanlar tarafından anlamlandırılmaya açık bir alan önermekte, dolayısıyla deneyimlerin anlaşılması noktasında birçok olanak sunmaktadır. Grosz (1995: 51), Platon’un varlık ve oluş arasındaki boşluk ya da “yerin mümkün kılındığı mekân” olan gördüğü “khora”nın, eril bilgi tarafından dışarıda bırakılan birçok özelliği içerdiğini iddia etmektedir. Wearing ve Wearing (1996: 234), kamusal alanı yeniden kavramsallaştırmaya çalışan Grosz’un mekânın eril akıl tarafından yok sayılan boyutlarını yeniden gündeme getirmesi sayesinde; mekânsallığın nasıl tasarlandığının, yaşandığının ve kullanıldığının yeniden gözden geçirilebileceğini, böylece kadınların kamusal alana geri dönmesinin sağlanabileceğini savunmaktadırlar.

Wearing ve Wearing (1996: 235) tarafından yapılandırılmış olan “turizmin eril ve dişil boyutları” analiz çerçevesini oluşturan (aşağıdaki tabloda yer alan) kavramların temelini oluşturan "khora", anlamı sakinleri tarafından sürekli olarak yeniden tanımlanabilen bir alandır. Destinasyonların “khora” olarak ele alınması, turizmin turist bakışının nesnesi olarak belirli bir yerin turiste açık olan belirli deneyimi tanımladığı bir etkinlikten ziyade bir süreç olarak görülmesini sağlamaktadır. Mekân ise sürekli devam eden ve dönüşen bir süreçte turistlerin benlik, kimlik ve öznelliğe ilişkin kendi anlamlarını inşa etmelerine izin vermektedir. Benlik, seyahat edilen turistik destinasyondan ayrılırken nadiren ilk haliyle aynı olmaktadır. Gelişmekte olan fetüsün ikamet ettiği zaman anlamını alan rahim gibi “khora”, anlamını sakinlerinden almaktadır. Turistik destinasyonlar ise yeni gelişmelere açık bir şekilde seyahat eden insanların yaşadığı zaman bir anlam kazanmaktadırlar. Bu noktada bir “khora” olarak turizm destinasyonunun etkileşimsel boyutu, bu alandaki “toplumsal değer” kavramının,

turistin bakışıyla ilişkili “imge” kavramından daha büyük analitik değere sahip olabileceğini göstermektedir. Toplumsal değer, insanların seyahat ettikleri yerlere yükledikleri anlamları ifade etmektedir. Böylece yer, “toplumsal değer” özelliği edinerek bir mekân haline dönüşmektedir (Wearing ve Wearing, 1996: 235-236).

Tablo 2.2 Turizmin Eril ve Dişil Boyutları

	Anaakım (Eril) Perspektif	Alternatif (Dişil) Perspektif
Turist	Flanör	Khoraster
	Turist	Bedenli Benlik
Turist Destinasyonu	Destinasyon	Khora
	Yer	Mekân
	Nesne	Etkileşim
	İmge	Toplumsal Değer
Turizm	Aktivite	Deneyim
	Ziyaret	Süreç

Kaynak: Wearing ve Wearing, 1996: 237.

Toplumsal cinsiyet bağlamında yeniden yapılandırılmış olan bu kavramsallaştırmalar, turist ve turistik deneyim olgularının toplumsal analizlerinde baskın olan tek boyutlu perspektife ikinci bir boyut eklenmesini sağlamaktadır. Wearing ve Wearing tarafından literatüre kazandırılmış olan bu perspektif, kadınların ve erkeklerin tek başına seyahat deneyimlerinin toplumsal cinsiyet boyutunun çözümlenmesi amacı doğrultusunda yol gösterici bir çerçeve sunmaktadır. Bu kavramsal analiz çerçevesi, tek başına seyahat deneyimi üzerine yapılmış çalışmalarda öne çıkan başlıca bileşenler olan seyahat motivasyonu, destinasyon seçimi, seyahat kısıtlayıcıları, konaklama ve diğer hizmetlerin kadınlar ve erkekler tarafından deneyimlenme şekillerinin toplumsal cinsiyet bağlamında açıklanması açısından önemli bir nitelik taşımaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA DENEYİMİ VE SONUÇLARI

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın konusu ve önemi, yöntemi, sınırlılıkları, veri toplama aracı, güven duyulabilirliği ve etik boyutu anlatılmış, son olarak toplanan verilerin çözümlenmesi yapılarak elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

3.1. Araştırma Deneyimi

3.1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Çalışmanın odak noktasını, tek başına seyahat eden kadınların ve erkeklerin deneyimlerinin incelenmesi, bu deneyimlerdeki toplumsal cinsiyet yapısının açığa çıkarılması oluşturmaktadır. Turizm kavramının açıklanması doğrultusunda gerçekleştirilen çalışmaların 19. yüzyılın sonlarında başladığı kabul edilmektedir. “İnsanların günlük yaşamlarını sürdürdükleri çevrelerden ayrılarak sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri içeren süreç, değişik çevrelerde yaşamaları ve kısa-orta-uzun süreli olarak konaklamaları” turizm olarak ifade edilmektedir (Kısa-Ovalı, 2007: 65). Turizmin toplumsal cinsiyet bağlamında ele alındığı öncül çalışmaların ise 20. yüzyılın sonlarında (Kinnaird ve Hall, 1994; Swain, 1995) yapıldığı görülmektedir. Wilson’un (2004: 12) belirttiği üzere toplumsal cinsiyet, boş zaman çalışmaları gibi diğer alanlarla karşılaştırıldığında turizm çalışmaları alanı için daha yeni bir analiz odağını oluşturmaktadır.

Doğumdan itibaren sosyalleşme sürecinde öğrenilmekte olan toplumsal cinsiyet rolleri, yaşamın tüm alanlarında olduğu gibi tek başına seyahat faaliyetlerinde de doğrudan etkili olmaktadır. Daha önce yapılmış çalışmalar, kadınların bağımsız olma, meydan okuma, sosyalleşme ve kendini keşfetme doğrultusunda yalnız seyahat ettiklerini ortaya koymakta iken, turizm mekânlarına erişim konusunda ise erkeklere göre daha sınırlı bir boş zaman deneyimi yaşadıklarını göstermektedir. “Ataerkil korku” üzerinden şekillenen mekânsal deneyimler kadınların seyahat süreçlerini doğrudan etkilemekte, onların söz konusu mekânlara karşı “risk, korku ve endişe” duyguları geliştirmelerine sebep olmaktadır (Valentine, 1989: 386; Wilson ve Little, 2005: 167; Kaba ve Emekli, 2018: 113). Kadınlar da erkekler gibi tek başına seyahat ederek turizm sürecine katılsalar da toplumsal cinsiyetin bu süreç üzerindeki yansımaları varlığını sürdürmektedir.

Toplumsal değişme ve değişen toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde, kadınların ve erkeklerin seyahat faaliyetlerinde karşılaştıkları kısıtlamalar sorgulanmaya başlanmıştır. Yükselen yeni bir turizm eğilimi olarak öne çıkmasına rağmen, tek başına seyahat üzerine

yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu gözlenmektedir. Daha önce bu alanda yapılmış çalışmalarda ağırlıklı olarak yalnız seyahat eden kadınların seyahat motivasyonları ve seyahat kısıtlayıcılarına odaklanıldığı görülmektedir. Tek başına seyahat olgusunun toplumsal cinsiyet bağlamında açıklanması doğrultusunda, erkekleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede, tek başına seyahat deneyimlerini toplumsal cinsiyet bağlamında incelemek bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

3.1.2. Araştırmanın Yöntemi

Kadınların ve erkeklerin tek başına seyahat deneyimlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında nasıl inşa edildiğinin açıklanması amacı çerçevesinde, söz konusu turistik deneyim süreçlerinin derinlemesine betimlenmesi ve yorumlanması önemlidir. Dolayısıyla bu araştırmada, katılımcıların eyledikleri belirli bağlamların ve bu bağlamların onların eylemleri üzerindeki etkisinin anlaşılmasının amaçlandığı (Maxwell, 2012: 41) niteliksel araştırma yöntemi izlenmektedir. Tümevarım ilkesinin hâkim olduğu niteliksel yaklaşımda, araştırma süreci statik değil, dinamik bir yapıda gerçekleşmektedir. Sonuçlardan ziyade süreçlerin anlamlandırılmasına odaklanılması, önceden belirlenmiş bir yapının veya hipotezin doğruluğunun test edilmesini gerektirmemektedir.

Çalışmanın problemi, kadınların ve erkeklerin tek başına seyahat deneyimlerinin seyahat motivasyonu, destinasyon seçimi, seyahat kısıtlayıcıları, konaklama ve diğer hizmetleri başlıkları çerçevesinde derinlemesine analiz edilmesi ve turistik deneyimlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında birbirinden ne ölçüde ayrışabileceği veya benzeşebileceğinin belirlenmesi üzerine temellendirilmektedir. Bu doğrultuda, çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan fenomenoloji kullanılmaktadır, çünkü fenomenolojik yaklaşım, “*birkaç kişinin bir fenomen veya kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamını*” tanımlamaya olanak sağlamaktadır (Creswell, 2013: 77). Bu çalışma açısından bakıldığında, söz konusu fenomen ya da kavram “*tek başına seyahat deneyimi*”ne, incelenecek kişiler ise “*tek başına seyahat eden kadınları ve erkekler*”e karşılık gelmektedir. Dolayısıyla çalışmada “*tek başına seyahat deneyimleri, toplumsal cinsiyete göre nasıl farklılaşmaktadır?*” temel araştırma sorusunun yanında, aşağıdaki alt araştırma sorularına da yanıt aranmaktadır:

- 1) Kadın ve erkeklerin tek başına seyahat konusundaki motivasyonları nasıl şekillenmektedir?
- 2) Tek başına seyahat eden kadınlar ve erkeklerin destinasyon seçimini etkileyen faktörler nelerdir?

3) Bir erkek ya da kadın olarak, tek başına seyahat edenler, seyahat hazırlığı, ulaşım, konaklama ve yemek konularında nasıl deneyimler yaşamaktadırlar?

4) Kadın ve erkeklerin tek başına seyahat deneyimlerinde karşılaştıkları kısıtlayıcılar nelerdir?

3.1.4. Veri Toplama Araçları ve Katılımcıların Belirlenmesi

Toplumsal cinsiyet bağlamında kadınların ve erkeklerinin gündelik hayattaki kadınlık ve erkeklik deneyimleri belli konularda benzeşebildiği gibi farklılaşabildiği göz önünde bulundurulduğunda, derinlemesine görüşme yapılan kadın ve erkek katılımcılardan elde edilen verilerin yorumsamacı yaklaşımla detaylı bir şekilde incelenmesi önem taşımaktadır. “Bireysel bilinç ve öznellikten hareketle” (Altaş, 2019: 186) bir bakış açısı sunmakta olan yorumsamacı paradigma çerçevesinde şekillenen bu çalışmada kadınların ve erkeklerin tek başına seyahat deneyimleri, konuya ilişkin literatürden hareketle tasarlanan derinlemesine görüşmeler aracılığıyla fenomenolojik bir desenle çözümlenmiştir. Çünkü fenomenolojik görüşme, deneyimin altında yatan temel yapısal bileşenleri ve gerçeklikleri ortaya çıkarmak için kullanılan veri toplama yöntemidir (Merriam, 2013: 25). Yorumsamacı paradigmaya göre insan etkinliği somut, ölçülebilecek, gözle görülür, elle tutulur maddi bir gerçeklik değildir; bilakis okunabilecek ve yorumlanabilecek, yeniden inşa edilebilecek, analiz edilebilecek bir “metindir” (Tracy, 2013: 41). Dolayısıyla bu çalışmada katılımcıların tek başına seyahatlerinin turistik ve cinsiyetlendirilmiş deneyim boyutlarını anlamak, keşfetmek ve katılımcıların deneyimleri üzerinden toplumsal cinsiyet boyutunun geniş bir tanımlamasını yaparak bu çerçeveyi katılımcıların bakış açıları üzerinden ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bireylerin yaşadıkları deneyimler, dünyayı algılama ve anlamlandırma şekillerini keşfetmeye, anlamaya ve yorumlamaya imkân veren niteliksel araştırma yönteminin benimseneceği bu çalışmada katılımcıların deneyimlerini içeren nitel verilere derinlemesine çevrim içi görüşmeler ve görüşme süresince yapılan gözlemler yoluyla ulaşılmıştır.

Nitel araştırmalarda, örneklemin temsiline ziyade, konu ile ilişkisi dikkate alınmaktadır ve bu sebeple, araştırmacılar olasılıksız örneklem seçme eğilimi gösterirler (Neuman, 2006: 220). Dolayısıyla bu çalışmanın katılımcı grubu da olasılıksız örnekleme tekniği ile seçilmiştir. Ancak bu tür örneklemelerin de konuya uygunluk ve erişim açısından çeşitli alt teknikleri bulunmaktadır ve bu çalışmada söz konusu alt tekniklerden kartopu örnekleme tekniği ile katılımcılara ulaşılması hedeflenmiştir. Çalışmanın bağlamı açısından bakıldığında, tek başına seyahat eden bireylerin sayısına ve toplumsal cinsiyete yönelik dağılımına ilişkin net bir bilgi bulunmamaktadır. Kartopu örnekleme tekniği, öncelikle araştırmanın ölçütlerine uygun bir katılımcıya ulaşılmasını, daha sonra ise bu kişinin

aracılığıyla ikinci katılımcıya, ikinci katılımcının aracılığıyla ise üçüncü kişiye ulaşılmasını öngörmektedir. Böylelikle Yazıcıoğlu ve Erdoğan'ın (2004: 45) belirttikleri üzere araştırmanın katılımcı grubu, “bir kartopunun büyümesi” gibi genişlemektedir. Bu çalışmada, kartopu örnekleme tekniği kullanılarak “yurt içine veya yurt dışına, boş zaman değerlendirme amaçlı tek başına seyahat etmiş olmak” ölçütünü taşıyan kadınlara ve erkeklere ulaşılması hedeflenmiştir. Katılımcı grubuna ulaşmak amacıyla, öncelikle seyahat ile ilgili sosyal medya gruplarından yararlanılarak katılımcı ölçütünü taşıyan bir görüşmeciye ulaşılmış, daha sonra ise bu görüşmeci üzerinden kartopu tekniği ile diğer katılımcılara ulaşma stratejileri uygulanmıştır. Katılımcı grubunun büyüklüğü ise veri doyum noktasına erişinceye kadar (Glaser, 1978: 36) araştırma süresince şekillenmiştir. Doyum noktası, bir araştırmada çözümlenmesi hedeflenen probleme ilişkin bulguların yeterli düzeye ulaşmasına işaret etmektedir. Araştırmacıların bu noktaya ulaştıklarında veri toplama sürecini durdurmaları önerilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 321-322). Görüşmelerden toplanan verilerin tekrar etmesi ve araştırma konusuna dair yeni bilgiler sunamaması doyum noktasına ulaşılmış olduğunu göstermektedir.

Derinlemesine görüşmelerin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından, tüm aşamalarının detaylı bir şekilde planlanması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda Kvale (2007: 35-36) tarafından oluşturulmuş “görüşmenin yedi aşaması” çalışma planı yol gösterici bir nitelik taşımaktadır. Bu çalışmada da takip edilmekte olan söz konusu çalışma planı aşağıdaki adımlardan oluşmaktadır:

Tablo 3.1 Görüşmenin Yedi Aşaması

1. Tematikleştirme	- Araştırmanın amacının ve araştırılacak temaların görüşmeler başlamadan önce belirlenmesi
2. Tasarım	- Görüşmeden önce araştırmanın (görüşmenin yedi aşaması göz önünde bulundurularak) tasarımının planlanması
3. Görüşme	- Görüşmelerin bir görüşme formu aracılığıyla gerçekleştirilmesi
4. Deşifre	- Görüşme verilerinin sözlü kayıtlarının yazılı bir metin haline dönüştürülmesi
5. Analiz	- Araştırmanın amacı, konusu, görüşme verilerinin niteliğine göre analiz modeline karar verilmesi

6. Doğrulama	- Sonuçların ne kadar tutarlı olduğunun (güvenirlilik), amaçlanan olgunun araştırıp araştırılmadığının (geçerlilik) gözden geçirilmesi
7. Raporlama	- Çalışmanın bulgularının ve uygulanan yöntemlerin bilimsel ölçütlere uygun şekilde açıklanması

Kaynak: Kvale, 2007: 35-36.

Söz konusu çalışma planı çerçevesinde, öncelikle görüşme sorularının temalar, alt temalar şeklinde sınıflandırılması yapılmış ve görüşme formu tasarlanmıştır. Kadınların ve erkeklerin tek başına seyahat deneyimlerinin birbirinden ne ölçüde ayrışabileceği veya benzeşebileceğinin belirlenmesi doğrultusunda verilerin elde edilebilmesi için tasarlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu dört ana konu ve bu konulara göre belirlenen alt konulardan oluşmaktadır:

1. Seyahat Motivasyonu
 - Seyahat Motivasyon Unsurları
 - Seyahat Planlamasını Etkileyen Faktörler
 - Seyahat Deneyimine Yüklenen (Sosyo-Psikolojik) Anlamlar
2. Turizm Olgusu Deneyimi: Konaklama, Ulaşım ve Yemek Hizmetleri
 - Seyahate Hazırlık ve Ulaşım Türü Tercihleri
 - Konaklama Yeri Seçimini Etkileyen Faktörler
 - Yiyecek İçecek İşletmesi Tercihleri
3. Destinasyon Seçimi
 - Destinasyon Seçimini Etkileyen Faktörler
 - Seyahat Bilgi Kaynakları Kullanımı
 - Etkinlik Planlamasında Dikkat Edilen Konular
4. Seyahat Kısıtlayıcıları
 - Seyahat Sürecinde Yaşanan Sorunlar
 - Tek Başına Seyahate Yönelik Tutumlar
 - Tek Başına Seyahat Etmenin Avantaj ve Dezavantajları

Derinlemesine görüşme aşamasına geçilmeden önce, “yurt içine veya yurt dışına, boş zaman değerlendirme amaçlı tek başına seyahat etme” ölçütünü taşıyan bir kadın ve bir erkek olmak üzere iki olası katılımcıyla pilot görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların görüşleri, önerileri ve görüşmelerin genel içerimleri çerçevesinde soruların anlaşılabilirliği, araştırmanın

amaçlarına uygunluğu test edilmiş ve gerekli değişiklikler yapılmıştır (Bkz. EK-2: Derinlemesine Görüşme Soruları).

Kartopu örnekleme tekniği kullanılarak ulaşılan, yurt içine veya yurt dışına tek başına seyahat eden kadınlar ve erkeklerle derinlemesine görüşmelerin ilki Mart 2021 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere başlamadan önce, katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve seyahat geçmişlerine ilişkin bilgilerin toplanması amacı çerçevesinde Google Formlar aracılığıyla çevrim içi ön görüşme formu (Bkz. EK-1: Ön Görüşme Formu) hazırlanmıştır. Formda yapılacak görüşmelerde katılımcıların vereceği bilgilerin tamamen araştırma amacı ile kullanılacağı, görüşme kayıtları ve kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı bilgisi verilerek görüşmeye gönüllü katıldıklarına dair onamları alınmıştır. Katılımcılara ait sosyo-demografik ve seyahat geçmişi verilerinin görüşmeler öncesinde elde edilmesinin, çevrim içi görüşmelerde etkili zaman yönetimi açısından önemli bir avantaja sahip olduğu gözlenmiştir.

Mart 2021 - Nisan 2021 tarihlerinde 26 kadın, 20 erkek olmak üzere 46 görüşmeciyle yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere veri doyum noktasına (Glaser, 1978: 36) erişinceye kadar devam edilmiş, katılımcı grubu bu doğrultuda şekillenmiştir. Yüz yüze yapılması planlanan derinlemesine görüşmeler, COVID-19 pandemisi koşulları nedeniyle çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir. Google Meet programı aracılığıyla gerçekleştirilen çevrim içi görüşmeler, katılımcılardan onay alınarak kaydedilmiştir. Çevrim içi görüşmeler, sosyal araştırmalarda örnekleme erişim olanaklarının artırılması açısından önemli avantajlara sahiptir, çünkü yüz yüze görüşme taleplerini karşılayamayan katılımcıların görüşlerine ulaşma olanağı tanımaktadır (Stirling, 2017: 68). Ayrıca çevrim içi görüşme, araştırmacı ve araştırılanın birbirlerinin kişisel alanlarına müdahale etmeden “güvenli bir konumda” gerçekleşmektedir. Böylece katılımcı kendi evinde veya kendi belirlediği başka bir konumda görüşmeye katılabilmekte, her iki taraf açısından tarafsız ancak kişisel konumun korunduğu bir görüşme ortamı oluşmaktadır (Hanna, 2012: 241).

Katılımcı grubunun büyüklüğü ise veri doyum noktasına erişinceye kadar (Glaser, 1978: 36), araştırma süresince şekillenmiştir. Derinlemesine görüşmelerin süresi katılımcıların isteklilik, çekingenlik durumlarına göre değişiklik göstermekte olup, en kısa görüşme 30 dakika, en uzun görüşmeler (iki görüşme) ise 110 dakika olarak gerçekleşmiştir. Görüşmelerde Berg ve Lune (2017: 87) tarafından veri toplama için stratejik bir araç olarak ifade edilen “Rahatsız edici sessizlik” tekniği kullanılmıştır. Kvale (1996: 134-135), sessizliğin görüşmeciler tarafından, terapistlerin kullanımına benzer bir şekilde, görüşmenin sürdürülmesi için bir strateji olarak kullanılabileceğini ifade etmekte, ayrıca görüşmelerde duraklamalara izin

verilmesinin, katılımcının sessizliği anlamlandırmasına, istendiği zaman ise ortadan kaldırmasına olanak sağladığına dikkat çekmektedir.

Araştırmacının görüşme süreçlerine etkisi açısından bakıldığında, araştırmacının kendisinin de 2009 yılından beri tek başına seyahat ediyor olması katılımcılarla daha kolay iletişim kurması, katılımcıların deneyimlerini anlamlandırması ve değerlendirmesi açısından bir avantaj sağlamıştır. Ayrıca araştırmacının katılımcılarla aynı ülkelere seyahat deneyimine sahip olması görüşmeler için daha samimi bir ortamın oluşmasına katkı sunarak görüşmelerin derinleşmesine katkı sağlamıştır. Araştırmacı ve katılımcıların benzer seyahat deneyimlerine sahip olmaları görüşme sürecinin daha rahat ve etkileşimli bir hale gelmesini olanaklı kılmıştır. Böylece verilerin zenginleştirilmesi açısından görüşme sorularına ek olarak sorulan sondaların da daha etkili bir şekilde kullanılması mümkün olduğu gibi görüşmeciler aracılığıyla *“yurt içine veya yurt dışına, boş zaman değerlendirme amaçlı tek başına seyahat etme”* ölçütünü taşıyan yeni katılımcılara da ulaşılarak kartopu genişletilmiştir.

3.1.5. Verilerin Analizi

Kvale'in “Görüşmenin yedi aşaması” çalışma planı doğrultusunda gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerin ses kayıtları, yazılı bir metin haline dönüştürüldükten sonra, Miles-Huberman veri analizi modeli çerçevesinde betimsel olarak analiz edilmiştir. Söz konusu analiz modeli nitel analizin gerçekleştirilmesini sağlayan (verilerin azaltılması, sunulması, sonuçların biçimlendirilmesi) eş zamanlı bir şekilde gerçekleşen tümleşik bir yapıdadır (Baltacı, 2017: 9). Verilerin azaltılması aşamasında, nitel verilerin daha kolay anlaşılır hale getirilmesi için kodlara dönüştürülmesi (kodlanması) gerçekleştirilmekte, böylece ham verilerin daha yönetilebilir bir biçime dönüşmesi sağlanmaktadır. Verilerin sunulması aşamasında, birinci aşamada azaltılmış olan verilere ilişkin bilgilerin daha analitik bir şekilde kullanılabilmesi doğrultusunda düzenlenmesi, sıkıştırılması ve bir araya getirilmesi gerçekleştirilmektedir. Veriler toplandıktan, azaltıldıktan ve gösterildikten sonra analitik sonuçlar daha açık bir şekilde ortaya çıkmaya başlamaktadır. Bu sonuçların bir bütün oluşturacak şekilde bir araya getirilmesi, tümevarımsal sonuçlara ulaşılması veri analizi sürecinin son aşamasını oluşturmaktadır (Miles ve Huberman, 1994: 10-12).

Verilerin azaltılması, sunulması ve sonuçların biçimlendirilmesi doğrultusunda MAXQDA Analytics Pro 2020 programı kullanılmış, öncelikle toplam olarak 827 sayfadan oluşan görüşme metinlerinin programa aktarımı sağlanmıştır. Charmaz’a (2015: 182) göre satır satır olarak uygulanan başlangıç kodlaması, araştırmacıyı veriyle bir araya getirmek, iletişime geçirmek ve her bir parçayı incelemek için bütüncül bir araçtır. Görüşmelerde yer alan

deneyimsel gerçekliklerin ortaya çıkarılması doğrultusunda metinler satır satır okunarak başlangıç kodlaması yapılmış ve verilerde dile getirilen olguların ne anlama geldiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca Charmaz (2015: 182) tarafından başlangıç kodlaması için ortaya konmuş olan talimatlar takip edilmiş, yeni fikirlere açık bir şekilde, daha önce yapılmış çalışmalarda ortaya çıkan verilerle karşılaştırma yaparak kısa kodlar oluşturulmuştur. En sık karşılaşılan ilk kodların gözden geçirilmesi üzerinden verilerin azaltılması olarak ifade edilen odaklı kodlamanın amacı ise başlangıç kodlarının kavramsal ve yeterlilik gücünün belirlenmesidir. Bu doğrultuda görüşme metinleri ve başlangıç kodları karşılaştırmalı şekilde satır satır okunmuş, oluşturulan kodlar temalar ve alt temalar çerçevesinde bir araya getirilmiştir. Katılımcı ifadelerine göre temalarla ilişkilendirilen kodlar, daha önce yapılmış çalışmaların bulguları ile karşılaştırılmış, oluşturulan tematik başlıklar doğrultusunda toplumsal cinsiyet yaklaşımı ile tartışılmıştır. Verilerin görselleştirilmesi doğrultusunda, kadın ve erkek katılımcıların tek başına deneyimlerinin karşılaştırmalı olarak sunulmasını sağlayan “İki Vaka Modeli” kullanılmıştır. İki vaka modelinde kodları gösteren çizgilerin kalınlığı kodlara ait sıklığın yüksekliğine işaret ederken, bu çizgilerin incilmesi ise düşük sıklığı göstermektedir. Kadınların ve erkeklerin tek başına seyahat olgusu hakkında anlam dünyalarının derinlemesine çözümlenmesinin amaçlandığı bu çalışmanın, niteliksel yöntem kullanılarak gerçekleştiriliyor olmasından dolayı, söz konusu tablolarda sayı yerine sıklığı ifade eden çizgiler kullanılmıştır.

3.1.6. Araştırmanın Güven Duyulabilirliği ve Etik Boyutu

Niteliksel araştırmalarda güvenilirlik ve geçerlilik “güven duyulabilirlik” kavramı ile açıklanmaktadır (Kümbetoğlu, 2020: 102). Guba ve Lincoln (1989: 236-242); inandırıcılık, aktarılabilirlik, bağlanabilirlik ve doğrulanabilirlik ölçütlerinin nitel araştırmaların “güven duyulabilirlik” açısından değerlendirilmesi doğrultusunda kullanılmasını önermektedirler.

İnandırıcılık ölçütü, “toplanan verilerin ne kadarının üzerinde çalışılan olgunun sahip olduğu çoklu gerçeklikleri doğru olarak yansıttığını ortaya koyan yapı” olarak tanımlanmaktadır (Guba ve Lincoln, 1989: 236-237). Merriam (2013: 207) inandırıcılığın sağlanmasında “verilerin sağlandığı ya da mülakat yapılan kişilerden bazılarının ulaşılması ve ortaya çıkan bulgular hakkında onlardan geri bildirim istenmesi” şeklinde katılımcı doğrulaması stratejisinin uygulanabileceğini belirtmektedir. Creswell (2013: 252) ise üye kontrolü stratejisi çerçevesinde katılımcılarla “tanımlanan veya temaları içeren ilk analizlerin” paylaşılabileceğini, söz konusu analizlere ilişkin görüşlerinin alınabileceğini belirtmektedir. Bu doğrultuda görüşme verilerinin analizi sonucunda oluşturulan kod bulutları bazı katılımcılar (G1, G7, G10, G14, G15, G21, G22, G36, G44, G45) ile paylaşılmış ve geri bildirimleri

alınmıştır. Merriam (2013: 209), veri toplama süreçlerine uygun ve yeterli katılım sağlanmasını bir diğer inandırıcılık stratejisi olarak ortaya koymaktadır. Söz konusu strateji çerçevesinde, katılımcıların kendilerini özgürce ifade edebildikleri, kişisel konularının korunduğu çevrim içi bir ortamda uzun süreli etkileşimde bulunularak görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırmalarda aktarılabirlik araştırma sonuçlarının farklı katılımcılar ve bağlam üzerinde de uygulanabilirliği anlamına gelmektedir (Guba ve Lincoln, 1989: 241). Çalışmanın aktarılabirliğinin sağlanması doğrultusunda, bulguların sunumunda katılımcıların düşünce ve duygularını yansıtan doğrudan alıntılara yer verilmiş, görüşme verileri ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir. Bu noktada verilerin detaylı bir şekilde betimlenmesi, katılımcıların deneyim boyutlarının okuyucuya aktarılması açısından oldukça önemlidir.

Bağlanabilirlik kavramı, araştırma aynı veya benzer katılımcılarla eşdeğer şartlarda tekrarlandığında araştırma sonuçlarının aynı olup olmayacağı ile ilgili soruya cevap vermektedir. Nitel çalışmada bağlanabilirliğin elde edilmesi için alanda uzman olan bir çalışmacı tarafından “denetim” gerçekleştirilmesi önerilmektedir (Guba ve Lincoln, 1989: 242). Bu doğrultuda araştırma probleminin belirlenmesi, görüşme sorularının hazırlanması, verilen analizi, araştırmanın diğer aşamaları süresince tez danışmanı ve tez izleme komitesi üyelerinden geri bildirimler alınmış, böylece araştırmanın farklı bakış açıları ile değerlendirilmesi için olanak oluşturulmuştur.

Guba ve Lincoln (1989: 242-243), doğrulanabilirlik ölçütünün araştırmacının yanılğı ve ön yargı sorunlarıyla ilgilendiğini; verilerin, yorumların ve bulguların araştırmacıdan bağımsız olarak ayrı bireylere ve bağlamlara bağlı olmasının gerekli olduğunu ortaya koymaktadırlar. Doğrulanabilirliğin sağlanması doğrultusunda araştırmanın amacı, kapsamı, yöntemi, görüşme soruları, bulguları, temaları, kodlarına açık bir şekilde yer verilmekte, böylece araştırma verilerinin nasıl elde edildiği ve çözümlendiği somut bir şekilde açıklanmaktadır. Ayrıca MAXQDA programının veri analizi sürecinde kullanılması, görüşmecilerin sözlü ifadelerinin korunmasını sağlamakta, dolayısıyla “araştırmacı ön yargısının” en aza indirilmesi açısından etkili bir doğrulanabilirlik stratejisi olarak öne çıkmaktadır.

Niteliksel araştırmalarda etik kuralların uygulanması bir birey olarak araştırmacının sahip olduğu değerler ve etik anlayışı ile ilişkilidir. Araştırma sürecinde herhangi bir şekilde yer alacak kişiler ile katılımcıların olası zarar ve kötülüklerden korunması, özel yaşamın gizliliğinin korunması hakkı, kişinin bilgisi ve rızası olmadan onunla ilgili bir karar alınmayacağı veya bir eylemde bulunamayacağı düşüncesi ve araştırma süreçlerine hile karıştırılması sorunu araştırma etiği çerçevesinde göz önünde bulundurularak çözüme kavuşturulması gereken başlıca hususlardır (Merriam, 2013: 222). Bu doğrultuda görüşmelere

başlamadan önce ön görüşme formunda ve yapılan görüşmelerde katılımcıların vereceği bilgilerin tamamen araştırma amacı ile kullanılacağı, görüşme kayıtları ve kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı aktarılmış, görüşmeye gönüllü katıldıklarına dair onamları alınmıştır. Katılımcıların gizliliğinin korunması doğrultusunda görüşmeciler 1-46 arasında numaralandırılmış ve araştırmada “G1, G2” şeklinde isimlendirilmişlerdir. Ayrıca saha araştırması için etik kurul izni de alınmıştır.

3.1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Turizm ve toplumsal cinsiyet çalışmaları alanlarında tek başına seyahat deneyimleri üzerine daha önce yapılmış çalışmalarda, daha çok kadınların yalnız seyahat motivasyonları ve kısıtlayıcılarına odaklanıldığı gözlenmektedir. Tek başına seyahat süreçlerini deneyimlemiş olan erkeklerin bir araştırma konusu olarak ele alınmamış olması, kadınların ise sadece söz konusu bağlamlarda incelenmiş olması bu çalışmayı özgün kılmaktadır. Ayrıca yaşanan COVID-19 pandemisi koşulları nedeniyle katılımcılarla görüşmelerin yüz yüze değil, çevrim içi olarak gerçekleştirilmesi araştırmayı sınırlandırmaktadır. Bu noktada araştırmacı ve katılımcı arasındaki güven ilişkisinin oluşturulması, kamera görüş alanının sınırlı olması nedeniyle katılımcıların jest ve mimiklerinin gözlemlenmesi konularında çevrim içi görüşmelerin sınırlandırıcı özelliklere sahip olduğu gözlemlenmiştir. Öte yandan teknolojik olanakların sağladığı zaman-mekân esnekliği sayesinde görüşme zamanlarının daha kolay ayarlanabilmesi önemli bir avantaj olarak deneyimlenmiştir. Çevrim içi görüşmeler, araştırma sürecinde yaşanan COVID-19 pandemisi döneminde araştırmacı ve katılımcı sağlığının korunması, buna ilaveten normal şartlarda (yurt dışında bulunan) yüz yüze görüşülemeyecek katılımcıların araştırmaya dâhil edilmesinin sağlanması açısından kolaylaştırıcı bir ortam sağlamıştır.

3.2. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Tezin konusunu oluşturan tek başına seyahat deneyimleri konusundaki veri çözümlemelerinin daha anlaşılır hale gelmesi çerçevesinde, öncelikle görüşmelerin gerçekleştirildiği kadınların ve erkeklerin sosyo-demografik profilleri ortaya çıkarılmıştır. Görüşmeler öncesinde uygulanan ön görüşme formu aracılığıyla katılımcıların eğitim, çalışma ve gelir durumu, yaşları ve daha önce seyahat ettikleri ülkelere ilişkin bilgilere ulaşılmıştır³.

³ Çalışmanın katılımcı grubunda yer alan katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgiler EK-1 bölümündeki tabloda yer almaktadır.

Araştırma kapsamında görüşme gerçekleştirilmiş olan 46 katılımcının 26'sı kadın, 20'si erkektir. Çalışmaya katılanların yaşları incelendiğinde ise kadınların yaşlarının 22-46, erkeklerin yaşlarının ise 26-45 aralığında olduğu görülmektedir. Yaş ve seyahat davranışı arasındaki ilişki, daha önce yapılmış çalışmalarda (Harman, 2012; Morrison vd., 1994; Ross, 1997) da açık bir şekilde gözlemlenmektedir. Bu çalışmalarda belirtildiği üzere yaşlı turistler ağırlıklı olarak bir grup içinde seyahat etmeyi tercih etmekte iken, daha genç turistler ise kendi seyahatlerini bağımsız şekilde düzenlemektedirler.

Kadın görüşmeciler; akademisyen (8), e-ticaret uzmanı, eğitmen, hekim, iç mimar, gazeteci, kitap editörü, mimar (2), öğretmen (2), proje koordinatörü, reklam sanat yönetmeni, ticaret sicil danışmanı, uluslararasılaşma uzmanı mesleklerindendir. Erkek görüşmeciler ise; akademisyen (2), eğitmen, kontrolör, memur (2), muhasebeci, mühendis (3), öğretmen (2), yazılım geliştirme uzmanı, turizmci (2), pazarlama uzmanı, psikolog, reklam yazarı mesleklerindendir. Kadın ve erkek katılımcıların ağırlıklı olarak profesyonel mesleklerde çalıştıkları görülmektedir. Ayrıca bir kadın görüşmeci doktora öğrencisi iken, üç katılımcı (2 kadın, 1 erkek) görüşmeci lisans, iki katılımcı (1 kadın, 1 erkek) ise yüksek lisans öğrencisidir.

Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde, büyük çoğunluğunun bekârlardan oluştuğu gözlemlenmekte olup, bu durum literatürle benzerlik göstermektedir. Ayrıca görüşmeciler arasında az sayıda da olsa evli katılımcıların olduğu görülmekte; dört kadın, dört erkek olmak üzere, sekiz katılımcının evli olduğu anlaşılmaktadır. Gelir durumları incelendiği zaman ise hem kadın hem de erkek görüşmecilerin farklı gelir gruplarında yer aldığı gözlenmektedir. Katılımcı grubunda yer alan iki erkek katılımcının sadece yurt içinde tek başına seyahat ettiği, 44 (26 kadın, 18 erkek) katılımcının hem yurt içi hem de yurt dışında tek başına seyahat ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca katılımcıların sosyo-demografik özellikleri, Türkiye'de tek başına seyahat üzerine yapılmış çalışmalardaki (Cesur, 2014; Dereli, 2021; Pekiner, 2019; Tükenmez, 2019) katılımcıların profilleri ile uyumluluk göstermektedir.

3.3. Seyahat Motivasyonuna İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde seyahat motivasyonuna ilişkin katılımcıların görüşleri incelenmektedir. Bu doğrultuda seyahat motivasyonunun nasıl şekillendiği, seyahat planlamasını etkileyen faktörler ve seyahat deneyimlerine yüklenen anlamlara yönelik veriler çözümlenmektedir.

3.3.1. Seyahat Motivasyon Unsurları: Kendi Başına Hareket Etme / Kendini Test Etme

Katılımcılara tek başına seyahat etmeyi tercih etme nedenleri, onları yalnız seyahat etmeye motive eden unsurların neler olduğu sorularak seyahat motivasyonlarının nasıl şekillendiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Verilen yanıtlar incelendiğinde, kadın görüşmecilerin “kimseye bağlı olmadan özgür hareket etme” motivasyonuna sahip oldukları görülmektedir. Beauvoir (1993: 153), kadının erkeğe göre “öteki” olarak tanımlandığını iddia ettiği *İkinci Cins* eserinde erkeklerin gücü kendilerinde toplayarak ataerkilliğin başından itibaren kadınların bağımlı hale getirilmeleri gerektiğinin yararına inandıklarını vurgulamaktadır. Bu çerçevede inşa edilen toplumsal yaşam içerisinde kadınlar, tek başına seyahate görece özgür olabilecekleri nedeniyle katılabilmektedirler.

Wilson ve Harris’in (2006: 166-167) de ifade ettikleri gibi kadınlar tek başına seyahat ettiklerinde kendilerine odaklanmak için zaman ve mekânâ sahip olmakta ve böylece ataerkil ideolojiye dayalı şekillenen boş zaman kısıtlamalarına meydan okumaktadırlar. Logan ve Kaschak’ın (1980: 574) vurguladıkları üzere kadınlar toplumsal hayatta özgür hareket etme gücü ve özgürlüğünden mahrum bırakılmaktadır. Wearing ve Wearing’in (1988, 117-118) de belirttikleri gibi ataerkil toplumun dinamikleri kadınların boş zaman hakkına sahip olmadıklarını ortaya koymaktadır. Bu noktada “tek başına seyahat ettikleri zaman özgürlükleri kısıtlanmayan” kadın gezginler, “başkalarına bağlı olmadan”, “kuralsız ve kaidesiz”, “kendi kafalarına göre” hareket ederek geleneksel ataerkil “itaat” kültürüne meydan okumaktadırlar.

“Tek başıma seyahat ettiğim zaman özgürlüğümü kısıtlamıyorum, günümü istediğim gibi değerlendiriyorum” (G14, Kadın, 34 yaş)

“Biraz daha böyle kendi başıma olup, kendi istediğimi yapıp, kimseye bağlı kalmadan, kendi kafama göre gezeyim diye tek başıma çıktım.” (G21, Kadın, 33 yaş)

“Kuralsız ve kaidesiz, sorumluluksuz dolaşmayı seviyorum, kimseye bağlı olmamayı, biraz özgürlük tutkusuyla ilgili.” (G28, Kadın, 46 yaş)

“Kimseye ihtiyacım yok ya, kimsenin dediğine göre yönelmeye de ihtiyacım yok seyahat yaparken. Ben nereleri işaretliyorsam oralara gidiyorum. Kimseye de uymuyorum.” (G26, Kadın, 28 yaş)

“...hareket özgürlüğü, plan özgürlüğü, başkalarına bağlı olmama, sürekli bir şeyleri düşünmeme ya da birilerini düşünmeme...” (G20, Kadın, 34 yaş)

“Daha özgür oluyorsunuz, kimse sizi kısıtlamıyor, istediğiniz saatte kalkıyorsunuz, istediğiniz yere gidiyorsunuz ama biri varsa yanınızda aynı şeyi yaşayamıyorsunuz. Çünkü onun da ihtiyaçları var, onun da döngüsü var. Ona uymanız gerekiyor ama tek gidiyorsanız özgürsünüz tamamen.” (G41, Kadın, 35 yaş)

Verilen yanıtlar incelendiğinde, bazı erkek katılımcıların “seyahat arkadaşı bulamamak” kaynaklı mecburiyet nedeniyle yalnız seyahat ettikleri anlaşılmaktadır. Bu noktada Bianchi (2016: 202) ve Mehmetoglu’nun (2003: 241) yalnız gezginlerin uygun seyahat

arkadaşı bulamadıkları için tek başına seyahat ettikleri (varsayılan olarak yalnız gezgin) görüşleri öne çıkmaktadır. Erkek gezginlerin seyahat arkadaşı bulamamalarının temelinde ise “*kültürel ve tarihi yerleri görmek*”, “*farklı yaşam tarzlarını görmek*”, “*festivallere katılmak*”, “*trekking yapmak*” gibi ortak seyahat motivasyonlarına sahip olan ve kendileriyle beraber seyahat edebilecek erkek veya kadın arkadaşlarının olmaması yatmaktadır. Ayrıca bir erkek katılımcı, çevresindeki “*insanların daha çok popüler gece hayatı, yeme içme üzerine*” seyahat ettiklerini, dolayısıyla seyahat arkadaşı bulamadığını belirtmektedir. Yalnız gezginlerin gastronomi veya gece hayatı odaklı seyahat etmedikleri yapılan görüşmelerde açık bir şekilde gözlemlenmektedir. Öte yandan erkek katılımcıların yalnız seyahat ederken önceden belirlenen hedefe ulaşmak doğrultusunda motive oldukları anlaşılmaktadır.

"...tek başına seyahat ettiğim yerlerin çoğuna yanımda bir arkadaşım ya da kız arkadaşım ya da bir yakınım benimle gelmek isteseydi kabul ederdim yani, gelebilirsin filan derdim. Bazıları zorunluktan da oluyor, bazılarına da gitmek istiyorum. Mesela antik kent turizmi de yaptığımda, ören yerlerine gittiğimde şey oluyor, çünkü bazılarında çok rezillik yaşıyor insan." (G1, Erkek, 28 yaş)

"Seyahat etme tarzıma uygun bir gezi arkadaşımı bulamıyorum. Ben daha çok bulunduğum yerlerde trekking vb. yürüyüş faaliyetlerinde bulunmayı tercih ediyorum." (G5, Erkek, 33 yaş)

"Daha çok ikinci bir kişinin olmayışından, çok fazla yalnız seyahat etmeyi ben sevmiyorum, ama bazen mecbur olduğum için gidiyorum. Tamamen hobilerim ve tutkularımın peşinden gitmek için, müzik tutkum yüzünden." (G2, Erkek, 42 yaş)

"Mecburiyet, yani tek başıma, yani biri olsaydı yanımda aynı kafada olan yani bu şekilde seyahatlere gelebilecek, ben tek başıma gitmezdim. Kimseyi ikna edemedim yani. Yine etrafıma anlatıyordum, geliyor musun bak bir sonraki şeyim, gezim buraya doğru diyordum. Onlar da yok ben senin o konseptte gitmem. Bir de hani kaygıları da şey, var olan insanlar bu tür seyahatlere cesaret de edemiyorlar. Yani bir sürü şeyleri de var, kaygıları da var o konuda." (G25, Erkek, 45 yaş)

"Bana kafa olarak çok uyan, ikimizin ortak yönleri olan biriyle veya 2 iki kişiyle seyahate çıkmalıyım dedim. Tabii arkadaş çevremden çok böyle talep olmayınca tek başıma böyle bir karar aldım. İnsanlar daha çok popüler gece hayatı, yeme içme üzerine seyahatler planlıyorlardı. En azından çevremde öyle. Biraz daha tarihi turistik yerleri sevdiğim için gideceğim yeri ona göre seçiyorum." (G36, Erkek, 31 yaş)

Kadın görüşmecilerin ev sahibi kültürün yerleşik ve gözlenen değerleriyle etkileşime geçtikleri, dolayısıyla söz konusu mekânları bir etkileşimli alan olarak deneyimledikleri görülmektedir. Bu noktada erkek egemen toplumda “*kapalı kutu*” şeklinde özel alana sıkıştırılmış kadınlar “*farklı yaşam tarzlarını görmek*” motivasyonuna sahip olmakta, seyahat süreçlerini bir “*deneyim*” olarak tanımlamakta ve anlamlandırmaktadırlar. Öte yandan tek başına seyahat “*kendini geliştirmek*” için bir “*kaçış*” deneyimine dönüşmektedir. Günlük rutinlerinde erkeklere kıyasla daha fazla boş zaman kısıtlayıcısı ile karşılaşan kadınlar, bu rutinlerden kaçışa erkeklere göre daha fazla önem vermektedirler (Iwasaki vd, 2005; Meng ve

Uysal, 2008). Kapitalizmin gelişme sürecinde boş zaman erkeklerin kendileri için kullandıkları bir zaman dilimine dönüşmekte, çalışan kadınlar için ise “ev içi ücretsiz emek” süresince harcanan zamana karşılık gelmektedir (Alp, 2014: 340-341).

“...farklı bir şehir dahi olsa yeni bir yere gittiğin zaman gerçekten yaşadığın o kapalı kutudan daha farklı şeyler görebiliyorsun, yeni bir bakış açısı elde edebiliyorsun. Ki benim için çok değerli bir şeydir bu, başka insanların, başka kültürün gözünden bakabilmek, motive ediyorsa odur” (G3, Kadın, 30 yaş)

“...kültürünü merak ettim, farklı bir kültür, Avrupa kültüründen farklı bir yerde duruyor, onu merak ettiğim için...” (G21, Kadın, 33 yaş)

“Gezmek değil galiba benim yaptığım, ben yaşamak gibi gezmeyi seviyorum. Gidip oraya yaşıyor gibi olmayı seviyorum yani. (G41, Kadın, 35 yaş)

“Bir de ben şunu seviyorum: mesela sadece öyle turistik rehberli değil, biraz da günlük hayat görmeyi seviyorum yani. “Yerel insanlar nerede oturuyor? Nasıl oturuyor? Nerede alışveriş yapıyor?” Küçük, gizli kafeler, yerel mutfak... McDonald’s’a koşmam yani.” (G13, Kadın, 35 yaş)

“Yani bence herkes şöyle bir kabuğundan çıkıp, başka yerlerde ne var ne yok diye bir gidip görmeli. Keşke herkes gidebilse...” (G12, Kadın, 32 yaş)

Erkekler gerçekleştirmiş oldukları seyahatlerde macera deneyimi edinerek dünyadaki farklılıkları gözlemlemekte, kendilerini test ederek daha ilginç hale getirmeye çalışarak motive olmaktadır (Pangelova ve Pangelov, 2015: 248). Aşağıdaki yanıtlar incelendiğinde de erkek katılımcıların “*macera deneyimi edinmek*” ve “*kendini test etmek*” motivasyonlarına sahip oldukları görülmektedir. Toplumsal cinsiyet açısından bakıldığında, Büyükelhan’ın (2014: 113-118) da belirttiği gibi erkeklerin toplumsal statüleri doğrultusunda boş zaman etkinliklerine katılma konusunda daha fazla fırsat ve olanağa sahip olması, macera deneyimi ve kendi sınırlarını tanımaya yönelik motivasyonlarının ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Söz konusu boş zaman faaliyetinin macera odaklı deneyimlenmesinde ise Fulcher vd.’nin (2008: 334) ifade ettikleri gibi erkeklerin çocukluktan itibaren kadınlara göre daha maceracı bir şekilde sosyalleşmelerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

“...biraz merak vardı en başta: “Nasıl olabilir böyle bir deneyim?” Çünkü birilerinden duyuyorsun... İran gibi, o tarz bir şey düşünüyorum tek başıma. O yüzden de bence biraz da macera arayıp, macera bulabileceğim bir yer...” (G24, Erkek, 32 yaş)

“...daha çok insanın macera şeyi daha baskın geliyor, yani buraya da gitmedim, hadi buraya da gideyim... İnsanlar zorunda kaldığı için veya bilerek, macera hissiyatı için tek başına seyahat edebiliyor. (G1, Erkek, 28 yaş)

“gezerken hani biraz sorumluluk bilinci gelişsin, biraz heyecan-macera arayışı... benim için bir challenge yani, yapılacak bir şey mesela... dedim yani gideceğim, deneyeceğim yani. Bakalım başımıza ne geliyor, ne olacak ne bitecek? Birazcık şeydi hani çok böyle seyahatten ziyade ben onu şey gibi düşünüyorum: Bilgisayar oyunu gibi.” (G6, Erkek, 35 yaş)

“...seyahate çıkmak rahatlamak değil, kendini keşfetmek gibi birçok şeyi var.” (G19, Erkek, 31 yaş)

“...hep belirli bir sosyal çevrenin içerisindeyiz ve hep ya belirli bir karakter, karakterimiz var. Tek gezdiğimde normalde yapmayacağım şeyleri yapabilecek bir karaktere bürünebiliyorsun. Çünkü seni tanıyan kimse yok ve hani yeni tecrübeler, normalde yapmayacağın ya da sakınacağın belli başlı tecrübeleri tek başınayken ben daha kolay yapabileceğimi düşünüyordum. O yüzden beni tek başına gezmeye itti.” (G17, Erkek, 27 yaş)

Kadın görüşmecilerin yanıtları incelendiğinde, seyahat sürecinde “*özgür bireylere dönüşmek*” motivasyonunu sergiledikleri gözlenmektedir. Dolayısıyla tek başına seyahatin özgürce seçilmiş ve kadınların kendileri tarafından belirlenmiş bir boş zaman faaliyeti olması, toplumsal cinsiyet kısıtlamalarına karşı bir “*direnış alanı*” özelliği (Shaw, 1994: 18) kazanmasını sağlamaktadır. Söz konusu faaliyete katılmaları durumunda “*bir erkek kadar güçlü*” hissederek ataerkil biçimde kurgulanmış toplumsal engelleri de ortadan kaldırma motivasyonunu kazanabilmektedirler. Bu şekilde kendilerine atfedilen “zayıf olmak”, “bağımlı olmak”, “özverili olmak” vb. toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına karşı bir direniş göstererek, tek başına seyahati güçlenme ve özgürleşme alanı olarak deneyimlemektedirler. Foucault'nun (2007: 72) iktidarın her yerde, sosyal yaşamın tüm alanlarında sürekli bir şekilde var olduğu düşüncesinden yola çıkılarak, toplumsal cinsiyet düzenini “disipline edici iktidar” kavramından bağımsız düşünmek mümkün değildir. İktidar ve direniş arasında ise varoluşsal bir ilişki söz konusu olup, direnişin olmadığı yerde tahakküm ilişkileri ortaya çıkmaktadır (Foucault, 2016: 21). Butler (2004: 7), toplumsal cinsiyetin “kendine has düzenleyici ve disipline edici” bir rejimi gerekli gördüğünü ve oluşturduğunu savunmaktadır. Yalnız kadın gezginler, seyahat ederek yaşadıkları toplumdaki tahakküm ilişkilerine meydan okumakta, kendilerini “disipline edici” şekilde varlık gösteren toplumsal cinsiyet rejimine direniş göstermektedirler.

“...oraya tek başına gidebiliyorsun, daha özgür ve bir seyahat oluyor tek başına seyahat. O yüzden ben de tek başıma seyahat ediyorum. Hayatımda eşim sevgilim olsa bile seyahatleri öncelikle tek başıma yapmayı tercih ediyorum” (G23, Kadın, 41 yaş)

“...bir başkasını mutlu etme çabamın olmasını istemediğim için, tek başına seyahat bana daha cazip geliyor aslında” (G9, Kadın, 30 yaş)

“İşte ne yapacağınıza ne yaptığınıza, neyi görmek istediğinize, neyi görmek istemediğinize, neyi yaşamak istediğinize başkasıyla birlikte karar vermek zorunda değilsiniz. Nihayetinde işte şey olarak, tam bir birey olarak buna karar verebilirsiniz.” (G35, Kadın, 36 yaş)

“Motive eden kendi organizasyonumu kendim yapabilmek... Zamanını biraz istediğim gibi kullanabilme özgürlüğü...” (G32, Kadın, 34 yaş)

“Bir erkek kadar güçlü hissedebiliyorum mesela...” (G3, Kadın, 30 yaş)

Erkek görüşmecilerin "*Tek başına seyahat etmeye nasıl başladınız? İlk deneyiminizi paylaşır mısınız?*" sorusuna verdikleri yanıtlar, müzik (heavy metal) etkinliklerine katılımın önemli bir motivasyon kaynağını oluşturduğunu göstermektedir. Durkheim'ın "kolektif bilinç" kavramına başvuran Weinstein (2000: 232), normalde toplumdan izole olmuş (bireyler olan) heavy metal dinleyicilerinin konserlerde kolektif şekilde bir araya gelerek bir kutlama yaptıklarını belirtmektedir. Weinstein (2000: 104); paylaşılan değerler, normlar ve davranışlar üzerinden heavy metal alt kültürünü hem erkek egemen hem de eril olarak tanımlamaktadır. Gerçekleştirilen görüşmelerde söz konusu eril kodlara ulaşılammış olsa da heavy metal etkinliklerinin sadece erkek katılımcılar için bir "*altkültürel motivasyon*" kaynağı olarak öne çıkması, alt kültürün toplumsal cinsiyet boyutuna dair açık bir veri olarak değerlendirilebilmektedir.

"...İstanbul'a gitmişim, metal konserine, Unirock'a gitmişim. İlk tek başıma seyahatim oydu" (G1, Erkek, 28 yaş)

"Tek başına seyahat etmeye festivaller için başladım. 2002 yılında İstanbul'daydı, Blind Guardian konseriydi diye hatırlıyorum" (G16, Erkek, 38 yaş)

"İlk deneyimim 1997'de Ankara'da Rock Station festivaline gitmişim... İlk tek başına yurt dışına ise 2012'de Wacken festivali için Hamburg'a gitmişim uçakla..." (G2, Erkek, 42 yaş)

"1998'de Wacken'in ilanını gördüm. "Aa bir dakika ben buna gidebilirim, tarihleri bana uyuyor" dedim. Sonra bir telefonla bilet aldım" (G10, Erkek, 42 yaş)

"İşte ilkin Ankara'dan başladım galiba yanlış hatırlamıyorsam, o da konser dönemine denk geliyor. İki grubun konseri vardı." (G4, Erkek, 37 yaş)

Rutin olarak sürdürdükleri hayattan uzaklaşmak için "*yeni deneyimler elde etmek*" arayışına giren kadınlar, seyahatleri süresince daha önce görmedikleri mekânları tek başına "*bağımsız bir şekilde*" deneyimlemektedirler. Kendileriyle baş başa kalma imkânı bulmaları sayesinde "*merak ettikleri yerleri*" görebilmekte ve merak ettikleri şeyleri şahsen deneyimlemek olanağına sahip olmaktadırlar. Myers'ın (2010: 16) da ifade ettiği gibi kadınlar toplumsal normlar tarafından belirlenen "geleneksel" kimliklerine direniş göstermekte, kendi isteklerini gerçekleştirerek "*yeni deneyimler elde etmek*" doğrultusunda "ev" mekânlarından uzaklaşarak tek başına seyahat kararını almaktadırlar. Kadınların boş zamanlarını gündelik hayat mekânlarından uzakta ve istedikleri şekilde değerlendirmeleri ise geçici rahatlamamanın ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

"Bir hayat tecrübesi, bir deneyim olsun diye, yeni kişilerle tanışmak, yeni yerler görmek ve "Ben bunu tek başıma yapabilirim", o duygu çok güzeldi yani." (G13, Kadın, 35 yaş)

"Çok farklı bir deneyim. Yani kendinizle baş başa kalma fırsatı tanıyor. Bunun için de seçtiğimi söyleyebilirim. (G30, Kadın, 25 yaş)

“Özellikle ilk defa gidiliyorsa daha da. Ya da daha önce gidilmemiş bir yerse bu biraz daha maceracıymış gibi, daha bir heyecanlı, nasıl bir yere gittiğini bilmeden gidiyor olma hissi...” (G46, Kadın, 33 yaş)

“...merak ettiğim yerleri görebilmek, merak ettiğim şeyleri bizzat deneyimlemek, hatıra bırakmak, bundan sonra geriye dönüp baktığımda iyi ki buraya gitmişim diyebilmek...” (G9, Kadın, 30 yaş)

“...sanki bambaşka bir şey, bu hayatım yokmuş gibi. Hani 2 gün de olsa izole olmayı çok sevdiğimi fark ettim...” (G20, Kadın, 32 yaş)

Erkek görüşmecilerin yanıtları, “*fotoğraf çekmek*” motivasyonu ile tek başına seyahat ettiklerini göstermektedir. Destinasyon seçimlerinde fotoğraf çekmek için uygun yerleri önceliklendiren erkeklerin geçmiş “*kitle turizmi deneyimlerinin*” de tek başına seyahat etmeyi tercih etmelerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Daha önce deneyimledikleri paket tur organizasyonlarını (özgürce hareket etmelerini kısıtlayan) bir “*yarışma*” olarak anlamlandırmakta olan erkekler, tek başına seyahatleri süresince zaman yönetimi konusunda esnek bir eğilim göstermektedirler. Bu noktada Mehmetoglu’nun (2003: 242) da belirttiği gibi seyahat edilen destinasyonlarda başkalarıyla seyahat edenlere göre daha fazla esneklik ve seçim özgürlüğüne sahip olan yalnız gezginlerin “*geçmiş deneyimleri*”, sonraki seyahat tercihlerini etkilemektedir. Tham’a (2020: 465-466) göre de tek başına seyahat eden erkekler, zaman esnekliğine sahip olmak ve destinasyonu daha kendiliğinden keşfetmek için başkalarıyla bir araya gelmekten kaçınma eğilimi gösterebilmektedirler. Gündelik hayatta da erkekler boş zaman faaliyetlerini sürdürmek için daha fazla mekân-zaman esnekliğine sahip olmaktadır (Kwan, 1999: 378).

“Görmek istediğim ülkeler var. Ben bir de fotoğraf ile de ilgilendiğim için, “Şuraya da gideyim, şöyle güzel fotoğraf çekeyim, şurayı da çekeyim” dediğim için belli başlı yerler, şehirler var “görmeliyim” diyebileceğim. Ona göre belirliyorum.” (G10, Erkek, 42 yaş)

“Fotoğraf çekiyorum çünkü. Yani ben Türkiye içinde turlara katıldım, yani konsepti gördüm, ya bana hizmet etmiyor. Yani çünkü ben fotoğrafları insan olmadan çekiyorum, yani o şeyi. İnsanlar gelip orada kendilerine selfie çekiyorlar, sana sıra gelmiyor bir türlü o bölgeyi çekmeye.” (G25, Erkek, 45 yaş)

“Fotoğraf çekmeyi seviyorum, fotoğraf makinem hep yanımda zaten turda şey sıkıntı, zaman problem, sabahın köründe kaldırıyorlar seni saat 5’te. Sabahın köründe kaldırıyorlar seni işte saat 6’da şuradayız, 7’de buradayız, işte yarım saat fotoğraf arası, öğlen 1 saat yemek arası vs. Dedim ben neden tek başıma seyahat yapmıyorum?” (G4, Erkek, 37 yaş)

“...grup halinde zaman çizelgesi vardır, daralmışlık vardır. Saat 12 ile 2 arasında şehrin merkezine geçeceğiz, sonra şuraya gidip orada şunu tadacağız akşam oraya gideceğiz, akşam otelde şu etkinliğimiz olacak, hani şey gibi oluyor seni bir yarışmanın içine koyuyorlar, o yarışma içerisinde devam etmeni istiyorlar, tur turizmi bu...” (G8, Erkek, 26 yaş)

“...o şeyler oluyor ya paket turlar, yani hayatta en sevmediğim şey... Bir kere şey, tek başına seyahat etmenin en iyi tarafı plan program sana ait, nereye gideceğini sen belirliyorsun. O benim için en büyük neden...” (G44, Erkek, 41 yaş)

Heimtun ve Jordan (2011: 284-285), İngiltere ve Norveçli kadınların arkadaşlarıyla seyahat deneyimleri üzerine yaptıkları çalışmada, kadınların tek başına seyahatin esneklik, spontanlık, başarma gururu, kendini yansıtmak, kendini geliştirme fırsatı ve güven kazanma gibi güçlendirici faydalarına odaklandıkları görülmektedir. Söz konusu faydaların bazılarının kadınların seyahat arkadaşlarının programlarına ve ilgi alanlarına uymaktan ödün vermek zorunda olmamakla doğrudan ilgili olduğu; sorumluluk alma ve seyahatten en iyi şekilde yararlanma yeteneğinin, kadınların hem tatilleri hem de gündelik hayatları bağlamında güven kazanmalarının desteklenmesinde güçlendirici etkilere sahip olduğu ortaya konulmaktadır. Kadın görüşmecilerin “geçmiş deneyimleri” incelendiğinde de arkadaşlarıyla gerçekleştirdikleri seyahatlerinde karşılaştıkları olumsuz durumların tek başına seyahat etmek için bir motivasyon kaynağına dönüştüğü görülmektedir. Geçmiş deneyimlerinde “*birlikte hareket etme*” konusunda yaşadıkları olumsuz deneyimlerin bir sonucu olarak, kadınların seyahatten en bağımsız şekilde yararlanmak doğrultusunda yalnız seyahat etmeyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

“Tek başına seyahat etme sanırım birlikte hareket etme konusunda olumsuz tecrübelerimden kaynaklanıyor. Sanırım bu arkadaşlarla gitmenin olumsuz taraflarını gördüğüm için tek başına gitmek daha özgür kılıyor.” (G9, Kadın, 30 yaş)

“...arkadaşlarımla seyahate çıka çıka, onlarla karşılaştığım birkaç şey, çok beni enterese etmemeye başladı.” (G20, Kadın, 32 yaş)

“...genelde seyahatler birinci derece tanıdıklar vs. ile planlanır, ama yine de o kişiyle de ihtilafa düşmek istemediğim için, tamamen kendi özgürlüğüme sadık kalmak için tek başıma seyahat etmekten hoşlanıyorum. Bunu da zaten tecrübe ettim, yani çok yakın arkadaşın bile olsa bir şekilde problem yaşayabiliyorsun.” (G14, Kadın, 34 yaş)

“...mesela uyumak istiyor, yurtdışına gitmişiz, uyumak istiyor. Bu nedir ya? Ya da işte ben çok yürüyen bir insanım, yürümek istemiyor arabaya binmek istiyor. Yani bu kesinlikle engelleyici...” (G43, Kadın, 39 yaş)

“...arkadaşlarımla seyahat ederken birkaç gün sonra sıkıntı yaşamaya başladım, çünkü ben çok fazla yer görmek istiyorum. Yani bir şehre gidiyorsam o şehrin her yerini görmek istiyorum, bütün önemli yerlerini görmek istiyorum. O yüzden yalnız seyahat etmeyi daha çok tercih ediyorum.” (G29, Kadın, 35 yaş)

Daha önce de bahsedildiği üzere hem kadınlar hem de erkekler “*yeni insanlarla tanışmak*” motivasyonu doğrultusunda da seyahat etmektedirler. Tek başına seyahat deneyimi üzerine yapılmış çalışmalarda (Kaba ve Emekli, 2018; Mehmetoglu, 2003; Wilson, 2004; Yang, 2017) da yalnız seyahat etmek üzere yola çıkan gezginlerin “*yeni insanlarla tanışmak*” motivasyonu ile seyahat ettikleri belirtilmektedir. Yapılan görüşmelerde hem kadın hem de erkek katılımcıların seyahatleri süresince yeni insanlarla tanıştıkları, seyahatlerinin bir bölümünde tanıştıkları insanlarla birlikte hareket ettikleri, seyahatleri sonrasında da görüşmeye

devam ettikleri görülmektedir. Murphy'nin (2001: 50-51) de belirttiği gibi bağımsız gezginler açısından sadece yerel halkla temas değil, aynı zamanda diğer gezginlerle etkileşim de önemli bir deneyim anlamı taşımaktadır. Görüşmelerde verilen yanıtlar incelendiği zaman ise kadın ve erkek katılımcıların söz konusu motivasyonlarında bir benzerlik olduğu dikkat çekmektedir.

“Zaten herhalde tek başına seyahatin de en keyifli yanı bu diye düşünüyorum ben. Yeni birileriyle tanışıp, onlarla yeni tanışıklıklar geliştirip orada vakit geçirmek. Orada iki lafın belini bükme belki yani, bir şarkı söylemek. Zaten bu en büyük motivasyonlardan...” (G24, Erkek, 32 yaş)

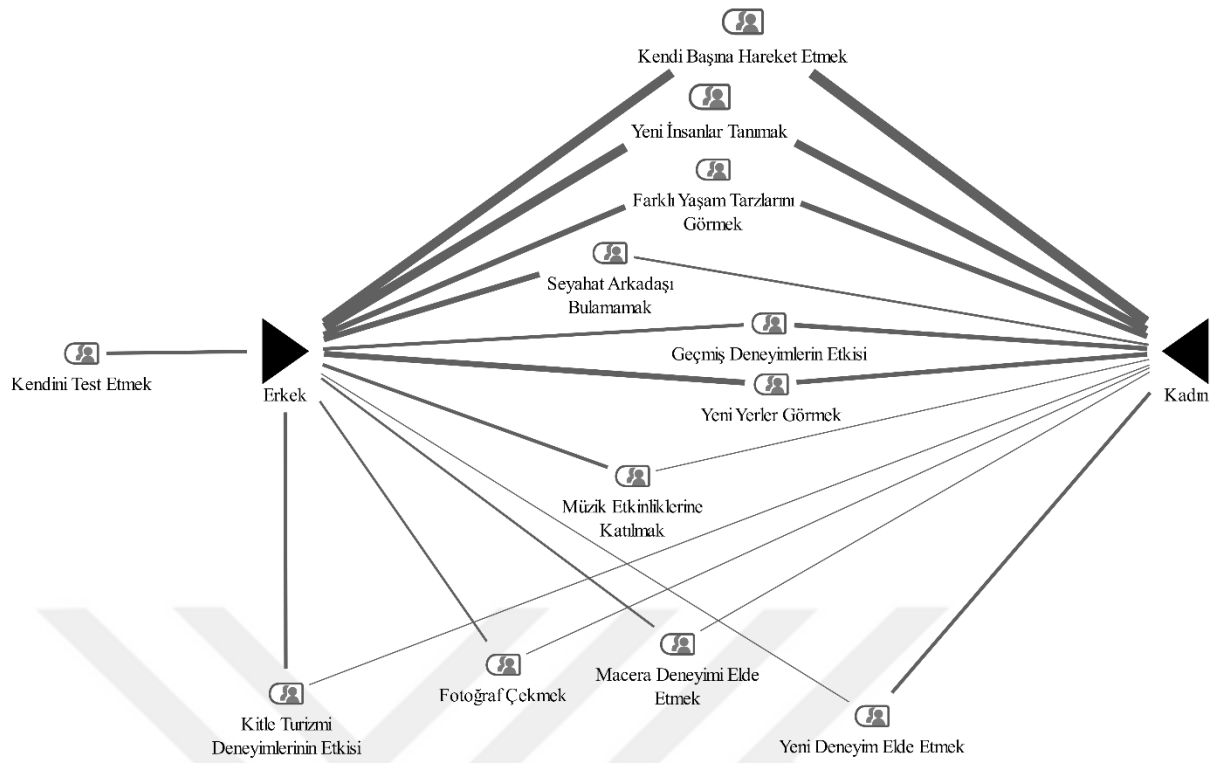
“...gerçekten tek başınıza seyahat ettiğinizde daha çok kişiyle tanışıyorsunuz. Yani benim seyahatten beklentim o insanlarla sürekli temas halinde olmak. Sadece oradaki taşı toprağı görmek değil, oradaki insanları da anlamak, dinlemek, konuşmak” (G41, Kadın, 35 yaş)

“...bir grup içerisinde gezdiğinizde sosyal dinamikler o grup içerisinde kalmaya yönelik oluyor. Tek gezersem daha fazla insanla tanışabilirim daha fazla şey tecrübe edebilirim gibi bir algım vardı. Ki doğru olduğunu da tecrübe ettim kendi yaşadığım şeylerden dolayı.” (G17, Erkek, 27 yaş)

“Yani ben şunu istiyordum: “Yunanistan’da bir tane tanıdığım birisi olsun, hiç birbirimizi unutmayalım, sık sık gidip gelelim.” Amacım buydu yani. Hatta benim şöyle bir sözüm var: “Oradan bir sister’ım olsun, hep görüşelim böyle” Önemli olan buydu yani...” (G12, Kadın, 32 yaş)

“Yeni insanlarla tanışma motivasyonu olduğu için bir zorluk yaşamıyorsunuz. Bir de hani hostellerde kalıyorum, çok fazla insanla tanışıyorum. Güney Afrika’da Arjantinli bir savcı hanımefendiyle gezdik 10 gün falan. Afrika’da zaten Yuya vardı Japon arkadaşım. İki de Avusturyalı kız arkadaş vardı. Afrika’da 70 saatlik tren seyahati yaptık hep beraber.” (G19, Erkek, 31 yaş)

“İnsan sosyal bir varlık, vakit geçirecek birilerini, oturup konuşabileceğiniz, bir şeyler içebileceğiniz birilerini arıyorsunuz. Tanıştığım insanlarla gidip bir şeyler içiyorduk, uzun sohbetler ediyorduk ki bu insanların bazıları benden çok çok daha tecrübeli, 40-50 ülke gezmiş gezginler oluyorlardı... kafamız uyuyordu ve hani sadece 1 gün kahve içmekle kalmıyorduk. Geziyorduk yani mesela onun da oradaki seyahati ile çakıştığımız dönemler işte... ve bu şekilde hala da onlineda görüştüğüm arkadaşlarım var gittiğim ülkelerde tanışıp da.” (G38, Kadın, 24 yaş)

Şekil 3.1 Seyahat Motivasyon Unsurları İki Vaka Modeli

Tek başına seyahat motivasyon unsurlarına ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde, “*kendini test etmek*” motivasyonunun sadece erkek katılımcılar tarafından deneyimlendiği görülmektedir. Bu noktada erkeklerin toplumsal cinsiyet bağlamında boş zaman etkinliklerine katılma konusunda daha fazla olanağa sahip olmalarına paralel olarak, kendi sınırlarını tanımaya yönelik motivasyonlarının ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Seyahat motivasyon unsurları toplumsal cinsiyet bağlamında ele alındığında, kadınların gündelik hayatlarında erkeklere kıyasla daha fazla boş zaman kısıtlayıcılarıyla karşılaşmasından dolayı tek başına seyahat deneyimlerinin özgürleştirici bir anlam kazandığı anlaşılmaktadır.

3.3.2. Seyahat Planlamasını Etkileyen Faktörler: Karanlık Olmadan Varma / Ekonomik Etmenler

Katılımcılara tek başına seyahat planlamasında nelere dikkat ettikleri ve bu süreçte etkili olan faktörlerin neler olduğu sorularak seyahatlerini nasıl planladıkları çözümlenmeye çalışılmıştır. Verilen yanıtlar incelendiğinde, “*güvenlik*” kaygısı ve ilişkili durumların kadınların tek başına seyahat planlamaları üzerinde kritik bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır. Seyahatleri öncesinde kadınlara sürekli olarak “*Güvende olacak mısın?*”, “*Korkmuyor musun?*”, “*Bir arkadaşınla gitmiyor musun?*” ve “*Yalnız mı gidiyorsun?*” şeklinde sorular sorulması, tek başına seyahatin kadınlar için tehlikeli, atipik ve uygunsuz olduğu söylemini ortaya çıkarmaktadır (Wilson, 2004: 223). Bu söyleme paralel olarak, gece saatleri

kadınların yalnız seyahat etmeleri için en tehlikeli zaman olarak öne çıkmaktadır. Ataerkil toplumlar, bilinmeyen yerler ve geç saatlerdeki etkinlikler, yalnız kadın gezginlerin deneyimlerine güvensizlik ve korku aşılacaktır. Dolayısıyla karanlığın görünmeyen unsuru tarafından kısıtlanan kadınların güvenlik kaygıları yabancı ortamlarda artmaktadır (Wilson ve Little, 2008: 179). Kadın katılımcıların yanıtlarında da görüldüğü üzere, kadınlar seyahat planlaması yaparken “çok korkutucu” ve “tehlikeli” gördüklerini belirttikleri gece saatlerini göz önünde bulundurarak seyahat ettikleri yere “karanlık olmadan varmak” için azami düzeyde dikkat ettiklerini belirtmektedirler. Dolayısıyla varış saatlerini planladıkları zaman güvenlik tehlikesini kısmen de olsa ortadan kaldırdıklarını ve daha güvenli hissettiklerini dile getirmektedirler.

“...bence en önemli şey güvenlik sanırım. Güvenliğe dikkat ediyorum. İşte seyahat öncesi elimden geldiğince bütün ne yapacağım ile ilgili programım hazır olmuş oluyor. (G18, Kadın, 39 yaş)

“...her zaman güvenliğini düşünmüşümdür Avrupa’da, bu çok önemli. Gerçi hiç başıma bir şey gelmedi ama her zaman o da birinci önceliklerimden olmuştur yani. En birinci önceliğim güvenliğim.” (G12, Kadın, 32 yaş)

“Maalesef kadın olduğum için ve Türkiye’de yaşadığım için zihnimde hep bir gece algısı var. Yani gündüz ve gecenin farklı olduğuna ilişkin bir algı var. Gece çok korkutucu ve tehlikeli geliyor bana. O yüzden mesela bineceğim uçak saati benim için çok önemli, yani hani gece inmemem gerekiyor ya da çok geç inmemem gerekiyor.” (G43, Kadın, 39 yaş)

“Mümkünse karanlık olmadan bir şehre varmak, çünkü biraz daha güvenli hissediyor insan, her şey biraz daha kolay oluyor, ulaşım vs.” (G13, Kadın, 35 yaş)

“Saatlere dikkat ediyorum. Hani böyle gece yarısı bir şehrin otogarında orta yerde kalmamaya dikkat ediyorum.” (G27, Kadın, 22 yaş)

Tek başına seyahat eden erkeklerin güvenlik sorunlarına bakıldığında ise kadın gezginlerin karşılaştığı cinsiyete dayalı fiziksel güvenlik sorunlarının aksine, hırsızlık ve hafif suç gibi sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir (Yang, 2021: 2468). Erkek görüşmecilerin yanıtları incelendiğinde, seyahat planlaması süreçlerinde “güvenlik” faktörünün daha az etkili olduğu, zorunlu ve öncelikli bir problem olmadığı anlaşılmaktadır. Alkan’a (2003: 53) göre aynı kentin aynı sokaklarını mekânsal olarak deneyimleyen kadınlar ve erkeklerin günün belli bir saatinden sonra çok daha farklı duygular yaşayabilmektedirler. Kamusal alanın eril inşası, kadınların “ev” dışındaki mekânlarda var olma biçimlerini “ataerkil korku” üzerinden şekillendirmektedir. Güvenlikle ilgili konular seyahat planlaması sürecinde kadın gezginler için belirleyici faktör niteliği taşımakta iken, erkekler açısından ise daha çok destinasyon seçimi konusunda önemli bir faktör olarak deneyimlenmektedir.

- “...şeye dikkat ediyorum, yani buraya tek gidiyorum ama güvenli mi değil mi en azından minimum. Eğer birileriyle gidiyorsam güvenliği o kadar ön plana almayabiliyorum yani.” (G7, Erkek, 38 yaş)
- “Ya aslında gideceğim ülkede birazcık güvenliğe dikkat ediyorum...” (G39, Erkek, 36 yaş)
- “Şeyine bakıyorum, hani çok az da olsa güvenlik mesela, ne kadar şey olacak. Özellikle tek başıma gideceğim zaman...” (G6, Erkek, 35 yaş)
- “Yani çok uç, tabii ki sıkıntılı ülkelere gitmeyi tercih etmiyorum. Şehirler de aynı tablde, yani her ülkenin kendine özgü sıkıntılı yerleri oluyor. Onlardan uzak durmaya çalışıyorum.” (G19, Erkek, 31 yaş)

Kadın görüşmecilerin yanıtları incelendiğinde, seyahat planlaması sürecinde “*ulaşım*” konusunda daha detaylı bir planlama yapma gereği hissettikleri, bu konuya ayrı bir özen ve dikkat göstermeye çalıştıkları vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda görüşmeciler tarafından tek başına seyahatin getirdiği sorumluluk bilincine atıfta bulunulmakta, daha “*güvenli*” ve “*kısa süreli*” yolculuk planlamasının önemi ortaya konulmaktadır. Massey'nin (1993: 62) de belirttiği gibi hareketlilik ve hareketlilik üzerindeki denetim hem güç ilişkilerini yansıtmakta hem de bu ilişkilerin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Egemen ataerkil güç ilişkileri tarafından oluşturulan toplumsal cinsiyet normları, kadınların ve erkeklerin günlük hareketliliklerini de doğrudan etkilemekte, dolayısıyla daha farklı kaçınma stratejilerinin geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır. Görüşmecilerin yanıtlarından da anlaşıldığı üzere, kadınlar tek başına seyahat planlaması sürecinde ulaşım hareketlilikleri konusuna daha fazla önem göstermektedirler.

- “Özellikle ilk ulaşım planınızı çok iyi yapmanız lazım çünkü hani yanınızda size yol gösterebilecek biri de yok.” (G38, Kadın, 24 yaş)
- “Ulaşım, hatta gittiğim ülkede şehirlerarası ya da ilçe ulaşım nasıl yapılması gerekiyor, planlamadan önce yani gitmeden önce bunlara dikkat ediyorum. Daha önceki yazılara bakıyorum benden önceki gidenler nelere binmiş hangi otobüsü kullanmış.” (G9, Kadın, 30 yaş)
- “Nasıl bir firmayla yolculuk yaptığım önemli. Yani bilinen, güvenilir, o tarz bir seyahat firması mı? Önceden rotayı mutlaka belirliyorum.” (G46, Kadın, 33 yaş)
- “Yalnız seyahat ederken o dönemde dikkat ettiğim ya da işte göz önünde tuttuğum şey, çok uzun bir seyahat olmamasıydı, çünkü yol boyunca yalnız olacağım için bağlantı sorunlu bir yolculuk tercih etmemiştim.” (G15, Kadın, 34 yaş)
- “Sonra mesafelere dikkat ediyordum o zamanlar, şehirlerarası kaç saat? Yani çok uzun yol istemiyordum, otobüsle gidiyordum ve öyle 10-15 saat otobüste kalmak istemiyordum.” (G13, Kadın, 35 yaş)

Erkek görüşmecilerin yanıtları incelendiğinde, “*ekonomik etmenler*” planlama sürecinde temel faktör olarak öne çıkmaktadır. Gelir durumundan bağımsız olarak yurt dışına gerçekleştirilen seyahatlerde, bütçenin belirlenmesine ilişkin kararlar önemli ölçüde etkili olmaktadır. Seyahat bütçesi planlamasının daha statik olduğu paket tur organizasyonlarından farklı olarak bağımsız seyahatlerde gezginlerin bütçesel planlamalarını şahsen kendilerinin

yapması gerekmektedir. Bu konuda bir esneklik söz konusu olsa da daha fazla sorumluluk alınması gerekliliği görüşmecilerin yanıtlarından anlaşılmaktadır.

“Öncelikle şu çok önemli: bütçeme bağlı. Bütçemi önce bir belirliyorum. Sonra bütçemle paralel olarak gitmek istediğim şehirleri de belirliyorum.” (G10, Erkek, 42 yaş)

“Bu bağlamda en temel etken ekonomi, yani ilk başta, sonuçta ciddi masraflar oluyor. Bunları etkin bir şekilde yapmak ve o seyahatleri birbirine bağlamak benim için çok önemli. Ona çok dikkat ediyorum.” (G19, Erkek, 31 yaş)

“Hani özellikle Avrupa tarafına hani gezmeye gittiğim için şeyi, maliyetleri düşünüyorum. Ne kadar hani hele ki Euro’nun bu seviyeye geldiği bir noktada zararı artık düşünmüyorum da.” (G6, Erkek, 35 yaş)

“Bütçe ayarlaması özellikle yurt dışı seyahatleri için önemli. Önceden bir şey yapıyorsun, plan program yapıyorsun; şu kadar bütçe, ya gönül ister ki hani gideyim, en güzel yerlerde yiyeyim, en güzel yerleri gezeyim...” (G4, Erkek, 37 yaş)

Kadın gezginler güvenlik faktörünü önceliklendirerek yaptıkları tek başına seyahat planlaması sürecinde “konaklama planlaması” konusunda “güvenlik” faktörüne önem vermektedirler. Tehlikeli durumlarla karşılaşmamak adına konaklama yeri seçimini önceden yapan kadınların aynı anda konaklama yerinin ulaşımına dikkat ettikleri ve hemcinsleriyle birlikte kalacak şekilde planlamalar yaptıkları anlaşılmaktadır. Wilson (2004: 235), bu durumu kadın yalnız gezginlerin “korku coğrafyası” stratejilerine karşı taktikler geliştirerek “güvenli”, “doğru” ve “mantıklı” olanı göz önünde bulundurarak ve kendilerini tehlikelerden uzak tutmaya çalışarak konaklama kararları aldıkları şeklinde açıklamaktadır.

“Kalacağım yeri düşünürüm, bir kalacak yerin olması lazım, hiç daha şey riskine girmedim, onu da yapar mıyım, bilmiyorum. Bir yere giderken gideyim de, kalacağım yeri öyle ayarlayayım diye düşünür müyüm, onu bilmiyorum, o konuda biraz garanticiyim. Çünkü ne olur ne olmaz, dedim ya yanlış bir yere gitmiş olurum, yani tehlikeli bir yere gitmiş olurum...” (G3, Kadın, 30 yaş)

“Kalacağım yerlere dikkat ediyorum, güvenliğime dikkat ediyorum (G22, Kadın, 26 yaş)

“Konaklamaya çok dikkat ediyorum. Konaklamada o süre kalacağım yer, kalacağım yerin güvenli olması, hemcinslerimin bulunup bulunmaması.” (G9, Kadın, 30 yaş)

“Otel falan vs. için diyorum, toplu taşımaya yakın olması, otelin güvenilir olması, yorumlara çok dikkat ediyorum.” (G20, Kadın, 32 yaş)

Daha önce de değinildiği üzere, yalnız gezginlerin seyahat programları daha dinamik bir nitelik taşımaktadır. Yapılan görüşmelerde hem kadın hem de erkek katılımcıların tek başına seyahatlerini esnek bir şekilde planladıkları, süreç boyunca tek başına karar verici konumunda olduklarından dolayı “spontane planlama” yaptıkları ortaya çıkmaktadır. Gezginlerin seyahatlerini tamamen kendiliğinden bir şekilde planlamadıkları ise “zaman planlaması” yaptıklarına dair görüşlerinden anlaşılmaktadır. Bağımsız seyahatin en önemli avantajlarından

biri olan “kimseye bağlı olmadan özgür hareket etme” olanağını göz önünde bulundurarak, söz konusu hareket özgürlüklerini olabildiğince sınırlandırmama çabası içinde hareket etmektedirler. Bu noktada kadın ve erkek gezginler seyahat özgürlüklerini kısıtlamayacak şekilde planlama yaptıklarını dile getirmektedirler.

“Seyahat planlaması yaparken spontane takılan birisiyim daha çok sanırım, dediğim gibi yani, ucuz uçak bileti var, gidebilir miyim? İşte ona göre, bazen çok ani ve spontane seyahatler yapabiliyorum.” (G33, Kadın, 25 yaş)

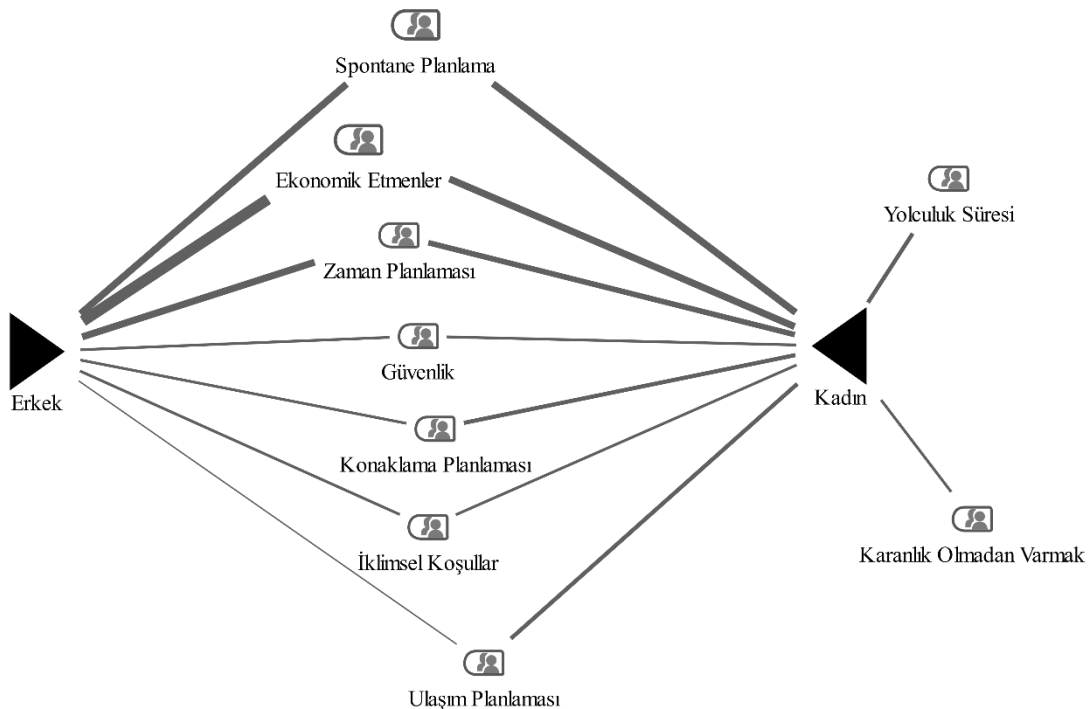
“Yurt dışı seyahatlerimin sadece gidiş ve dönüş günleri belli oluyor. Bu iki tarih arasındaki günlerimi kesin, net planlamıyorum. Gün gün ne yapacağıma karar verip dönüş gününde nihayete erdiriyorum.” (G5, Erkek, 33 yaş)

“Tek başımayken daha spontan davranabileceğimi öngörebiliyorum. Yani ben diyorum ki işte bir yer için bir öncelik belirliyorum. İşte ya tamam ben şeye gideceğim, ben Roma’ya gideceğim; ben bu kez sadece Vatikan müzesini görmek istiyorum, geri kalan üç gün bakarız.” (G35, Kadın, 36 yaş)

“Seyahat planlaması yaparken genelde yapmıyorum, sıkıntı o. Genelde şöyle oluyor, yani illa ki hani şey de yapmak istemiyorum. İşte çok alternatifim, hiç plan yapmıyorum; rüzgâr nereye götürürse, öyle bir durum da yok tabii ki.” (G27, Erkek, 27 yaş)

“Bir de ben zamanlamayı çok dikkatli kullanıyorum yurtdışına gittiğimde, bu da çok önemli benim için. Zaten süre az, vize zaten problem oluyor az sürede gidiyorum diye. O yüzden birinci önceliğim: zaman, paradan bile önemli olduğu olmuştur.” (G12, Kadın, 32 yaş)

“Plan yok, planım sadece şu olur, bir şehre gittiğimde kaç gün kalabiliyorsam mesela üç gün kalabiliyorsam, üç gün kalacağım diye üç gün kalacağım diye bir plan yapıyorum, yoksa şehrin şu tarafını gezeceğim diye bir plan yapmıyorum. Geniş zaman planlaması yapıyorum.” (G8, Erkek, 26 yaş)

Şekil 3.2 Seyahat Planlamasını Etkileyen Faktörler İki Vaka Modeli

Yalnız gezginlerin seyahat planlamasında etkili olan faktörlere ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde, seyahat edilen yere “*karanlık olmadan varmak*” faktörünün sadece kadın katılımcılar tarafından dile getirildiği görülmektedir. Bu durum kadınların korku coğrafyasının temel bir yansıması olarak tehlikeli ve güvensiz bir “*karanlık*” algısına sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Seyahat planlamasında etkili diğer faktörler toplumsal cinsiyet bağlamında ele alındığında, kadınların seyahat öncesinde yaşadıkları “*güvenlik*” kaygısı nedeniyle özellikle ulaşım ve konaklama planlaması konularına daha çok dikkat ettikleri daha belirgin hale gelmektedir.

3.3.3. Seyahat Deneyimine Yüklenen (Sosyo-Psikolojik) Anlamlar: Güçlendirici / Heyecan Verici

Katılımcılara tek başına seyahat etmenin onlar için ne ifade ettiği ve bu deneyim sonucunda hangi faydaları elde ettikleri sorularak, tek başına seyahat deneyimini sosyo-psikolojik olarak nasıl anlamlandırdıkları çözümlenmeye çalışılmıştır. Kadın görüşmecilerin yanıtları incelendiğinde, tek başına seyahati “*güçlendirici*” ve “*cesaret verici*” bir deneyim olarak tanımladıkları ortaya çıkmaktadır. Small’a (2005: 46) göre boş zaman kadınlar için bireysel ve kolektif güçlendirme potansiyeli sunmaktadır. Boş zaman kararlarının kimseye bağlı olmadan “*bir birey olarak*” verilmesi özgürlüğü sayesinde kadınlar kendi sınırlarını ve “*kendi başına*” yapabileceklerini keşfetme olanağına kavuşmaktadır. Gündelik hayatın ataerkil sistemi tarafından hareketliliklerinin kısıtlanmasına meydan okuyan kadınlar, “*Lizbon’dan İstanbul’a tek başına otobüsle seyahat etmek*” eylemini gerçekleştirebilecek kadar cesur hissetmektedirler. Ayrıca başka kadınların da tek başına seyahat ettiklerinden haberdar olmaları kendilerini “*güçlendirici*” hissetmelerini sağlamaktadır.

“Kendi kendinlesin, yani bağımsızlık, hiç kimseye bağlı değilsin o anda. Bu çok güç verici, öz güven verici bir şey. Aslında bunu yapmak önemlidir, gerçekten güç verici bir deneyim. Korkma, mantığını kullan. Normalde nasıl mantıklı hareket ediyorsun, orada da öyle hareket et.” (G13, Kadın, 35 yaş)

“Bireysel olarak o birey olduğunun düşüncesi, özellikle bir kadın olarak söylüyorum, onu çok fark ettiriyor yani. Çok daha “kendi başıma yapabilirim” hissini sağlıyor gerçekten tek başına seyahat etmek.” (G46, Kadın, 33 yaş)

“Özellikle böyle tek başına seyahat eden kadınların olduğunu duyunca insan daha bir heyecanlanıyor, yaptığı şeyin anormal bir şey olmadığını algılamaya başlıyor. O insanların bir arada olduğunu görmek iyi hissettiriyor, güçlendirici hissettiriyor. (G21, Kadın, 33 yaş)

“Tabi beraberinde şunu getiriyor: yeni yerler görmüş olmak falan, yeni deneyim, kendini aşma aslında belki, ben öyle hissettim yani, kendimi aşmışım gibi hissettim. Çünkü kolay bir olay değil ve bence çok kişinin yapabileceği, çok kişinin göze alabileceği, çok kişinin cesaret edebileceği bir deneyim değil diye düşünüyorum.” (G43, Kadın, 39 yaş)

“Asya ülkeleri ya da Afrika ülkeleri için, hiç gitmedim. Yalnız başıma gitmeye cesaret edebilir miyim? Ederim herhalde ya. Asıl benim büyük tek başıma seyahatim şeydi: Lizbon’dan İstanbul’a ben otobüsle döndüm. 1 ay sürdü.” (G27, Kadın, 22 yaş)

Daha özgür bir şekilde hareket edebilecekleri tek başına seyahat faaliyetlerini tercih eden erkekler için ise bu deneyimler “*heyecan*” anlamı taşımaktadır. Seyahat sürecini statik değil, dinamik bir şekilde deneyimleyen erkekler, “*endişe ile karışık bir heyecan*” hissetmekte, kendilerini sınama ve daha ilginç hale getirme olanağı bulmaktadırlar. Esnekliğin getirdiği belirsizlik kaygısı, tek başına seyahatin her seyahat öncesinde ve sırasında heyecan yaratan ve tekrar deneyimlenmek istenen bir boş zaman etkinliğine dönüşmesini sağlamaktadır. Her yolculuğun endişe ve belirsizlikle dolu olması merak duygusunu artırmakta, bilinen ve bilinmeyen arasındaki sınırların bozulduğu bir olasılıklar dünyasında seyahat karakteri kazanmasını sağlamaktadır. Bu noktada Woodward’ın (2000: 643-644) “*savaşçı-kahraman*” kavramı üzerinden ele aldığı erkeklik tanımlamasının; “cesur”, “maceracı”, “risk almaya hazır”, “bireysel olarak hedeflerinin peşinden koşan” ve “yabancı ortamları fetheden” özellikleri öne çıkmaktadır.

“Yani o shuttle yerini soruyorum, bilen yok filan. Bir anda heyecan yapıyorsun, acaba gidemeyecek miyim, kalacak mıyım, biri olsa öyle olmaz yani. Tamamen yalnızlığın içine düşüyorsun. Yön bulma, yol bulma... heyecan ve endişe oluyor.” (G2, Erkek, 42 yaş)

“Benim için özgürlük, yani endişe ile karışık bir heyecan. Muhakkak bir endişen oluyor fakat biraz adrenalin gibi de oluyor ve sen onu yaptığında daha özgür ve bir şey yapmış hissediyorsun.” (G45, Erkek, 40 yaş)

“Mesela heyecan dozu daha yüksek oluyor, daha hevesli oluyorum. Yurt dışına gitmek daha psikolojik olarak daha heyecan verici geliyor. Acaba başıma ne gelecek ki, hani beni heyecanlandıracak? O kaygı bile hoşuma gidiyor, onu duyuyor olmak bile hoşuma gidiyor.” (G6, Erkek, 35 yaş)

“Önceki geçen şey de çok önemli, atıyorum bir iki hafta kala onun heyecanı, onun şeyi de güzel. O his... Evet, ya o beklenti o güzel bir his”. (G44, Erkek, 41 yaş)

“...Türkiye’de gezmek istiyorum ileriki yaşlarda. Tek başıma olur, çok da olur, ama tek başınanın daha çok heyecanı var benim için açıkçası.” (G5, Erkek, 33 yaş)

Boş zaman seyahatleri sayesinde bireyler, rutin hayatlarına ve düzenlerine bir mola vermekte, rahatlamakta ve zihinsel yorgunluklarını azaltmaktadırlar (Crompton, 1979: 413). Kadın görüşmecilerin yanıtları incelendiğinde de günlük olağan ortamlarından uzaklaşma istekleri doğrultusunda gerçekleştirdikleri tek başına seyahati bir “kaçış” deneyimi olarak gördükleri anlaşılmaktadır. “Her şeyin dışına çıkmak, uzaklaşmak” isteğiyle sanki geride bıraktıkları “hayatları yokmuş” gibi seyahat eden kadınların bu şekilde “hayata bir mola” vermeye çalıştıkları görülmektedir. Kaçış duygularına yönelik bir deneyim olarak anlamlandırılan tek başına seyahat, geçici bir rahatlamanın ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Öte yandan Wilson (2004: 256) ise kadınların seyahat etmek, ev kısıtlamalarından kurtulmak, yalnız seyahatin güçlendirici ve faydalı yönlerinin tadını çıkarmak konularında özgür olsalar da gerçekte bunun sadece “göreceli bir kaçış” olduğunu belirtmektedir. Göreceli kaçış, kadınların yalnız seyahatlere erişme ve bu deneyimden zevk alma olanaklarının her zaman kadınların nasıl yaşaması ve davranması gerektiğini belirleyen cinsiyetlendirilmiş sosyo-kültürel bağlamlarla ilişkili olduğunu kabul etmektedir.

“Biraz da şeyle alakalı aslında bu yola çıkma isteği: yani hayatımızda bazı şeyler değişir, bir dışına çıkmak istersiniz. Bir şeyler biter, bir şeyler başlar. İş, sosyal hayat vs. Öyle bir deneyimdi aslında. Biraz da her şeyin dışına çıkmak, uzaklaşmak isteğiyle gitmişim.” (G28, Kadın, 46 yaş)

“...seyahat etmek benim için biraz deşarj olma yöntemi olarak da kullanıyorum, o yüzden mesela, özellikle bunaldığım zamanlarda bir hafta sonu gidip gelmek böyle iyi geliyor.” (G33, Kadın, 25 yaş)

“...seyahat boyunca telefonu kapatıp veya kimseyle iletişime geçmeyip yani tabiri caizse kafa dinlemek diyebilirim benim için açıkçası. O 2-3 günü işte seyahate gidiyorum, seyahatten döndüm diye kendime bir seyahatteyim diye kendime bir mola, hayata bir mola veriyorum diyebilirim açıkçası. O bana huzur veriyor, dinlendiriyor diyeyim.” (G40, Kadın, 29 yaş)

“Bazen reset ihtiyacım oluyor, kafada reset atma ihtiyacım oluyor ve buna ben yurtdışında ulaşabildiğimi fark ettim. Orada sanki bambaşka bir şey, bu hayatım yokmuş gibi. Hani 2 gün de olsa izole olmayı çok sevdiğimi fark ettim iş seyahati de olsa tatil de olsa.” (G20, Kadın, 32 yaş)

Thurnell-Read’a (2014: 49) göre seyahat etmek, bağımsız ve maceracı olmak gibi hegemonik erkeklik ideallerinin gerçekleştirilmesi konusunda tarihsel bir öneme sahiptir. Seyahat süreçlerinde yabancı ortamları keşfederek tatmin olan erkekler “*paralel bir evrene geçmiş gibi*” hissetmekte, tek başına gerçekleştirdikleri bu seyahatleri “*farklı bir dünya deneyimi*” şeklinde anlamlandırmaktadırlar. Seyahat edilen yer etkileşimli bir alan olarak düşünüldüğünde gündelik hayatta “*yapılamayacak şeylerin yapılabileceği*” bir karaktere bürünülebilmesi söz konusu olabilmektedir. Bu etkileşimlerin gerçekleştiği yer, statik bir yer olarak değil, dinamik bir mekân olarak algılandığında “*günlük hayatın dışında bir deneyim*” elde edilebilmesi mümkün olmaktadır. Yalnız seyahat ederek gidilen mekânlarda “*farklı bir*

dünya deneyimi” elde edilmesi bu sürecin tekrar deneyimlenebilir hale gelmesini sağlamaktadır.

“Farklı bir tatmin hissi oluyor. Yeni bir yere gidiyorsun falan sanki böyle hani şimdi çok bambaşka bir şey bulup ilk şey yaptığında falan hani böyle hani nasıl böyle uzaya gittiğini falan düşün.” (G45, Erkek, 40 yaş)

“Bence en büyük fark paralel bir evrene geçmiş gibi olunması bana hep ilgi çekici gelir. Özellikle yurt dışı olduğunda gerçekten farklı bir dünyaya gitmiş gibi oluyor insan. Çünkü dil çok önemli bence, yanımda hep farklı bir dilin konuşulması beni çok enterese eder.” (G2, Erkek, 42 yaş)

“Hep belirli bir sosyal çevrenin içerisindeyiz ve hep ya belirli bir karakter, karakterimiz var. Tek gezdiğimde normalde yapmayacağın şeyleri yapabilecek bir karaktere bürünebiliyorsun. Çünkü seni tanıyan kimse yok ve hani yeni tecrübeler, normalde yapmayacağın ya da sakınacağın belli başlı tecrübeleri tek başınayken ben daha kolay yapabileceğimi düşünüyordum.” (G17, Erkek, 27 yaş)

“Farklı yaşam koşulları, farklı kültürler, bambaşka alışkanlıklar... Hani günlük hayatının dışında bir deneyim, bir şey göreceksin. Bu illa şey değil; dediğim gibi anlamı olan işte bir anıt, bir müze, bir yer gezmek gibi. Bir sokakta taş tekme atmak, tamam mı?” (G6, Erkek, 35 yaş)

Seyahat etmek kadınların toplumsal kısıtlamalardan uzaklaşmasını ve “özgürlük” hissi elde etmesini sağlamaktadır. Bir kadın olarak tek başına seyahat eylemini gerçekleştirmek, bu eylemi “başarma gururu” üzerinden güçlendirici bir hüviyete kavuşmaktadır. Günlük yaşamlarında “hep kalıplar içerisinde yaşamak” zorunda olan kadınlar tek başına seyahat ederken ise “tamamen özgür” olabildiklerini, dolayısıyla deneyimledikleri mekânlarda istedikleri gibi davranabildiklerini belirtmektedirler. Öte yandan günümüzde “özgürlük” kavramının da tartışmalı bir bağlamının olduğu ortaya konulmaktadır. Bu konuya Foucault açısından bakan Wilson’a (2004: 241) göre bireyler ve insan grupları yapıları içinde hareket etme konusunda “göreceli özgürlüğe” sahip olmakta, çünkü güç ilişkileri hiçbir zaman statik, tek yönlü değildir, aksine sürekli değişmekte ve belirli bir bireyin veya grubun elinde tutulmamaktadır. Dolayısıyla kadınların nasıl yaşaması ve hareket etmesi gerektiğini belirleyen toplumsal cinsiyet kısıtlamalarından tek başına seyahat ederek “özgürleşmeleri” de göreceli bir olağanlık haline dönüşmektedir.

“Birine göre yönlenmeyi sevmeyen bir insanım, özellikle seyahat gibi bir özgürlük ve senin lüks anlayışına giden kavramda, o yüzden kimseye bağlı kalmak istemediğim için kendi başıma seyahat etmek benim için çok şey ifade ediyor.” (G26, Kadın, 28 yaş)

“Kafamın istediğini o an yapabilme anlamına geliyor benim için tek başına olmak. Özgürlük, istediğini yapmak, tabii güven duygusu geliyor, o tek başına kadın seyahat etme, o duygu güzel bir duygu tabii. Bir şey başarmışsın gibi hissediyorsun bir yerde.” (G21, Kadın, 33 yaş)

“Annemle babamın kızımı, kardeşimin ablasıyım, ablamın kardeşiyim, erkek kardeşim falan filan. İşte okulda iş arkadaşlarım var, hep o kalıplar içerisinde yaşamak zorundasınız ama onların verdiği görevler ve onları yapıyorsunuz. Ama tek başınıza seyahat ederken hiçbir kalıbınız olmuyor. Tamamen özgürsünüz, yani istediğiniz gibi davranabiliyorsunuz.” (G41, Kadın, 35 yaş)

“Özgürlük hissini çok yükseltiyor benim için. Yani gerçekten özgür olduğumu hissediyorum. Tabi günümüzde, modern çağda insan ne kadar özgür olabilir? Bu da ayrı bir tartışma konusudur ama benim için özgürlüğü ifade etmesi açısından çok önemli.” (G30, Kadın, 25 yaş)

Erkek katılımcıların yanıtları üzerinden tek başına seyahat süreçleri incelendiğinde, zamansal ve mekânsal bir “*esneklik*” vurgusunun ön planda olduğu açığa çıkmaktadır. Tek başına seyahat ederken “*çok fazla düşünmeden*” hareket ederek, “*ne zaman nerede olmak isteyeceğine*” toplumsal cinsiyete dayalı şekillenen zaman/mekân kısıtlamalarına takılmadan rahat bir şekilde karar verebilme olanağı bu deneyimin “*esneklik*” yönünü öne çıkarmaktadır. Seyahat planının dışına çıkabilmek veya gidilecek ülkenin kararını değiştirebilmek esnekliği, tek başına seyahati “*özgürce keşif*” yapılabilir bir süreçle dönüştürmektedir. Daha önce de değinildiği üzere erkekler, özgürce hareket etmelerini kısıtlayan organize kitle turizmi faaliyetlerinin yerine serbest bir şekilde hareket edebildikleri bağımsız seyahat deneyimlerini tercih etmektedirler. Kitle turistlerine göre daha kendiliğinden ve maceracı olan bağımsız gezginler, daha esnek bir şekilde seyahat planlaması yapmakta ve anlık olarak planlarında değişiklik yapabilmektedirler (Hsiao ve Chaung, 2015: 410).

“Tek başına seyahat ederken çok fazla düşünmüyorsun, şuraya giderim, şundan dolayı kendimi korumalıyım filan diye. Daha tedarikli oluyorsun sadece, ama yine de ben onu da çok fazla takan bir insan değilim. “Kervan yolda düzülür” hesabı takılıyorum gezdiğim zaman.” (G5, Erkek, 33 yaş)

“Tek başıma gezmemin, büyük bir esnekliği var. Büyük bir rahatlığı var. Ne zaman nerede olmak isteyeceğine, nereye gideceğine, nerede ne yemek isteyeceğine tamamen sen karar veriyorsun ve bunun üstündeki mesela spontane olan bir şeye doğru yönelebiliyorsun.” (G6, Erkek, 35 yaş)

“Kimseye bağımlılık yok. İstedğim saatte uyanıyorum. Bazen yoldayken bile, şöyle söyleyeyim, bir terminale gittiğim zaman bile gideceğim ülkenin kararını değiştirebiliyorum. Bu benim için oldukça özgür bir karar. Tek başıma karar veriyorum.” (G36, Erkek, 31 yaş)

“Tek başına seyahate çıkıyorsan eğer, bence anı yaşamalısın, planlarının dışına sapmayı bilmelisin, kendi özgür iraden var, başka bir gereksinimin yok. Planın dışına çıkmaya karar verebilirsin, bir sokak gördüysen o sokağa girmelisin, o mekânı gördüysen o mekâna da girmelisin ya da o ormanı gördüysen o ormana girmelisin...” (G8, Erkek, 26 yaş)

Yalnızlık, tek başına seyahat süreçlerinde kadın gezginler tarafından deneyimlenmek istenen bir diğer olgu olarak öne çıkmaktadır. Kadınlar özellikle yurt dışına gerçekleştirdikleri tek başına seyahatlerde “*herkesten izole bir şekilde*” ve tamamen “*kendi başına*” kalarak “*yalnızlık*” deneyimi yaşayabilmektedirler. Çevrelerinde “*dikkat dağıtan bir faktör*”

olmayınca, “*bir köşe başında bir ağacın altında oturup yolu izleyerek*” veya herhangi bir “*manzaraya dalarak*” iç seslerini dinleme olanağını bulmaları daha huzurlu hissetmelerini sağlamaktadır. Bu bağlamda tek başına seyahatin ruhsal bir deneyim haline geldiği gözlenmektedir. Kadınların tek başına seyahat etmesi, kamusal/özel alan ayrımının bir yansıması olan “ev” ve “dışarı” ikilemi üzerinden ele alındığında, gündelik hayatın sıradanlığının ötesine yapılan ruhsal bir yolculuk deneyimine dönüşmektedir.

“...insan çok kendisiyle kalıyor. Dolayısıyla hayat muhasebesi yapma şansına sahip oluyor. Herkesten izole oluyorsun bir şekilde hele de yurtdışındaysan internet olmuyor bazen tamamen kendinle kalıyorsun ve kendinin ne yaptığını düşünüyorsun aslında. Bu bence insan için çok önemli... çünkü insan evinde oturarak insan kendisiyle yalnız kalamıyor...” (G18, Kadın, 39 yaş)

“Tek başıma gezerken biraz böyle iç sesimi dinliyorum, biraz böyle iç huzura erişiyorum. Hani böyle kendimi yalnız ya da kötü hissetmiyorum yani. Kendi kendime konuşuyorum, kendi kendime bir şeyler yapıyorum, istediğim yerde oyalanıyorum istediğim kadar.” (G27, Kadın, 22 yaş)

“Yanımda birisi varken o dikkat dağıtan bir faktör oluyor. Ama tek başımayken sonuna kadar o şehrin ruhunu hissedebildiğimi düşünüyorum. Bir köşe başında bir ağacın altında oturup yolu izlemek bile çok fazla şey anlatabiliyor o gittiğim yer ile ilgili.” (G31, Kadın, 26 yaş)

“...biri yanındayken bir şeyler yapamıyorsun ya da daha zor yapıyorsun. Konsantrasyonun o kadar iyi olmuyor. Böyle şeyler için ya da işte düşünceler için, mesela tefekküre dalıyorsun, manzaraya dalıyorsun, biraz daha tefekkür etme fırsatın oluyor gibi şeyler açısından güzellikleri de var...” (G32, Kadın, 34 yaş)

Tek başına seyahatin bir “*keşif*” sürecine dönüşmesi, erkek katılımcıların üzerinde durduğu bir diğer husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Popüler mekânları ziyaret etmekten ziyade kent içinde “*bir flanör gibi*” özgürce dolaşan erkek gezginler “*sokakları görmek*” ve aynı anda “*sokaklarda kaybolmak*” istemektedirler. Seyahat edilen yerin gündelik mekânlarını deneyimleyen erkekler, tek başına gerçekleştirdikleri bu deneyimi bir “*keşif*” olarak anlamlandırmaktadırlar. Bu noktada hareket özgürlüklerini sınırlandırmamak ve “*keyifli*” bir deneyim elde etmek açısından seyahatlerini tek başına gerçekleştirmeleri önemli bir gereklilik halini almaktadır. Mekân-zaman bağlamında bireysel erişilebilirliği toplumsal cinsiyet açısından inceleyen Kwan (1998: 211), bu açıdan erkeklerin kadınlara göre daha fazla bireysel erişilebilirliğe sahip olduğunu belirtmektedir. Erkek katılımcı yanıtlarından da anlaşıldığı üzere, mekânsal ve zamansal engelleyici unsurlarla daha az kısıtlanmış olan erkekler, seyahatlerinde yalnız hareket etmekten, kendi kendileriyle vakit geçirmekten keyif almaktadırlar.

“Gittiğim yerde herkes şunu önceliğe alır: “Paris’e gidiyorum, Eiffel Kulesi’ni görmeliyim” veya “Champ-Elysees’i görmeliyim”. Ben de hep şunu derim: “Tamam, eninde sonunda göreceğim zaten, yani yolum oraya düşecek zaten kesin, ama ben sokaklarını göreyim istiyorum”.” (G10, Erkek, 42 yaş)

“Yani mümkün mertebe sokaklarda kaybolmaya çalışmak, öyle derler ya hani, gittiğim şehirde sokaklarında kaybolmak.” (G4, Erkek, 37 yaş)

“Mümkün olduğunca fazla yer keşfetmek önemli. Biriyle gitmekten çok daha keyifli yani açıkçası. En samimi arkadaşım ile bile gitsem, ben o kadar kız arkadaşım ile falan da gittim, farklı yabancı kız arkadaşlarımla da gittim, kesinlikle aynı tadı almıyorsunuz.” (G19, Erkek, 31 yaş)

“Oraya gittiğin zaman adamların tarihini öğrenip, onların tarihinin olduğu yerleri gezmek, sonuçta başka milletlerin de tarihini öğrenmeye çalışıyorsun bir yandan...Yalnız hareket etmekten keyif alan bir insanım. Daha doğrusu kendi kendimle vakit geçirmekten keyif alan bir insanım. (G11, Erkek, 26 yaş)

Kadın katılımcıların yanıtları incelendiğinde, gezginlerin seyahatleri sırasında ve sonrasında kişisel dönüşümleriyle ilgili hissettiklerinden bahsetmeleri tek başına seyahat deneyimini dönüştürücü bir anlamsal boyuta taşımaktadır. Kişisel dönüşüm; dönüştürücü öğrenme, varoluşsal dönüşüm ve davranışsal değişimi kapsamaktadır (Pung vd., 2020: 539). Dönüşümsel seyahatler, bir kaçış deneyimi sunan geleneksel turizm faaliyetlerinden farklı olarak “kişisel dönüşüm” odaklı bir deneyim olarak karşımıza çıkmaktadır (Özçelik ve Ömüriş, 2020: 175). Yalnız seyahat, geleneksel toplumlarda bağımlı ve itaatkâr olarak yetiştirilen kadınların kendilerini “*bir birey olarak*” bağımsız hissetmelerini, “*tek başına bir şeylerin üstesinden gelebilecek*” kadar cesaret sahibi olmalarını sağlamaktadır. Yalnız seyahat deneyimleri sonucunda elde ettikleri “*öz güven*” sayesinde birileri tarafından “*pamuğa sarılıp kollanmaya*” ihtiyaç duymamaktadırlar. Elde edilen bu öz güven aynı anda güçlenmelerini ve “*kendi başına bir şeyler yapabilecek*” kadar özgür hissetmelerini sağlamaktadır. Gündelik hayatın ritimlerinde “*kendileri olarak var olamayan*” kadınlar, “*kendi ritimlerinin ne olduğunu anlayabilmek*” için tek başına seyahat etmektedirler. Kadınların kendi ritimlerini çözebilmek doğrultusunda gerçekleştirdikleri bu deneyime “*ritimanalitik bir dönüşümsellik*”⁴ anlamı yükledikleri ortaya çıkmaktadır.

“Benlik, benliğime katkısı var. Ben bir bireyim, ben tek başına bir şeylerin üstesinden gelebiliyorum. Bir kriz yaşıyorsam da ben bununla yüzleşiyorum hissi veriyor, öz güveni veriyor. Ve yaşadığım o deneyimler de bir şekilde seni geliştiriyor. Dünya görüşün değişiyor, bu da aslında bulunduğum topluma karşı bir güç mü oluşturuyor?” (G3, Kadın, 30 yaş)

“Kesinlikle bir öz güven tarafı var. Yani “ben tek başıma hiç bilmediğim, dilini bile konuşamadığım, daha önce görmediğim bir yere gidebilirim, yapabilirim ve bu benim elimden geliyor.” Öyle bir öz güven veriyor. Ya da özellikle bir kadın olarak birisine bağımlı kalmak zorunda değilim, ya da birisinin korumasına veya böyle beni pamuğa sarıp kollamasına ihtiyacım yok.” (G33, Kadın, 25 yaş)

⁴ Lefebvre’in (2017) gündelik hayatta diyalektik bir ilişki içerisinde var olan döngüsel ve doğrusal ritimleri incelemek üzere yararlandığı “ritimanaliz” kavramından türetilmiştir.

“Tek başına seyahat etmek gerçekten biraz daha öz güvenli hissettiriyor, insanın kendi başına bir şeyler yapabildiği hissi, özgür olduğu hissi, kimseye ihtiyaç duymadığı hissi, özellikle bir kadın için, yani o açıdan önemli.” (G46, Kadın, 33 yaş)

“Dünyanın ritmini erkekler belirliyor, bizim ritmimiz de onlarla belirleniyor genellikle, kadınların günlük hayatı çoğu zaman şeydir, hani yemek saatleri eşlerine göre belirlenir. Yani hafta sonu dinlenme değil de evin işlerini yapma zamanıdır. Hep bu kadının ritmini işte hayattaki başkaları belirler. Yani tek başına seyahat bu noktada insanın kendi ritminin ne olduğunu anlayabilmesine yardım edecek bir şey.” (G35, Kadın, 36 yaş)

Yalnız gezginler tek başına seyahat etmeyi tercih etmiş olsalar da seyahatleri süresince yerliler ve diğer gezginlerle iletişim kurarak yeni sosyal bağlantılar geliştirmeye önem vermektedirler (Mehmetoglu, 2003: 242; Laesser vd., 2009: 218). Yola tek başına çıkmış olan kadın ve erkek gezginler, tek başına oldukları zaman “*insanlara karşı daha açık*” görünmekte, dolayısıyla daha fazla “*iletişim olanağı*” bularak “*yeni yol arkadaşları*” edinmektedirler. Tek başına olmadıklarında “*yeni bir insan furmasına katılamayan*” ve aynı anda “*insanların yaklaştırmaya daha çok mesafeli*” davrandıkları gezginler, yalnız iken daha rahat sosyalleşebilmektedirler. Yerel toplumla kurulan etkileşimler sonucunda ise daha dönüştürücü deneyimler elde edebilmektedirler. Görüşmelerde verilen yanıtlar incelendiğinde kadın ve erkek katılımcıların tek başına seyahat süreçlerinde karşılaştıkları yeni iletişim olanaklarını benzer şekilde deneyimledikleri görülmektedir.

“Açıkçası yalnız seyahat etmiyorsunuz zaten. İletişim kurduğunuz, beraber vakit geçirdiğiniz onlarca arkadaşınız oluyor. Tek başınıza olduğunuz zaman insanlara karşı daha açık gözüküyorsunuz. Yani onlar da size daha fazla adım atıyor. “Zaten yalnız seyahat ediyor, ben de yalnızım, hadi sohbet edelim” falan, çok daha iyi sosyalleşebildiğimi düşünüyorum.” (G19, Erkek, 31 yaş)

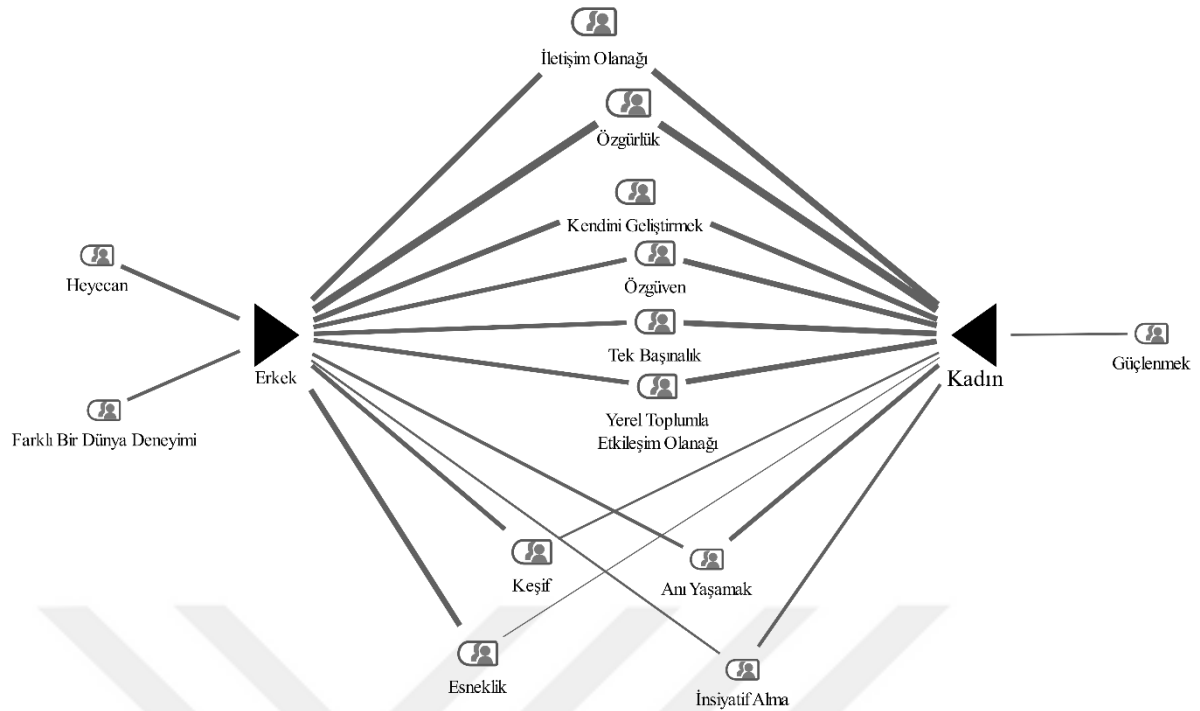
“Tek başıma yola çıkıyorum ama hiçbir zaman tek başıma kalmıyorum. Orada illa birileri ile tanışıyorum zaten. Sadece eskiden tanıştığım kişiler olmuyorlar. Yeni yol arkadaşları da oluyor.” (G34, Kadın, 39 yaş)

“Yanımda biri olduğunda onunla muhabbete dalıyorum, bir muhabbete açılmıyorsun ya da yeni bir insan furmasına katılamıyorsun. Bana göre sağladığı en büyük fayda tek başına gezdiğinde sıkılınca yeni gezgin biri buldun mu, ona yapışıyorsun. Ya da oradan yeni birine yapışıyorsun, bu bana yeni insanlar tanıtıyor.” (G8, Erkek, 26 yaş)

“Böyle üç dört kişi seyahat ettiğimizde insanlar yaklaştırmaya daha çok mesafeli davranıyorlar. Ama tek başınıza seyahat ettiğinizi gördüklerinde daha böyle sıcak oluyor ortam, yani daha rahat etkileşimler, bir de karşıdakiler de tekse daha kolay oluyor.” (G41, Kadın, 35 yaş)

“Gönüllü işlerde çalıştım gezerken mümkün olduğunca. Tayland’da fil bakıcılığı yaptım. Kore’de İngilizce öğretmenliği yaptım. Bu tarz tecrübeler de çok farklı oldu. Sonuçta hani o ülkenin insanlarıyla farklı bir şekilde etkileşim sağlıyorsun.” (G17, Erkek, 27 yaş)

“Görmediğiniz, gitmediğiniz bir ülkenin vatandaşı hakkında her zaman sağdan soldan duyduğunuz kadar bilgi sahibisiniz. Ama sohbet ettiğiniz zaman işin aslının öyle olmadığını görüyorsunuz. Çoğu zaman ön yargılarınız kırılıyor. Bu bazen olumlu oluyor, bazen olumsuz oluyor.” (G29, Kadın, 35 yaş)

Şekil 3.3 Seyahat Deneyimine Yüklenen (Sosyo-Psikolojik) Anlamlar İki Vaka Modeli

Tek başına seyahat deneyimine yüklenen sosyo-psikolojik anlamlara ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde, tek başına seyahatin sadece erkek katılımcılar tarafından “*heyecan*” ve “*farklı bir dünya deneyimi*” üzerinden anlamlandırıldığı görülmekte, bu noktada toplumsal cinsiyet bağlamında erkeklere atfedilen “maceracı”, “bireysel olarak hedeflerinin peşinden koşan” ve “yabancı ortamları fetheden” özelliklerin yansıması öne çıkmaktadır. Öte yandan boş zamanın sunduğu güçlendirme potansiyelini kullanan kadın katılımcıların ise tek başına seyahati “*güçlendirici*” yönü üzerinden değerlendirdikleri görülmektedir.

3.4. Turizm Olgusu Deneyimine İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde turizm olgusu deneyimine ilişkin katılımcıların görüşleri incelenmektedir. Bu doğrultuda seyahate hazırlık süreçlerinin nasıl gerçekleştiği ve ulaşım türü, konaklama yer, yiyecek içecek işletmesi seçimlerine ilişkin veriler çözümlenmektedir.

3.4.1. Seyahate Hazırlık ve Ulaşım Türü Tercihleri: Detaylı Hazırlık / İklimsel Koşullar

Katılımcılara tek başına seyahat hazırlıklarını nasıl yaptıkları, seyahat öncesinde ve sırasında bagaj ve ulaşım planlaması yaparken nelere dikkat ettikleri sorularak seyahat hazırlığı süreçlerinin nasıl şekillendiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Kadın gezginler, seyahatleri sırasında dikkat çekmeden, görünmez bir şekilde hareket etmek için seyahat hazırlığı aşamasında “*kıyafet seçimi*” konusuna odaklanmaktadır. Gidilecek yerin sosyo-kültürel özellikleri, bu açıdan belirleyici bir faktör olarak öne çıkmakta, kadınların bu doğrultuda “*giyim kuşam*

hazırlığı” yaptıkları gözlemlenmektedir. Kadınların mekân kullanımı biçimleri korku coğrafyalarına ilişkin farkındalıkları doğrultusunda şekillenmektedir (Valentine, 1989: 386). Korku coğrafyası stratejileriyle başa çıkma noktasında, önceden sahip olunan farkındalıklar üzerinden “*daha çok koyu renkler, uzun, çok iç göstermeyecek kıyafetler*” veya “*çok eskiyen kıyafetler giymek*” taktikleri geliştirilmektedir. Dolayısıyla kadınların kamusal alanın mekânsal deneyimlenmesi açısından daha dikkatli bir seyahat hazırlığı yaptıkları açığa çıkmaktadır.

“Yani gideceğim yer neresi? Ona göre bir eşya hazırlığı. Oradaki yerin de sosyal özelliklerine göre bir giyim kuşam hazırlığı. Sadece gittiğim etkinliğin değil, aynı zamanda nereye gidiyorsam, yani bu yurtdışı da olabilir, ya da yurt içinde daha şey bir yerse, tabiri caizse böyle daha dikkat çekmeyecek tarzda.” (G46, Kadın, 33 yaş)

“Tek başıma kadın olarak gezdiğimde, öyle çok seksi falan değil yani, çok dikkat çekmeye çalışmadım, öyle çok süslü müslü gezmedim, daha çok koyu renkler, uzun, çok iç göstermeyecek kıyafetler. Ona dikkat ediyordum, ama bu da tabi gittiğin bölgeye bağlı, ya da o bölgeyle ilgili düşüncelerine bağlı, hiç gitmediysen daha doğrusu.” (G13, Kadın, 35 yaş)

“Genelde evde çok eskiyen kıyafetlerimi atmıyorum ve böyle seyahatlerde genellikle böyle kıyafetlerimi giyiyorum. Ve onları atıyorum sonra, atma işini o seyahatime bırakıyorum açıkçası. Ya bu benim mesela yani şey yapabiliyorum işte bir aylık Amerika seyahatimi sekiz kiloluk bir çantayla sonlandırmama sebep oluyor mesela.” (G35, Kadın, 36 yaş)

Etkinlik odaklı seyahat eden erkek gezginler açısından bakıldığında ise seyahat hazırlıklarının yapılmasına “*uzun zaman önce*” başlanması gerekliliğinin altı çizilmektedir. Temel seyahat motivasyonunu oluşturan etkinlik biletlerinin “*bayağı bir önceden*” satın alınması ile hazırlıklara başlanmakta, çünkü 1 yıl önce satışa çıkan festival biletlerinin (75,000) tamamının 12 saatte tükendiği durumlar söz konusu olabilmektedir (Kahl, 2014: 1). Bilet satın alındıktan sonra “*festival merkeze alınarak*” seyahat hazırlıklarının planlaması yapılmaya başlanmaktadır. Dolayısıyla merkezi etkinlik olarak konumlanan festivalin veya konserin “*öncesinde, sonrasında ne yapılabilir?*” sorusunun yanıtlarının belirlenmesi doğrultusunda araştırmalara başlanmaktadır.

“Seyahat hazırlığının planlamasını ben bayağı önceden yapıyorum. Festival biletlerini alırken bayağı bir önceden alıyoruz, bir sene önceden alıyoruz.” (G2, Erkek, 42 yaş)

“Önce festivali bir merkeze alıyorum. Çünkü seyahat yapıp sonradan festivali planlamak çok zor. Festivalin tarihi var çünkü. Ona göre belirlemek zorundasın planını. Veya herhangi bir etkinlik diyelim adına, onu bir merkeze alıyorum, sonra, “Öncesinde, sonrasında ne yapabilirim?” diye bakıyorum.” (G10, Erkek, 42 yaş)

“Seyahat planını önceden yapmak, ama genelde bu seyahatler bir etkinlik, konser ya da bir yerleri ziyaret etmek için oluyor... ve bir de gideceğim yerdeki opsiyonları önceden görebilmek, “ne yapılabilir”i görmek...” (G16, Erkek, 38 yaş)

Kadın gezginler tarafından tek başına seyahat deneyimine günlük rutinlerden kaçış anlamı yüklenmektedir. Bu deneyimden azami düzeyde fayda sağlama kaygısı ise “her şeyin en ince ayrıntısına kadar” düşünülmesini gerekli hale gelmektedir. Verilen yanıtlar incelendiğinde, bazı kadın görüşmecilerin bagaj planlamasını “*kadınlara özel*” bir problematik süreç olarak gördükleri, bu noktada daha çok eşya taşıma ihtiyacını karşılamak için seyahat çantası olarak valiz kullanmayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır. “*İki gün kalınacaksa bile sanki yedi gün kalacakmış*” gibi detaylı bir bagaj planlaması gereksiniminden hareketle “*kesinlikle bir liste*” üzerinden seyahat hazırlığı yapıldığı kadın katılımcılar tarafından ortaya konulmaktadır.

“Seyahat hazırlığı sanırım en sıkıntılı olan şey, valiz hazırlamak bizde, biz kadınlarda. Bu ulaşım için bile önemli bence, çünkü ne kadar yük ona göre işte indikten aslında konaklama yerini bile ona göre tercih ediyorsun ne alayım hangi çantayı alayım. Kesinlikle bir valizim olur benim büyük, şu orta boy valizler.” (G9, Kadın, 30 yaş)

“O konuda gerçek bir ruh hastasıyım. Seyahate bir hafta önceden falan başlıyorum, yani iki günlüğüne bir yere de gitsem tam bir hafta öncesinden başlıyorum, kesinlikle fazla şeyler alıyorum. Bir hafta öncesinden başladığım için de kesinlikle bir listem vardır, o listenin üzerinden gide gide hazırlarım çantamı. İki gün için koca valizle giderim, hiç üşenmem.” (G14, Kadın, 34 yaş)

“Çok eşya alıyorum... Kısa bir yere de gitsem kadınlarda sanırım bu var hakikaten. Bir makyaj çantası oluyor, bir kişisel bakım çantası ayrı oluyor. Onlar küçük bir valizi dolduruyor kesin. Bir de yanıma kıyafetler için yani mesela iki gün kalacaksam ben sanki yedi gün kalacakmışım gibi şunu da giyinirim, bunu da giyinirim.” (G40, Kadın, 29 yaş)

Erkek gezginler, seyahat ederken hem festival mekânlarını hem de şehir dışındaki doğal ortamları keşfetme üzerine yoğunlaşmaktadırlar. Bu doğrultuda erkek katılımcılar tarafından verilen yanıtlarda, bagaj planlaması sürecinde “*iklimsel koşulların*” belirleyici bir etmen olarak öne çıkması dikkat çekmektedir. Mevsim şartlarına göre kıyafet seçimi yapılarak yağmurluk, bot ve yedek ayakkabı seyahat çantasında bulundurulmaktadır. Yapılan görüşmelerde sadece erkek görüşmeciler tarafından dile getirilen bir diğer husus ise seyahat çantalarında “*yağmurluk*” bulundurulması konusudur. Yağmurluk “*yaz da olsa kış da olsa*” erkeklerin çantalarında olmazsa olmaz bir eşya olarak yer almaktadır.

“Hava durumuna göre elbiseler alıyorum. Atıyorum sıcak yerse daha ince şeyler alıyorum, ya ona çok şey yapmıyorum kafa yormuyorum. İki çift ayakkabı alıyorum daha fazlası olmuyor çünkü rahat ayakkabılar giyiyorum. Yağmurluk falan giyiyorum.” (G44, Erkek, 41 yaş)

“Hava şartlarına göre de, bahar aylarında falan seyahat edeceksem gittiğim yer İç Anadolu gibi bir yer ise ya da Karadeniz gibiye eşya ve insan koşullarını göz önünde bulundururum, ona göre bagaj hazırlığı yaparım.” (G8, Erkek, 26 yaş)

“Mevsim şartlarına göre bazen yağmurluk, bazen bot, ondan sonra artık yedek olarak artık çantaya atıyorum.” (G4, Erkek, 37 yaş)

“İklim şartlarını göz önünde bulunduruyorum. Kışın gidiyorsam, hani gittiğim ülkede kışsa ona göre yanıma kıyafetler almayı tercih ediyorum. Ayrıyeten yaz da olsa kış da olsa her zaman yanıma bir yağmurluk alıyorum. Yağmurluk bulunduruyorum yani bagajımda.” (G11, Erkek, 26 yaş)

Seyahat hazırlığı sürecinde ziyaret edilecek ülkeler ve kültürleri hakkında detaylı araştırma yapılması kadınların seyahat kısıtlayıcıları ile başa çıkma yöntemlerinin arasında yer almaktadır (Wilson, 2004: 169). Seyahat öncesinde gidilecek yerlerle ilgili “*güvenlik göz önünde bulundurularak*” yapılan araştırmalarda “*başıma böyle bir şey gelirse şunu yaparım*”, “*bu insana haber veririm*” şeklinde alternatif planlar yer almaktadır. Geliştirilen bu alternatif odaklı stratejiler kadınların seyahatleri sırasında “*daha çok güvende*” hissetmelerini sağlamaktadır. Verilen yanıtlar üzerinden bakıldığında, daha önce “*o bölgeye giden insanların yorumlarının*” karşılaşılabilecek riskli durumların öngörülmesi açısından zengin ve güvenilir bir veri kaynağını oluşturduğu karşımıza çıkmaktadır.

“Tek başına hazırlıklar önemli. Hazırlıklar, araştırmaların iyi yapılması gerekir. Güvenliğin göz önünde bulundurulması.” (G28, Kadın, 46 yaş)

“Bir kere gidilecek yer ile ilgili çok iyi araştırma yapılmalı ve bir B planı olmalı, yani işte eğer benim başıma böyle bir şey gelirse şunu yaparım, şunu ararım, bu insana haber veririm gibi bir şeyler, o zaman daha çok güvende hissediyor insan kendisini.” (G18, Kadın, 39 yaş)

“İlk başta gidilecek yer bence çok iyi araştırılmalı ve o bölgeye giden insanların yorumları da çok iyi okunmalı. Sıkıntı yaşayanlar olmuş mu? Bence buna çok dikkat edilmeli, çünkü her yere gitmek gerçekten mümkün değil maalesef, keşke mümkün olsa.” (G30, Kadın, 25 yaş)

Kadın katılımcıların yanıtlarından hareketle, seyahat öncesinde güvenlik endişelerini en aza indirmek doğrultusunda destinasyona varış saatleri ve yolculuk sürelerine dikkat edildiği gözlemlenmektedir. Destinasyondaki ulaşım tercihlerine bakıldığında da kadınların “*güvenlik*” faktörünü doğrudan veya dolaylı olarak göz önünde bulundurdıkları ortaya çıkmaktadır. Kendilerini “*güvenli hissettiklerinde*” seyahat ettikleri yeri yürüyerek keşfeden kadınlar, “*insanların yürümediği*” yolları ise güvenli olarak algılamamakta, dolayısıyla “*otobanın ortasında kalmamak için*” toplu taşıma araçlarını kullanmayı tercih etmektedirler. Öte yandan toplu taşıma araçlarının “*bazı yerlerde güvenilir olmaması*” nedeniyle konakladıkları yerlere yürüyerek dönebilecekleri daha merkezi yerlerde vakit geçirmektedirler. Wilson ve Little’a (2008: 180) göre kadınların toplu taşıma araçlarında dikkat odağında yer alması; daha savunmasız hissetmelerine, aynı anda etkinlik seçeneklerinin sınırlandırılmasına ve böylece deneyimlerinden de daha az keyif almalarına neden olmaktadır.

"Venedik'te yol çok kötüydü. O yüzden mesela direkt tramvaya bindim. Hani şey istemedim böyle, otoban ortasında kalmak istemedim. Yani biraz güvenliğe bağlı. Kendimi güvende hissedersen yürüyorum ama yol kötüyse, insanlar yürümüyorsa çok fazla kullanıyorum toplu taşıma." (G27, Kadın, 22 yaş)

"Bu toplu taşıma hikayesinin bazı ülkelerde belirsiz olması ya da bazı yerlerde güvenilir olmaması nedeniyle kendi kendime dönebileceğim yerlerde, yürüyerek dönebileceğim yerler olmasına dikkat ediyorum." (G18, Kadın, 39 yaş)

Toplumsal cinsiyet, düşük maliyet veya macera odaklı olarak tercih edilen otostopun önemli deneyimsel boyutlarından birini oluşturmaktadır. Otostop, bu ulaşım şekliyle ilişkili risklerin görülme sıklığının daha düşük olması nedeniyle erkekler tarafından daha çok tercih edilmektedir. Toplumsal cinsiyet normları tarafından kısıtlanan kadın gezginler ise güvenlik kaygıları nedeniyle daha az otostop çekmektedirler (Babiarz vd., 2019: 33). Verilen yanıtlar incelendiğinde, kadın görüşmecilerin tek başına seyahat ettiklerinde sadece "*yapmak zorunda kaldıkları zaman*" otostop çekmeyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Hem kadın hem de erkek görüşmecilerin yanıtlarından hareketle, "*kadın olarak daha rahat otostop çekildiği*" fakat "*erkek olarak daha güvende otostop çekildiği*" görülmekte, Temel ve Tekeş'in (2020: 49) de belirttikleri gibi kadınların araçlara kabul edilme olasılığının daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Öte yandan kadınların tek başına otostop çekerken tanımadıkları kişilerin araçlarına binmekten "*çok çekindikleri*" ve "*korktukları*" fakat kendileri gibi otostop çeken tanıdıkları veya tanımadıkları birileriyle aynı deneyimi paylaştıkları zaman ise daha güvende hissettikleri anlaşılmaktadır. Dolayısıyla tek başına seyahat ederken otostop deneyiminin paylaşılması, kadınların güvenlik kaygılarının hafifletilmesi açısından önemli hale gelmektedir.

"Tek başımayken otostop yaptım mı, yapmak zorunda kaldığım zaman yaptım sadece. Yurt içinde de yurt dışında da zorunda kaldım. Otostop çekerseniz kadın olarak alınma şansınız daha yüksektir, aynı zamanda başınıza bir şey gelme olasılığı çok daha yüksektir." (G35, Kadın, 36 yaş)

"Eğer otostop çekiyorsan hani erkek olarak daha güvende hissederek otostop çekiyor olsan bile kız olarak daha rahat otostop çekiyorsun." (G17, Erkek, 27 yaş)

"Otostopu da çok istedim yapmayı, ama çok çekindim ve korktum yani onu söyleyeyim. Ama Yunanistan'dayken yine Mandy ile beraberken, Mandy'nin evinden sahile gidecektik, sahile giderken Mandy böyle bir şey teklif etti bana. 10 dakikalık bir yoldu ama sonuçta bir kere deneyimlemiş olduk." (G12, Kadın, 32 yaş)

"İstanbul dönüşünde bir tane kadın arkadaş vardı, otostop bekliyordu. Tam böyle hava kararmak üzereydi, beni gördü, bir sevindi. Uzun zamandır görmediği birini görmüş gibi oldu "Sen de otostopçu musun? Ben kötü bir olay yaşadım, yalnız geziyorum. Nereye gidiyorsun?" dedi. Ben "Ankara'ya gidiyorum" dedim, kız da "Ben de Ankara'ya gidiyorum" dedi, "Beraber Ankara'ya gidelim mi?" dedi, ben de "Tamam" dedim, oradan yolculuğa başladık." (G8, Erkek, 26 yaş)

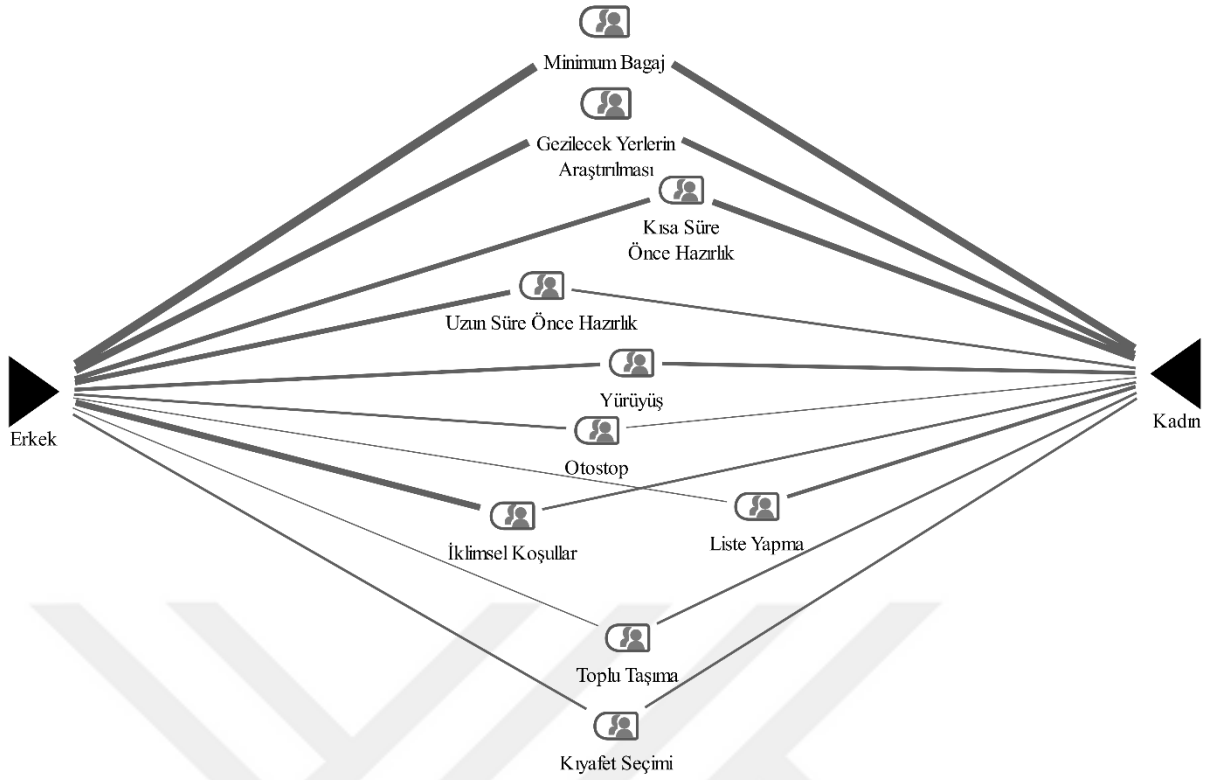
Yalnız gezginler seyahat ettikleri yerleri toplu taşıma araçlarıyla değil, yürüyerek keşfetmeyi tercih etmektedirler. Gerçekleştirilen görüşmelerden hareketle, tek başına yürüyüş yaparken hem kadın hem erkek gezginlerin güvenlik odaklı hareket ettikleri, merkezi noktalardan uzaklaşıldığında ise güvenlik kaygılarının arttığı gözlenmektedir. Sadece yerel halkın bulunduğu “*ara sokaklara*” veya “*banliyölere*” gidildiği zaman “*oraya ait*” hissedilmemesi sonucunda kaçınma stratejilerinin geliştirilmesi gerekliliği öne çıkmaktadır. Bu noktada kadın gezginlerin merak ettikleri ve aynı anda “*güvenli bulmadıkları*” yerleri kadın değil, erkek arkadaşlarıyla birlikte keşfettikleri görülmektedir. Erkek gezginlerin ise “*oranın ortalama vatandaşının*” davranışlarını inceleyerek daha dikkatli bir şekilde seyahatlerine devam ettikleri anlaşılmaktadır. Söz konusu yanıtlar çerçevesinde, güvenli olduğundan emin olunmayan yerlerde yürüyerek oluşabilecek endişelerin azaltılması açısından, kadın gezginlerin yürüyüş deneyimini bir erkek arkadaşlarıyla paylaşmaları; erkek gezginlerin ise yerel toplumun davranışlarına ilişkin detaylı araştırma yaparak temkinli hareket etmeleri tercih edilen kaçınma stratejileri olarak öne çıkmaktadır.

“Budapeşte’de o kadar saçma sapan semtlere, ara sokaklara gitmişim ki yürüyerek. Bütün gün yürüyordum sabahtan akşama kadar artık yürüyemeyecek duruma gelerek trene yetiştiğimi hatırlıyorum. İnsanların bana acayip acayip baktığını yanlarından geçerken çünkü hakikaten oraya ait değildim yani o çok belli. Bizim Ankara’da Dışkapı’da bir turistin gezmesi gibi yani.” (G15, Kadın, 34 yaş)

“Şehrin banliyölerine ya da varoşlarına gitmem, ama kesinlikle yürümeyi severim, Dominik’te şarj kablosu ararken bir anda adanın derinliklerine girmiştik, Dominik’in yerlileri de komple siyah, arkadaşımın beyaz sadece biz ikimiziz. Adamların elinde maçatalar filan, bize bakıyorlar, değişik yerlerdi, o yüzden downtownlara girmek pek tercihim değil açıkçası.” (G16, Erkek, 38 yaş)

“Yanımda erkek olan arkadaşım varken ara sokakları gezmeyi daha çok severim, şehrin arka sokaklarında neler oluyor, merak ederim çünkü oradaki insanlar ne yapıyor vs. Ama kız arkadaşımınla dolaşırken güvenli bulmadığımız yerleri hızlı hızlı geçelim, koşarak geçelim dediğimizi de biliyorum, koştuğumuzu falan bile biliyorum.” (G22, Kadın, 26 yaş)

“Oranın ortalama vatandaşı nasıl giyiniyor, nasıl davranıyor, nasıl yürüyor bir gözlemlemeleri ilk vardıklarında. İcabında ona göre yürüyüşlerini düzeltmeleri veya bozmaları. Yani bu güvenlik getiriyor.” (G7, Erkek, 38 yaş)

Şekil 3.4 Seyahate Hazırlık ve Ulaşım Türü Tercihleri İki Vaka Modeli

Tek başına seyahate hazırlık ve ulaşım türü tercihlerine ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde, kadın katılımcılar tarafından “*kıyafet seçimi*” konusunda destinasyonun sosyo-kültürel özelliklerinin göz önünde bulundurulduğu görülmekte, bu noktada kadınlara yönelik mevcut olan mekânsal kısıtlamalarla başa çıkma çabasının etkili olduğu anlaşılmaktadır. Seyahate hazırlık ve ulaşım türü tercihleri toplumsal cinsiyet bağlamında ele alındığında, kadınların her aşamada “*güvenlik*” faktörünü göz önünde bulundurarak hareket ettikleri, erkeklerin ise destinasyondaki güvensiz yerlere gitmek konusunda temkinli oldukları, ayrıca yerel halkın davranışlarını çözümlemeye çalışarak daha dikkatli olmaya özen gösterdikleri karşımıza çıkmaktadır.

3.4.2. Konaklama Yeri Seçimini Etkileyen Faktörler: Güvenlik / Ekonomiklik

Seyahatlerinde daha fazla özgürlük ve esneklik odaklı hareket eden yalnız gezginler, zincir otel yerine hostel gibi temel özelliklere sahip konaklama seçeneklerini tercih etmektedirler (Mehmetoglu, 2003: 133). Hostellerde ağırlıklı olarak sunulan oda seçenekleri, sadece erkeklerin, sadece kadınların veya hem erkek hem de kadınların (karışık) konaklayabildikleri paylaşımlı odalar şeklinde olmaktadır. Bazı hostellerde tek veya çift kişilik özel oda seçenekleri de daha yüksek fiyatlı olarak sunulmaktadır. Kadın katılımcıların hostel deneyimlerine ilişkin yanıtları incelendiğinde, karışık konaklama seçeneğinin güvenli

bulunmaması nedeniyle “*kadın odaklı yerlerin*” tercih edildiği görülmektedir. Konaklama yapılan yerde “*hemcinslerinin bulunup bulunmaması*” daha güvenli ve rahat bir konaklama deneyimi açısından belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Aynı faktöre bağlı olarak, hostellerde “*aynı cinsiyetten çok kişilik*” odalar dışında tek kişilik oda seçenekleri de tercih edilebilmektedir. Öte yandan bir erkek katılımcının da daha önceki seyahatlerinde “*çok kişilik odalarda*” konaklayan Türk kadınlarla hiç karşılaşmadığı görülmektedir.

“Hostel seçimlerinde karışıkta kalıp bir tık daha ucuz olacağına kadın odaklı yerler tercih edilebilir. Çünkü bunu da yaşadım. Karışıkta kalıp, 1 erkek 1 ben vardım, sonra dedim ki hostel görevlisine: “Ben çok rahatsız oldum, bu adam sürekli içiyor içerde, üstünü değiştiriyor. Ben kapı açık uyumak zorunda hissediyorum kendimi. Ben burada kalmak istemiyorum” dedim. “Anlıyorum sizi” dediler, direkt başka bir odaya verdiler beni.” (G26, Kadın, 28 yaş)

“Konaklamaya çok dikkat ediyorum. Konaklamada o süre kalacağım yerin güvenli olması, hemcinslerimin bulunup bulunmaması Bir kez hostelde kaldım. Female hostel olduğu için çok sıkıntı çıkmadı oda konusunda. Orada da bir Türk kız olduğu için rahat bir şekilde kaldım.”(G9, Kadın, 30 yaş)

“Hosteller benim için daha mantıklı. Hatta varsa tek kişilik oda tercih ediyorum. Yoksa yine sadece kadınların kaldığı odayı tercih ediyorum çünkü ne bileyim, giyinip soyunmak sanki daha rahat gibi...” (G34, Kadın, 39 yaş)

“Şimdiye kadar hep hostel tercih ettim. Ekonomik olması da önemli ama önce şu var: Tek kişilik hostel de olabilir ama ben genelde çok kişilik olsun istiyorum. Ama birinci önceliğim: aynı cinsiyetten olsun, çok kişilik olsun...” (G12, Kadın, 32 yaş)

“Yolculuklarımda çok kişilik odalarda hiç Türk bayana denk gelmedim. Benim etrafımdakiler grup olarak gidiyorlar, hep 2 kişilik odalarda kalıyorlar.” (G25, Erkek, 45 yaş)

Tek başına seyahatlerde tercih edilen bir diğer konaklama türü olan çadırda konaklama konusunda kadınlar ve erkekler arasında önemli farklılıklar dikkat çekmektedir. Erkek katılımcılardan birinin Balkan ülkeleri seyahati sırasında “*küçük bir kasabada yolda kalınca*” bir otelin bahçesinde çadır kurup gecelediği görülmekte iken, başka bir erkek gezginin de Asya seyahati sırasında çadır kullandığı belirtilmektedir. Erkeklerin görüşlerinden hareketle, yurt içi seyahatlerde de kamp yapmak için uygun yerlerde “*kesinlikle çadırda kalmayı*” tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Öte yandan kamp yapmayı sevdiğini belirten kadın katılımcıların “*kişi sayısı az olunca*” veya “*tek başına*” iken güvenlik kaygıları nedeniyle çadırda konaklama seçeneğini tercih edemedikleri açığa çıkmaktadır. Bu noktada tek başına çadırda konaklamanın cinsiyetlendirilmiş bir konaklama türü olduğu karşımıza çıkmaktadır.

“Otostop yaparken küçük bir kasabada yolda kaldım kimse almadı beni, küçük bir otel vardı. Gittim, rica ettim otele, “Sizin otelin önünde bir bahçe var, kampımı kurup, çadırımı kurup akşamı burada uyuyabilir miyim? Yarın yoluma devam edeceğim” dedim...” (G8, Erkek, 26 yaş)

“Mesela Asya’ya gitmeden önce çadır falan siparişi verdim ama yerim çok kısıtlı olduğu için tek kişilik çadır aldım. Bir kere iki kere kullandım, Asya’da kaldı öyle.” (G17, Erkek, 27 yaş)

“Kabak gibi yerlere gittiğimde kesinlikle çadırdan kalmayı tercih ediyorum”. (G24, Erkek, 32 yaş)

“Şu an yurt içi seyahatlerimde daha çok kamping tarzı yapıyorum, önceden böyle bir şeyim gelişmemiştii, çok fazla cesaret edip yapmıyordum onu, Endonezya’ya gittiğimde yapmadım mesela, çok güvenemedim ülkeye yeni gittiğimden.” (G5, Erkek, 33 yaş)

“Arkadaşlarla genelde kamp yapmayı tercih ediyoruz, tabi 5-6 kişi falan olursak. Kişi sayısı az olunca birazcık zor oluyor kamp yapmak.” (G30, Kadın, 25 yaş)

“Son yıllarda ben özellikle kampı çok seviyorum. Ama hiç tek başıma kamp yapmadım. Açıkçası yemiyor, ama şey var yani mesela iki kadın yaptığımız oldu. Onda güzel taktikler buluyoruz işte bir bir şey, ses, garip bir ses duyunca “Sen yaptın, değil mi? diyorum mesela arkadaşına. O da “evet” diyor. O bir şey duyunca bana soruyor...” (G35, Kadın, 36 yaş)

Yalnız gezginlerin konaklama yeri seçimi sürecinde temizlik kadınlar tarafından önem atfedilen bir diğer husus olarak öne çıkmaktadır. Daha önce yapılmış çalışmalar incelendiğinde, konaklama işletmesi temizliği algılarında toplumsal cinsiyet anlamında bir farklılık olduğu, kadınların temizliğe erkeklerden daha çok önem verdiği gözlenmektedir (Hecht ve Martin, 2006: 73; Lockyer, 2003: 302). Kadın görüşmecilerin “*konaklamada lüks aramadıkları*”, “*yeme içme olmayı olmasa da olur*” diye belirttikleri fakat temizliği “*çok önemli*” olarak vurguladıkları anlaşılmaktadır. Temizlik konusunda “*Hostel çok pis mi, temiz mi?*” şeklinde sorgulama yaparak “*daha önceki reviewlar*” üzerinden temizliğinden emin oldukları yerleri konaklamak için seçmektedirler. Temizlik gündelik hayatta cinsiyetlendirilmiş bir olgu olarak konumlandırılmakta, kadına atfedilmiş bir “görev” olarak görülmektedir. Bu konumlandırma doğrultusunda, sosyalleşme sürecinde kadınların temizlik algısı erkeklerden farklı olarak biçimlenmekte, tek başına seyahatlerindeki konaklama yeri seçimi açısından etkili bir faktör haline gelmektedir.

“Konaklamada lüks aramıyorum ama temizliğe dikkat ediyorum.” (G29, Kadın, 35 yaş)

“Fiyata, temizliğe bakıyorum. Yeme içme olayı çok olmasa da olur, önemli değil. Ama temizlik benim için çok önemli, daha önemli yani.” (G34, Kadın, 39 yaş)

“Hostel güvenli mi en başta? Hostel çok pis mi, temiz mi? Bu ikisi önemli faktörler hostel seçimi için. Bu faktörlere de uyan, olabilecek en bütçeye uygun hosteli seçmeye çalışıyordum.” (G38, Kadın, 24 yaş)

“Hostelin şeyi de çok etkiliyor beni, yani işte temiz mi? Verilen daha önceki reviewlara falan da bakabiliyorum.” (G33, Kadın, 25 yaş)

Couchsurfing (konaklama paylaşımı) yalnız gezginlerin konaklama amaçlı tercih ettikleri bir diğer seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternet sitesi üyeleri arasında konaklama değişimi olanağı sunan Couchsurfing, “hayatlarını, dünyalarını, yolculuklarını paylaşan, 200.000'den fazla şehirde ikamet eden 14 milyon insandan oluşan küresel bir

topluluk” olarak ifade edilmektedir (Couchsurfing.com, 2021). Konaklama ücretinden tasarruf dışında, evlerinde konaklama yapılan “*evine girmeden kültürünü öğrenmenin mümkün olmadığı*” yerlilerle “*kültürel değişim*” gerçekleştirilebilmesi, erkek katılımcılar tarafından öne çıkarılmaktadır. Kadın katılımcılardan birinin arkadaşıyla seyahat ederken “*en rahat seyahatlerini geçirdiğini*” belirttiği Couchsurfing, tek başına iken yerini ücretli konaklama yapılan hostel seçeneğine bırakmaktadır. Bir kadın katılımcı tarafından tek başına seyahat sırasında değil, “*yanında biri varken*” tercih edilebilir bir seçenek şeklinde karşımıza çıkan Couchsurfing’i yalnız bir şekilde deneyimlemiş olan başka bir kadın katılımcı ise “*Ya tek başımayım, güvenebilecek miyim?*” diye güvenlik endişesini ortaya koymaktadır. Öte yandan yine aynı katılımcı tarafından Couchsurfing ile ilgili dile getirilen bir diğer önemli husus ise “*kadınların kadınları evlerine almadığı*” şeklinde olup, bu durumla görüşülen diğer kadınların da karşılaştığı görülmüştür. Verilen yanıtlar üzerinden bakıldığında, kadınlar tek başına seyahat ederken Couchsurfing’i bir konaklama seçeneği olarak değerlendirirken güvenlik endişesi hissetmekte, dolayısıyla önceki deneyimleri doğrultusunda farklı seçeneklere yönelebilmektedirler.

“Couchsurfing’de kalıyorum mümkün olduğunca, çünkü o kültürel değişim muhabbeti çok hoşuma gidiyordu. Bir yere gidiyorsun, şehri ve ülkeyi bilen biriyle yaşıyorsun. Hani esas amacım Couchsurfing kullanmaktaki işte o kültürü, bölgeyi bana daha iyi yönlendirebilecek insanlar olması. İlk amacım o, ikinci amacım tabii ki daha ucuz.” (G17, Erkek, 27 yaş)

“Couchsurfing kullanıyorum genelde, kullanma sebebim: bir insanın evine girdiğiniz zaman, kültürünü evinde yaşıyor çoğu insan. Yani kafedir, bardır, şurada burada tanışsanız da evine girmeden kültürünü öğrenmeniz bence mümkün değil. O yüzden Couchsurfing tercih ediyorum.” (G42, Erkek, 30 yaş)

“Bratislava ve Viyana’da Couchsurfing yapmıştım, ama tek başıma seyahat ederken yapmadım, arkadaşım ile yaptım birkaç sefer. Başıma herhangi bir şey gelmedi, en rahat seyahatlerimi geçirdim diyebilirim, hala konuştuğum insanlar var kaldığım yerlerden, ama tek başıma hosteli tercih etmek mantıklı geldi.” (G22, Kadın, 26 yaş)

“Eğer birinin evinde kalacaksam o kişi tanıyor muyum, o önemli, yani en azından bir muhabbetim olması lazım. Mesela evlerin odasını kiralyorlar ya, Couchsurfing, öyle bir şeye cesaret edemedim, yanımda biri varken belki yapabilirim.” (G3, Kadın, 30 yaş)

“Couchsurfing’i tek başıma da kullandım, arkadaşlarımla da kullandım. Genelde hani 2 kişi, 3 kişi falan biraz zor oluyor evine kabul edecek insan bulmak. Tek başınayken çok daha kolay oluyor aslında Couchsurfing. Ama o zaman da biraz şey oluyorsun hani “Ya tek başımayım, güvenebilecek miyim? Evine gidebilecek miyim?” falan oluyorsun. Bir de benim çok şaşırdığım bir şey Couchsurfing ile ilgili: kadınlar kadınları evlerine almıyorlar. Beni hep erkekler kabul etti.” (G27, Kadın, 22 yaş)

Hosteller, gezginlerin birbirleriyle tanışmaları, deneyimlerini paylaşmaları ve yeni arkadaşlıklar geliştirmeleri için birçok fırsat sunmakta, yalnızlık hissetmeden tek başına seyahat

etmelerini sağlamaktadır (Myers, 2018: 17). Yapılan görüşmelerde erkek katılımcıların hostelleri tercih etmelerinde, ekonomik bir konaklama seçeneği olması dışında hostellerde başka gezginlerle tanışarak sosyalleşme ihtimalinin de etkili olduğu dikkat çekmektedir. Hostelin temelinde “*tanışma, kaynaşma, kültürlenme*” olduğunu belirten erkek gezginler “*bir sürü yeni insanla tanışarak*” sosyallaşabilmektedirler. Hostellerde oluşan sosyal ortam yalnız erkek gezginleri “*başkalarıyla tanışmaya itmekte*”, dolayısıyla yeni insanlarla “*tanışma ihtimalini ciddi oranda*” artırmaktadır. Bu olanaklara ilaveten hostel mutfaklarında gezginlerin gastronomik kültür alışverişinde bulunabilmesi “*gezmenin zenginliğini artırmakta*”, tatmin ediciliği yüksek bir seyahat deneyimi ortaya çıkmaktadır. Kendileriyle aynı seyahat motivasyonlarına sahip gezginlerle tanışmak ve deneyimlerini paylaşmak açısından hosteller yalnız erkek gezginler için ideal bir konaklama seçeneği olarak öne çıkmaktadır.

“Yalnız gittiğim zaman kesinlikle hostellerde konaklıyorum. Yani bunun temel nedeni tabii ki sosyalleşmek, kendi düşüncelerime yakın kişilerle tanışmak farklı ülkelerde. Hostelin temelinde zaten bu tanışma, kaynaşma, kültürlenme olması.” (G19, Erkek, 31 yaş)

“Muhabbet etmeyi seviyorum, mesela yurtdışına çıktığımda, mümkün olduğunca bir hostelde konaklıyorum. Hostelde bir sürü yeni insan tanıyorum odanın içerisinde. Hem insanları tanıma anlamında avantajlı, daha keyifli.” (G10, Erkek, 42 yaş)

“Hostele gidince ortam oluşuyor, zaten seni de tek başına olduğun için itiyor başkalarıyla görüşmeye, tanışmaya, zaten o ortam da ona uygun oluyor. Yeni birileriyle tanışmaya imkân sağlama gibi bir faydası var.” (G7, Erkek, 38 yaş)

“Hostelin asıl tercih sebebi tabii ki parası ucuz ama insanlarla tanışma şeyi de önemli. En azından ihtimali artırıyor ciddi oranda. Sosyalleşme olarak da güzel bir ortam bence. Hem maddi sebeplerden hem de insanlarla tanışma ihtimalini sıfıra indirdiği için tek kişilik oda tercih etmiyorum.” (G37, Erkek, 28 yaş)

“Hostelin böyle şeyi var, işte açık mutfak falan olduğu zaman gidip mesela menemen yapıyorsun. İnsanlar “aa bu neymiş” diye gelip bakabiliyorlar. Oradan bir muhabbet çıkıyor, orada bakıyorsun adam kendisi başka bir şey yapıyor. Orada başka sohbetler çıkıyor. O yani gezmenin zenginliğini arttıran bir durum, o yüzden mesela hostel her türlü tercihim oluyor.” (G6, Erkek, 35 yaş)

Kadınların tek başına seyahat deneyimlerinin farklı bileşenleri üzerinde etkili olan güvenlik faktörü konaklama yeri seçimi konusunda da belirleyici olmaktadır. Bu doğrultuda güvenlik açısından “*şehir merkezinde, en az 3 yıldızlı otellerde*” veya “*değerlendirmeler, puanlamalar*” incelenerek Couchsurfing’de konaklamak hostellere göre daha tercih edilebilir bulunmaktadır. Çift olarak seyahat ederken Airbnb⁵ tercih edilebilmekte, tek başına seyahat ederken ise “*daha güvenli bir yer*” olarak görülen oteller öncelikli seçenek haline gelmektedir.

⁵ Airbnb, bireylerin kendi alanlarını turistik konaklama olarak kiralayabilecekleri çevrimiçi bir platformdur. Bu alanlar genellikle “bir dairenin tamamı” ya da ev sahibinin de bulunduğu bir konutta “özel oda” içermektedir (Guttentag, 2019: 815).

Aynı anda “seyahatin olumsuz şeyler bırakmasını” engellemek için kadınların “hem semt hem de mahalle” açısından “güvenli muhitte” yer alan otelleri tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

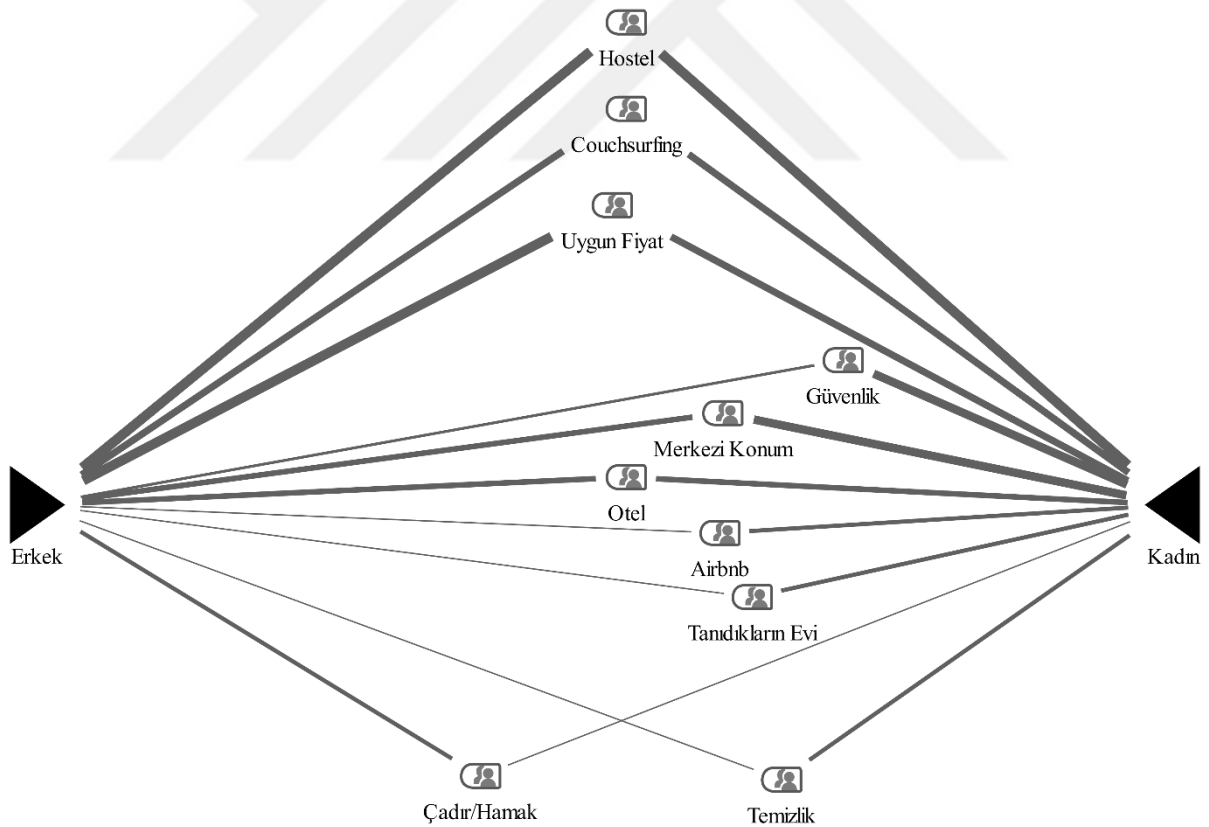
“Interrail’de genelde hostelde kalınır ya, ben hostelde kalmadım. Bu benim güvenlik düşüncemdi. Biraz açıkçası korkuyordum yani tek başıma olduğum için. Güvenlikli olması için her zaman şehir merkezinde ve en azından 3 yıldızlı otellerde kalmayı tercih ettim.” (G28, Kadın, 46 yaş)

“Kalınan yerin güvenli olması lazım, kadın olarak en önemli şey bu. Hosteldense bana çok daha güvenilir gelmişti Couchsurfing, orada çünkü insanlarla alakalı işte değerlendirmeler, puanlamalar falan da var.” (G15, Kadın, 34 yaş)

“Daha güvenli bir yer tercih ediyorum tek başıma olduğum zaman. Yani mesela tek başıma seyahat ederken önceliğim otel oluyor, Airbnb değil. Ama çift seyahat ediyorsak önceliğim Airbnb oluyor.” (G29, Kadın, 35 yaş)

“Güven konusu önemli. Biraz daha konaklayacağı yerler hem semt açısından, hem mahalle açısından, biraz daha böyle bir aile oteli, biraz daha böyle yerleri tercih ediyorum otelde kaldığım zamanlarda.” (G32, Kadın, 34 yaş)

“Hangi muhittedir? Muhiti güvenli midir? Bu gibi şeylere dikkat edilmeli bence seyahatin olumsuz şeyler bırakmasını istemiyorsak üzerimizde.” (G38, Kadın, 24 yaş)

Şekil 3.5 Konaklama Yeri Seçimini Etkileyen Faktörler İki Vaka Modeli

Tek başına seyahat sürecinde konaklama yeri seçimini etkileyen faktörlere ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde, kadın katılımcıların “temizlik” ve “güvenlik” konularına daha fazla dikkat ettikleri görülmektedir. Geleneksel olarak kadınlıkla ilişkilendirilen temizlik

olgusunun, konaklama yeri seçimi süreçlerinde de kadınlar için etkisini sürdürdüğü yanıtlarda açık bir şekilde gözlemlenmektedir. Kadınların tek başına seyahat deneyimlerinin tüm boyutlarında etkili olan güvenlik kaygıları, konaklama seçeneklerinin değerlendirilmesinde temel bir ölçüt olarak öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda kadınlar, otellerin konumlarına dikkat etmekte, ayrıca hostellerde karışık konaklama seçeneklerini tercih etmemektedirler. Buna ilaveten, söz konusu seçimlerde kadınların tek başına seyahat etmesinin hem aile hem toplum tarafından güvenli görülmemesinin de etkili olduğu düşünülmektedir.

3.4.3. Yiyecek İçecek İşletmesi Tercihleri: Atıştırmalık Yiyecekler / Olumsuz Deneyimler

Seyahat sırasındaki yiyecek tüketimi evdeki yemek alışkanlıklarının bir uzantısı olarak görülebilmekte, dolayısıyla seyahatlerin asıl amaçlarının tamamlanması veya gerçekleştirilmesi için destekleyici bir deneyim olarak ön plana çıkmaktadır (Quan ve Wang, 2004: 302). Yalnız gezginlerin deneyimleri üzerinden bakıldığında da destinasyondaki yiyecek tüketimlerinin, temelde bir fizyolojik gereksinim olan açlığı gidermek için yapılan bir eylem niteliği taşıdığı anlaşılmaktadır. Öncelikli olarak *“daha çok gezeyim, daha çok yer göreyim”* motivasyonu doğrultusunda hareket edince yemek seyahatin *“o kadar da önemli olmayan”* bir parçası haline gelmektedir. Günlük seyahat/yürüyüş programına uyulabilmesi açısından *“iyi bir sabah kahvaltısı”* yapılması yeterli olarak görülmekte, gün içerisinde ise sıvı tüketimine ağırlık verilmektedir. Asıl seyahat amaçları farklı olunca, yiyecek tüketimi tamamen açlığın giderilmesi için yapılan, *“en az hafızada kalan”* bir etkinlik olarak sıradanlaşmaktadır. Aynı sıradanlaşma durumu seyahat süresinin uzadığı durumlarda da gözlenmekte, bir süre sonra yemeğin *“otantik olmaktan”* oldukça uzaklaşması söz konusu olmaktadır.

“Benim için o zamanlar şeydi, daha çok gezeyim; daha çok yer göreyim nasıl olsa yerim; ayaküstü bir sosisli sandviç de yerim. Ama bazen öyle güzel bir yer gözüne çarpıyor ki, burada da bir şey tatmalıyım hani buraya gelmişken... Ama başlıca düşüncem dediğim gibi, daha çok gezeyim, yani yemek o kadar da önemli değil. Hep öyle düşündüm.” (G15, Kadın, 34 yaş)

“Yemekle pek bir aram yok. Yani günde bir kez yemek yiyorum, yani sabah kahvaltıyı yapıyorum deli gibi ondan sonra sıvı tüketiyorum. Çünkü yemeği yedikten sonra rehavete kapılıyorum, oturup kalıyorum orada yani. Gidesim gelmiyor.” (G25, Erkek, 45 yaş)

“Yani yemek herhalde gezdiğim yerler içerisinde en az hafızamda kalan şey denebilir. Çok bir foody olarak gezmedim. Burada ne kadar denemek, keşfetmekten hoşlansam da farklı mutfakları, gittiğim yerlerde çok önemsemedim herhalde. Mesela Amsterdam’da ne yediğim hakkında en ufak bir fikrim yok. Yedim illa ki bir şeyler ama hani mesela herhalde kaldığım yerlerde yemek yedim.” (G31, Kadın, 26 yaş)

“Mesela uzun süre gezdiğimde hani şey mantalitesi olmuyor, yani gezmek bir senin hayatının parçası haline döndüğü için hani yemek her zaman otantik olmaktan çıkıyor. Bir ülkede bir ay kalınca her zaman gidip mesela Pad Thai yemiyorsun mesela.” (G17, Erkek, 27 yaş)

Yalnız gezginlerin genel olarak bütçelerini kullanma konusunda gösterdikleri muhafazakâr eğilim, yemek deneyimlerini de doğrudan etkilemektedir. Yapılan görüşmelerde hem kadın hem de erkek gezginlerin seyahatleri sırasında uygun fiyatlı gıda ürünlerine yöneldiği görülmekte olup, bu doğrultuda özellikle kadın katılımcıların marketlerde satılan atıştırmalık gıdalara ağırlık verdikleri anlaşılmaktadır. Tek başına seyahat ederken “*yemek için masrafları minimum tutmaya çalışan*” kadın gezginler “*hiç dışarıda yemek yemeyerek*” bütçeyi dengeleme çabasını ortaya koymaktadırlar. Ağırlıklı olarak “*en uygun süpermarketten*” alınan ürünlerle hazırlanan “*sandviçlerle geçiştirme*” sayesinde seyahat bütçesinden tasarruf sağlanmaktadır. Seyahat ettikleri yerlerde “*pahalı restoranlara gitmeyen*” ve “*bütçeyi aşmayan*” kadınların aynı anda seyahat süresinden de tasarruf ettikleri ortaya çıkmaktadır. Daha önce katılımcıların görüşleri üzerinden açıklandığı üzere, korku coğrafyası stratejileri kadınların gündüz ve geceyi farklı algılamalarına neden olmakta, dolayısıyla seyahatleri sırasındaki zaman yönetimi taktiklerinin daha dikkatli seçilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Tek başına seyahat eden kadınların yemek deneyimi konusundaki seçimleri hem bütçesel hem de zamansal olarak tasarruf etmelerini, böylece keşfedici mekânsal seyahat deneyimlerine daha fazla zaman ayırabilmelerini sağlamaktadır.

“Genel olarak o üç haftada ne yedin diye sorarsanız, ton balıklı sandviç, o çok kolaydı hem de ucuz, ekmek arası sandviç hazırlıyordum, onu çok fazla yaptım, kuruyemiş falan, o tarz, yemek için masrafları minimum tutmaya çalıştım.” (G21, Kadın, 33 yaş)

“Yemek masraflarımı kısıyorum, hiç dışarıda yemek yemiyorum, marketten alıyorum. Yani bir şekilde dengelemeye çalışıyorum o konuda bütçeyi. Genelde az öğün yemeyi seviyorum ya da atıştırmalık taşımayı seviyorum. Hani öyle çok yemek odaklı seyahat yapmıyorum.” (G20, Kadın, 34 yaş).

“Genelde süpermarkete giriyorum, işte Lidl falan, nerede en uygun süpermarket hangisiyse giriyorum. Ekmek alıyorum, peynir alıyorum, salam alıyorum. Böyle genelde sandviçle falan filan geçiştiriyorum. Jelibon çok tok tutuyor akşam yemeklerinde, şekerli, bayağı tok tutuyor.” (G27, Kadın, 22 yaş)

“Pahalı restoranlara gitmeyi sevmiyorum. Marketten 3-5 bir şey alıp ekmek arası yapıp yiyorum yani. Bu beni mutlu ediyor. Çünkü vakit bana kalıyor ve ben öyle seviyorum. Öğrenciyken de böyleydi, böyle devam ediyor.” (G12, Kadın, 32 yaş)

“Ben genelde marketten böyle bir şeyler alıp hallediyordum o işleri. Çok bütçeyi aşmak istemiyorum onun yerine iki gün daha gezmeyi tercih ediyorum.” (G41, Kadın, 35 yaş)

Seyahatleri sırasında indirim marketlerinde satılan atıştırmalık gıdalara ağırlık veren yalnız kadın gezginler, yerel yemek mekanlarına gittikleri durumlarda ise daha hedonik deneyimler yaşayabilmektedirler. Söz konusu mekânların deneyimlenmesi, sıradan bir turistik aktiviteden ziyade keşfedici bir seyahat deneyimi haline dönüşmektedir. Deneyimledikleri mekânlarda yemekten ziyade atmosfer unsurlarının etkisiyle “*keyifli bir deneyim*” yaşayan kadın gezginler, bu mekânları “*beyaz eldivenli garsonların hizmet ettiği bir yer*” şeklinde

detaylı tasvir edebilmektedirler. Öte yandan “*mağarada yaşayan bir kadının evinde*” içilen sangria, yenilen yemek de akılda kalıcı bir deneyim haline gelmektedir. Başka bir kadın katılımcının ise Stockholm’de bir restoranda Viking kültürüne dair sunulan atmosfer unsurlarının etkisiyle “*sanki bir film karesinin içindeymiş gibi*” hissettiği görülmektedir. Tek başına seyahat eden kadınların yemek mekânları konusundaki görüşleri, seyahatleri sırasında söz konusu mekânları keyif odaklı olarak deneyimlediklerini göstermektedir. Bu noktada kadınların mekânsal deneyimlerin niteliğine odaklanarak, tek başına seyahate daha keşfedici bir anlam yükledikleri gözlemlenmektedir.

“Budapeşte’de bir tane şato gibi bir yer vardı, böyle gölü olan bir yer, kışın da buz tutuyor, buz pateni kayıyorlar. Oranın yakınında ormanın içinde bir tane kulübe gibi bir restoran vardı. O kadar keyifli bir yerdi ki orası, mesela aklımda kalmış. Öyle ahım şahım olmayan bir tavuk yemeği yemiştım ama o kadar akılda kalıcı bir deneyimdi ki, o benim için hem mekân çok tatlıydı, ormanın içinde. (G15, Kadın, 34 yaş)

“Viyana’da Café Central diye bir kafe, böyle beyaz eldivenli garsonların hizmet ettiği bir pastaneydi. Orada da şu ilginç gelmişti: erişilebilir fiyatlara, mesela bir kahve ve tatlı, bizim erişebileceğimiz, orta halli insanların erişebileceği fiyatlardaydı, ama böyle smokinle, beyaz eldivenle servis yapılıyordu. O çok hoşuma gitmişti.” (G29, Kadın, 35 yaş)

“Granada’da hala mağarada yaşayan insanlar var, ev olarak kullananlar var, orada yaşayan bir kadının evine gittik, o kadın bize çay hazırladı, Sangria hazırlamıştı, yemek falan yapmıştı, o çok güzeldi. Öyle şeyleri seviyorum.” (G21, Kadın, 33 yaş)

“Viking bölgesinde bir tane restoranda gitmişim. Oradaki şeyler eski dönemden, çatal, kaşık, bıçaklar. Viking kültürünü devam ettirebilmek için eski kıyafetler, kızıl saçlı örgülü kızlar, savaşçı tipli sürekli bira içen Viking çizgi filmi karakteri gibi olan erkekler, onların restoranda bir anda şarkı söylemeleri, dans etmeleri filan, sanki bir film karesinin içindeymişim gibi hissetmişim.” (G9, Kadın, 30 yaş)

Yapılan görüşmeler üzerinden bakıldığında, yalnız gezginlerin yemek mekânlarında fiyat ve yemek konusunda olumsuz deneyimler yaşadığı fakat genel olarak hizmet kaynaklı sorunlar yaşamadıkları anlaşılmaktadır. Fiyat ve yemek konusunda yaşanan olumsuzlukların yalnız seyahat etmekten kaynaklanmadığı, grup halindeki seyahatlerde de karşılaşılabilecek durumlar olduğu görülmektedir. Hizmet kaynaklı olumsuz deneyim yaşayan bir erkek katılımcı ise daha önce arkadaşlarıyla beraber yemek yemiş olduğu bir yerde yalnız iken, aynı anda mekânda bulunan bir çifte “*çok güzel davranan*” garson tarafından “*kötü muameleye maruz kaldığını*” belirtmekte, bu durumun nedeninin o an mekânda tek başına bulunması olabileceğini düşünmektedir. Jonsson ve Pipping Ekström (2009: 244-245) hem kadın hem de erkeklerin tek başına yemek konusunda ayrımcılık yaşadıklarını, bunun temelinde ise işletmenin gelir kaybına uğramasının önlenme çabasının olduğunu ifade etmektedirler. Restoranlarda tek başına yemek deneyiminin toplumsal cinsiyet boyutunun ele alındığı bu bölümde erkeklerin tek başına yemek yerken kötü veya yavaş hizmetle karşılaştıkları, kadınların ise pek tercih edilmeyen (tuvalet

yanı, bar masaları vb.) masalara oturtulmaya çalışıldığı belirtilmektedir. Bu noktada erkek katılımcının yaşadığı hizmet kaynaklı olumsuz yemek mekânı deneyiminin yalnız kadın gezginler tarafından da farklı şekilde yaşanabileceği düşünülmektedir.

“Bir kere Denizli otogarında oturuyorum, tek başımayım, orada yemek de yedim, çay da içtim, oturuyorum, kitabımı okumaya çalışıyorum, otobüse yarım saat var. Otobüs daha gelmemiştii, yoksa otobüste beklerdim. Ama öyle kötü muameleye maruz kaldım ki, sürekli garson geliyor çay bittikten sonra, zaten çayın dibinde bayağı bir varken, yarısını ancak geçmişken çayı aldı götürdü. Ondan sonra “Bir isteğiniz var mı, bir şeyiniz var mı?”, sürekli gelirken “Yerleşti buraya” gibi laf sokmalar. Ama hâlbuki oturalı daha 5 dakika olmuştu. Bunun sebebi bence tek başıma olmaktan da kaynaklandı, çünkü daha önceden bir kız arkadaşım ya da 2 arkadaşım (harcins) hiç öyle bir şey olmuyordu. Bir de mesela karşı tarafta, masada bir çift vardı, orta yaşlı, sadece çay içtiler ve garson onlara çok güzel davrandı.” (G1, Erkek, 28 yaş)

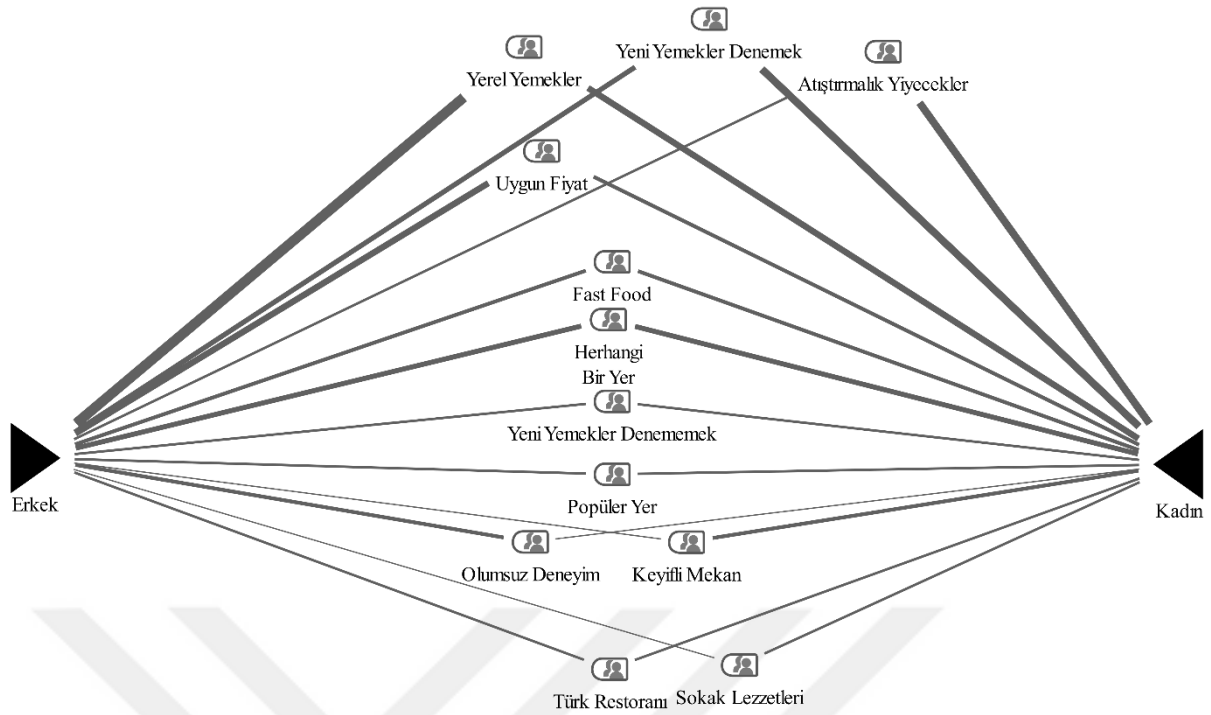
Tek başına seyahat eden kadınların ve erkeklerin yemek deneyimleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, önemli ölçüde benzerliklerin söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Seyahatleri sırasında erkek gezginler “hiç yemek ayırt etmemekte” iken, kadın gezginler de “her yerde her şekilde yemek yiyebildiklerini” dile getirmektedirler. Aynı şekilde erkek katılımcılardan birinin “her şeyin tadına baktığı” görülmekte, bir kadın katılımcının da seyahat sırasında “onu yemem bunu yemem” şeklinde bir eğilim göstermediği, yeni deneyimlere açık olduğu gözlenmektedir. Kadın ve erkek yalnız katılımcıların yanıtlarına bakıldığında, yemek deneyimlerine temelde fizyolojik bir anlam yükledikleri, spesifik olarak gastronomik deneyimler için seyahat etmedikleri açığa çıkmaktadır. Yiyecek içecek işletmesi tercihleri konusunda daha önce yapılan çalışmalar (Güngör, 2018; Oğan ve Durlu Özkaya, 2019) incelendiğinde, kadınların ve erkeklerin bu açıdan benzer tercihlere sahip oldukları gözlenmektedir. Daha önce de söz edildiği üzere, hem kadın hem de erkek katılımcıların yemek deneyimlerine özel bir anlam yükledikleri, seyahat ettikleri yerlerdeki yemek mekânlarını “doymak için veya sadece lezzetini tatmak için” tercih ettikleri ortaya çıkmaktadır.

“Yani ben hiç yemek ayırt etmiyorum. “Ben şunu yemem, bunu yemem” demiyorum, tam tersi gideceğim ülkede ne varsa onu araştırmaya çalışıyorum, onu yemeye çalışıyorum.” (G39, Erkek, 36 yaş)

“Ben her yerde her şekilde yemek yiyebilirim, hiç böyle yemek ayırt etmem. Ama doymak için de sadece böyle lezzetini tatmak için yemek yediğim yerler de çok oldu.” (G30, Kadın, 25 yaş)

“Her şeyin tadına baktım, gerçek anlamda. Hiçbir şeyi ayırt etmiyorum. Ne bir kısıtlamam var, ne bir mide problemim var. Her şeyi yiyorum aslında, yenebilecek her şeyi.” (G42, Erkek, 30 yaş)

“Yemekle ilgili herhangi bir şeyim yok, böyle “onu yemem bunu yemem” gibi takıntılarım yok. Mesela oranın çok önemli bir şeyi vardır, aslında normalde hiç ağzıma koymayacağım bir şey, ama gitmişken deneyeyim diye yerim.” (G34, Kadın, 39 yaş)

Şekil 3.6 Yiyecek İçecek İşletmesi Tercihleri İki Vaka Modeli

Yalnız gezginlerin yiyecek içecek işletmesi tercihlerine ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde, genel olarak gastronomik motivasyon ile seyahat etmedikleri anlaşılmaktadır. Kadın katılımcıların ağırlıklı olarak “atıştırmalık yiyecekler” ve “sokak lezzetlerini” tercih ederek hem maddi hem de zamansal anlamda tasarruf etmektedirler. Bu noktada gündelik zamanın cinsiyetlendirilmiş bölümlenmesinden dolayı “gündüz-gece” ayrımını bizzat yaşayan kadınların, seyahat zamanını en etkili şekilde yönetmeye çalıştıkları gözlemlenmektedir. Öte yandan erkek katılımcılardan birinin tek başına seyahat ederken hizmet kaynaklı bir “olumsuz deneyim” yaşadığı, bu durumu mekânı tek başına erkek olarak deneyimlemesiyle ilişkilendirdiği ortaya çıkmaktadır.

3.5. Destinasyon Seçimine İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde destinasyon seçimine ilişkin katılımcıların görüşleri incelenmektedir. Bu doğrultuda tek başına seyahat eden kadın ve erkeklerin destinasyon seçimini etkileyen faktörlerin nasıl şekillendiği, seyahat bilgi kaynakları kullanımı ve etkinlik planlamasında dikkat edilen konulara yönelik veriler çözümlenmektedir.

3.5.1. Destinasyon Seçimini Etkileyen Faktörler: Güvenlik / Sosyalleşme

Katılımcılara tek başına seyahat ettikleri yerlerin seçiminde nelere dikkat ettikleri, daha önce yalnız seyahat ettikleri yerleri tercih ederken nelerin etkili olduğu sorularak destinasyon seçimi süreçlerinin nasıl şekillendiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Verilen yanıtlar incelendiğinde,

kadın katılımcıların destinasyon seçimi sırasında şehirleri ve şehir merkezlerini önceliklendirerek karar verdikleri anlaşılmaktadır. Seyahat edilecek yerin “*merkeze yakın ve daha güvenli bir semt*” olmasının önemi vurgulanarak “*şehrin dışına çıkmayacak*” şekilde seyahat etmeye dikkat edilmektedir. Tek başına seyahat ederken “*daha çok şehirlere*” gitmek tercih edilmekte, seyahat arkadaşı veya tanıdık olmadan “*çok köy taraflarına*” gidilmemeye çalışılmaktadır. Toplu taşıma araçlarının “*güvenilir olmaması nedeniyle*” yürüyüş mesafeleri göz önünde bulundurularak, seyahat edilen yerin “*şehir merkezi olması ve güvenli olması*” hususuna dikkat çekilmektedir. Bu noktada Deem’in (1996: 17) boş zaman seyahatlerinde öngörülebilecek risklerin cinsiyetlendirilmiş olarak yapılandırıldığı, bu süreçlerde kadınların erkeklerle aynı riskleri alamadıkları tespiti öne çıkmaktadır. Destinasyon seçimi sürecinde “*tehlikeleri, riskleri hiçbir zaman*” almayarak şehir merkezlerini önceliklendiren kadın gezginler, güvenlik kaygılarını önceden ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar.

“Merkeze yakın olsun, daha güvenli bir semt olsun. Şeyi falan da araştırmaya çalışıyorum işte hani bu bölgeler vs. böyle aşırı ücra olmayan yerleri ya da atıyorum beni gezerken fazla yormayacak ya da ne bileyim hani çok uzun uzun şehrin dışına çıkmayayım, ya da çok böyle getto bir taraflarına gitmemeye çalışıyorum.” (G33, Kadın, 25 yaş)

“Daha çok büyük şehirlerde kaldım, öyle küçücük köy taraflarına falan tek başıma gitmedim. Sanırım tek başıma, tanıdığım olmadan, öyle çok köy taraflarına falan gitmem yani, daha çok şehirlere, küçük şehirlere, büyük şehirlere.” (G13, Kadın, 35 yaş)

“Şehir merkezi olması ve güvenli olmasına dikkat ediyorum. Çünkü bu toplu taşıma hikayesinin bazı ülkelerde belirsiz olması ya da bazı yerlerde güvenilir olmaması nedeniyle kendi kendime dönebileceğim yerlerde yürüyerek dönebileceğim yerler olmasına dikkat ediyorum. (G18, Kadın, 39 yaş)

“Yer seçimimde kendi başıma güvenli olma duygusundan ziyade merak duygusu her zaman çok daha öndeydi yani. Öyle bir kriterim yok, kendimi güvende hissetmekten ziyade, çünkü gittiğim yerlerde hep merkezde kaldığım için zaten yürüme mesafelerinde, hiç o tehlikeleri, riskleri almadım hiçbir zaman.” (G26, Kadın, 28 yaş)

Yalnız gerçekleştirdikleri seyahatleri süresince yeni sosyal bağlantılar geliştirerek sosyalleşmeye çalışan erkek gezginler, destinasyon seçimi sırasında bu hususa önem vermektedirler. Seyahat edilecek destinasyon seçiminde “*insanlarla sosyalleşilebilecek, birileriyle tanışılabilir*” bir yer arayışı sürecine girilerek tek başınalığın olumsuz bir deneyim haline gelmesi engellenmeye çalışılmaktadır. Aynı şekilde “*birileriyle tanışacak bir ortam*” bulabilme ihtimalinin olduğu düşünülen yerleri tercih ederek tek başına seyahat deneyiminin “*sıkıcı bir hale gelmesi*” önlenmeye çalışılmaktadır. Alternatif destinasyonlar arasından “*sosyal hayata dikkat edilerek*” seçim yapılması, sosyalleşmenin seyahat sırasındaki öneminin göz önünde bulundurulduğunu göstermektedir. Connell (1998: 5), erkeklik inşasının sosyal etkileşim olmadan mümkün olmadığını, ancak insanlar etkileşime geçtiğinde

gerçekleşebileceğini ortaya koymaktadır. Erkek katılımcıların yanıtları irdelendiğinde, destinasyon seçimi kararı alırken sosyal etkileşim olanaklarının kritik bir öneme sahip olduğu açıkça ortaya konulmaktadır.

“Ben nereye gidebilirim? diye sordum. Gittim, ama tek başıma olmayı sevmediğim için insanlarla da sosyalleşebileceğim, birileriyle tanışabileceğim bir yer, neresi olabilir derken Kabak’a gitmeye karar verdim, Fethiye Kabak.” (G24, Erkek, 32 yaş)

“Tek giderken şeye dikkat ediyorsun, yani burada kendime eğlence ya da en azından orada birileriyle tanışacak bir ortam bulabilir miyim, orada beni oyalayacak şeyler olabilir mi? Sanırım Stockholm’e tek başıma gitmek istemezdim, çünkü Stockholm’de bilirim ki kimseyle tanışacak bir ortam zor olur yani. Olabilir, olmaz diye bir şey yok da zor olur. O da daha sıkıcı bir hale getirebilir.” (G7, Erkek, 38 yaş)

“Sosyal hayata dikkat ederim. İstedğin gibi sosyal ortam bulamazsan gittiğin yerde sıkılabilirsin, tek başına olmak da bazen keyifli olmayabiliyor. Sosyalleşemediysen orada canın sıkılabilir.” (G16, Erkek, 38 yaş)

Küreselleşme sürecinde yaşanan gelişmeler doğrultusunda destinasyon seçeneklerinin artmasına paralel olarak, seyahat güvenliği konusunun önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Yalnız gezginler seyahat planlaması sürecinde daha önceden edinmiş oldukları güvenlik algıları üzerinden destinasyon seçeneklerini değerlendirmektedirler. Verilen yanıtlar incelendiğinde, seyahat edeceği yere karar verirken *“aşırı bir şekilde güvensiz bir yer olmamasına”* dikkat eden erkek katılımcı güvenlik açısından *“limitinin Türkiye”* olduğunu belirtmekte iken, bir kadın katılımcı ise Avrupa’da gerçekleştirdiği seyahati Türkiye’de *“o denli güvenli bir şekilde”* yapabileceği konusunda emin olamamaktadır. Kadın katılımcıların *“güvenli ülkelere”* seyahat etmeyi tercih ettikleri ve bu tercihlerini *“İran’a gitmem, yani tek başıma gidemem”* veya *“İran seyahati bir erkeğe göre biraz daha zor”* gibi somutlaştırmaları, güvenlik olgusunun cinsiyetlendirilmiş yapısının detaylandırılması açısından dikkat çekmektedir. Wilson ve Little (2008: 178), kadınların diğer toplumların yalnız seyahat eden kadınlara yönelik tutumlarının nasıl olabileceğine dair düşünceleriyle kısıtlandığını, bunun da kadınların bazı turistik yerlere erişimlerinin sınırlı olduğunu düşünmelerine neden olduğunu belirtmektedirler. İran’da tek başına seyahat etmeyi *“çok kolay bir şey”* olarak görmeyen kadınlardan farklı olarak, erkek katılımcılardan bazılarının daha önce İran’a tek başına seyahat etmiş olmaları, bir erkek katılımcının ise *“oraya tek başıma gitmeliyim”* diye belirterek İran’a seyahat etmeyi planlaması destinasyon seçimi sürecinin cinsiyetlendirilmiş bir boyuta sahip olduğunu göstermektedir. Bu noktada seyahat edilecek yerlere erişim konusunda kadınlar ve erkeklerin farklı kısıtlamalarla karşılaştıkları açığa çıkmaktadır.

“Aşırı bir şekilde güvensiz bir yer olmamasına dikkat ediyorum, yani normal bir güvensizlik olabilir. Limitim Türkiye, öyle diyeyim. Yani Türkiye veya birazcık daha altı.” (G7, Erkek, 38 yaş)

“Ben mesela “Türkiye’de, Avrupa’da yaptığım bir seyahati yapabilir miyim o denli güvenli bir şekilde?” diye düşünürüm açıkçası tek başıma.” (G28, Kadın, 46 yaş)

“Çok kısıtlamıyorum ama İran’a gitmem yani tek başıma. Gidemem yani, hani tur şirketi olsa, böyle güvenilir insanlar olsa evet, giderim. Ama yani daha güvenli ülkelere gitmeyi tercih ederim.” (G41, Kadın, 35 yaş)

“Seyahat edeceğiniz ülkeyi seçmenizde, hani ben mesela İran’a seyahat etsem tek başıma, bir erkeğe göre biraz daha zor seyahat ederim gibime geliyor. Bilmiyorum, yanlış mı düşünüyorum? İstedğim her yere istediğim gibi gidemem gibime geliyor.” (G38, Kadın, 24 yaş)

“En azından bazı ülkelerde, yani İran’da tek başına seyahat etmek çok kolay bir şey olmasa gerek.” (G31, Kadın, 26 yaş)

“Mesela bundan sonraki gideceğim yer, benim de hiç görmediğim, farklı bir ülke gibi, İran gibi, o tarz bir şey düşünüyorum tek başıma. İran bir şekilde çok farklılık sunacakmış gibi geliyor ve “oraya tek başıma gitmeliyim” diye düşünüyorum.” (G24, Erkek, 32 yaş)

Destinasyon seçimi sırasında şehirleri ve şehir merkezlerini önceliklendirerek karar veren kadın katılımcılardan farklı olarak, erkek katılımcıların şehir merkezinden uzak, popüler olmayan yerleri de tercih edebildikleri ortaya çıkmaktadır. Seyahat edilen yerdeki “popüler yerlerden bir tık uzaklaşmak” konusunda kendilerini rahat ve özgür hisseden erkekler “hiç gidilmemiş yerlere” gitmeyi tercih etmektedirler. Turistik noktalardan uzak “gettolarda rahat dolaşabilen” erkek gezginler “aslında o yerlerin keyif veren” mekânlar olduğunu belirtmektedirler. Rotterdam şehir merkezinin dışında yer alan Kinderdijk köyüne gitmiş olan başka bir erkek katılımcı da bu mekândan “çok keyifli bir yer” olarak bahsetmektedir. Elsrud (2001: 614) tarihsel olarak temellendirilmiş olan “seyahatin risk ve macera anlatısı”nın cinsiyetlendirilmiş bir nitelik taşıdığını, kadınları dışlarken erkekleri kapsadığını ortaya koymaktadır. Verilen yanıtlarda da görüldüğü gibi erkekler seyahat edilecek yerlere erişim konusunda daha farklı risk ve macera algıları üzerinden hareket etmekte, şehir merkezleri dışındaki “turistlerin hiç gitmeyeceği” yerleri seyahat noktalarına ekleyebilmektedirler.

“Popüler yerlerden bir tık uzaklaşmayı severim. Lviv’deyken 40 km gibi bir mesafede aşk tüneli diye bir mevzu var. Mesela onu demeyecektim, o geldi aklıma. Çünkü en popüler o. Oraya değil de Olesko Kalesi diye bir kale vardı oraya gitmiştim.” (G37, Erkek, 28 yaş)

“Hiç gidilmemiş yerlere gitmeyi seviyorum. Yani gettolarda rahat dolaşabiliyorum. Getto dediğim, hani turistlerin hiç gitmeyeceği yerlere gitmek isterim. Çünkü asıl o yerlerdir aslında birazcık keyif veren, yoksa turistler gittiği zaman her yeri aynı hale getiriyorlar. (G39, Erkek, 36 yaş)

“Rotterdam’dayken Kinderdijk diye bir yere gitmişim, çok yakın, yarım saat mi ne. Nehir üzerinden gidiyorsun. Küçük bir yer. Yel değirmenleriyle ünlü bir yermiş. Dedim ki: “Ben buraya gideceğim” İyi ki gitmişim, son günümde. Hiç pişman olmadım, çok keyifli bir yerdin” (G10, Erkek, 42 yaş)

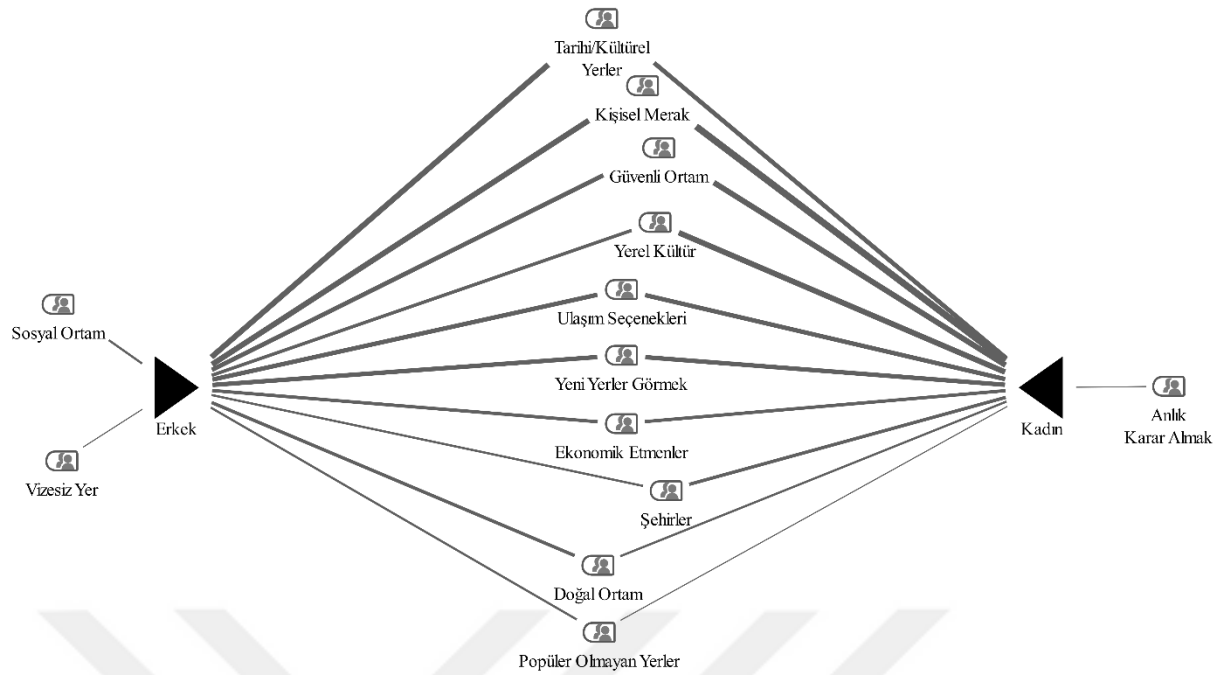
Seyahate tek başına çıkıyor olmak, kadın gezginlerin destinasyon seçimi sırasında etkili olan bir başka unsur olarak öne çıkmaktadır. Kadın katılımcıların yanıtları üzerinden bakıldığında, destinasyon kararını verirken tek başına seyahat ediyor olmanın, bazı bölgelerin düşünülmemesi açısından önemli bir etken olduğu ortaya çıkmaktadır. Hindistan, Ürdün ve Ortadoğu ülkelerine “*tek başına gidebileceğine ilişkin bir algısı*” olmadığını, Avrupa’ya gidebileceğini ifade eden bir kadın katılımcının görüşlerine başka bir kadın katılımcı “*Avrupa’da her yere tek başına gidebileceğini*” belirterek katılmaktadır. Yine aynı kadın katılımcı Kolombiya gibi daha önce görmediği yerlere tek başına seyahat etmek konusundaki çekincelerini ortaya koymaktadır. Öte yandan daha önce ailesiyle birlikte Fas’a seyahat etmiş olan bir kadın katılımcı “*tek başına gitmek istese bile*” bu durumun onun için “*bayağı bir düşündürücü*” olduğunu belirtmektedir. Hindistan’ı “*yalnız gidemeyeceği bir destinasyon*” olarak gören başka bir kadın katılımcı ise “*oranın stresini tek başıma kaldıramayacağını*” fakat “*bir seyahat arkadaşı ile bu deneyimi paylaşabileceğini*” ifade etmektedir. Erkek katılımcılardan bazılarının ise daha önce Hindistan’a tek başına seyahat ettikleri görülmekte, dolayısıyla (katılımcı grubu üzerinden değerlendirildiğinde) kadınlar ve erkeklerin bu destinasyona bir tek başına seyahat destinasyonu olarak farklı anlamlar yükledikleri anlaşılmaktadır.

“Hindistan’a tek başıma gitmeyi hiç düşünmem, bir grupla giderim Hindistan’a ya da mesela Ürdün’e gitmek istiyorum, Ürdün’e tek başıma gider miyim? Emin değilim. Ortadoğu’ya tek başıma gidebileceğime ilişkin bir algım yok. Avrupa’ya giderim, Amerika’ya giderim.” (G43, Kadın, 39 yaş)

“Avrupa’da her yere tek başıma gidebilirim. Hiçbir sıkıntı olacağını sanmıyorum. Ama başka bir ülkeye gitsem bilmediğim, mesela ABD’ye gitsem ya da Güney Amerika’ya gitsem, buradan çıkınca bilmediğim yerler. Mesela bir Kolombiya’ya gitsem “Şöyle böyle olur” falan gibi düşünüyorsun kendince. Görmedim, bilmediğim yerler.” (G12, Kadın, 32 yaş)

“Fas’a küçükken çok gitmişim ailemle, ama tek başıma bir daha gitmek istiyorum. Ama mesela tek başıma gitmek Fas’a, beni düşündürüyor. Tek başıma gitmek istesem bile beni bayağı bir düşündürüyor.” (G33, Kadın, 25 yaş)

“Mesela Hindistan, yalnız gidemeyeceğim bir destinasyon. O stresi tek başıma kaldıramam çünkü biliyorum, oranın da stresini kaldıramam büyük bir ihtimalle tek başıma. Biriyle onu paylaşabilecek olmak önemli.” (G35, Kadın, 36 yaş)

Şekil 3.7 Destinasyon Seçimini Etkileyen Faktörler İki Vaka Modeli

Yalnız gezginlerin destinasyon seçimlerini etkileyen faktörlere ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde, “sosyal ortam” etmeninin sadece erkek katılımcılar tarafından dile getirildiği anlaşılmaktadır. Kadınlara göre sosyalleşme olanaklarının daha sınırlı olduğunu düşünen erkek katılımcılar, tek başına seyahatlerinde “sosyalleşememek” durumu ile karşılaşmamak adına “sosyal hayata dikkat ederek” seçim yapmaktadırlar. Destinasyon seçimi sürecinde kadın katılımcıların ise güvenlik risklerini en aza indirmek doğrultusunda güvenli olduğu düşünülen ülkeleri ve genel olarak şehir merkezlerini önceliklendirdikleri gözlemlenmektedir.

3.5.2. Seyahat Bilgi Kaynakları Kullanımı: Gezi Blogları / Katılımcı Medya

Katılımcılara seyahat süreçlerinde hangi bilgi kaynaklarından yararlandıkları sorularak seyahat bilgi kaynakları kullanımlarının nasıl şekillendiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Verilen yanıtlara bakıldığında, kadın görüşmecilerin destinasyona ilişkin bilgi araştırma sürecinde seyahat bloglarını daha yoğun bir şekilde kullandıkları gözlemlenmektedir. Seyahat bloglarının etkinliği kadınların güven duygularını olumlu bir şekilde etkilemektedir (Lee vd., 2015: 281). Seyahat edilen yerde “karşılaşılan zorluklar” ve “insanların yaklaşımı” hakkında bilgileri daha önce oraya seyahat etmiş olan kişilerin “kendi deneyimleri” üzerinden öğrenmek güvenilir bir bilgi edinme deneyimi olarak öne çıkmaktadır. Aynı anda görülmesi ve gezilmesi gereken yerler hakkında bloglarda yer verilen “deneyimlere kulak vermek” seyahat sırasındaki etkinlik planlaması açısından etkili bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Öte yandan başka bir kadın katılımcı ise daha “özgün deneyimlerin” paylaşıldığı blogları kullandığını fakat böyle blogların aktifliğinin her geçen gün azaldığına dair yakınmasını dile getirmektedir. Kadın görüşmecilerin

bu yanıtlarından hareketle, seyahat bloglarının özgün seyahat deneyimleri, görülmesi ve görülmemesi gereken yerler veya dikkat edilmesi gereken noktalar hakkında bilgi edinme bağlamında çok yararlı bir işlevsellik sunduğu ortaya çıkmaktadır.

“...blog sayfaları daha etkiliydi benim için. İnsanlar kendi deneyimlerini paylaşıyorlar ya, nasıl zorluklarla karşılaşmışlar, işte insanların yaklaşımı nasılmış orada? Nelere dikkat edilmesi gerektiğini falan hep yazıyorlar blog sayfalarında kendi seyahat deneyimlerini.” (G15, Kadın, 34 yaş)

“Daha önce giden insanların deneyimlerine kulak vermeye çalışıyorum. Genelde seyahat blogları bayağı yardımcı oluyor. Muhtemelen ilk baktığım şeylerden bir tanesi. Diğer gidenler nereleri görmüşler? Nereleri gezmişler? Onların verdiği tavsiyeler vs.” (G33, Kadın, 25 yaş)

“...napopüler bir semtteki bir işte bir şeyle ilgili bir şey yaşamıştır falan, böyle özgün deneyimler beni daha çekiyor açıkçası nedense. Bu orijinal bloggerların da sayısı düştü. Hepsi yani daha çok tık peşinde olan ve şey yapan bloggerlara dönüştü.” (G35, Kadın, 42 yaş)

Seyahat edilecek yere ilişkin bilgi edinme amacı çerçevesinde başvurulmuş başka bir kaynak ise sanal katılımcı medya araçlarıdır. Verilen yanıtlar incelendiğinde, bu doğrultuda erkek katılımcıların Wikipedia ve Ekşi Sözlük; kadın katılımcıların ise sadece Ekşi Sözlük’e başvurdukları gözlemlenmektedir. Bu noktada erkek katılımcıların Wikipedia’ya “*popülasyon, şehirleri, en büyük şehir*” veya “*gezilecek, görülecek yerler, tarihi şeyler*” şeklinde destinasyona ilişkin genel bilgilere ulaşmak için, Ekşi Sözlük’ü ise vize işlemleri konusundaki önemli hususları öğrenmek için kullandıkları anlaşılmaktadır. Kadın katılımcılar ise Ekşi Sözlük’te “*insanların gerçek deneyimlerinden yazılmış şeyleri*” inceleyerek seyahat sırasında yapılacaklar listesini şekillendirmekte veya “*nelere dikkat etmek gerektiği*” konusunda bilgilere ulaşmaktadırlar. Katılımcı medya kullanımlarına karşılaştırmalı olarak bakıldığında, erkeklerin destinasyona ilişkin daha genel bilgilere odaklandığı, kadınların ise bilgi edinmek dışında geçmiş deneyimler üzerinden dikkat edilmesi gereken önemli noktaları çözümlemeye çalıştığı görülmektedir.

“Daha çok Wikipedia, gideceğim ülkelerle ilgili genel bilgiler işte orada popülasyonu, şehirleri, en büyük şehri hangisi ikinci şehir hangisi falan filan gibi böyle genel şeylere. Nelerle uğraşır oradaki şeyler? Hangi alanda daha çok güçlüler? Bir önce genel bir şeyi Wikipedia’dan bakıyorsun.” (G45, Erkek, 40 yaş)

“Mesela gezilecek, görülecek yerler, tarihi şeyleri, Wikipedia kaynaklı bilmem neleri falan filan bayağı hani bir rehber elinin altında.” (G6, Erkek, 35 yaş)

“Ekşi Sözlük’e bakıyorum. Özellikle vizede falan önceden uğraşanlar oluyor orada. Bayağı işime yarıyor orada Ekşi Sözlük’ten görmek.” (G19, Erkek, 31 yaş)

“Ekşi Sözlük’e bakıyorum, oradaki insanların çünkü gerçek deneyimlerinden yazılmış şeyler oluyor genelde. Hani “muhakkak şunu yapın, bunu yapın” gibi. Ekşi Sözlük’ü okuyorum, seviyorum yani o konularda, seyahat konularında insanların yorumları hoşuma gidiyor.” (G20, Kadın, 34 yaş)

“Orayla alakalı bilgi edinmek için, burası olur mu, nelere dikkat etmem gerekiyor derken en başta Ekşi Sözlük’e bakıyorum.” (G3, Kadın, 30 yaş)

Kim vd. (2007: 429) kadın gezginlerin destinasyona ilişkin bilgi araştırma sürecinde arkadaşlar, akrabalar gibi kişisel kaynaklara erkeklere göre daha çok başvurduklarını belirtmektedirler. Seyahat bilgi kaynakları kullanımına ilişkin yanıtlar da kadın gezginlerin, erkeklere kıyasla arkadaş çevrelerinin geçmiş deneyimlerine daha fazla başvurduklarını göstermektedir. Seyahate çıkmadan önce “çoğu bilgiyi arkadaşlarından” edinen kadınlar, seyahatleri sırasında nereleri ziyaret edebilecekleri ve neler yapabilecekleri konusunda tavsiyeler almaktadırlar. Seyahat edilecek yerde daha önce bulunmuş arkadaşlarının “yaşadıkları, deneyimledikleri, önerileri” üzerinden gezilecek yerler, konaklama ve yemek konularında ön bilgiler edinmektedirler. Kadın katılımcıların arkadaş çevreleri dışında “yurt dışındaki tanıdıklar, akrabalar” aracılığıyla elde ettikleri bilgilerin özellikle “farklı yerler bildikleri için” faydalı olduğu belirtilmektedir. Söz konusu yanıtlar, kadın gezginlerin seyahat edilecek yerlere ilişkin yakın çevrelerinin sahip oldukları bilgilere güvendiklerini ve önem verdiklerini ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet, seyahat bilgi kaynaklarına ilişkin algılanan güvenilirliğin temel göstergelerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Brugulat ve Coromina (2021: 649), “ağızdan ağıza” şekilde gerçekleşen bilgi araştırma sürecinin yalnız kadın gezginler için yararlı bir risk azaltma stratejisi olduğunu vurgulamaktadırlar. Ataerkil mekânsal ve zamansal kısıtlayıcılar nedeniyle güvenlik konusunu sürekli ön planda tutmak zorunda kalan kadınlar, seyahat süreçlerindeki riskleri azaltmak doğrultusunda daha güvenilir bir kaynak olarak gördükleri “tanıdıklarının deneyimleri”nden yararlanmaktadırlar.

“Çoğu bilgiyi zaten arkadaşlardan, tanıdıklardan edindim şimdiye kadar. Onlardan tavsiyeler istedim. İşte nereleri görebilirim ne yapabilirim burada? Hangi otobüse binmek lazım?” (G32, Kadın, 34 yaş)

“Daha önce arkadaşlarımdan giden varsa tabii ki onlara da soruyorum. Yaşadıkları, deneyimledikleri, neler önerirler gibi... Hani gitmem gereken, gezmeme gereken yerler var mı o destinasyonda? Nerede kalmayı tavsiye edersin? Ne yiyip içmemi tavsiye edersin?” (G40, Kadın, 29 yaş)

“Genelde Erasmus’taki arkadaşlar ya da işte yurt dışındaki tanıdıklar, akrabalar, onlara sormuştum. Çünkü orada yaşayanlar bence daha farklı yerler de bildikleri için daha çok yardımcı olabiliyorlardı.” (G30, Kadın, 25 yaş)

Kadın gezginler broşürler ve seyahat rehber kitapları gibi basılı materyallerin kullanımını daha fazla önemsemektedirler (Kim vd., 2007: 428). Kadın katılımcıların

yanıtlarına bakıldığında, basılı seyahat bilgi kaynaklarını erkeklere göre daha yoğun bir şekilde kullandıkları gözlemlenmektedir. Destinasyona vardıktan sonra turizm danışma bürolarından broşür, harita vb. tanıtım materyallerini temin eden kadın gezginler, “*turistlerin görmesi gereken*”, “*gezip görülecek yerler*” hakkında sunulan bilgilerden faydalanmakta, bu bilgileri kullanarak turistik yerlere “*muhtakak uğramaya, gitmeye*” çalışmaktadırlar. Seyahat ettikleri mekânlarda “*turist kılavuzları, haritaları*” sayesinde daha rahat bir şekilde kendi başlarına hareket etmektedirler.

“Bir şehre giderken muhtakak Tourism Information Center’a uğruyorum ve onların verdiği haritayı alıyorum. Zaten onlar turistlerin görmesi gereken, turistik yerleri işaretlemiş oluyorlar, onlara muhtakak uğramaya, gitmeye çalışıyorum. Yani gidiyorum onlara kesinlikle.” (G43, Kadın, 39 yaş)

“Orada gittiğim zaman bana verdikleri broşürler vs., onlar bayağı faydalı oluyordu, hem haritası, hem gezip görülecek yerler falan.” (G21, Kadın, 33 yaş)

““Bak buradan da buraya gidersin, şöyle gidersin” şeklinde gösteren çok güzel turist kılavuzları, haritaları da oluyor. Özellikle Kore’de çok faydalanmışım bunlardan, 1 ay gibi bir süre de kaldığım için.” (G38, Kadın, 24 yaş)

Sosyal medya araçlarının her geçen gün daha fazla gelişmesi, hayatın her alanını önemli bir şekilde etkilemektedir. Farklı konulardaki bilgilere hızlı bir şekilde erişim sağlanması olanağı, sosyal medyanın vazgeçilmez bir seyahat bilgi kaynağı haline gelmesini sağlamaktadır. Sosyal medyanın bilgi araştırma sürecinde çok önemli olduğunu belirten yalnız gezginler “*konum etiketlerini*” kullanarak “*o konumda çekilmiş en güncel fotoğraflara*” ulaşabilmekte, “*mutlaka hashtage koyulan fotoğraflar*” üzerinden gidecekleri yer hakkında bilgi edinmektedirler. Destinasyonda görülmesi gereken yerlerin belirlenmesinde Instagram uygulamasında “*o şehrin genelde paylaşılan fotoğrafları*”, “*en çok paylaşılan, en çok beğeni alan fotoğraflar*” etkili olmakta, gezginlerin güncel bilgilere ulaşmasını sağlamaktadır. Öte yandan Interrail Türkiye gibi gezginlerin kullandığı Facebook grupları sayesinde “*insanların deneyimleri*” hakkında bilgilendirici içeriklere ulaşılabilmekte, seyahat edilen yerlerde “*bulunabilecek şeylerle alakalı*” fikir edinilebilmektedir. Karatsoli ve Nathanail (2020: 7), kadınlar ve erkeklerin sosyal medya kullanımlarının seyahat düzenlemeleri bağlamında benzerlik gösterdiğini belirtmektedirler. Bir seyahat bilgi kaynağı olarak sosyal medya kullanımında görülen benzerlik verilen yanıtlar üzerinden de gözlemlenebilmekte, kadın ve erkek yalnız gezginlerin seyahat edilecek yerlere ilişkin güncel bilgilere ulaşmak doğrultusunda sosyal medya araçlarından yararlandıkları anlaşılmaktadır.

“Sosyal medya benim için çok etkili o konuda, konum etiketlerine bakıyorum. Mesela Instagram’da orada hani konum olarak o konumda çekilmiş en güncel fotoğraflara bakıyorum veya mevsime göre gideceğim zaman işte kış mevsiminde çekilen fotoğraf; insanların paylaştığı fotoğraflar...” (G14, Kadın, 34 yaş)

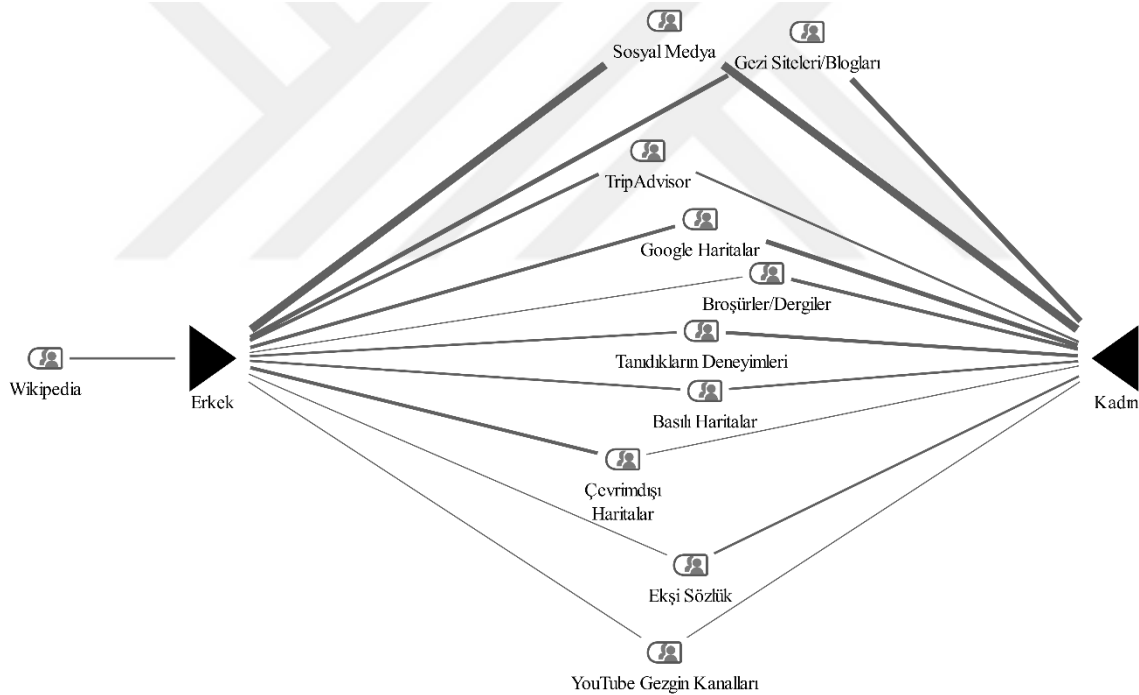
“Özellikle Instagram’a bakıyorum, gidilebilecek yerlerle ilgili, çünkü gidenler mutlaka hashtage fotoğraf koyuyorlar, o yüzden oradan bakmak bana gideceğim yer hakkında bilgi veriyor.” (G2, Erkek, 42 yaş)

“Sosyal medyayı genelde bilgi amaçlı kullanıyorum. Mesela Copenhagen’de Instagram’da en çok paylaşılan, en çok beğeni alan fotoğraf örneğin Denizkızı heykeli, buradaki etkinlikler, paylaşılan videolar gibi bilmiyorsam burayı, gitmişken ben de oraya gideyim diyorum.” (G9, Kadın, 30 yaş)

“Sosyal medya bayağı faydalı oluyor. Özellikle Instagram’dan faydalaniyorum ben. Instagram’da yer olarak fotoğrafları bulduğum bir şey varsa mesela nereye gidiyorum şuraya gidiyorum, o şehri arıyorum. O şehrin genelde paylaşılan fotoğrafları oluyor veya videolar falan.” (G7, Erkek, 38 yaş)

“Sosyal medyada insanların deneyimlediği Facebook grupları var, Interrail falan var, biliyorsunuzdur. Orada insanların deneyimleri vs. Yani sosyal medya kesinlikle bir yerlerinde işin.” (G38, Kadın, 24 yaş)

“Interrail Türkiye’yi de takip ettiğinizde zaten orada da biraz fikir veriyor, yani bulabileceğiniz şeylerle alakalı, orada göreceğiniz şeylerle alakalı.” (G25, Erkek, 45 yaş)

Şekil 3.8 Seyahat Bilgi Kaynakları Kullanımı İki Vaka Modeli

Yalnız gezginlerin seyahat bilgi kaynakları kullanımlarına ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde, kadın katılımcıların seyahat etmeyi planladıkları yerler hakkında “*özgün deneyimlerin*” paylaşıldığı bloglara öncelik verdikleri görülmektedir. Ayrıca Ekşi Sözlük, seyahat edilecek yerlerde dikkat edilecek önemli hususların öğrenilmesi açısından kadın gezginler tarafından bir bilgi kaynağı olarak tercih edilmektedir. Bilgi kaynaklarının kullanımına karşılaştırmalı olarak bakıldığında, erkeklerin daha çok destinasyona ilişkin temel bilgilere odaklandığı, kadınların ise bu bilgilerin dışında “*tanıdıklarının deneyimlerinden*” de

yararlanarak “yaşanmış deneyimler” konusunda bilgi edinmeye önem verdikleri gözlemlenmektedir.

3.5.3. Etkinlik Planlamasında Dikkat Edilen Konular: Esnek Planlama / Bütçe

Kadınların ve erkeklerin boş zamanlarında gerçekleştirdikleri tek başına seyahatleri sırasındaki etkinlikleri planlarken göz önünde bulundurdıkları faktörler, söz konusu etkinlikleri planlarken nelere dikkat ettikleri sorularak çözümlenmeye çalışılmıştır. Gündelik hayatta daha kısıtlı bir mekân-zaman esnekliğine sahip olan kadınlar, tek başına seyahat süreçlerinde ise bu duruma meydan okuyarak daha esnek bir etkinlik planlaması yapmaktadırlar. Söz konusu esnek planlama sayesinde tek başına seyahat, planlı bir turistik aktiviteler zinciri olmaktan ziyade özgürleştirici bir boş zaman deneyimi haline gelmektedir. Esnek planlama yapan kadın gezginlerin “bir günde yapacakları şeylerin çok fazla olmadığı” veya seyahatleri sırasında “birileriyle tanışınca” yeni etkinliklere katılabilmek ihtimalini canlı tuttukları gözlemlenmektedir. Kadın gezginler, “çok plan yapmamayı” tercih ederek “önceden bir şeylerin bir görev gibi kodlanması” nedeniyle oluşabilecek hareketlilik kısıtlılıklarını engellemekte, böylece tek başına seyahatlerinde “ruh hallerine göre” davranabilmektedirler. “Akşam şu olsun, sabah bu olsun” şeklinde statik etkinlik planlaması yapılmaması, kadınların yeniliklere açık bir şekilde seyahat edebilmelerini olanaklı kılmaktadır. Kadın katılımcıların yanıtları, seyahat özgürlüklerini kısıtlamayacak şekilde esnek etkinlik planlaması yaptıklarını, dolayısıyla mekân-zaman kısıtlamalarını bertaraf ettiklerini göstermektedir.

“Belli başlı yapacağım şeyler varsa onları yapıyorum, gitmek istediğim yer varsa oraya gidiyorum, ama geniş tutuyorum planı, bir günde yapacağım şey çok fazla olmuyor. İşte şuraya gideyim, şu müziği dinleyeyim, ayrı ayrı günlerde de gerçekleştirebilirim.” (G21, Kadın, 33 yaş)

“Genelde spontane oluyor. Birisiyle tanışırım, bir şey olur. Yani onlarla bir şey planlarız ya da bakarım popülasyon iyiye bir mekanda, damlarım yani içeriye, orada takılırım. Öyle yani. Hani hiç öyle bir şey planlamam.” (G20, Kadın, 34 yaş)

“Çok plan yapmıyorum aslında, yani tek seyahat etmeyi sevmemin en büyük nedenlerinden biri bu. Ruh halime göre davranmayı seven bir insanım. Önceden bir şeylerin bir görev gibi kodlanması beni biraz geriyor. Çünkü bu hani bir yapılacaklar listesi varmış da ben onları doldurmak zorundaymışım gibi bir hissiyat veriyor.” (G38, Kadın, 24 yaş)

“O kadar kasmıyorum hani akşam şu olsun, sabah bu olsun diye ama işte birkaç yer belirliyorum kafamda; oraları görmeden dönmeyeyim diyorum. Muhakkak boşluk bırakıyorum çünkü orada öğrendiğim, okumadığım ya da oraya gittiğimde “Aa burası çok güzelmiş” dediğim yerler çıkıyor.” (G41, Kadın, 35 yaş)

Daha önce bahsedildiği üzere, ekonomik faktörler yalnız erkek gezginlerin seyahat planlaması sürecinde temel faktör olarak değerlendirilmektedir. Erkek görüşmecilerin

yanıtlarına bakıldığında, ekonomik faktörlerin etkinlik planması açısından da kritik bir öneme sahip olduğu açığa çıkmaktadır. Tek başına seyahat ederken “*çok fazla bütçeyi düşünerek*” etkinlik planlaması yapan erkek gezginler bu doğrultuda bazı etkinliklerden vazgeçmek durumunda kalmaktadırlar. Yurt içindeki seyahatlerden farklı olarak yurt dışında “*işin içine bütçenin girdiğini*” belirten erkek gezginler, “*çok büyük paralar harcamayarak*” ilgilerini çekebilecek etkinliklere katılmaktadırlar. Erkek katılımcıların yanıtları, erkeklerin yurt dışına gerçekleştirdikleri tek başına seyahatlerde bütçenin belirlenmesine ilişkin kararların etkinlik planlaması üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

“Tek başına seyahat ederken bütçe çok önemli... Özellikle sınırsız bütçesi olan insanlardan değiliz. Ucuz, bedava etkinlik varsa peşindeyiz. Mesela Endonezya’ya gittiğimde planlarımdan biri yanardağları görmektir, ama oradayken yapmadım onu, çok fazla bütçeyi düşünerek yapmadım.” (G5, Erkek, 33 yaş)

“Mesela zaman ayrı, bütçe ayrı önemli. Ya bütçe girecek işin içine haliyle en ekonomik ne şekilde öğünü geçirebilirim ne şekilde nereye ulaşabilirim, o gelir. Başka aklıma gelen onlar olur ya genel itibariyle. Yurtdışında deyince konu işte o şeye yurtiçinden hariç işin içine bütçe giriyor haliyle. (G4, Erkek, 37 yaş)

“Çok böyle bunu planlayarak yapmıyorum, ama şey de var tabii, ilgimi çekecek etkinlikler denk gelmişse, zamanım yetiyorsa, çok büyük paralar harcamıyorsa... Zaman planlaması ve para diyeyim.” (G16, Erkek, 38 yaş)

Kadın katılımcıların yanıtları incelendiğinde ise seyahat deneyiminin toplumsal bileşenleriyle daha çok ilgilendikleri ve bu doğrultuda çeşitli etkinliklere katılmayı tercih ettikleri gözlemlenmektedir. Yerel hayatı ve kültürü deneyimlemek amacı doğrultusunda, “*lokal insanların olduğu ortamlar, aktiviteler*” önceliklendirilmekte, “*yürürken bir yerden bir müzik*” sesi duyulduğunda anlık olarak o mekânı deneyimleme kararı alınabilmektedir. Portekiz yerel kültürünün temel bileşenlerinden biri olan “*fado müziği dinlemek*” için mekân araştırılmakta, böylece yerel etkinliklere katılım sağlanmaktadır. Seyahat tarihleri belirlendikten sonra seyahat rotasında bulunan “*şehirlerin etkinlikleri*” gözden geçirilmekte, “*mümkünse bir tane etkinliğe*” katılım sağlanmaya çalışılmaktadır. Söz konusu yanıtlar, kadın gezginlerin tek başına seyahatleri sırasında farklı kültürleri tanımak için yerel etkinlikleri deneyimlemeye önem verdiklerini ortaya koymaktadır.

“Lokal insanların olduğu ortam, lokal mekanlar, varsa yerel birtakım sergiler, aktiviteler. Yürürken bir yerden bir müzik gelmiştir, “Burada ne müziği var?” diye içeriye girebiliyorum.” (G23, Kadın, 41 yaş)

“Mesela Portekiz’de fado müziği dinlemek istiyorum, onu merak ediyorum, o akşam onu dinlemek için bir yer bulayım diyorum, soruyorum, araştırıyorum.” (G21, Kadın, 33 yaş)

“Gideceğim tarih belli olunca o şehirlerin etkinliklerine girip bakıyorum bir. Mesela mümkünse bir tane etkinliğe katılmak istiyorum. Tiyatro olur, bale olur.” (G29, Kadın, yaş)

Seyahat edilen yerdeki etkinlik planlamasına ilişkin yanıtlar incelendiğinde, erkek gezginlerin kadınlara göre daha yoğun bir şekilde yerel halka danıştıkları gözlemlenmektedir. Katılım gösterilebilecek “*aktiviteleri genelde yerel halkın bildiğini*” bizzat deneyimleyerek gören erkek gezginler, bu doğrultuda yerel halkla etkileşimde bulunmaktadır. Seyahatleri sırasında karşılaştıkları “*yaşlı amca, yaşlı teyze ya da ağabey, abladan*” aldıkları tavsiyeler üzerinden etkinlik planlaması yapmakta, dolayısıyla “*ansiklopediden çıkmış gibi*” organize bir şekilde seyahat etmemektedirler. Erkek gezginler, mekân-zaman bağlamında sahip oldukları esneklik sayesinde, yerel halktan aldıkları “*C diye bir yer var, orayı da çok bilmezler*” şeklindeki önerileri dikkate alarak farklı mekânlardaki etkinlikleri planlarına dâhil etme eğilimi göstermektedirler.

“O haftaki aktiviteleri genelde yerel halk biliyor. Orada yaşayan insanlar biliyor yani. Benim katıldığım, o haftanın programıdır, konseridir diye katıldığım şeylerdeki tanıştığım insanlar mesela hep oranın yerleşik yaşayan insanları.” (G11, Erkek, 26 yaş)

“Ben giderim, yaşlı amca yaşlı teyze ya da ağabeyi ablayı görürüm, yapışırım “Burada ne var, bu şehrin özelliği ne? Söyler misin, burada ne yenir, burada ne içilir?”, çünkü ansiklopediden çıkmış gibi gezmeye gerek yok.” (G8, Erkek, 26 yaş)

“Oradaki kişilere de kesinlikle soruyorum. “Yani tamam A’ya git, B’ye git diyorlar da sizin bildiğiniz başka bir yer var mı?” diye. “C diye bir yer var, orayı da çok bilmezler” dedikleri anda C’ye gidiyorum.” (G24, Erkek, 32 yaş)

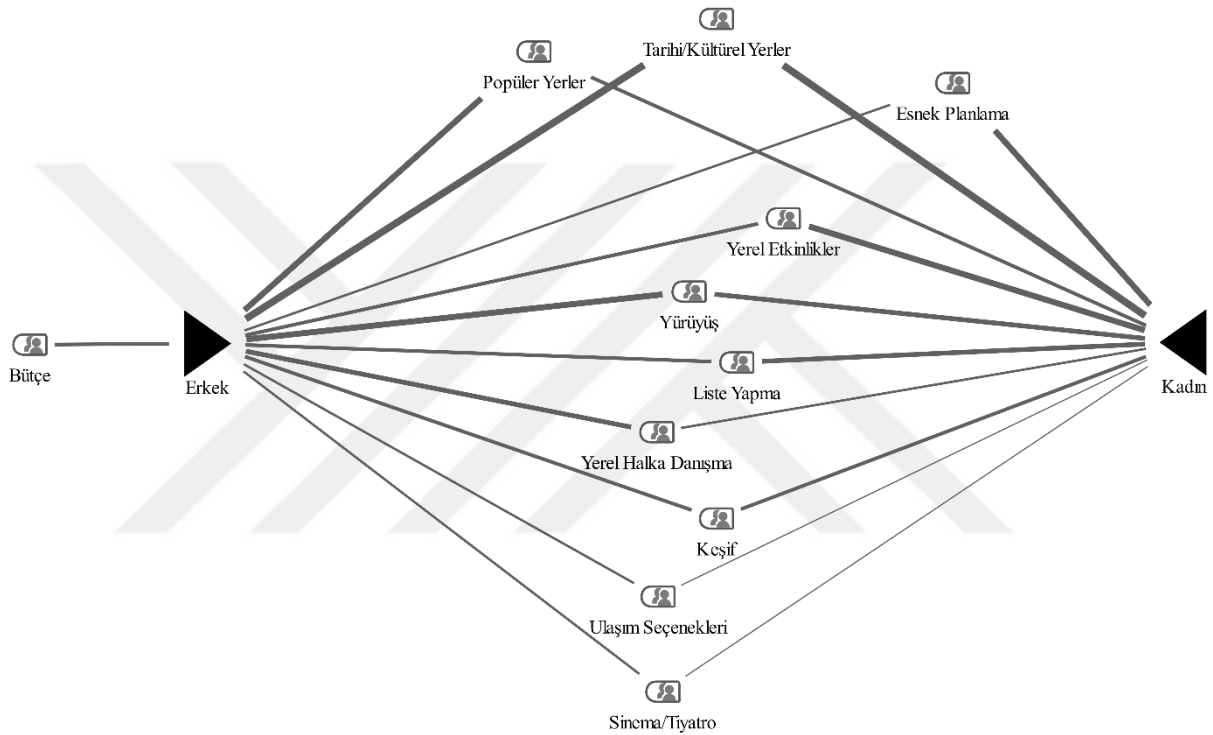
Seyahatlerinin kültürel içerikli olmasına önem veren yalnız gezginler, seyahat ettikleri yerlerdeki tarihi ve kültürel çekicilikleri görmek için etkinlik planlaması yapmaktadırlar. Bu doğrultuda gezginlerin ağırlıklı olarak müzeleri ziyaret etmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Seyahatleri sırasında “*genel olarak tarihi yerleri gezen*” yalnız gezginler “*turistler için 3 günlük ya da 1 haftalık kartlardan*” edinmekte veya kombine bilet seçeneği söz konusu olduğunda “*üç tane müzeye tek bir bilet alarak*” rotalarını belirlemektedirler. Seyahat edilen yerlerde “*görebilecekleri maksimum müze sayısını*” önceden belirlemeye çalışan gezginler, ayrıca “*müzelerin ücretsiz olduğu günleri*” de araştırarak planlama yapmaktadırlar. Kadın ve erkek katılımcıların yanıtları incelendiğinde, tarihi ve kültürel yer ziyaretleri üzerine planlama yaparken bütçe odaklı hareket ettikleri dikkat çekmektedir. Yapılan bu stratejik planlamalar sayesinde gezginlerin diğer seyahat etkinliklerine daha fazla bütçe ayırabilmeleri mümkün olmaktadır.

“Genel olarak tarihi yerleri geziyorum. Mesela Almanya’ya gittiğimde turistler için 3 günlük ya da 1 haftalık kartlar var, tüm müzelere giriş yapılabilecek aynı zamanda otobüse binilebilecek. Genelde o tarz kartlardan alıyorum, turist kartları.” (G36, Erkek, 31 yaş)

“Bazen müzeler kombine oluyor, yani üç tane müzeye tek bir bilet alarak giriyorsunuz. Ona göre şey rota yapıyorum o gün için. Yani onları da her gün takip ediyorum, sonuçta indirimli günleri var, örneğin işte her ayın ilk pazar günü Avrupa’da müzeler bedava.” (G25, Erkek, 45 yaş)

“Müzelere gidiyorum. Hatta şöyle bir şey var Avrupa’da, ayda bazı günler müzeler ücretsiz oluyor, Avrupa’nın birçok yerinde var bu. Ben onları denk getirip o şekilde gittim yani sonuçta hesabımı kitabımı bilmek zorundayım.” (G12, Kadın, 32 yaş)

“Yani yine destinasyona göre değişiyor işte, ya şehir seyahatlerindeyse görebileceğim maksimum müze sayısını belirliyorum yani. Bütçe ona göre belirlenir çünkü. Viyana’ya gittiysem çok daha net bir plan gerekiyor. Zamanı oraya dağıtabilmek için.” (G35, Kadın, 36 yaş)

Şekil 3.9 Etkinlik Planlamasında Dikkat Edilen Konular İki Vaka Modeli

Tek başına seyahat sürecinde etkinlik planlamasına dikkat edilen konulara ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde, “*bütçe*” konusuna sadece erkek katılımcılar tarafından değinildiği görülmekte, bu noktada toplumsal cinsiyetin çalışma hayatına yansımaları bağlamında sürekli çalışmaları ve ekmek parası kazanmaları beklenen erkeklerin seyahat planlaması sürecinde temel faktör olarak belirtilen ekonomik faktörlerin yansıması kendini göstermektedir. Kadın katılımcılar ise daha esnek bir etkinlik planlaması yaparak, tek başına seyahatlerine özgürleştirici bir boş zaman deneyimi anlamı yüklemeye odaklanmaktadırlar. Öte yandan erkek katılımcıların etkinlik planlaması konusunda kadınlara göre daha yoğun bir şekilde “*yerel halka danıştıkları*” görülmekte olup, bu durumun kadınların yerel toplumla etkileşim konusunda yaşadıkları olumsuz deneyimlerle ilişkili olduğu değerlendirilmektedir.

3.6. Seyahat Kısıtlayıcılarına İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde seyahat kısıtlayıcılarına ilişkin katılımcıların görüşleri incelenmektedir. Bu doğrultuda seyahat sürecinde yaşanan sorunlar, tek başına seyahate yönelik tutumlar, tek başına seyahat etmenin avantaj ve dezavantajlarına yönelik veriler çözümlenmektedir.

3.6.1. Seyahat Sürecinde Yaşanan Sorunlar: Konum Hakkında Haber Verme / Hırsızlık Endişesi

Katılımcılara yalnız seyahat etmenin zorluklarının neler olduğu, seyahat öncesinde yaşadıkları korku veya endişeler, hangi sorunlarla karşılaştıkları sorularak tek başına seyahat sürecinde yaşanan sorunlar çözümlenmeye çalışılmıştır. Daha önce de bahsedildiği üzere, seyahat edilen yerlerde yaşayan insanlarla kurulan etkileşimler tek başına seyahat deneyiminin dönüştürücü bir nitelik kazanmasını sağlamaktadır. Katılımcılar tarafından ağırlıklı olarak olumlu deneyimlenen bu etkileşimsel süreçlerin, bazı durumlarda ise farklı sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Seyahat edilen yerlerde “*yaşayan bir insanla iletişim kurabilmek güzel bir şey*” olarak görülse de “*fazla entegre olmak isteyen lokaller*” deneyimin problematik bir hal almasına yol açmaktadır. Kendileriyle aynı seyahat motivasyonlarına sahip “*seyahat eden insanlarla karşılaşmak*” çok olumlu bir şekilde deneyimlenirken, “*yerlilerle karşılaşıldığında kötü şeylerin*” yaşandığı durumlar ortaya çıkmaktadır. Başka bir kadın katılımcının ise toplu taşıma kullanırken yardım amaçlı başvurduğu kişilerden “*İstersen bize takılabilirsin, beraber gideriz*” şeklinde rahatsız edici bir yanıt aldığı görülmektedir. Söz konusu yanıtlar incelendiğinde, toplumsal cinsiyet bağlamında “zayıf, pasif, kurban ve av olarak” betimlenen kadın kimliğinin (Erdem, 2009: 36) bir uzantısı olarak ortaya çıkan toplumsal kısıtlayıcıların kadın gezginler tarafından tek başına seyahatleri sırasında doğrudan deneyimlendiği belirginleşmektedir. Bu cinsiyetlendirilmiş kısıtlamalardan dolayı kadın gezginlerin yerel halkla etkileşimi sınırlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Toplumsal hayatın tüm alanlarını denetleyen, gözeten ve yönlendiren ataerkil iktidar yapıları, kadınlık ve erkekliğin etken-edilgen ikiliği üzerinden sürekli yeniden üretilmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda pasif ve edilgen olarak konumlandırıldıkları rutin hayatlarından kaçarak özgürleşmeye çalışan kadınlar, seyahat ederken aynı konuma düşmemek için daha dikkatli olmak zorunda kalmaktadırlar.

“Bu lokalle entegrasyonda fazla entegre olmak isteyen lokaller olabiliyor. Gittiğiniz bir yerde, orada yaşayan bir insanla iletişim kurabilmek güzel bir şey ama belli bir ölçüye kadar. Yani belli bir ölçüde güzel, bir saatimi seninle geçirince güzel, ama 12 saat boyunca benden sorumluymuş gibi yanımda olma.”
(G35, Kadın, 36 yaş)

“Seyahat eden insanlarla karşılaştığımda güzel geliyor ama işte yerlilerle karşılaştığımda kötü şeyler geliyor başıma genel olarak. Yolda yürüyorum mesela, İspanya’da, Madrid’deydi, 80 yaşında adam bana gelip şey diyor: “Nerelisin? Evime gelmek ister misin?” Ben senin evine niye geleyim amca? Bana adresini falan veriyor.” (G27, Kadın, 22 yaş)

“Tren istasyonunda Almanya’daki Türkler tarafından asılma durumları yaşadım. Bakıyorum, iki Türk adam, soruyorum, diyorum ki ben şuraya gideceğim, doğru mu bindim. Güler yüzlü bir şekilde cevap verdiler, ondan sonra dedi ki: “İstersen bize takılabilirsin, beraber gideriz.” “Gerek yok” dedim, sonra uzun bir süre numarasını vermeye çalıştı, sonunda ben vagon değiştirdim.” (G38, Kadın, 24 yaş)

Kadın gezginlerin yerel toplumla etkileşim konusunda yaşadıkları olumsuz deneyimler çeşitli kaçınma stratejilerinin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Tek başına seyahat ederken yerel halkın dikkatini çekmemek doğrultusunda “*çok insanların olduğu vagonlara binmeyi tercih ederek*” yalnız olduğunu belli etmemeye çalışarak kalabalığa karışmak “*bir tık daha bana güvenli*” seçenek olarak algılanmaktadır. Aynı şekilde yabancı mekânlarda “*yabancı olduğunu belli etmemek*”, “*tek başına olduğunu göstermemeye çalışmak*” mevcut kaygılarla başa çıkma stratejileri olarak öne çıkmaktadır. Seyahat ederken “*yabancı bir yalnız kadın gezgin*” olarak algılanmak sonucunda “*hareket alanının kısıtlanması*” durumu ortaya çıkmakta, dolayısıyla “*doğal davranmak*” veya “*yeni şeyler deneyimlemek*” de imkânsız hale gelmektedir. Verilen yanıtlardan hareketle, gündelik hayatlarını şekillendiren ataerkil kısıtlamalarla seyahat süreçlerinde tekrar karşılaşan kadınlar, “*kalabalığa karışmak*”, “*yabancı olduğunu belli etmemek*”, “*görünmez olmak*” şeklinde kaçınma stratejileri ortaya koymak durumunda kalmaktadırlar.

“Binme esnasında ya da seyahat esnasında ben çok az bir vagona değil de, çok insanların olduğu vagonlara binmeyi tercih ediyorum mesela, bir tık daha bana güvenli gelir. O yüzden, yani benim için, ister istemez, vagonlara bakıp bindiğimi de bilirim yani ben bilmediğim bir yerde, trenlerde.” (G26, Kadın, 28 yaş)

“Ne olursa olsun, yabancı olduğunu çok da belli etmemek lazım aslında. Ben onu en başta şöyle düşünüyordum: “Herkes söyleyeyim de belki bana bir faydası olur”. Olmuyor, işte dezavantajlarından biri aslında o, bunu çok da belli etmemek lazım.” (G14, Kadın, 34 yaş)

“Görünmez olmak, yabancı olduğunu, tek başına olduğunu göstermemeye çalışmak. Çünkü yabancı olduğunu farkederlerse (bunun cinsiyetle ilgisi var, çift etki ediyordur muhtemelen) gözlerini de üstüne dikiyorlar. Bu sefer sen izlendiğini farkettiğinde doğal davranamıyorsun, yaptığın seyahatten de bir şey anlamıyorsun. Çünkü hareket alanın kısıtlanıyor, yeni şeyler de deneyemiyorsun.” (G3, Kadın, 30 yaş)

Sabit bir seyahat programına bağlı olmadan tek başına seyahat eden erkekler, özellikle sosyalizasyon açısından çok aktif bir seyahat süreci deneyimlemektedirler. Sahip oldukları mekân-zaman esnekliği sayesinde, kadınlardan farklı olarak şehir merkezlerinden uzak, popüler olmayan yerleri "başıboş bir şekilde" keşfetmeyi tercih eden erkek gezginlerin mağduriyet

risklerinin artış gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Cohen (1987: 189), başıboş turistlerin yerel suçlular tarafından işlenen hırsızlık ve soygun eylemlerine geleneksel turistlerden daha fazla maruz kaldıklarını belirtmektedir. Yang (2021: 2468) ise tek başına seyahat eden erkeklerin hırsızlık ve hafif suç gibi sorunlarla karşılaştıklarını vurgulamaktadır. Bu noktada bir erkek katılımcının “*turist olduğunun çok belli*” olduğu Endonezya’da “*sürekli insanlar beni kazıklar mı, kazıklamaz mı*” şeklinde bir endişe yaşadığı dikkat çekmektedir. Tayland’da telefonunu çaldırması olan başka bir erkek gezgin ise tek başına iken “*soyulursa, başına bir şey gelirse haber verecek, yardım alacak*” kimsenin olmamasından dolayı bir korku hissettiğini ortaya koymaktadır. Seyahat edilen yerde “*cüzdanın, pasaportun veya telefonun çalınması*” ihtimalinden dolayı “*Hırsızlık olur mu?*” şeklinde bir kaygıyla karşılaşılması seyahat sürecinde yaşanan önemli bir sorun olarak nitelendirilmektedir. Bu noktada daha farklı macera algıları üzerinden hareket eden yalnız erkek gezginlerin hırsızlık ve soygun konularında daha riskli bir seyahat deneyimi yaşadıkları anlaşılmaktadır.

“Endonezya’ya gittiğimde, sürekli insanlar beni kazıklar mı, kazıklamaz mı diye düşünüyorsun, çünkü orada turist olduğun çok belli. Mesela Avrupa’ya gitsem çok belli olmayabilir, biraz yakın, ama oraya gittiğinde çok belli, herkes “Hello Mister” diye bağırıyor. Bu insanlar sana samimi mi yaklaşıyor, dolandırmaya mı çalışıyor, bilmiyorsun gerçekten, böyle bir endişen oluyor.” (G5, Erkek, 33 yaş)

“Genelde hırsızlık problemleri olabilir veya kazık yemek gibi sorunlar olabilir. Soyulma korkusu gideceğin birçok yerde beraberinde endişeni olmanı da getiriyor. Tayland’da telefonu çaldırılmışım. Etrafı algılayamamak, yanında biri yokken bu noktada şey korkusu oluyor, soyulursam, başıma bir şey gelirse bu durumdan haber verecek, bu durumda yardım alacak birini bulamamak sıkıntı.” (G16, Erkek, 38 yaş)

“Şu korku da var elbette: “Hırsızlık olur mu?” Yani sonuçta seyahate gidiyorsun, cüzdanın, pasaportun veya telefonun çalındığı an senin için büyük dert.” (G10, Erkek, 42 yaş)

Erkeklere göre daha fazla fiziksel saldırıya maruz kalan kadınların cinsel taciz ve kamusal alanlarda karşılaştıkları saldırı girişimleri konusunda yaşadıkları endişeler, tek başına seyahat süreçlerini doğrudan etkilemektedir (Jordan ve Aitchison, 2008: 242-243). Kadın gezginler, yalnız seyahat ederken “*güvenlik korkusu*” yaşamalarının bir sonucu olarak “*daha dikkatli olma ihtiyacı*” hissetmektedir. Grup halinde seyahat ettikleri zaman “*güvenlik kaygılarının biraz daha azaldığını*” belirten kadınlar yalnız iken ise “*paralarının çalınmasından*” değil, “*fiziksel bütünlüklerine zarar gelmesinden*” dolayı “*güvenlik korkusu*” yaşamaktadırlar. Pain’in (1997: 234) belirttiği üzere şiddet içeren suç korkusu, yaşam tarzı, hareketlilik ve davranışlar üzerinde derin etkilere sahiptir. Söz konusu fiziksel saldırı korkusundan dolayı kadınların ve erkeklerin kişisel coğrafyaları çarpıcı bir biçimde farklılık göstermekte, bu bağlamda kadınların kamusal alanlardaki hareketlilikleri daha kısıtlayıcı hale gelmektedir. Öte yandan yurt dışına seyahat ederken korku yaşamadığını ifade eden bir kadın

katılımcı ise “*ülkenin getirdiği kötü haberler, kadına yönelik şiddet, tecavüzler, toplum baskısı*” nedeniyle yurt içindeki seyahatlerinde “*daha dikkatli davranılması gerektiği düşüncesinin*” seyahat sürecinde bir zorluk oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Verilen yanıtlar incelendiğinde, kadın gezginlerin seyahat sürecindeki davranışlarının ataerkil kontrol sistemi tarafından sürekli yeniden üretilen korku coğrafyası bileşenleri nedeniyle sınırlandırıldığı açık bir şekilde gözler önüne serilmektedir.

“Güvenlik korkusu bence öncelikle, diğer türlü dışarıda sabahlamak bile sorun olmuyorken benim için tek başımayken “geri döneyim ben, uyuyayım, sabah dinç olmam lazım” gibi, daha dikkatli olma ihtiyacını hissediyorum kesinlikle.” (G22, Kadın, 26 yaş)

“Tecavüze uğrar mıyım, korkum var. Soyulsam o kadar dert etmem, paramın çalınmasından korkmuyorum o kadar, ama fiziksel bütünlüğüme bir zarar gelir korkusu var. İşte yanlış yerlerde bulunur muyum, yanıştan kastım emniyetle başımı belaya sokacak şeyler... Yanında biri olduğunda güvenlik kaygısı biraz daha azalıyor.” (G3, Kadın, 30 yaş)

“Yurt dışına gitmenin korkusu olmuyor aslında, biraz sanırım ülkenin getirdiği kötü haberler, kadına yönelik şiddet, tecavüzler, toplum baskısı biraz daha çekince oluşturuyor. Yurt içinde özellikle seyahatte biraz daha dikkatli davranılması gerektiği düşüncesi yani. “Gittiğim yeri bilmiyorsam başıma ne gelir?” düşüncesi özellikle oluyor. En büyük zorluğun bu olduğunu düşünüyorum.” (G46, Kadın, 33 yaş)

Tek başına seyahat eden kadınlar, seyahat süreçlerinin her aşamasında güvenlik faktörünü göz önünde bulundurarak hareket etmektedirler. Kadınların seyahat ettikleri yerlerde tehlikeli durumlarla karşılaşmamak için önceden farklı başa çıkma stratejileri geliştirmeleri elzem hale gelmektedir. Bu doğrultuda seyahat ederken daha dikkatli olma ihtiyaçlarından hareketle, bir “*muhtemel sorunlarla başa çıkma yöntemi*” olarak “*nerede olduklarını*”, “*her gittikleri yerin konumunu*” kardeşleriyle, arkadaşlarıyla paylaşmaktadırlar. Yalnız seyahatleri sırasında “*müzik festivali*” gibi etkinliklere katılırken, “*mutlaka arkadaşlarına ya da ailelerinden birine ne yapacaklarını söyleyerek*” hareket etmektedirler. Diğer katılımcılara kıyasla, daha genç olan bir kadın katılımcı ise “*kendi çözemeyeceği bir durumda kaldığı*” zaman arkadaşlarıyla “*canlı konum*” paylaştığını, endişelendirmemek adına ailesine haber vermediğini belirtmektedir. Ayrıca kadın gezginler, teknolojik olanaklardan daha güvenli seyahat etmek doğrultusunda yararlanmak için internet bağlantısı ayarlamalarını önceden yapmaktadırlar.

“Ve tabii ki buradaki birine nerede olduğumu söylemek. Yani kardeşime, arkadaşıma, birine “ben buradayım, kaldığım yer burası” diye önceden muhakkak bilgi vermek. Bu da benim olabilecek muhtemel sorunumla başa çıkabilme yöntemlerimden bir tanesi.” (G14, Kadın, 34 yaş)

“İnternetimin mutlaka olması gerekiyor, gitmeden önce onu ayarlarım. Yurt dışına gittiğimde orada hat alıyorum... Kardeşimle her gittiğim yerin konumunu WhatsApp’tan paylaşıyorum. Başıma bir şey gelirse beni bulmaları kolay olsun diye bir sağlamlılığım da var.” (G3, Kadın, 30 yaş)

“Yalnızsam mutlaka yakınlarda birileri varsa ya da Türkiye’den arkadaşlarıma ya da ailemden birilerine ne yapacağımı söylüyorum. Mesela akşam diyelim ki bir müzik festivaline gideceğim, denk geldim, ondan sonra ama tamamen böyle açık havada dinleniyor mutlaka birilerine haber veriyorum. Birine nerede olduğumu mutlaka söylüyorum...” (G18, Kadın, 39 yaş)

“Kendim çözemeyeceğim bir durumda kaldıysam, önce bir telefonla arkadaşlarıma yazarım, “Ben böyle bir yerdeyim, kurtulunca yazacağım, rahatlayınca yazacağım, o zamana kadar konumuma bak” falan diye canlı konum çok atıyorum. Ya da işte “Şuradayım, buradayım” diye çok fazla arkadaşlarıma haber veriyorum. Aileme değil ama, onlar benden daha fazla paniklerler.” (G27, Kadın, 22 yaş)

Tek başına seyahat etmeyi tercih eden gezginler, yalnızlığı seyahatleri sırasında sürekli olarak değil, zaman zaman deneyimlemek istemektedirler (Mehmetoglu, 2003: 242). Katılımcıların yanıtları incelendiğinde, zaman zaman kendilerini yalnız hissetmeleri, seyahat deneyimlerini paylaşacak “birilerinin” eksikliğini yaşamaları seyahat sürecinde yaşanan başka bir sorun olarak göze çarpmaktadır. Bu noktada tek başına seyahat etmek “*grup halinde*” iken gerçekleştirilebilecek eylemlerin “*sınırlarının belirlendiği*” bir “*yalnızlık*” deneyimine dönüşmektedir. Öte yandan “*birileriyle tanışma ihtimalinin*” gerçekleşemediği zamanlarda “*istenmese de birçok gün yalnız takılmak zorunda kalındığı*” durumlar söz konusu olabilmektedir. Yalnız seyahat ederken zaman zaman “*tek başına keyif alamaz*” duruma gelmekte, “*görülmeyen şeyleri gören*” bir arkadaşın eksikliği hissedilmektedir. Seyahat edilen yerlerde “*çok güzel bir şey görüldüğünde*” bunu paylaşacak kimsenin olmaması katılımcılar tarafından dile getirilen başka bir kısıtlama olarak nitelendirilmektedir. Kadın ve erkek katılımcıların seyahat süreçlerinin bazı bölümlerinde kendilerini yalnız hissetmeleri ve paylaşım yapacak birilerini bulamamaları durumlarına ilişkin benzer deneyimler yaşadıkları dikkat çekmektedir.

“Grup halinde içip içip bir trende şarkı söyleyebilirsiniz 3 kişi ama tek başınıza yaptığınız zaman inanılmaz deli bir davranış gibi. Böyle şeyleri var, yani deliliğin ya da ne bileyim işte şımarıklığın sınırlarını belirliyor aslında yalnızlık.” (G35, Kadın, 36 yaş)

“Bazı şeyleri iyi veya kötü paylaşamamak. Bu bence zorluk yani negatif bir yan. Onun haricinde yine sosyal olarak birileriyle tanışamama ihtimali, yani çünkü her zaman da denk gelmiyor. Bazı günler de boş geçiyorsun. Birçok gün belki yalnız takılmak zorunda kalıyorsunuz istemeseniz de.” (G7, Erkek, 38 yaş)

“Bazen tek başına keyif alamıyorsun, bunu da yaşıyorsun, belki bir arkadaşın daha olsa yanında muhabbet edeceksin. Diğer türlü (tek başına) sadece görüyorsun, yiyorsun içiyorsun o kadar bu olumsuz tarafı.” (G9, Kadın, 30 yaş)

“Sizin görmediğinizi o görüyor, ya bazen bir yer arıyorsunuz yani sizin görmediğiniz şeyi bazen arkadaşınız görüyor. Siz atlıyorsunuz o an başka bir yere odaklanıyorsunuz, o da çok başıma geldi. Yani keşke biri olsaydı da görse.” (G25, Erkek, 45 yaş)

“Bazen çok güzel bir şey görüyorsunuz, paylaşmak istiyorsunuz onu, göstermek istiyorsunuz. Ama yanınızda kimse yok. Eskiden daha zor oluyordu, çünkü böyle müzelerde falan insanları dürtüyordum “Çok güzel, değil mi?” falan diye.” (G29, Kadın, 35 yaş)

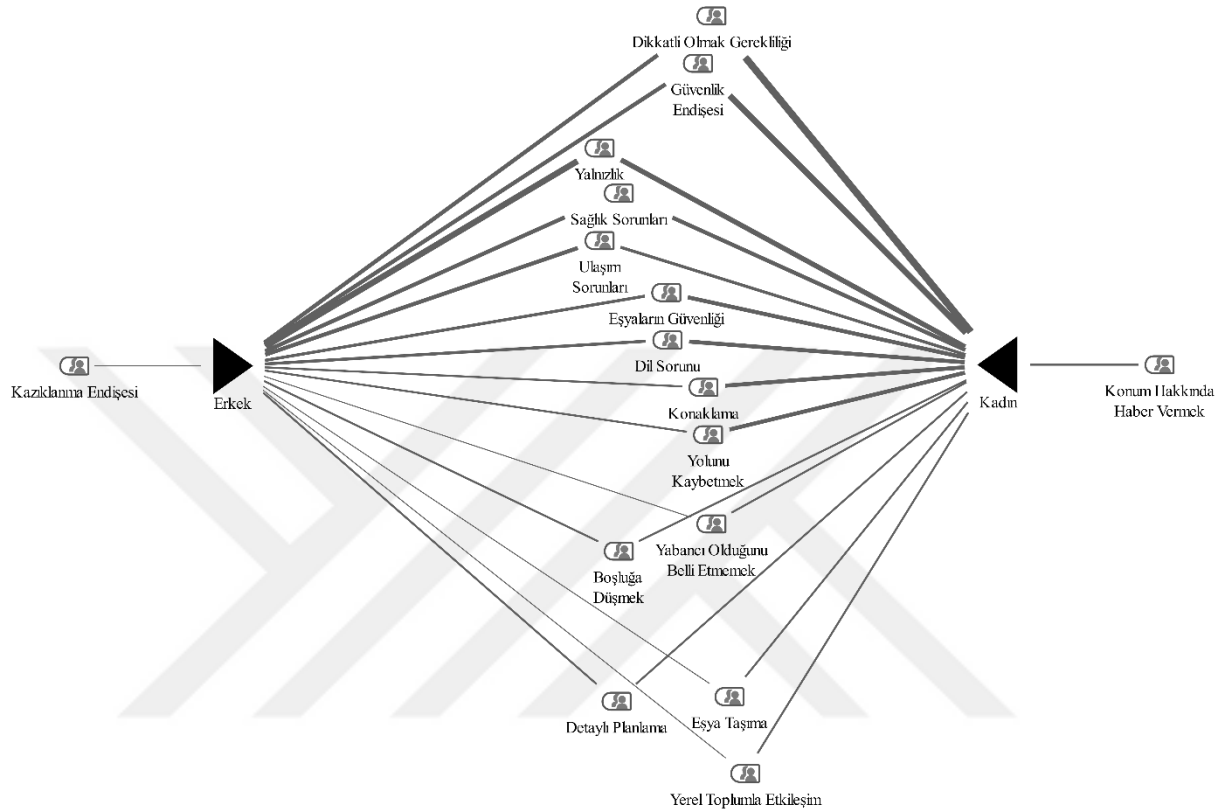
Yalnız gezginler, daha esnek bir şekilde seyahat planlaması yapmakta, dolayısıyla seyahatlerinin tüm aşamalarında “dikkatli olmak gerekliliği” düşüncesi hâkim olmaktadır. Bu seyahatlerin seyahat acentesine başvurmadan, bağımsız bir şekilde organize edilmesi destinasyonlara ilişkin daha detaylı araştırma yapılmasını gerekli kılmaktadır. “*Bir çocuğun başının okşanması*” eyleminin Tayland’da “*hakaret olarak algılandığını*” belirten bir erkek katılımcı “*neyin yapıp yapılmaması, neye dikkat edip edilmemesi gerektiği*” konularının önemini ortaya koymaktadır. “*Grubun bir korunağı, kalkanı*” varken tek başına ise “*öyle bir şeyin olmadığını*” belirten bir kadın katılımcı, seyahat sırasında “*her zaman sınırı bilmek*”, başka bir deyişle sürekli tetikte bulunmak gerekliliğini vurgulamaktadır. Yerel toplumla etkileşim konusunda “*birazcık sıcakkanlılık ya da konuşkanlık gördükleri zaman insanların seviyeyi tutturamadığı*”, dolayısıyla “*biraz böyle soğuk, mesafeli gözükme*” gerektiği ifade edilmektedir. Yalnız seyahat ederken dikkatli olmanın önemine değinen başka bir kadın katılımcı ise “*bir tehlike sezildiğinde görüntülü konuşuyormuş gibi yapılabileceğini*” dile getirmektedir. Söz konusu yanıtlardan hareketle, kadın yalnız gezginlerin seyahatleri sırasında güvenlik kaygılarının bir uzantısı olarak sürekli tetikte olma halini yaşadıkları anlaşılmaktadır.

“Biz hep çocuk gördüğümüzde başından severiz, yani okşarız başını, ama Tayland’da bunu yapmak olmaz, onlar hakaret olarak algılıyorlarmış. Yani onu bilmen gerekiyor yoksa yanlış şeylere mahal verebilirsin. Kültürünü bileceksin, bilmen gerekir. Tek başına seyahate giderken olması gerekenler, neyi yapıp yapmaması gerektiği, neye dikkat edip etmemesi gerektiği...” (G25, Erkek, 45 yaş)

“Grubun bir korunağı, kalkanı var, yani tekken öyle bir şey yok. Öyle kalkan da yok. O yüzden her zaman sınırı bilmek gerekiyor, yani yanınızda bir arkadaşınız, eşiniz, ebeveyniniz varken rahat rahat gidip işte tattığınız bir içkinin sarhoşluğuna kendinizi bırakabilirsiniz ama tek başınıza seyahat ederken böyle bir şansınız yok yani. Kim Nuri Alço? Bilemiyorsunuz çünkü.” (G35, Kadın, 36 yaş)

“Bence biraz böyle soğuk, mesafeli gözükme gerekiyor. Çünkü kendi kendimize mutlu olsak bile, bir fotoğraf çekerken kendi kendimize gülümsesek bile insanlar şey oluyor hani “Gideyim de şununla konuşayım” falan oluyolar böyle. Birazcık sıcakkanlılık ya da konuşkanlık gördükleri zaman insanlar seviyeyi tutturamıyor.” (G27, Kadın, 22 yaş)

“Hiç kimsenin olmadığı bir yerdeysen orada tek başına kalmamalısın, eğer fiziksel olarak karşı tarafın senden daha güçlü olduğunu düşünüyorsan, orada kalabalık 3-4 kişi varsa, bir tehlike sezdiysen orada durmamak gerekiyor. Ya da telefonla konuşuluyormuş gibi yapılabilir. Yani görüntülüğü açacaksın, görüntülü konuşuluyormuş gibi yapacaksın, bu yüzden yüzlerinin de görüneceğini düşünerek saldırmazlar muhtemelen.” (G22, Kadın, 26 yaş)

Şekil 3.10 Seyahat Sürecinde Yaşanan Sorunlar İki Vaka Modeli

Tek başına seyahat sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde, “kazıklanma endişesinin” sadece erkek katılımcılar tarafından yaşandığı görülmekte iken, “konum hakkında haber vermek” durumunda kalmak ise sadece kadın katılımcılar tarafından dile getirilmektedir. Buna ilaveten, “yerel toplumla etkileşim”, “güvenlik endişesi”, “dikkatli olmak gerekliliği”, “yabancı olduğunu belli etmemek” sorunlarının kadın katılımcılar tarafından daha yoğun bir biçimde yaşandığı görülmektedir. Bu noktada kadın gezginlerin cinsiyete dayalı fiziksel güvenlik sorunlarına, erkek gezginlerin ise hırsızlık ve hafif suç gibi sorunlara ilişkin endişeler yaşadıkları öne çıkmaktadır.

3.6.2. Tek Başına Seyahate Yönelik Tutumlar: Cinsiyetçi Bakış / Geleneksel Beklentiler

Katılımcılara tek başına seyahat etmelerine yönelik aile ve yakın çevrelerinin tutumları, yaşadıkları toplumda yalnız seyahat nasıl bakıldığı sorularak tek başına seyahate yönelik sergilenen tutumlar çözümlenmeye çalışılmıştır. Toplumsal dinamikler çerçevesinde farklı

kültürlerde farklı biçimlerde şekillenen toplumsal cinsiyet kalıpları, tek başına seyahat süreçleri üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Sosyo-kültürel olarak inşa edilen bu kalıplar doğrultusunda kadınların ve erkeklerin boş zaman faaliyetleri cinsiyetlendirilmiş bir çerçeve içerisinde gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevenin tek başına seyahat deneyimleri üzerindeki toplumsal yansımaları hem kadın hem de erkek katılımcıların yanıtlarında açık bir şekilde gözlemlenmektedir. Toplumda yalnız seyahate ilişkin tutumlarda “*cinsiyet konusunda fark olduğunu*” düşünen erkek katılımcılar, “*erkek olarak yalnız seyahate çıkmanın o kadar da yadırganmadığını*”, “*erkekler için bunun pek sorun olmadığını*”, “*erkek oldukları için bunun sıkıntılı karşılanmadığını*” fakat kadınlara ise “*Ne yapacak oralarda bir başına?*” şeklinde farklı bakıldığını ortaya koymaktadırlar. Kadın olarak tek başına seyahat edilmesine toplumsal olarak olumsuz bakıldığını düşünen kadın katılımcılar, “*Kız başına ne işi var?*”, “*Böyle yapıyorsa mutlaka başka bir nedenledir.*”, “*Onun bir sorumluluğu yok mu?*” şeklinde düşüncelerin hâkim olduğu belirtmektedirler. Yanıtlarda söz edilen ifadeler, toplumda kadınların tek başına seyahat etmelerine yönelik tutumların, ötekileştirici ve damgalayıcı bir cinsiyetlendirilmiş söylem çerçevesinde şekillendiğini ortaya koymaktadır.

“Toplumda yalnız seyahate bakışta özellikle cinsiyet konusunda fark olacağını düşünüyorum. Yani erkek olarak yalnız çıkarsan o kadar da yadırganmayacağını düşünüyorum. Kadın olarak çıkarsan “Ne yapacaksın oralarda bir başına?” durumu daha fazla gelir toplumsal olarak. 100 kişiye sorsan 80 kişisi “Tek başına ne yapacak kız orada?” diye cevap verir gibi geliyor. Bu erkekte daha düşük olur.” (G37, Erkek, 28 yaş)

“Ben erkek olduğum için çok böyle bir şey algılanmıyor, sıkıntılı karşılanmıyor ama mesela kadınlara çok farklı bakıldığını biliyorum. Yani hani kadınlar gidecek, ne yapacaklar.” (G6, Erkek, 35 yaş)

“Toplumda erkekler için herhalde pek sorun olacağını zannetmiyorum ben. Hani geziyor, tozuyor, adam yepyeni yerler görüyor falan ama herhalde bayan kısmı için farklı algılanır diye tahmin ediyorum ben.” (G4, Erkek, 37 yaş)

“Yani çok olumlu bakıldığını düşünmüyorum. Özellikle hani “Kız başına ne işin var? Niye tek başına gidiyorsun? Otursana işte oturduğun yerde” diye bakılıyor bence.” (G30, Kadın, 25 yaş)

“Yalnız bir kadınsa mutlaka soru işareti ile bakılıyor diye düşünüyorum. Hani “kadınlar yalnız olmamalı, yanında bir erkek olmalı, gece dışarı çıkmamalı. Böyle yapıyorsa mutlaka başka bir nedenledir” diye bir düşüncenin yaygın olduğunu görüyoruz açıkçası. (G28, Kadın, 46 yaş)

“Toplumda ise özellikle kadınların tek başına seyahat etmesine farklı bakıyorlar, “hem çok rahat”, çok olumlu bakmıyorlar tabii. Kadınlarda daha çok “Onun bir sorumluluğu yok mu?”, zaten gezmek biraz sorumsuzluk gibi.” (G21, Kadın, 33 yaş)

Gündelik hayatta tek başınalık; bir kişinin düşüncelerinin, duygularının ve eylemlerinin sosyal düzenleme normlarına daha az tabi olduğu bir durum olarak ayırt edilmektedir. Aynı zamanda, yalnızlığın sağladığı toplumsal normlardan uzaklaşma olanağı sayesinde, boş zaman süreçlerine derinden yoğunlaşmak ve daha bağımsız hissetmek mümkün olmaktadır (Larson,

1990: 176). Boş zamanlarını tek başına seyahat ederek değerlendiren kadınlar ve erkekler, toplumun “tek başınalık” olgusuna ilişkin tutumlarıyla doğrudan karşı karşıya kalmaktadırlar. Böylece toplumsal normların kendilerini sınırlandırma veya sınıflandırma şekillerini bizzat deneyimleme olanağına sahip olmaktadır. Katılımcıların yanıtları incelendiğinde, yaşadıkları toplumda “*birey olma kavramının çok gelişmediğini*”, “*insanların yalnız başına bir şeyler yapamadığını*” ve “*tek başına olmayı sevmediklerini*”, dolayısıyla “*tek başına seyahate çıkmanın onlara göre zavalıca bir şey*” olarak görüldüğü dikkat çekmektedir. Bu noktada “*kendi başına bir yerden bir yere gidebilmek*” toplum tarafından olumlu karşılanmamakta, hatta “*tek başına sinemaya gitmek, tek başına kitapçada dolaşmak*” bile tek başına gerçekleştirilebilecek bir eylem olarak görülmemektedir. Yalnız gezginler, kolektivist toplumlarda normlara uymadıkları nedeniyle ayrımcılığa uğrama ve sosyal dışlanma yaşama olasılığı olan marjinal gruplar arasında yer almaktadır (Yang vd., 2019: 1048). Kadın ve erkek görüşmecilerin yanıtları incelendiğinde, yaşadıkları toplumun kolektivist bir yapıya sahip olduğu, dolayısıyla tek başına seyahatin norm dışı bir olgu olarak konumlandırıldığı açık bir şekilde ortaya konulmaktadır. Konuya Giddens’in (1991) “yaşam politikaları”⁶ kavramı üzerinden bakıldığında ise Spaargaren ve Oosterveer’in (2009: 2) de ifade ettiği üzere bireyler, ev için yiyecek alışverişi yaparken, evden işe gidip gelirken veya başka gündelik hareketliliklerini gerçekleştirirken sadece zaman-mekân içinde belirli davranış modellerini yerine getirmemekte, aynı zamanda toplumun büyük bir bölümü tarafından paylaşılan ve bilinen rutinleri gerçekleştirmektedirler. Bu noktada yalnız seyahatin norm dışı bir olgu olarak konumlandırılması, bireyin ön planda olmadığı toplumlarda tek başına seyahat etmenin toplumsal olarak kabul edilebilir bir eylem olarak görülmediğini, egemen yaşam tarzı politikaları tarafından damgalayıcı bir şekilde ötekileştirilerek dışlandığını göstermektedir.

“Bizim toplum birazcık, şey böyle yapışık. Birey olma kavramı çok böyle gelişmediği için tek başına yapılan her şeyi çok anlamsız, gereksiz karşılıyorlar zaten. Ben öyle görüyorum yani, birey olmak diye bir şey yok. Hani senin bir şeyin yok anca topluluk içinde var olabilirsin.” (G6, Erkek, 35 yaş)

“İnsanlar kendi başlarına, yalnız başlarına bir şey yapamıyorlar. Kendileriyle vakit geçirmeyi bilmiyorlar. En büyük kusur, en büyük eksiklik oradan geliyor. Hep biri olmak zorunda hayatlarında... O yüzden sizi anlamaları imkânsız. Tek başına seyahate çıkmanız onlara göre zavalıca bir şey.” (G41, Kadın, 35 yaş)

“Bizde nedense bir aktiviteyi tek başına yapınca garipsiyorlar. Herhangi bir aktivite... Grup halinde yaşadığımız için tek başına lokantaya, sinemaya bile gidemiyor insanlarımız. Ha tek başına olmayı sevmiyorlar nedense, ya yalnız kalmayı mı sevmiyorlar bilmiyorum.” (G44, Erkek, 41 yaş)

⁶ Yaşam politikaları, bireysel yaşam tarzlarını oluşturan ortak pratiklerin yeniden üretilmesi sürecinde yer alan toplumsal kodlar ve seçimleri kapsamaktadır (Giddens, 1991: 214).

“En son yazın gittiğim tatilde direk bana şunu soruyorlar eşin gelmedi mi, eşim yok, ya da boşandı da geldi gibi çok saçma. Kendi başıma bir yerden bir yere gidebileceğimi sanırım daha toplum anlamış değil.” (G9, Kadın, 30 yaş)

“Tek başına seyahati geçtim, tek başına sinemaya gitmek, tek başına kitapçıda dolaşmak bile sıkıntılı, kitapçıda dolaşmak bile çiftlerin yapması gereken bir eylem olmuş ülkede. Orada bile bir çift olmak lazım, tek başına bir kahveciye oturup bir şey yapmak bile zor, çok büyük medeni cesaret.” (G1, Erkek, 28 yaş)

Ait olunan toplumun geleneksel sosyo-kültürel kalıpyargıları tek başına seyahat olgusuna yönelik tutumları doğrudan etkilemektedir. Doğumdan ölüme kadar yaşamın tüm evreleri üzerinde bir gözetim aracı işlevi gören bu kalıpyargısal normlar çerçevesinde sosyo-kültürel kimlikler inşa edilmektedir. Kadınların ve erkeklerin “*gece hayatı popüler ülkelere*”, “*partilemeye, gece âlemlerine*” gitmek için tek başına seyahat ettikleri, dolayısıyla normatif toplum değerlerine uymayan kişiler olduğu düşünülmektedir. Yaşanılan toplumda hâkim olan “*evlilik, çocuk sahibi olmak önceliklerinden*” dolayı yalnız gezginlere “*Onun çoluğu çocuğu yok mu?*” şeklinde bir “*sorumsuzluk*” yüklenmekte, bu doğrultuda “*toplumda tam anlamıyla bir seyahat algısının olmadığı*” vurgulanmaktadır. Öte yandan tek başına seyahat, kadınlara “*çok yakıştırılan bir durum*” olarak görülmemekte olup, toplumda “*rahat, hareketlerine dikkat etmeyen, kolayca çevresiyle flört eden*” şeklinde damgalanan kadın gezginlerin “*toplumsal cinsiyet normlarına çok uygun biri*” olmadıklarına ilişkin bir bakış açısının söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Erkeklerden evlenip ailenin geçimini sağlaması, kadınlardan ise çocuk bakımı ve ev içi sorumluluklarının yerine getirilmesinin beklendiği ataerkil normatif toplumlarda, tek başına seyahat sosyal normlara karşı gerçekleştirilen aykırı bir davranış olarak algılanmaktadır. Korkmaz vd. (2019: 38) kadınların ve erkeklerin seyahat süreçlerinde yer almalarının ait oldukları toplumsal yapı içerisinde cinsiyetlendirilmiş bir şekilde farklı algılandığını vurgulamaktadırlar. Khan (2011: 108) ise tek başına seyahat eden bekâr kadınların, tarihsel olarak toplum tarafından “*edepsiz*” ve “*görgüsüz*” olarak konumlandırıldığını belirtmektedir. Bu durumun katılımcıların yaşadıkları toplum için hala geçerliliğini koruduğu verilen yanıtlarda açıkça görülmektedir.

“Farklı amaçlarla gittiğimi düşünüyor olabilirler. İşte “tek başına gidiyor, niye yanına kimseyi almıyor?” veya “niye gece hayatı popüler ülkelere seyahat ediyor?” gibi düşünülebilir. Benim ailemden de bu şekilde düşünen var. “Bunun için gitti, şunun için gitti” gibi söylemler oluyor.” (G36, Erkek, 31 yaş)

“Genelde yalnız geziyorsan onların kafasına göre oralarda partilemeye gidiyorsun, gece âlemlerine gidiyorsun. Böyle bir kafaları var. Bu şekilde algılıyorlar. Ama ne alaka? Çok saçma. İstanbul’da da yaparsın yani istesen. İstanbul’daki bar ortamı Barcelona’da falan yok ki.” (G34, Kadın, 39 yaş)

“Toplumumuzda tam anlamıyla bir seyahat algısı olduğunu düşünmüyorum. Toplumumuzun öncelikleri farklı. Ne yazık ki evlilik, çocuk sahibi olma öncelik olduğu için, seyahatin tam anlamıyla insanlar için bir öncelik olduğunu düşünmüyorum.” (G19, Erkek, 31 yaş)

“Kadın olduğun zaman “Onun çoluğu çocuğu yok mu? O tek başına nasıl geziyor?” Biraz “sorumsluluk” olduğu için çok yakıştırılan bir durum değil. Bir de “rahat” şeyi yapıştırılıyor, “toplumsal cinsiyet normlarına çok uygun biri değil” anlaşılan gibi bir algı var. (G21, Kadın, 33 yaş)

“Kadın olarak söylersem eğer, daha böyle serbest, özgür, hani böyle biraz daha, ne denir, rahat, yani çok rahat, hareketlerine dikkat etmeyen, kolayca çevresiyle flört eden falan, o gözle bakılıyor olabilir belli bölgelerde.” (G46, Kadın, 33 yaş)

Tek başına seyahat eden kadınların arkadaşları, aile üyeleri ve tanıdıkları, yalnız seyahat etme kararlarını kaygıyla karşılamakta, böyle faaliyetlerin kadınların için güvensiz olduğunu düşünmektedirler (Wilson ve Little, 2008: 180). Valentine (1989: 386) tek başına seyahatin göreceli olarak güvenli olmadığı ve bazı kültürlerde kadınlar için uygun görülmediğini “kadınların korku coğrafyası” kavramı üzerinden açıklamaktadır. Yaşadıkları toplumda “*yalnız seyahate çok güvenli bir olay olarak bakılmamakta*”, grup halinde kadın arkadaşlarıyla beraber yaptıkları seyahatlerin bile güvensiz olduğu düşüncesi hâkim olmaktadır. Gündelik hayatlarında erkeklerden farklı olarak kadınların evde “*kendi başına kalmalarının*” dahi sorgulandığı toplumda yalnız seyahat etmelerine “*başına bir şey gelir mantığı*” ile bakılmaktadır. Aile üyeleri “*Kız başına ne gerek var? Bir kız arkadaşınla, 2-3 kız gitseniz?*” şeklinde tepki vererek güvenlik kaygılarını ortaya koymaktadırlar. Daha önce de bahsedildiği üzere, fiziksel saldırı korkusu kadınların ve erkeklerin kişisel coğrafyalarını farklı şekillerde etkilemektedir. Tek başına seyahat eden erkekler, fiziksel, cinsel şiddetle karşılaşma korkusunu yaşamadıkları için daha güvenli bir şekilde deneyimlemektedirler. Kadınlar ise “*çok yakın bir yere bile gitseler*” bile “*hep yanlarımda birisinin olması*” istenmekte, dolayısıyla “*güvenlik açısından*” tek başına seyahat etmeleri istenmemektedir. Kadın görüşmecilerin yanıtları incelendiğinde hem aile bireyleri hem de toplumun yalnız seyahat etmelerine ilişkin bakış açılarının temelinde güvenlik endişesinin bulunduğu gözlemlenmektedir.

“Yaşadığımız toplum yalnız seyahate çok güvenli bir olay olarak bakmıyor, hatta 2 kişilik seyahate bile “kız başına gitmeyin” durumları oluyor toplumsal cinsiyet açısından bakacaksak. Özellikle Türkiye’de bu durum çok yaygın, ama yurt dışında daha rahat aslında.” (G22, Kadın, 26 yaş)

“Yalnız seyahat etme konusunda yaşadığım toplumun “başına bir şey gelir” mantığı ile bakıldığı için, olumsuz bir bakış açılarının olduğunu söyleyebilirim. Örneğin, şu anda Bolu gibi küçük bir yerde kendi başına kalmam bile büyük bir sorun.” (G9, Kadın, 30 yaş)

“Ailem daha çok böyle: “Kız başına zor olmuyor mu? Kız başına ne gerek var? Bir kız arkadaşınla, 2-3 kız gitseniz?” Bunları duyduğum oldu. “Hiç mi korkmuyorsun?” laflarını çok duydum ama tınlamadığım için benim için problem hiç olmadı yani.” (G26, Kadın, 28 yaş)

“Hani yanımda birisi olsun, herhangi bir şeye ihtiyacın olur tek başına gitme diye, böyle çok yakın bir yere bile gitsem birisi yanımda olsun istiyorlar. Hani tek başıma seyahat etmemi istemiyorlar güvenlik açısından aslında yani onlar da. (G40, Kadın, 29 yaş)

Kadın görüşmecilerin yalnız seyahat etmelerine aileleri güvenlik endişesi nedeniyle olumsuz bakmakta iken, erkek görüşmecilerin aileleri ise geleneksel ve toplumsal beklenti temelli bir olumsuz tutum sergilemektedirler. Erkek çocuklarının sıklıkla seyahat etmelerinden yakınan aile üyeleri, “*evlen, kurulu bir düzenin olsun, hayatın olsun*” şeklinde şikâyetçi bir tutum göstermektedirler. Yavuz’un (2014: 124) ifade ettiği üzere, toplumsal beklentiler çerçevesinde evlenmemek bir “tamamlanmamış proje” olarak görülmektedir. “Ne zaman evleneceksin?” sorusu, bekâr erkeklerin üzerinde adeta “Demokles’in kılıcı” gibi varlığı sürekli hissettirmektedir. Erkeklerin evlenerek “ailenin reisi” ünvanını alması, aynı anda ataerkil düzenin devamlılığını sağlamaktadır. Başka bir erkek katılımcı “*genel olarak ailesinin baskıcı*” olmadığını belirtmekte fakat annesinin seyahat etmesine “*ne işin var orada, niye gidiyorsun?*” şeklinde tepki gösterdiğini de eklemektedir. Uzun süreli seyahat etmek üzere çalıştığı işten ayrılmaya karar veren erkek görüşmeci ise ailesinin “*Çok iyi bir işin var, bir daha bu işi nereden bulacaksın?*” şeklinde tepki göstererek aldığı karara “*saygı göstermediklerini*” ortaya koymaktadır. Geleneksel toplumsal yapı içinde, erkeklerden hem “aile reisi” olmaları hem de sürekli “ekmek parası kazanmaları” beklenmektedir. Dolayısıyla düzenli işi olan çalışan bir bekâr erkeğin işten ayrılarak uzun süreli seyahat kararı alması, ailesinde olumsuz bir etki yaratmaktadır.

“İşte diyorlar yeter gezdin, gördün, yedin, içtin. İşte konu ondan sonra hemen evliliğe bağlanıyor; evlen, kurulu bir düzenin olsun, hayatın olsun...” (G4, Erkek, 37 yaş)

“Ailem, annem ne işin var orada, niye gidiyorsun, onlar zaten hep şey, Türkiye'nin suyu mu çıktı, bu kadar parayı niye harcıyorsun bilmem ne falan filan. Genelde öyle bir tutumları oluyor, ama genel olarak ailem baskıcı değil.” (G6, Erkek, 35 yaş)

“Biz iki kişi çıkarken bile çok karşı çıktılar. Uzun süre konuşmadım ailemle. Saygı göstermediler açıkçası. “Çok iyi bir işin var, bir daha bu işi nereden bulacaksın?” Yani 29 yaşında çıktım ben bu yolculuğa, 29 yaşında bir erkek ne yapması gerekiyorsa, bir aile bir çocuktan ne bekliyorsa, toplum ne bekliyorsa yerine getirmiştim ve bunlar bana keyif vermiyordu.” (G42, Erkek, 30 yaş)

Aile dinamikleri, çocukların sosyal beklentilerini, davranışlarını, tutumlarını, aynı anda boş zaman aktivitelerini şekillendirme konusunda önemli etkiye sahip olmaktadır (Yang ve Tung, 2018: 510). Aile içerisinde sosyalleşme süreci kültürden kültüre farklılık gösterse de, bu sürecin toplumsal cinsiyet dinamikleri ile şekillendiği görülmektedir. Bu dinamikler doğrultusunda yaşamın her alanında erkeğe göre tanımlanan kadınların boş zaman faaliyetleri, gündelik hayatlarında deneyimledikleri güvenlik kaygıları üzerinden biçimlenmektedir. Daha önce irdelendiği üzere, kadınların yalnız seyahat etmelerine ilişkin aile üyeleri ve toplumun bakış açıları güvenlik endişesi üzerine temellendirilmektedir. Kadın gezginler, söz konusu endişelerin tek başına seyahat etmelerine engel olmaması için “*özellikle tek başına bir yerlere*

gittiklerine” ilişkin ailelerine bilgi vermemektedirler. “*İnsanları huzursuz etmeye gerek olmadığı*” düşüncesinden hareketle “*geldikten sonra*” seyahatlerinden bahsetmektedirler. “*İş seyahatlerine çıktıklarını*” belirterek seyahat eden kadın gezginler, “*tatil kısmını ailelerinden*” gizli tutmaktadırlar. Ailelerinin “*çok tedirgin olacağını*” düşünerek seyahate çıkmadan önce bu konuda bilgi paylaşımında bulunmamaktadırlar. Kadın görüşmecilerin bu yanıtlarından hareketle, tek başına seyahat süreçlerinde karşılaştıkları aile kaynaklı kısıtlayıcılarla başa çıkmak için seyahat öncesinde aile üyelerine bilgi vermemeyi tercih ettikleri dikkat çekmektedir.

“Ailem bilmiyor. Yani biliyor mudur acaba? Yani ben şey yapmıyorum, bunu özellikle ben tek başıma şuraya gidiyorum falan demiyorum yani. Onlar da hiç herhalde tek başıma gittiğimi düşünmediler. O yüzden şeyim yani, ailem herhalde bilmiyor.” (G35, Kadın, 36 yaş)

“Söylememiş olabilirim, muhtemelen söylememişim, gerek yok insanları huzursuz etmeye. O yüzden ben geldikten sonra anlatıyorum, “şöyle yaptım, böyle yaptım”, onlar da “ooo, öyle mi yaptın?” oluyor bende genelde, her şeyde böyledir. Söylemedim, ama muhtemelen tedirgin olurlardı.” (G22, Kadın, 26 yaş)

“Tatil kısmını birazcık ailemden gizli tutuyorum. Genelde “iş seyahatine çıkıyorum” diye çıkıyorum gittiğim tatillere de. Yani ailem için en azından, istedikleri şey: bir hedefimin olması bir yere gittiğimde. Ben de onlara öyle “bir hedefim var” diyorum ama kendim hani vakit geçiriyorum.” (G20, Kadın, 32 yaş)

“Onların çok tedirgin olacağını bildiğim ama yapmak istediğim şeyleri daha önceden söylemiyordum, o an haber vermiyordum da yaptıktan ya da gittikten sonra haber veriyordum. “Ben şuraya geldim” falan diye, o şekilde, ilk aşamada. Özellikle anneme onu yapıyordum.” (G46, Kadın, 33 yaş)

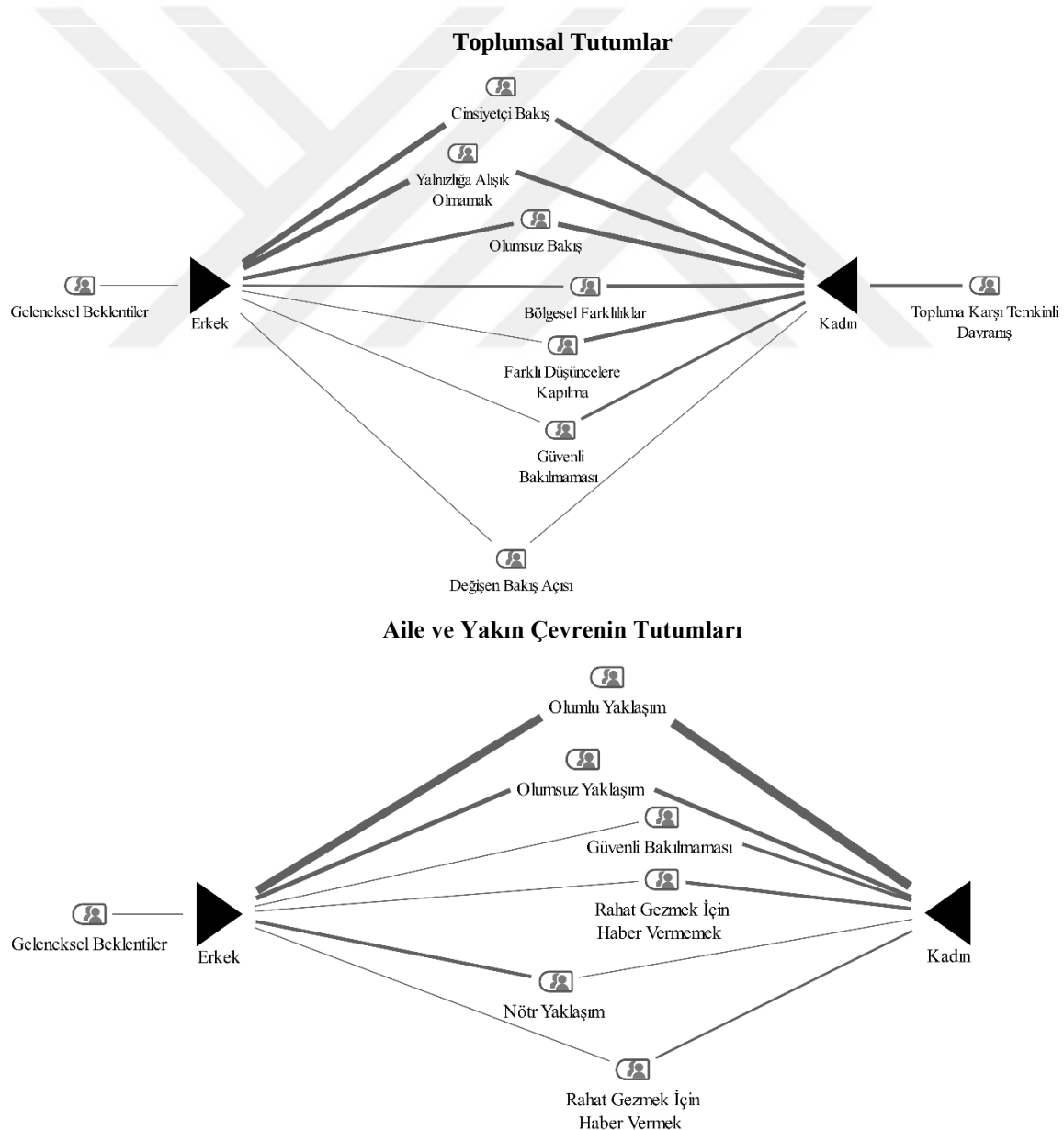
Seyahat süreçleri toplumsal cinsiyet normlarıyla sınırlandırılmış olan kadın gezginler; aile üyeleri, arkadaşları ve yerel halk tarafından sosyal kabul görmeme riski taşımaktadırlar (Karagöz vd, 2021: 3). “Öteki” veya yaşadığı topluma uyum sağlayamayan biri olarak tanımlanmaktan kaynaklanan bu sosyal risk, yalnız kadın gezginlerin temel endişelerinden birini oluşturmaktadır (Wantono ve McKercher, 2020: 4). Kadın gezginlerin, seyahat öncesinde çevrelerinden “*Ya nasıl yalnız seyahat ediyorsun?*”, “*Aa! Kız başına! Olur mu öyle şeyler?*” şeklinde olumsuz tepkiler aldıkları, ayrıca aileleri üzerinde ise “*Nasıl gönderiyorsunuz?*”, “*Nasıl göz yumuyorsunuz?*” soruları ile toplumsal baskı kurulduğu görülmektedir. Bu noktada ailelerin ise çocuklarının tek başına seyahat etmelerine yönelik çevresel tepkileri “*arkadaşlarıyla gidiyor*” diyerek bertaraf etmeye çalıştıkları dikkat çekmektedir. Öte yandan kadın gezginlerin, “*Yanında kimse yok muydu? Neden gittin?*”, “*Kötü yola düşme*” şeklinde karşılaştıkları sezdirimsel ve olumsuz tepkiler, çevreleri tarafından sosyal kabul görmediklerine yönelik tutumları gözler önüne sermektedir.

“Yakın çevreden diyenler oluyor tabi: “Ya nasıl yalnız seyahat ediyorsun? Korkmuyor musun?” İşte aileme diyenler oluyor “Aa! Tek başına nasıl güveniyorsunuz? Nasıl gönderiyorsunuz?” Bu gibi şeyleri söyleyen insanlar oluyor her zaman.” (G38, Kadın, 24 yaş)

“Yüzüme karşı söyleyen olmadı ama hani biraz şey gibi hissediyorum: “Aa! Kız başına! Olur mu öyle şeyler?” Biraz daha benim sanırım çekirdek aileme gelen tepkiler: “Nasıl izin veriyorsunuz? Nasıl göz yumuyorsunuz?” gibi. Bildiğim kadarıyla çoğuna benim çekirdek ailem “arkadaşlarıyla gidiyor” falan diyorlar.” (G33, Kadın, 25 yaş)

“Yakın çevremın bakış açısı biraz kıskançlık edasında. Olumlu düşünceleri olacağını düşünmüyorum: “Tek başına mı gittin? Yanında kimse yok muydu? Neden gittin?” gibi hem akraba, çalışma arkadaşları, ailemin arkadaşlarının biraz olumsuz, kötü düşüncede olduklarını seziyorum.” (G9, Kadın, 30 yaş)

“Yolda başına bir şey gelir, kötü yola düşersin diyeni bilirim. Yani tek başına o kadar şehir gezeceksin Avrupa’da, “Kötü yola düşme” diyen bir çevre işte... Çok çirkin, hiç umursamıyorsunuz etrafı, çünkü onların konuşmalarına bakarsanız biz hiç hayatı yaşayamayız yani.” (G41, Kadın, 35 yaş)

Şekil 3.11 Tek Başına Seyahate Yönelik Tutumlar İki Vaka Modeli

Tek başına seyahate yönelik aile, yakın çevre ve toplumun tutumlarına ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde, erkek katılımcıların her iki düzeyde “*geleneksel beklentiler*” ile karşılaştıkları görülmektedir. Bu doğrultuda yalnız seyahat etmeleri olumsuz karşılanan erkek katılımcılardan evlenerek ailelerinin geçimini sağlamaları beklenmektedir. Toplum tarafından tek başına seyahate cinsiyetlendirilmiş bir anlam yüklendiği, kadınların tek başına seyahat etmesine olumsuz bakıldığı ise hem kadın hem de erkek katılımcılar tarafından dile getirilmektedir. Bu konuda kadınlara yönelik ötekileştirici ve damgalayıcı bir toplumsal tutumun söz konusu olduğu kadın katılımcıların yanıtlarında açıkça gözlemlenmektedir. Yaşanılan bu toplumsal baskı kadınların seyahat süreçlerini de etkilemekte, “*topluma karşı temkinli*” davranmalarına neden olmaktadır. Kadınların tek başına seyahat etmesinin hem aile hem de toplum tarafından güvenli görülmemesinden dolayı bazı katılımcıların seyahat ederken sürekli aileleriyle iletişimde bulunduğu, bazılarının ise tedirgin olmamaları için ailelerini yalnız seyahat etmeleri konusunda bilgilendirmedikleri anlaşılmaktadır.

3.6.3. Tek Başına Seyahat Etmenin Avantaj ve Dezavantajları: Güçlenme ve Dikkatli Olma İhtiyacı / Kendini Güvende Hissetme ve İletişim Sorunları

Tek başına seyahat deneyimleri üzerine daha önce yapılmış çalışmalar (Abbasian, 2019; Orand, 2017) incelendiğinde, bu deneyimin avantaj ve dezavantajlarının spesifik olarak toplumsal cinsiyet bağlamı üzerinden tartışılmadığı görülmektedir. Görüşmecilere bir kadın/erkek olarak tek başına seyahat etmenin avantaj ve dezavantajları sorulduğunda, önemli farklılıkların olduğu açıkça gözlemlenmektedir. Tek başına seyahat eden kadınlar, seçim özgürlüğü, kendi eylemlerinin kontrolü, yeni insanlarla ve mekânlarla bağlantı kurma olanakları sayesinde güçlendirici bir deneyim elde etmektedirler (Wilson ve Harris, 2006: 167). Söz konusu güçlenme deneyimleri, kadınların tek başına seyahat etmesinin önemli bir avantajı olarak katılımcı yanıtlarında öne çıkmaktadır. Önceki deneyimlerinde elde ettikleri öz güven sayesinde “*tek başına hiç bilmedikleri, dilini bile konuşamadıkları*” yerlere seyahat edebilecek bir konuma gelen kadın gezginler, “*bir kadın olarak birisine bağımlı kalmak*” zorunda hissetmeyerek özgürleşmekte, aynı anda “*pamuğa sarılıp kollanma ihtiyacı*” duymayarak güçlenmektedirler. Tek başına seyahati “*deneyimledikçe*” ve “*yaşadıkça*” korkularını bertaraf eden kadın gezginler, “*kimse ihtiyaç duymadan*”, “*her yere çok rahat bir şekilde seyahat edebilecek*” şekilde güçlendirici hissetmektedirler. Seyahat deneyimleri sayesinde “*başka birine ihtiyaç duymadan bir şeyler yapabildiğini*” gören kadınlar, özgürleşerek güçlenmekte ve böylece “*bir sonraki seyahatler için planlar yapmaya*” motive olmaktadır.

“Tek başıma hiç bilmediğim, dilini bile konuşamadığım, daha önce görmediğim bir yere gidebilirim, yapabilirim ve bu benim elimden geliyor. Özellikle bir kadın olarak birisine bağımlı kalmak zorunda değilim, birisinin korumasına, böyle beni pamuğa sarıp kollamasına ihtiyacım yok.” (G33, Kadın, 25 yaş)

“İlk seyahat ettiğimde ürkmüştüm, korkmuştum ama yaş ilerledikçe, bunları yaşadıkça, deneyimledikçe, her yere çok rahat bir şekilde seyahat edebiliyorum. Buradan bir Amerika’ya gidecek olsam kimseye ihtiyacım olmaz, orada hiç kimseyi tanımasam bile hiç kimseye ihtiyacım olmaz.” (G40, Kadın, 29 yaş)

“Başka birine ihtiyaç duymadan bir şeyler yapabildiğini görmek beni böyle daha fazla özgür kılıyor. Tabi benim bir başkasına ihtiyacım yok. Kendim de yapabiliyorum ve yaptığımı gördükçe de bir sonraki seyahatler için planlar yapıyorsun. Bunları yaptım bunu da yapabilirim diyorsun.” (G9, Kadın, 30 yaş)

Daha önce ifade edildiği üzere, kadınlar ve erkekler tek başına seyahati güvenlik açısından farklı şekillerde deneyimlemekte, bu doğrultuda farklı kaçınma stratejileri izlemektedirler. Avantaj ve dezavantajlar konusundaki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, erkek gezginlerin seyahatleri sırasında kendilerini güvende hissetmelerini erkek olarak seyahat etmenin bir avantajı olarak gördükleri ortaya çıkmaktadır. Korku coğrafyasının temel bir yansıması olarak gündüz ve geceyi farklı algılamak zorunda kalan kadınlardan farklı olarak erkek gezginler *“istedikleri yere istedikleri zaman gidebilecek”* şekilde kendilerini güvenli hissetmektedirler. Yurt içi ve yurt dışı seyahatlerinde *“gece de olsa, gündüz de olsa, toplum baskısının olmadığını”* ifade eden erkek gezginler, kadın gezginlerden farklı olarak cinsiyete dayalı fiziksel güvenlik sorunlarıyla karşılaşmamaktadırlar. Erkek olarak seyahat etmenin *“birçok tehlikeden koruyan bir unsur”* olarak görüldüğü ve bu durumun farklı coğrafyalar için geçerli olduğu belirtilmektedir. Kadın olmadıkları için seyahatleri sırasında *“özgür hareket edebilen”* erkek gezginler, *“herhangi bir şey yaparken”* fiziksel, cinsel şiddetle karşılaşma korkusunu yaşamamakta, dolayısıyla tek başına seyahati bir erkek olarak daha güvenli bir şekilde deneyimlemektedirler. Erkek katılımcıların yanıtları üzerinden bakıldığında, tek başına seyahat ederken kendilerini daha güvende hissettikleri, böylece hareketliliklerinde mekânsal ve zamansal esnekliğe sahip oldukları anlaşılmaktadır.

“Avantaj güvenlik, istediğin yere istediğin zaman gece kalkıp gidebilmem. Uykunun tutmadığı noktada, hiç bilmediğim bir yere taksiye de atlayıp otobüse de atlayıp gidebilmem.” (G7, Erkek, 38 yaş)

“Tek avantajı şu, erkek olarak seyahat ettiğin zaman sana sarkıntılık etmeyecekler, bunu biliyorsun. Türkiye içinde de böyle, yurt dışında da böyle. Yani belli bir saatte de olsa, gece de olsa, gündüz de olsa, toplum baskısının olmadığını biliyorsun. Erkek olarak avantajı bu.” (G2, Erkek, 42 yaş)

“Genel olarak erkek olarak seyahat etmenin çok daha avantajlı ve birçok tehlikeden koruyan bir unsur olduğunu düşünüyorum. Birçok ülkede kadın olmak çok daha zor. Bu sadece bizim ülkemizde değil. Çok daha gelişmiş ülkelerde dahi bir erkek olarak seyahat etmek daha avantajlı.” (G19, Erkek, 31 yaş)

“Mesela kadın olsaydım bu kadar özgür hareket edemeyebilirdim. Daha cesur davranabiliyorum. Herhangi bir şey yaparken de mesela farklı, hiç tanımadığım insanların arasına gireceğim yani. “Adamlar

beni ne yapar?” diye korkmuyorum ama mesela bir kadın olsam çok büyük bir ihtimalle korkardım. O yüzden bence şey yani hani erkek olmanın avantajlarını yaşıyorum.” (G6, Erkek, 35 yaş)

Seyahat sırasında yardıma erişilebilirlik, bir kadın olarak tek başına seyahat etmenin avantajlarından biri olarak katılımcılar tarafından dile getirilmektedir. Rabinowitz vd. (1997: 507), kadınların ve erkeklerin seyahatleri sırasında yardıma başvururken farklı koşulları deneyimlediklerini, kadınların bu açıdan daha avantajlı olduklarını belirtmektedirler. Su ve Wu (2021: 245) ise yalnız kadın gezginlerin, seyahat ederken özellikle kaybolma ve yön bulma konularında yardıma başvurdıklarını, bu durumlarda genellikle özel bir yardımseverlik yaklaşımıyla karşılaştıklarını ortaya koymaktadırlar. Kendilerine karşı “*erkeklerle davranıldığından daha kibar*” davranıldığını gözlemleyen kadın gezginler, “*kırmızı rujun her şeyi çözdüğünü*”, kadın oldukları için daha kolay yardıma erişebildiklerini belirtmektedirler. Bu davranışın “*korumacı, paternalistik bir şeyden kaynaklanabileceğini*” düşünen bir kadın katılımcı, yardıma ihtiyaç duyduğu durumlarda karşılaştığı olumlu yaklaşımın önemine değinmektedir. Kadınların genel olarak “*ulaşılabilirliklerinin daha kolay olmasından*” dolayı yardıma başvurma konusunda daha avantajlı oldukları, yerel halkın “*erkek olmadıkları*” için kendilerinden “*çekinmediği*” ve “*daha rahat bir şekilde yaklaşabildiği*” öne çıkmaktadır. Öte yandan “*insanların yardım etmeye daha hevesli olduklarının*” kadın olarak tek başına seyahat etmenin bir avantajı olduğunu ve “*birisinden yardım istediğinde çok nadiren geri çevrildiğini*” belirten bir katılımcı ise bazı durumlarda kadınların kendisine yardım etmediklerinden yakınmaktadır.

“Size daha çok yardımcı olmaya çalışan insanlarla karşılaşabiliyorsunuz. Yurt dışında da erkeklere davranıldığından daha kibar davranılıyor. Böyle bir avantajın olduğunu kesinlikle düşünüyorum. Yani birazcık cinsiyetle alakalı bir avantaj sağlanıyor. Kırmızı ruj her şeyi çözüyor.” (G14, Kadın, 34 yaş)

“Belki size yardım etmek isteyenler bir kadın olduğunuz için bir erkeğe göre daha çok yardımcı olabilir. Bu da korumacı, paternalistik bir şeyden kaynaklanıyor olabilir. Ama umrumda değil, o an benim işimi kolaylaştırdı. Böyle bir avantajı var, ama bu gittiğin ülkeye göre değişebilir tabii.” (G21, Kadın, 33 yaş)

“İnsanlar size yardımcı olmaya çalışıyorlar. “Şimdi niye bu bana bunu soruyor ki?” diye karşılık almıyorsunuz. Bana göre avantajı bu, rahatsızsınız. Kadınların genel olarak, sadece seyahat olarak değil, ulaşılabilirlikleri daha kolay olduğu için daha rahat bazı şeylere ulaşabiliyorsunuz.” (G20, Kadın, 32 yaş)

“Kadın olarak daha kibar yaklaşabiliyorlar. Sorularınıza daha nazik cevaplar veriliyor, sizden erkek olmadığınız için çekinilmiyor, çok daha rahat karşı taraf size yaklaşabiliyor.” (G26, Kadın, 28 yaş)

“Avantajı kesinlikle insanlar yardım etmeye daha hevesli oluyorlar. Yani ben birisinden yardım istediğimde hiç geri çevrilmedim, hiç hatırlamıyorum yani çok nadirdir. Geri çevrilmelerim de hep kadınlar, hep kadınlar umursamıyor, böyle saçını atıp geçiyor falan yanımdan.” (G27, Kadın, 22 yaş)

Erkeklerin yurt dışına gerçekleştirdikleri tek başına seyahatlerde, yaşadıkları toplumda özellikle yeni kadınlarla tanışmak konusunda karşılaştıkları engellerden uzaklaşma olanağını elde ettikleri önemli bir kazanım olarak dikkat çekmektedir. Yurt dışında *“insanların tanışmaya Türkler gibi ön yargılı”* olmadıklarını deneyimleyen erkek gezginler, grup halinde seyahat ederken *“birileriyle tanışmanın daha zor”* olduğunu, yalnız iken ise *“güzel kadınlarla tanışabildiklerini”* dile getirmektedirler. Tek başına seyahat etmenin avantajının *“başka insanlarla tanışmanın çok daha kolay”* hale gelmesinin olduğunu belirten bir erkek katılımcı, Couchsurfing’deki olumlu referansları sayesinde *“kültürel olarak kızlarla iletişim kurmanın çok zor olduğu”* Sri Lanka’da bir yerli kadınla tanışma olanağı elde ettiğini ifade etmektedir. Öte yandan tek başına seyahat ederken *“daha çok insanla etkileşim kurulabildiğini”* ifade eden bir kadın katılımcı da *“Türkiye’de insanların sokakta birbirleriyle tanışamadıklarından”* yakınmakta, bu durumun sosyo-kültürel bir arka planı olduğuna işaret etmektedir. Katılımcıların yanıtları incelendiğinde, erkek gezginlerin ait oldukları toplumda “karşı cinsle etkileşim” konusunda karşılaştıkları kısıtlayıcıların seyahat ederken ortadan kalktığını gözlemledikleri ve bu durumu erkek olarak tek başına seyahat etmenin bir avantajı olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

“Yurt dışında biraz daha kolay tanışma, kaynaşma durumları, ortamları. Yurt dışındaki insanlar Türkler gibi ön yargılı değil böyle tanışmaya, kaynaşmaya. Bizimkiler biraz daha böyle ön yargılı: Hani bu adam kimdir? Nedir? Neyin nesidir? Neden bana yanaşıyor?” (G4, Erkek, 37 yaş)

“Bol bol güzel kadınlarla taşınırsınız, tek erkekseniz güzel kadınlar da size sahip çıkar, sahip çıkar derken iyi yer gösterir, nerede yenir, nerede içilir vs., avantajı bunlar. Birileri varken birileriyle tanışmak daha kolay olmuyor, daha zor oluyor yanında birileri varken.” (G16, Erkek, 38 yaş)

“Avantajı şu; başka insanlarla tanışmak çok daha kolay, bir yere gidip birine selam verdiniz mi okeyler direkt. Daha tolere, daha çok tolere ediliyorsunuz toplumdan. Couchsurfing kullanırken referanslar dolayısıyla size olan ön yargının önüne geçebiliyorsunuz. Mesela Sri Lanka’da kültürel olarak kızlarla iletişim kurmak çok zor ama bana bir tane kız Sri Lanka’da mesaj attı dedi ki buluşup bir kahve içmek ister misin?” (G17, Erkek, 27 yaş)

“Daha çok insanla tanışabiliyorsunuz, daha çok insanla etkileşim kurabiliyorsunuz. Türkiye’de insanlar sokakta birbirleriyle tanışmıyorlar. Ben sizinle çok zor tanışırdım, değil mi? Sokakta karşılaşıncı tanışamayız. Niye? Çünkü Türk ahlakıyla tanışamaz insanlar.” (G41, Kadın, 35 yaş)

Yalnız gezginlerin konaklama amaçlı tercih ettikleri seçeneklerden biri olan Couchsurfing’de yer bulabilmek, başka bir deyişle konaklama yapılabilecek bir ev ayarlamak konusunda kadınlar ve erkekler arasında önemli farklılıklar söz konusu olmaktadır. Kadın gezginler, *“kadın olarak Couchsurfing ile konaklama bulmanın daha kolay”* olduğunu, siteyi ilk kez kullandıklarında bile *“hiç olumlu yorumları yok”* iken dahi *“kolayca bir yer bulabildiklerini”* ortaya koymaktadırlar. Bu durumun kadınların ev sahipleri tarafından *“daha*

az tehlikeli, daha zararsız” olarak, erkeklerin ise *“fiziksel güce dayalı bir korku”* üzerinden tanımlanmasından kaynaklandığı kadın katılımcılar tarafından dile getirilmektedir. Kadın olarak seyahat etmenin Couchsurfing’de yer bulabilmek açısından avantajlı olduğunu deneyimleyen başka bir kadın katılımcı, erkeklerin *“Couchsurfing’de yer bulamadıklarını”*, konaklama konusunda *“böyle bir dezavantajlarının”* olduğunu vurgulamaktadır.

“Kadın olarak Couchsurfing ile konaklama bulmak daha kolay. Çünkü hem kadınla hem erkekle daha güvenliğin gibi. Yani daha az tehlikelisin gibi geliyor onlara. Sanki kadınlara ait “onlar daha temiz, daha sakin, daha az sorun yapacak, onlardan daha az zarar gelir” gibi bir düşünce var.” (G13, Kadın, 35 yaş)

“Avantajları, mesela Couchsurfing’de erkek olanların hiçbirisi kalacak yer bulamıyorlar, böyle bir dezavantajları var, bunu hep beraber gördük, bence etkili durum hakikaten. Halbuki vakit geçiriyorsun sonuçta, hatta geçirmeye de biliyorsun, kafa dengi ise geçiriyorsun, değilse geçirmiyorsun. Muhabbet ediyorsun, ama nedense kadınları tercih ediyorlar.” (G22, Kadın, 26 yaş)

“Mesela benim ilk Couchsurfing deneyimim Güney Kore’de olmuştu ve hiç olumlu yorumum yoktu. Aynı durumda bir erkek olsaydı, hiç böyle yorumu, artı puanı olmayan, belki kabul edilmezdi, bir tık daha zor olabilirdi kabul edilmesi. İnsanlar daha fazla tereddüt edebilirlerdi hakkında olumlu yorum olmayan bir erkeği evine almak için. Bunun bir avantaj olabileceğini düşünüyorum.” (G38, Kadın, 24 yaş)

“Couchsurfing’den kolayca bir yer bulabiliyorsunuz. Ya da işte mesela şey bir yerdeyseniz, atıyorum Anadolu’ya bir yere gitseniz, kadın olduğunuz için insanlar sizi o gece misafir eder ama erkek olsanız etmez. Çok nadir. Yani çünkü yine fiziksel güce dayalı bir korku oluşuyor sanırım.” (G31, Kadın, 26 yaş)

Kadın katılımcıların yukarıdaki yanıtlarında da bahsedildiği üzere, erkek olarak tek başına seyahat etmenin Couchsurfing’de yer bulmak açısından bir dezavantajı söz konusudur. Couchsurfing yaparken *“kadın olarak yer bulmanın çok daha kolay”* olduğu, insanların kadınlara bu konuda *“daha farklı yaklaştığı”* erkek gezginler tarafından dile getirilmektedir. Genel olarak tek başına seyahat etmenin Couchsurfing açısından avantajlı olduğunu belirten erkek katılımcılar, erkek olarak yer bulmanın daha zor olduğunu, *“Couchsurfing’de altmışa yakın referansa”* sahip olmanın bile bu zorluğun ortadan kaldırılması için yeteri kadar etkili olmadığını ortaya koymaktadırlar. Öte yandan erkek katılımcıların kendilerinin de Couchsurfing üzerinden yalnız erkek gezginleri ağırlamaya pek sıcak bakmadıkları, bu durumu erkeklerin *“çok partici olduklarına”* veya genel olarak *“yalnız bir insana güven duymanın zorluğuna”* bağladıkları açığa çıkmaktadır. Bu noktada kalacak yer bulmaya çalışan erkekler, *“daha sakin, daha sorunsuz”* olarak görülen kadınların tamamen zıttı olarak konumlandırılmakta, dolayısıyla bir dezavantajlı durumla karşı karşıya kalmaktadırlar.

“Couchsurfing yapıyorsanız kadın olarak bunu yapmak çok daha kolay. Yer bulmak çok daha kolay.” (G19, Erkek, 31 yaş)

“Bir yerde kalacağınız zaman Couchsurfing’de, bir kişinin kalması daha kolay oluyor. Erkek olduğunuzda daha zor oluyor, bayan olduğunuzda insanlar size daha farklı yaklaşıyor.” (G25, Erkek, 45 yaş)

“Kız olarak Couchsurfing kullanmak daha kolay. Bir kızın konaklama bulması benim konaklama bulmamdan yaklaşık bir elli kat falan daha kolay ki benim Couchsurfing’de altmışa yakın referansım var... Couchsurfing’den çok fazla kız ağırladım. Erkekler çok partici oluyor, hani alıyorsun evine adam o akşam takılmaya gidelim, bir oturalım iki muhabbet edelim işte. Kızları o yüzden daha rahat ağırlaması.” (G17, Erkek, 27 yaş)

“Yalnız bir insana gerçekten insanların güven duyması zor ki ben kendim de böyleyim. Aslında Couchsurfing’de bir çift evime gelip kalmak istediklerinde veya birkaç kişi yanıma gelip kalmak istediklerinde daha rahat kabul ediyorum ama tek bir erkek gelmek istediğinde tabi ki şey yapıyorum, yani zor oluyor kabul etmek.” (G39, Erkek, 36 yaş)

Mekânsal ve zamansal kısıtlayıcılar, gündelik hayatın birçok alanında olduğu gibi tek başına seyahat süreçlerinde de kadınlar için oldukça kritik bir belirleyici olmaktadır. Ataerkil bir toplumsal düzende sürekli yeniden üretilen korku coğrafyası, kadınların güvenlik faktörünü önceliklendirerek tek başına seyahat etmelerini gerekli kılmaktadır. Güvenlik endişelerini “*tüm seyahat boyunca bir dezavantaj olarak üstlerine giyen*” kadın gezginler, seyahat ederken sürekli “*kendilerini kollamakla mükellef*” oldukları için “*istedikleri kadar rahat edememekte*”, özellikle “*hava kararmaya başladığı zaman*” kendilerini daha tedirgin hissetmektedirler. Tek başına seyahat ederken “güvenlik korkusunu” bir dezavantaj olarak yaşayan kadın gezginler, “*yanlarında erkek olunca karşılarındakilerin bakış açılarının değiştiğini*”, “*erkek arkadaşları ile ara sokakları gezebildiklerini*”, tek başına iken ise “*rahatsız edildiklerini, tacizci bir ruhla yaklaşanlarla*” karşılaştıklarını dile getirmektedirler. Bu noktada “*bedensel güvenlik*” endişesinin “*havada asılı bir tehdit olarak bütün seyahatlere eşlik etmesi*”, kadınların tek başına seyahat ederken yoğun bir şekilde yaşadıkları bir dezavantaj olarak kendini göstermektedir.

“Ya da orada tek başına seyahat ettiğin anlaşıldığı zaman, orada sana nasıl yaklaşılacağını bilemezsin. Bunu da sonuçta tüm seyahat boyunca bir dezavantaj olarak üstüne giyiyorsun zaten, biliyorsun. “Acaba bir problem çıkar mı çıkmaz mı?” diye.” (G14, Kadın, 34 yaş)

“Dezavantajı kendini sürekli böyle güvende hissedememek. Tek başıma seyahate çıktığımda istediğim kadar rahat hareket edemiyorum, bir bardak daha içip daha fazla sarhoş olsam diye düşünemiyorum. Her zaman için bir sınırın, bir limitin oluyor. Çünkü kendini kollamakla mükellefsin.” (G20, Kadın, 32 yaş)

“En büyük dezavantaj o güven duygusu, kendini çok fazla güvende hissedememe. Özellikle hava kararmaya başladığı zaman biraz daha tedirgin oluyor insan.” (G32, Kadın, 34 yaş)

“Dezavantaj olarak ise güvenlik korkusunu söyleyebilirim. Yanımda erkek olan arkadaşım varken ara sokakları gezmeyi daha çok severim, şehrin arka sokaklarında neler oluyor, merak ederim, çünkü oradaki insanlar ne yapıyor vs.” (G22, Kadın, 26 yaş)

“Kadınları tek başına görünce rahatsız edebilirim, alt edebilirim hani vs. böyle tacizci bir ruhla yaklaşanlar hani olabiliyor tabii ki. Kadın tek başına, yanında kimse yok, yanında erkek olunca bakış açısı değişiyor karşıındakinin. Ha erkek var bunun yanında ben ona yaklaşmayayım.” (G40, Kadın, 29 yaş)

“Her seyahatte her zaman bedensel güvenliğim olacak mı? Seyahat esnasındaki her zaman, bunu gerçekten yani somut olarak tetikleyen bir şey olmasa bile her zaman o böyle havada asılı bir tehdit olarak bütün seyahatlere eşlik ediyor.” (G35, Kadın, 36 yaş)

Kadın gezginler, yalnız seyahat ederken yaşadıkları güvenlik kaygılarının bir sonucu olarak daha dikkatli olma ihtiyacı hissetmektedirler. Tek başına seyahat ederken kadınların kendilerini güvende hissetmemeleri, seyahat ettikleri yerlerdeki hareketliliklerinde mekânsal ve zamansal faktörlere daha çok dikkat etmelerini gerektirmektedir. “*Doğuştan itibaren öğrenilen toplumsal cinsiyet rolleri*” doğrultusunda ortaya çıkan “*kadın olmak refleksi*”, seyahat ederken “*başına her an her şey gelebilme*” olasılığını göz önünde bulundurarak “*gece dışarıda geç saate kadar kalmamayı*” önemsemeyi gerekli hale getirmektedir. Ataerkil toplumsal baskı düzeni nedeniyle kadınlar tek başına seyahat süreçlerini bir “*sorumluluk duygusu*” üzerinden, her yaptıklarının “*arkasını düşünmek zorunda*” bırakılarak yaşamaktadırlar. Seyahat ederken tehlikeli durumlarla karşılaşmamak adına özellikle mekân ve zaman açısından “*daha planlı*” hareket etmek de kadınlar için bir zorunluluk olarak öne çıkmaktadır. “*Kadın olarak daha dikkatli olması gerektiğini*” ifade eden bir erkek katılımcı ise bu durumu kadınların “*Müslüman bir ülkedeyken ya da Budist bir ülkedeyken bazı giyim kuşam*” normlarına uymaları gerekliliği örneği üzerinden açıklamaktadır. Katılımcıların yanıtları incelendiğinde, daha dikkatli olma ihtiyacının kadın olarak tek başına seyahat etmenin sıkça karşılaşılan dezavantajlı yönlerinden biri olduğu ortaya çıkmaktadır.

“Yani biz kadın olmayı doğuştan itibaren öğrendiğimiz için, maalesef, toplumsal cinsiyet rollerini. Dolayısıyla o bir refleks yani, kadın olmak bir reflekse dönüşüyor. Bir erkek belki gece dışarıda geç saate kadar kalmayı çok önemsemeyebilir, umurunda olmayabilir ama bir kadın olarak benim çok umurumda. Çok önemsemem gerekiyor, çünkü başıma her an her şey gelebilir.” (G43, Kadın, 39 yaş)

“Rahat rahat bir insanla gidip oturup içemiyorsun, bunun arkasını düşünmek zorunda bırakılıyorsun, bu tarz şeyleri bir kadın olarak düşünmem gerekiyor, çünkü o yaşadığım şeyden ben sorumluyum. Herkes yaşadığı şeyden sorumludur, ama orada daha farklı bir toplumsal baskı, sorumluluk duygusu hissediyorsun. O gibi şeyleri rahatsız ediyordu tabii kadın olmanın.” (G21, Kadın, 33 yaş)

“Mesela hava güzel, bir gece sokakta kaldın, parkta yatmak istedin. Belli mi olur birisi gelir çatar sana birisi. Bence o anlamda kadınların biraz daha planlı olması gerekir. Şehri belki daha iyi tanınması gerekebilir. Çünkü bazı sokaklar vardır hiçbir turistin girmemesi gerektiği. Yani bir erkek yine o sokaktan daha kolay çıkabilir de belki kadın çıkamaz, belli olmaz.” (G31, Kadın, 26 yaş)

“Erkek oldun mu düşündüğün şey sayısı bence biraz daha az kıza göre, mesela Müslüman bir ülkedeysen ya da Budist bir ülkedeysen bazı giyim kuşam şeylerine kadın olarak daha fazla dikkat etmen gerekiyor. Böyle bir dezavantajları var.” (G17, Erkek, 27 yaş)

Seyahatleri süresince yeni insanlarla iletişim kurarak yeni sosyal bağlantılar geliştirmeye önem veren yalnız gezginler, kadın veya erkek olmalarına bağlı olarak

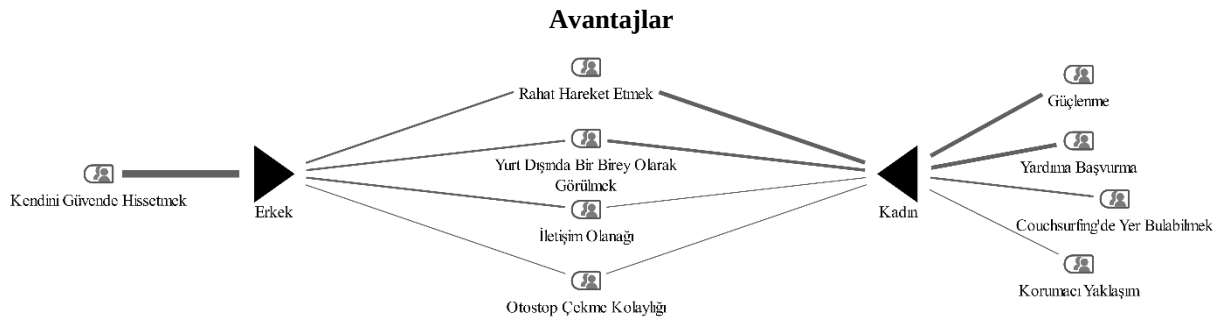
sosyalleşme konusunda farklı dezavantajlarla karşılaşmaktadırlar. Erkek katılımcılar, “kadınların sosyal olarak bağ kurmalarının çok daha kolay olduğunu”, “kadınlara sosyalleşme açısından daha olumlu yaklaşıldığını”, kendilerine karşı ise “daha çok temkinli davranıldığını” belirtmekte, bu durumun toplumda erkeklere “negatif, ön yargıyla bakılması, güven duyulmaması, tehlikeli olabileceklerinin düşünülmesi” ile ilgili olduğunu ortaya koymaktadırlar. Kadın katılımcılardan birinin ise tek başına seyahat ederken sahip olduğu ön yargılar nedeniyle “bazı durumlarda insanlara daha fazla güvenemediği”, dolayısıyla “daha az insanla tanıştığı, muhabbet ettiği” görülmekte olup, daha farklı bir sosyalleşme deneyimleyememekten yakındığı gözlemlenmektedir. Karşı cinsle iletişim kurarken “biraz tanışmak, biraz flörtleşmek, biraz takılmak” yönünde yaklaşımlarla da karşılaşıldığı, böyle durumlarda ise “saygı çerçevesinin” avantaj ve dezavantajlar açısından belirleyici olduğu başka bir kadın katılımcı tarafından dile getirilmektedir.

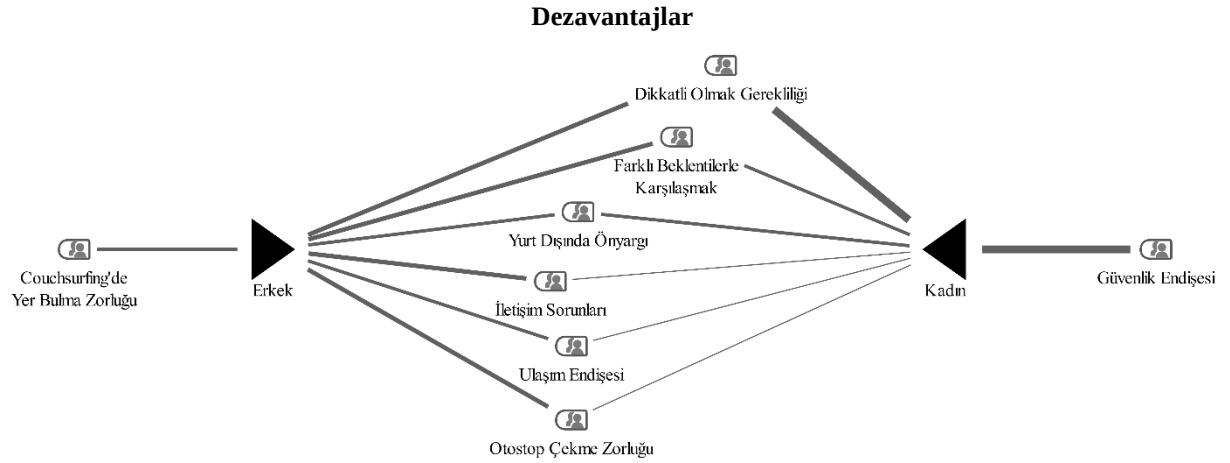
“Dezavantaj olarak erkek olmanın ortalama dezavantajları, yani sana negatif bakılması, ön yargıyla bakılması, sana güvenilmesinde sorun yaşanılması, tehlikeli olabileceğinin düşünülmesi tanımadıkları için. Bunların senin sosyal olarak bağ kurmanda engel oluşturması, yani erkek değil de kadın olsan sosyal olarak bağ kurman çok daha kolay oluyor.” (G7, Erkek, 38 yaş)

“Sosyalleşme konusunda biraz daha bayanlara göre zor. Erkek olduğunuzda daha zor oluyor, yani bayan olduğunuzda insanlar size daha farklı yaklaşıyor, hem sosyalleşme açısından. Yani siz bir şey istemeseniz bile başınızda size yardım etmek isteyen 10 kişi, 50 kişi oluyor ama erkek olunca insanlar öyle daha çok temkinli davranıyor.” (G25, Erkek, 45 yaş)

“Daha çok insanla tanışmak isterdim belki, onlarla daha çok konuşmak, muhabbet etmek isterdim. Biraz daha güvenmek isterdim bazı durumlarda insanlara, biraz daha rahat olunabilir, ama bu da işte o ön yargılarla gittiğin zaman çok da kolay olmayabiliyor.” (G21, Kadın, 33 yaş)

“Tabi kişiler başka amaçla da, yani sadece biraz tanışmak, biraz flörtleşmek, biraz takılmak için de olabilir, yani direkt sana saldırmak istemek zorunda değil. Bu hayatta da öyle: biraz avantaj biraz dezavantaj. Saygı varsa avantaj, saygı yoksa dezavantaj olmaya başlıyor.” (G13, Kadın, 35 yaş)

Şekil 3.12 Tek Başına Seyahatin Avantaj ve Dezavantajları İki Vaka Modeli

Tek başına seyahat etmenin avantajları ve dezavantajlarına ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde, erkeklerin seyahat ederken “kendilerini güvende hissetmek” konusunda avantajlı, “Couchsurfing’de yer bulmak” konusunda ise dezavantajlı bir seyahat deneyimledikleri görülmektedir. “Güvenlik endişesi” kadın olarak yalnız seyahat etmenin bir dezavantajı olarak görülmekte iken, “Couchsurfing’de yer bulmak”, “güçlenmek”, “yardıma ulaşılabilirlik”, “korumacı yaklaşım” ise avantajlı durumlar olarak öne çıkmaktadır. Seyahatleri sırasında daha yoğun bir biçimde “farklı beklentilerle karşılaşan” kadın gezginlerin, bu doğrultuda “dikkatli olmak gerekliliğini” de daha fazla hissettikleri gözlemlenmektedir. Erkek olmalarından kaynaklı olarak kendilerine karşı daha temkinli davranılmasından dolayı sosyalleşme konusunda dezavantajlı oldukları ise erkek katılımcılar tarafından öne çıkartılmaktadır.

SONUÇ

Toplumsal yapıların işleyişi, etkileşimi ve değişimi süreçleri toplumsal dinamikler çerçevesinde şekillenmektedir. Sosyo-kültürel normlar, toplumsal dinamiklerin düzenlenmesi süresindeki en etkili mekanizma olarak kabul edilmektedir. Toplumsal cinsiyet düzeninin temel yapısını ise ataerkil normatif mekanizmalar tarafından sürekli yeniden üretilen cinsiyetlendirilmiş toplumsal dinamikler oluşturmaktadır. Toplumsal yaşamın deneyimlenme biçimleri, erkek egemen toplumsal cinsiyet düzeni doğrultusunda belirlenmekte ve şekillenmektedir. Toplumsal yaşamın tüm alanlarında etkili olan toplumsal cinsiyet düzeni, kadınların ve erkeklerin boş zaman deneyimleri üzerinde de doğrudan etkili olmakta, cinsiyetlendirilmiş deneyimsel boyutların ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Bu tez çalışmasında kadınların ve erkeklerin tek başına seyahat deneyimlerinin toplumsal cinsiyetin sosyal inşa süreçleri üzerinden keşfedilmesi, anlaşılması ve yorumlanması amaçlanmıştır. McCarthy'nin (2002: 46) de bildirdiği gibi "içinde yaşadığımız ve kendimizi yönlendirdiğimiz gerçeklikler, gelişimin her evresinde toplumsallaştırılmış bir bilinç içeren ve üretken bir sürecin parçasıdır". Toplumsal gerçekliklerin toplumsal aktörler tarafından sürekli olarak yeniden inşa edildiği düşüncesinin benimsendiği niteliksel araştırmalar, sonuçlardan ziyade süreçlerin anlamlandırılmasına odaklanmakta, tümevarımsal bir analiz süreci çerçevesinde ilerlemektedir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet bağlamında tek başına seyahat süreçlerine odaklanılan bu çalışmada, niteliksel yöntem tercih edilmiş ve "yaşanan deneyim" üzerine derinlemesine betimleme ve yorumlama imkânı sunan fenomenolojik nitel araştırma deseni kullanılmıştır.

Kadınların ve erkeklerin tek başına seyahat deneyimlerine ilişkin yapılmış çalışmalar çerçevesinde tasarlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, daha önce tek başına seyahat etmiş olan 26 kadın, 20 erkek olmak üzere 46 katılımcı ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, MAXQDA Analytics Pro 2020 programında kodlanarak analiz edildikten sonra kadınların ve erkeklerin tek başına seyahat süreçlerini nasıl algıladıkları, deneyimledikleri ve anlamlandırdıkları; seyahat motivasyonu, destinasyon seçimi, seyahat kısıtlayıcıları, turizm olgusu deneyimi temaları çerçevesinde, toplumsal cinsiyet perspektifi ile karşılaştırmalı olarak, katılımcı ifadeleri üzerinden ortaya konmuştur.

Ataerkil ideoloji çerçevesinde şekillenen boş zaman düzenlemeleri, kadınların toplumsal hayatı özgür bir şekilde deneyimleme olanaklarından mahrum bırakılması durumunu ortaya çıkarmaktadır. Erkek egemen toplumlarda özel alana sıkıştırılmış kadınlar, tek başına

seyahat ederek kamusal alanda kendilerine odaklanmak için zaman ve mekân yaratmakta, böylece ataerkil “itaat” kültürüne meydan okumaktadırlar. Toplumsal cinsiyete dayalı boş zaman kısıtlamalarına karşı bir “direniş alanı” özelliği kazanan tek başına seyahat, aynı anda kadınlar için “kişisel gelişim” motivasyonu doğrultusunda “günlük rutinlerden uzaklaşma” deneyimi olarak da anlamlandırılmaktadır. “Özgür bireylere dönüşmek” motivasyonu ile seyahat eden kadınlar, kendilerine atfedilen “zayıf olmak”, “bağımlı olmak” vb. toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına karşı bir direniş göstermekte, böylece tek başına seyahati bir özgürleşme alanı olarak deneyimlemektedirler. “Yeni deneyimler elde etmek” doğrultusunda “ev” mekânlarından uzaklaşan kadınların geçmiş deneyimlerinde seyahat arkadaşlarıyla yaşadıkları olumsuzluklar, “bağımsız bir şekilde” tek başına seyahat etmelerinin bir başka gerekçesi olarak öne çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet bağlamında boş zaman etkinliklerine katılma konusunda daha fazla olanağa sahip olan erkekler ise kendi sınırlarını tanımaya yönelik motivasyonları ile tek başına seyahat etmektedirler. Erkekler tarafından gündelik hayatta deneyimlenen mekân-zaman esnekliğinin seyahatlerde sürdürülmesi, tek başına seyahat kararını vermelerinde bir başka önemli husus olarak öne çıkmaktadır. Erkeklerin özgürce hareket etmelerini kısıtlayan, bir “yarışma” olarak nitelendirildikleri geçmiş “kitle turizmi deneyimlerinin” olumsuz etkisi, yalnız seyahat kararı almaları konusunda belirgin bir şekilde hissedilmektedir. Öte yandan erkeklerin kendileriyle ortak seyahat motivasyonlarına sahip olan ve beraber seyahat edebilecek arkadaşlarının olmamasından dolayı tek başına seyahat etmeyi tercih ettikleri gözlemlenmektedir.

Toplumsal cinsiyet normları, kadınların ve erkeklerin günlük hareketliliklerini doğrudan etkilemekte, daha farklı kaçınma stratejilerinin belirlenmesini gerekli kılmaktadır. Korku coğrafyasının temel bir yansıması olarak tehlikeli ve güvensiz bir “karanlık” algısına sahip olan kadınlar, seyahat planlaması sürecinde ulaşım konusunda daha detaylı bir planlama yapma gereği hissetmekte, özellikle seyahat ettikleri yere “karanlık olmadan varmak” durumuna azami düzeyde dikkat etmektedirler. Güvenlikle ilgili konular kadın gezginler için seyahat planlamasının tüm aşamalarında belirleyici faktör niteliği taşımakta iken, erkekler tarafından ise zorunlu ve öncelikli bir problem olarak görülmemekte ve daha çok destinasyon seçimi açısından göz önünde bulundurulmaktadır. Toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılar bağlamında ailenin geçiminin sağlanması için sürekli çalışmaları ve ekmek parası kazanmaları beklenen erkekler, seyahat planlaması süreçlerinde de “ekonomik” faktörlere daha çok dikkat etmektedirler.

Gündelik hayatın ataerkil sistemi tarafından hareketliliklerinin kısıtlanmasına meydan okuyarak tek başına seyahat eden kadınlar, boş zaman kararlarının kimseye bağlı

olmadan “bir birey olarak” verilmesi özgürlüğünü elde etmekte ve böylece tek başına seyahate “güçlendirici” ve “cesaret verici” deneyim anlamı yüklemektedirler. Seyahat etmek kadınların toplumsal kısıtlamalardan uzaklaşmasını ve “özgürlük” hissi elde etmesini sağlamaktadır. Kamusal/özel alan ayrımının bir yansıması olan “ev” ve “dışarı” ikilemi üzerinden ele alındığında ise kadınların tek başına seyahat etmesi gündelik hayatın sıradanlığının ötesine yapılan ruhsal bir yolculuk deneyimine dönüşmektedir. Gündelik hayatın ritimlerinde “kendileri olarak” var olamayan kadınlar, tek başına seyahat ederek kendi ritimlerini anlama çabasına girmekte, böylece bu deneyime “ritimanalitik dönüşümsellik” anlamı yüklemektedirler. Mekân-zaman bağlamında kadınlara göre daha fazla bireysel erişilebilirliğe sahip olan erkekler, seyahat edilen yerin gündelik mekânlarını tek başına deneyimlemekte, popüler mekânları ziyaret etmekten ziyade kent içinde “bir flanör gibi” özgürce dolaşabilmekte ve bu deneyimi bir “keşif” olarak anlamlandırmaktadırlar. Seyahatleri sırasında “heyecan” ve “farklı bir dünya deneyimi” yaşayan erkekler, tek başına seyahat sayesinde bağımsız ve maceracı olmak gibi hegemonik erkeklik ideallerini gerçekleştirme olanağı bulmaktadırlar.

Kamusal alanın mekânsal deneyimlenmesi açısından daha dikkatli bir seyahat hazırlığı yapan kadınlar, korku coğrafyası stratejileriyle başa çıkma noktasında farklı taktikler geliştirmekte ve seyahat edilecek yerin sosyo-kültürel özelliklerine göre “kıyafet seçimi” yapmaya odaklanmaktadırlar. Günlük rutinlerden kaçış anlamı yüklenen tek başına seyahat deneyimlerinden azami düzeyde faydalanmak isteyen kadınlar, seyahat öncesinde detaylı planlama yapmaya özen göstermektedirler. Destinasyondaki ulaşım tercihleri konusunda ise kadınların “güvenlik” faktörü üzerinden hareket ettikleri, daha az otostop çektikleri ve daha çok yürüyüş yaptıkları gözlemlenmektedir. Güvenli olduğu konusunda endişe duyulan yerlerde, kadınlar yürüyüş deneyimini bir erkek arkadaşlarıyla paylaşmak, erkekler ise yerel toplumun davranışlarına ilişkin detaylı araştırma yaparak temkinli hareket etmek şeklinde kaçınma stratejilerine başvurmaktadırlar. Sadece şehir merkezi değil, aynı şekilde şehir dışında yer alan doğal ortamları keşfetmek üzerine yoğunlaşan erkek gezginler, seyahat hazırlığı sürecinde “iklimsel koşullar” faktörünü önceliklendirmektedirler. Otostop deneyimleri açısından ise katılımcı yanıtlarından hareketle, kadın olarak daha rahat otostop çekildiği fakat erkek olarak daha güvende otostop çekildiği görülmektedir. Kendileri gibi otostop çeken birileriyle otostop deneyiminin paylaşılması, kadınların güvenlik kaygılarının azaltılması konusunda etkili olmaktadır.

Kadınların tek başına seyahat deneyimlerinin tüm boyutlarında etkili olan güvenlik kaygıları, konaklama seçeneklerinin değerlendirilmesinde temel bir ölçüt olarak öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda kadınlar, konaklama seçeneklerinin konumlarına dikkat etmekte ve

hostellerde karışık konaklama seçeneklerini tercih etmemektedirler. Başka bir konaklama seçeneği olan Couchsurfing konusunda ise tek başına iken güvenlik endişesi hisseden kadınlar, önceki deneyimleri doğrultusunda farklı seçeneklere yönelebilmektedirler. Wilson'ın (2004: 235) da belirttiği üzere, tek başına seyahat eden kadınlar, “güvenli”, “doğru”, “mantıklı” olanı göz önünde bulundurarak “korku coğrafyası” stratejilerine karşı taktikler geliştirmekte ve böylece kendilerini tehlikelerden uzak tutmaya çalışarak konaklama kararları almaktadırlar. Kendileriyle aynı seyahat motivasyonlarına sahip gezginlerle tanışarak deneyim paylaşımında bulunmak ve fiyat uygunluğu ise erkeklerin hostelleri tercih etme gerekçeleri arasında yer almaktadır. Öte yandan tek başına çadırda konaklama cinsiyetlendirilmiş bir konaklama seçeneği olarak deneyimlenmekte, dolayısıyla kadınlar yalnız iken çadırda konaklamayı tercih etmemektedirler.

Yalnız gezginler yemek deneyimlerine temelde fizyolojik bir anlam yüklemekte, spesifik olarak gastronomik deneyim elde etmek için seyahat etmemektedirler. Ataerkil güç ilişkilerinin egemenliği zemininde gerçekleşen gündelik zamanın cinsiyetlendirilmiş bölümlenmesinden dolayı “gündüz-gece” ayrımını bizzat yaşayan kadınlar, marketlerde satılan atıştırmalık gıdaları ve sokak lezzetlerini tercih ederek hem maddi hem de zamansal anlamda tasarruf etmektedirler. Ayrıca yerel yemek mekânlarını tercih eden kadınların bu durumlarda mekânsal deneyimlerin niteliğine odaklandıkları, böylece tek başına seyahate daha keşfedici bir anlam yükledikleri gözlemlenmektedir.

Önceden edinilmiş güvenlik algıları yalnız gezginlerin destinasyon seçeneklerini değerlendirme sürecinde doğrudan etkili olmaktadır. Destinasyon seçiminde tek başına seyahat etmelerine yönelik toplumsal tutumlar tarafından kısıtlanan kadınlar, erkeklerle aynı riskleri göze alamamaktadırlar. Kadınların güvenli ülke olarak görülmemesinden dolayı daha önce seyahat etmedikleri İran ve Hindistan'a bazı erkek katılımcıların tek başına seyahat etmiş olması, destinasyonların cinsiyetlendirilmiş yapısını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Güvenli olduğu düşünülen ülkeleri ve genel olarak şehir merkezlerini tercih eden kadınlara göre daha farklı risk ve macera algıları üzerinden hareket eden erkekler, şehir merkezleri dışındaki yerleri de seyahat rotalarına ekleyebilmektedirler. Connell'in (1998: 5) belirttiği üzere, sosyal etkileşimin olduğu ortamlardaki kaynakların kullanımı, erkekliğin aktif bir şekilde inşa edilmesini sağlamaktadır. Destinasyon seçimi sürecinde sosyal etkileşim olanaklarının erkekler için önemli bir faktör olduğu araştırma bulgularında da açıkça görülebilmektedir.

Destinasyona ilişkin bilgi araştırma sürecinde kadın gezginlerin, özellikle daha önce aynı yerlere seyahat etmiş gezginlerin özgün deneyimlerinin yer aldığı blogların kullanımına yoğunlaştıkları gözlemlenmektedir. Seyahat sırasında yaşanan sorunlar, yerel toplumun

yaklaşımı konusunda bilgi edinmek doğrultusunda bloglarda paylaşılan geçmiş deneyimler, güvenilir bir bilgi kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Bu noktada kadınların sadece gezip görülecek yerler konusunda değil, aynı anda destinasyonda karşılaşılabilecekleri kısıtlayıcıların önceden araştırılması açısından blogları kullandıkları anlaşılmaktadır. Aynı amaç doğrultusunda kadın gezginler, erkeklere kıyasla arkadaş çevrelerinin geçmiş deneyimlerine daha fazla başvurumaktadırlar. Erkeklerin destinasyona ilişkin daha genel bilgilere odaklandığı, kadınların ise bilgi edinmek dışında geçmiş deneyimler üzerinden dikkat edilmesi gereken önemli hususları çözümlemeye çalıştığı, katılımcı medya kullanımı konusunda elde edilen bulgulara da geçerliliğini korumaktadır.

Gündelik hayatta daha kısıtlı bir mekân-zaman esnekliğine sahip olan kadınlar, tek başına seyahatlerini özgürleştirici bir boş zaman deneyimi olarak yaşamak için etkinlik planlaması konusunda daha esnek hareket etmeye çalışmaktadırlar. Aynı anda kadınların seyahat ederken yerel hayatı ve kültürü deneyimlemeyi amaçladıkları ve şehirdeki etkinlikleri takip ederek en az bir yerel etkinliğe katılım sağlamaya çalıştıkları, bulgularan veriler arasında yer almaktadır. Erkeklerin ise yurt dışına gerçekleştirdikleri tek başına seyahatlerde bütçe odaklı hareket ettikleri ve etkinlikleri planlarken de özellikle bu hususu göz önünde bulundurdıkları dikkat çekmektedir. Öte yandan erkeklerin kadınlara göre daha yoğun bir şekilde yerel halka danışarak katılacağı etkinlikleri belirledikleri, bunun temelinde ise kadınların yerel toplumla etkileşim konusunda yaşadıkları ve/veya yaşamaktan kaçındıkları olumsuz deneyimlerin yattığı görülmektedir.

Cinsiyete dayalı fiziksel güvenlik sorunlarına ilişkin endişeler “havada asılı bir tehdit olarak” kadınların yalnız seyahatlerine eşlik etmektedir. Koskela’nın (1997: 301) ifade ettiği üzere, kadınların “kurban” olarak kavramsallaştırılması, ataerkil güç ilişkileri tarafından sürekli olarak yeniden üretilmektedir. Bu bağlamda kadınların korku hissetmeleri genellikle “normal” kabul edilmekte iken, cesaretli olmalarının ise riskli olduğu düşünülmektedir. Seyahatleri sırasında bedensel güvenlik konusunda korku yaşayan kadınlar, tek başına seyahat ederken daha fazla dikkatli olma gerekliliği hissetmekte, özellikle yerel halkın dikkatini çekmemek için “kalabalığa karışmak”, “yabancı olduğunu belli etmemek”, “görünmez olmak” şeklinde kaçınma stratejilerine başvurumaktadırlar. Sahip oldukları mekân-zaman esnekliği sayesinde, seyahat ederken kadınlardan farklı olarak şehir merkezlerinden uzak, popüler olmayan yerleri keşfetmeyi tercih eden erkek gezginlerin ise daha çok hırsızlık ve hafif suç gibi sorunlara ilişkin endişeler yaşadıkları gözlemlenmektedir. Öte yandan hem kadın hem de erkek gezginlerin seyahatlerinin bazı bölümlerinde kendilerini yalnız hissettikleri ve “boşluğa düştükleri”

durumlarla karşılaşmaları seyahat sürecinde yaşanan başka bir sorun olarak ortaya konulmaktadır.

Tek başına seyahatin toplumsal olarak cinsiyetlendirilmiş bir faaliyet olarak anlamlandırıldığı ve kadınların tek başına seyahat etmesine erkeklere kıyasla daha olumsuz bakıldığı araştırma bulgularında açıkça görülmektedir. Yalnız kadın gezginlere yönelik bu ötekileştirici yaklaşım “sorumsuz”, “rahat” gibi damgalayıcı ifadeler üzerinden söylemsel olarak inşa edilmektedir. Yalnız seyahat konusunda kadın gezginlerin ailelerinin güvenlik endişelerinden; erkek gezginlerin ailelerinin ise geleneksel ve toplumsal beklentilerden kaynaklı olumsuz tutum sergiledikleri ortaya çıkmaktadır. Geleneksel toplumsal yapı içinde erkeklerden hem “aile reisi” olmaları hem de sürekli “ekmek parası kazanmaları” beklenmektedir. Kadın gezginler, seyahat öncesinde aile üyelerine tek başına seyahat ettikleri konusunda bilgi vermeyerek aile kaynaklı kısıtlayıcılarla başa çıkmaya çalışmaktadırlar. Araştırmanın katılımcılarının yaşadıkları toplumun kolektivist bir yapıya sahip olmasının bir sonucu olarak, tek başına seyahat norm dışı bir davranış olarak algılanmaktadır.

Seyahat ederken kendi başına özgür bir şekilde hareket eden kadınların elde ettikleri güçlenme deneyimleri, tek başına seyahat etmenin en göze çarpan avantajı olarak öne çıkmaktadır. Seyahat sırasında yardıma erişilebilirlik, bir kadın olarak tek başına seyahat etmenin başka bir avantajı olarak değerlendirilmektedir. Erkeklerin özellikle yurt dışına gerçekleştirdikleri tek başına seyahatlerde ise yaşadıkları toplumda “karşı cinsle etkileşim” konusunda karşılaştıkları engellerden uzaklaşma olanağı elde etmeleri, önemli bir kazanım olarak dikkat çekmektedir. Buna ilaveten, erkek olmalarından kaynaklı olarak kendilerine karşı daha temkinli davranılması, sosyalleşme konusunda dezavantajlı konumda hissetmelerine neden olmaktadır. Gündelik hayatın birçok alanında olduğu gibi tek başına seyahat süreçlerinde de hâkim olan ataerkil mekânsal ve zamansal kısıtlayıcılar, kadınların güvenlik faktörünü göz önünde bulundurarak seyahat etmelerini gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda erkek olarak güvenli bir şekilde seyahat edilmesi bir avantaj, kadın olarak güvenlik kaygıları üzerinden seyahat edilmesi ise bir dezavantaj olarak deneyimlenmektedir.

Toplumda “kadın” ve “erkek” olarak yer almanın kalıplarını belirleyen toplumsal cinsiyet normları, toplumsal hayatın tüm alanları üzerinde belirleyici ve şekillendirici bir görev üstlenmektedir. Sosyal yaşamın tüm alanlarında sürekli yeniden üretilerek mevcut sistemin devamlılığını sağlayan ataerkil iktidar yapıları, kadınlık ve erkeklik kalıplarının sosyo-kültürel inşasını dikotomik şekilde gerçekleştirmektedirler. İktidarın her yerde, toplumsal hayatın tüm alanlarında sürekli bir şekilde var olduğunu ifade eden Foucault (2007: 72), direnişi yeni öznelliklerin oluşturulmasını sağlamak hedefi doğrultusunda konumlandırmaktadır. Işık'ın

(2012: 112) ifade ettiği üzere, bu hedef mevcut durumun reddi ile birleşerek direniş motive etmektedir. Ataerkil iktidar ilişkileri tarafından cinsiyetlendirilmiş bir şekilde yapılandırılan boş zaman faaliyetlerine kadınların katılımı, söz konusu cinsiyetlendirilmiş yapılara karşı bir direniş biçimi olarak önem kazanmaktadır. Toplumsal cinsiyetin sürekli yeniden üretildiği gündelik mekânlardan tek başına seyahat sayesinde kaçış olanağı elde eden kadınlar, boş zaman üzerinde etkili olan baskın itaat söylemlerine direnmektedirler. Kadınları “disipline edici” şekilde varlık gösteren cinsiyetlendirilmiş iktidar yapılarına karşı gösterilen bu direniş, ataerkil tahakküm ilişkilerine meydan okuma niteliği taşımaktadır. Katılımcı yanıtlarından hareketle, yalnız kadın gezginlerin seyahatleri süresince yalnız seyahatin cinsiyetlendirilmiş boyutlarını üreten egemen ataerkil söylemlere karşı bir direniş alanı oluşturma çabası içinde oldukları anlaşılmaktadır. Bu noktada kadınların “özgürleşmesi” açısından tek başına seyahat deneyimleri içerisinde kendi direniş mekanizmalarını oluşturmalarının önemi ortaya çıkmaktadır.

Toplumsal normlar tarafından kamusal/özel alan ayrımı üzerinden inşa edilen geleneksel “kadın” kimliğine karşı sergilenen direniş, kadınların tek başına seyahati özgürleşme ve güçlenme alanı olarak deneyimlemelerini sağlamaktadır. Tong’un (2009: 281) belirttiği üzere bedenler, cinsiyetlendirilmiş söylemlerin oluşturduğu normlar tarafından sarılmakta, dolayısıyla bir neden olmaktan ziyade bir sonuç olarak tezahür etmektedir. Başka bir deyişle, cinsiyetlendirilmiş toplumsallaşma süreçleri bedenlerin “kadın” ve “erkek” kalıplarına dönüştürülmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada beden, kimliklerin “performe edildiği” bir alan, sahne olma özelliğini göstermektedir. Butler (1993: 12), performativiteyi bir tekil “eylem” olarak değil, norm veya normlar dizisinin tekrarı olarak düşünmek gerekliliğinin altını çizmektedir. Tek başına seyahat performativite bağlamında düşünüldüğünde, egemen ataerkil güç ilişkileri tarafından etken-edilgen ikiliği üzerinden sürekli yeniden inşa edilen normatif kadınlık ve erkeklik kalıplarının sahnelendiği bir boş zaman alanı olarak konumlandırılmaktadır. Bu boş zaman alanı, gündelik hayatta daha pasif ve edilgen statüye sahip olan kadınlar tarafından direniş ve özgürleşme hedefi içinde anlamlandırılmaktadır. Fakat belirli bir bireyin veya grubun elinde olmaktan ziyade sürekli değişkenlik gösteren güç ilişkileri, bu özgürleşme hedefinin sadece göreceli olarak gerçekleşmesine izin vermektedir. Söz konusu “göreceli özgürlük” durumu, Valentine (1989: 386) tarafından ortaya atılan “kadınların korku coğrafyası” kavramsallaştırması ile birebir ilişkili olarak gerçekleşmektedir. Araştırmanın katılımcılarının tek başına seyahat deneyimleri üzerine görüşleri, toplumsal cinsiyete dayalı güç ilişkilerinin boş zaman “performativiteleri” üzerindeki doğrudan etkilerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla yalnız seyahat, seyahat süreçlerindeki etkileşimsellikleri

şekillendiren sistematik ataerkil güç ilişkilerinin gölgesinde “performe edilen” bir boş zaman deneyimi olarak yaşanmaktadır.

Ataerkil toplumlarda kadınlardan çocuk bakımı ve ev içi sorumluluklarının yerine getirilmesi, erkeklerden ise sürekli çalışarak ailenin geçimini sağlaması beklentisinin hâkim olmasından dolayı tek başına seyahat söz konusu normatif beklentilere uymayan bir davranış olarak görülmektedir. Kadınların ve erkeklerin tek başına seyahat deneyimleri, sosyo-kültürel olarak inşa edilen bu normatif beklentiler doğrultusunda şekillenen cinsiyetlendirilmiş bir çerçeve içerisinde gerçekleştirilmektedir. Evlenerek “ailenin reisi” ünvanını alması beklenen erkeklerin yalnız seyahat etmesi, ataerkil düzenin devamlılığının sağlanması açısından bir tehdit oluşturmakta, dolayısıyla sosyal normlara karşı gerçekleştirilen aykırı bir davranış olarak algılanmaktadır. Öte yandan ataerkil düzenin temel kurumu olan ailenin sürdürülebilirliğinin sağlanması için özel alanla özdeşleştirilerek “ev” mekânlarında bir yaşam sürdürmeleri beklenen kadınların yalnız seyahat etmesi, ötekileştirici bir cinsiyetlendirilmiş söylem bağlamında değerlendirilmektedir. Heimtun (2007: 195), seyahat deneyimlerine ilişkin bu durumu Bourdieu'nun "habitus" kavramı üzerinden türettiği "aileleştirilmiş habitus" çerçevesi kapsamında açıklamaktadır. Aileleştirilmiş habitus, seyahat deneyimlerini şekillendirmekte, baskıcı bir şekilde seyahatin çift, aile veya grup halinde gerçekleşmesini dayatmaktadır. Geleneksel aileci refah toplumlarında “bekârlık” veya “yalnızlık” olgularının sorunlu bir şekilde konumlandırılması ve aynı anda kadınların kamusal alandan uzaklaştırılması, boş zaman özgürlüklerinin cinsiyetlendirilmiş bir şekilde kısıtlanması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Yerkes vd.’nin (2020: 371) aktardığı üzere, aileci olmayan refah toplumlarında ise yaşam standartlarının sürdürülmesi açısından aile ilişkilerine daha az bağımlı olunması ve bakım sorumluluklarının devlet tarafından paylaşılması, kadınların ve erkeklerin boş zaman özgürlüklerinin daha etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda araştırma katılımcılarının ait oldukları toplumun normatif yapısı, bir boş zaman faaliyeti olan tek başına seyahati problematik bir çerçeveye yerleştirmektedir.

Sosyo-kültürel dinamikler, kadınların ve erkeklerin kamusal alana erişimlerini şekillendirmekte, toplumsal cinsiyete dayalı normlar üzerinden tanımlanan cinsiyetlendirilmiş bir boş zamanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kadınlar ve erkekler, toplumsal cinsiyet normlarına göre davranışsal etkileşime girdiklerinde toplumsal cinsiyet “oluşturulmakta”, dolayısıyla yalnız seyahat süreçlerinde deneyimlenen durumlar da toplumsal cinsiyetin oluşturulduğu boş zaman bağlamlarını doğrudan yansıtmaktadır. Deutsch’un (2007: 108) vurguladığı üzere toplumsal cinsiyeti oluşturma yaklaşımı, toplumsal cinsiyetin inşa edildiği gibi yapıbozuma da uğratılabileceğini ima etmektedir. Bu doğrultuda cinsiyetlendirilmiş

kurumların ve onları oluşturan sosyal etkileşimlerin çözümlenerek ortadan kaldırılması önemlidir. Bu durumun boş zaman bağlamında gerçekleşmesi için ise Shaw'un (1996; 2001; 2005) boş zamanı kadınlar ve erkekler arasındaki güç ilişkilerini inşa eden ve meşrulaştıran toplumsal cinsiyet ideolojilerine meydan okuma alanı olarak konumlandığı görüşüne geri dönmek yerinde olacaktır. Tek başına seyahat, günümüz toplumunda mevcut olan boş zaman dinamiklerinin dönüştürülmesi için mühim bir potansiyele sahiptir. Bu şekilde cinsiyetlendirilmiş boş zaman kalıplarına karşı gösterilecek direnişin toplumsal cinsiyet bağlamında "eşitlikçi" bir boş zaman alanının inşa edilmesi açısından önemi, kadın katılımcılardan birinin aşağıdaki görüşlerinde de açık bir şekilde gözlemlenmektedir.

"Tek başına seyahat etmek hakkımız, tek başına güvenle seyahat etmek de hakkımız. Yani ben bunun sakınarak değişmesini istemiyorum. New Orleans'a giderken "gündüz gözüne ineyim de aman beni orada bir şey yapmasınlar" falan gibi kavramlarla değil, New Orleans'ın buraya gelecek kadına akşam bir şey yapmayacak insanlar haline dönüşmesiyle olacak gibi. O yüzden dünyanın da bu fikre adapte olması gerekiyor. Ben bunun normalleşmesi gerektiğini düşünüyorum." (G35, Kadın, 36 yaş)

Yalnız seyahat eden kadınların ve erkeklerin seyahat motivasyonları, destinasyon seçimleri, seyahat kısıtlayıcıları ve turizm olgusu deneyimlerine toplumsal cinsiyet bağlamında odaklanan ve önceki çalışmalardan farklı olarak erkeklerin de araştırma çerçevesine dahil edildiği bu araştırmanın bulguları, tek başına seyahatin tüm deneyimsel boyutlarının toplumsal cinsiyet normları tarafından şekillendirildiğini göstermektedir. Çalışma sonucunda yalnız seyahat eden kadınların ve erkeklerin tek başına seyahatin çeşitli deneyimsel boyutlarını nasıl algıladıkları, deneyimledikleri ve anlamlandırdıklarının açığa çıkarılması doğrultusunda elde edilen verilerin, genelde turizm ve toplumsal cinsiyet ilişkisi, özelde ise turistik deneyimlerin toplumsal cinsiyet perspektifi ile analizi üzerine gerçekleştirilecek daha sonraki çalışmalara yol gösterici bir niteliğe sahip olacağı düşünülmektedir. Ülkemizde turistik deneyim ve özellikle tek başına seyahat konusunda çalışmaların hem turizm hem de toplumsal cinsiyet çalışmaları alanında sınırlı sayıda olduğu, ayrıca daha önce yapılmış çalışmalarda özellikle erkeklerin boş zaman deneyimlerine çok az yer verildiği düşünüldüğünde, bu tez çalışmasının alanyazındaki boşluğun doldurulmasına katkıda bulunacağı öngörülmektedir. Toplumsal cinsiyetin kültürel olarak inşa edildiğinden hareketle, gelecekte yapılacak çalışmalarda kadınların ve erkeklerin tek başına seyahat deneyimlerinin farklı toplumların üyeleri üzerinden karşılaştırmalı olarak ele alınmasının toplumsal cinsiyetin çeşitli boyutlarının keşfedilmesi doğrultusunda daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Söz konusu karşılaştırmalı çalışmaların tasarlanmasında, COVID-19 pandemisi döneminde derinlemesine çevrim içi görüşmeler üzerinden gerçekleştirilen bu

araştırmada yararlanılan teknolojik zaman-mekân esnekliği olanaklarının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abbasian, S. (2019), “Solo Travellers to City Destinations: An Exploratory Study in Sweden”, *International Journal of Tourism Cities*, 5(1): 35-50.
- Adak, N. (2007). “Kadınların İikilemi: İş ve Aile Yaşamı”. *Sosyoloji Dergisi*, 17: 137-152.
- Alkan, A. (2003). *Yerel Yönetimlerin Kadınların Toplumsal Cinsiyet Gereksinimlerine Duyarlılığı: Ankara Araştırması*. Doktora Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Alp, K. (2014). “Feminist Sanatta Beden ve Yabancılaşma”. *Art-e Sanat Dergisi*, 7 (14), 338-365.
- Altaş, B. (2019). Annelikle Birlikte Aşkın Değişen Yönü: "İyi Babaysan Seni Daha Çok Severim Kocacım!" *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 2(2): 174-210.
- Amir, A. F., Ismail, M. N. I., See, T. P. (2015). “Sustainable Tourist Environment: Perception of International Women Travelers on Safety and Security in Kuala Lumpur”. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 168: 123-133.
- Andreu, L., Kozak, M., Avci, N., Cifter, N. (2005). “Market Segmentation by Motivations to Travel”. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 19(1): 1–14.
- Ashwell, J. (2015). “Going Bush? Factors Which Influence International Tourists’ Decisions to Travel to Remote Australian Destinations”. *Tourism Management*, 46: 80-83.
- Babiarz, K., Wilczyńska, E., Herbert, J., Świder, P. (2019). "Hitchhiking as a Form of Traveling for Tourist Purposes". *Scientific Review of Physical Culture*, 9(4): 23-34.
- Baltacı, A. (2017). “Nitel Veri Analizinde Miles-Huberman Modeli”. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1): 1-15.
- Benjamin, W. (1973). *Charles Baudelaire: A Lyric Poet in the Era of High Capitalism*. (Çev. H. Zohn). New Left Books, London.
- Berdychevsky, L., Gibson, H., Poria, Y. (2015). “Inversions of Sexual Roles in Women’s Tourist Experiences: Mind, Body and Language in Sexual Behaviour”. *Leisure Studies*, 34(5): 513-528.
- Berg, B. L., Lune, H. (2017). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. Pearson, Boston.
- Bianchi, C. (2016). “Solo Holiday Travellers: Motivators and Drivers of Satisfaction and Dissatisfaction”. *International Journal of Tourism Research*. 18(2): 197–208.

- Booking.com (2014). "Solo Canadian Women Travellers Just Want to Chill" <https://news.booking.com/solo-canadian-women-travellers-just-want-to-chill/> (Erişim Tarihi: 17.11.2019).
- Böyükkelhan, E. (2014). *Scuba Dalışı Yapan Amatör Sporcuların Bu Faaliyetlere Katılmaya Teşvik Eden Motivasyonel Faktörlerin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Brugulat, M., Coromina, L. (2021). "Constraints of Solo Female Backpackers in Southeast Asia". *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 26:6, 640-653.
- Buhalis, D. (2000). "Marketing the Competitive Destination of the Future". *Tourism Management*, 21(1): 97–116.
- Butler, J. (1993). *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of Sex*. Routledge, New York.
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble*. Routledge, New York.
- Butler, J. (2004). *Undoing Gender*. Routledge, New York.
- Campbell, A. (2009). "The Importance of Being Valued: Solo 'Grey Nomads' as Volunteers at the National Folk Festival". *Annals of Leisure Research*, 12(3-4): 277-94.
- Carr, N. (1999). "A Study of Gender Differences: Young Tourist Behavior in a UK Coastal Resort". *Tourism Management*, 20(2): 223–228.
- Carr, N. (2001). "An Exploratory Study of Gendered Differences in Young Tourists Perception of Danger Within London". *Tourism Management*, 22(5): 565–570.
- Casey, M. (2015). "Working Class Men's Masculinities on the Spanish Costas", T. Thurnell-Read, M. Casey (Ed.), *Men, Masculinities, Travel and Tourism*, Palgrave Macmillan, 75-88.
- Cesur, M. (2014). *Tek Başına Seyahat Eden Kadın Turistlerin Seyahat Kısıtlayıcıları*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Chadwick, R. (1987). "Concepts, Definitions and Measures Used in Travel and Tourism Research", J. R. Brent Richie and, C. Goeldner (Ed.), *Travel, Tourism and Hospitality Research: A Handbook for Managers and Researchers*, Wiley, New York.
- Charmaz, K. (2015). *Gömülü (Grounded) Teori Yapılandırması* (Çev. Ed. Rabia Hoş). Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Chiang, C. Y., Jogaratham, G. (2006). "Why do Women Travel Solo for Purposes of Leisure?". *Journal of Vacation Marketing*, 12(1): 59-70.

- Chipchase, J. (2013). "Tips to Avoid Single Travel Supplement". <http://www.thetravelmagazine.net/tips-to-avoid-single-travel-supplement.html> (Erişim Tarihi: 17.11.2019).
- Cockburn-Wooten, C., Friend, L., McIntosh, A. (2006). "A Discourse Analysis of Representational Spaces: Writings of Women Independent Traveler". *Tourism*, 54(1): 7-16.
- Cohen, E. (1979). "A Phenomenology of Tourist Experience". *Sociology*, 13: 179-201.
- Cohen, E. (1987). "The Tourist as Victim and Protégé of Law Enforcing Agencies". *Leisure Studies*, 6(2): 181-198.
- Cohen, E. (1972). "Toward a Sociology of International Tourism". *Social Research*, 39(1): 164-182.
- Cohen, S., Taylor, L. (1992). *Escape Attempts The Theory and Practice of Resistance to Everyday Life*. Routledge, New York.
- Collins, D., Tisdell, C. (2002). "Gender and Differences in Travel Life Cycles". *Journal of Travel Research*, 41(2): 133-143.
- Connell, R. W. (1998). "Masculinities and Globalization". *Men and Masculinities*, 1(1): 3-23.
- Couchsurfing.com (2021). "About Us" <https://about.couchsurfing.com/about/about-us/> (Erişim Tarihi: 11.05.2021).
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (Çev. Ed. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir). Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Crompton, J. L. (1979). "Motivations for Pleasure Vacation". *Annals of Tourism Research*, 6(4): 408-424.
- Dann, G. M. S. (1977). "Anomie, Ego-Enhancement and Tourism", *Annals of Tourism Research*, 4(4): 184-194.
- Dann, G. M. S. (1981). "Tourist Motivation: an Appraisal". *Annals of Tourism Research*, 8(2): 187-219.
- De Beauvoir, S. (1993). *Kadın "İkinci Cins" I: Genç Kızlık Çağı*. (Çev. B. Onaran). Payel Yayınları, İstanbul.
- Deem, R. (1996). "Women, the City and Holidays". *Leisure Studies*, 15(2): 105-119.
- Dereli, G. (2021). *Türkiye’de Yalnız Seyahat Eden Kadınlar Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Deutsch, F. M. (2007). "Undoing Gender". *Gender & Society*, 21(1): 106-127.
- Doğan, H. (2004). *Turizmin Sosyo-kültürel Temelleri*. Detay Yayıncılık, Ankara.

- Dolmatov, G. (2001). *Mejdunarodniy Turistskiy Biznes: İstoriya, Real'nost' i Perspektivi*. Feniks, Rostov-na-Donu.
- Elsrud, T. (2001). "Risk Creation in Travelling: Backpacker Adventure Narration". *Annals of Tourism Research*, 28(3): 597-617.
- Enloe, C. (1989). *Bananas, Bases and Beaches: Making Feminist Sense of International Politics*. Pandora, London.
- Erdem, Ö. (2009). *Feminist Kuram ve Angela Carter ile Emma Tennant'ta Gotik ve Kadın Kimliği Bağlantısı*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ewert, A., Gilbertson, K., Luo, Y. C., Voight, A. (2013). "Beyond "Because It's There." Motivations for Pursuing Adventure Recreational Activities". *Journal of Leisure Research*, 44(1): 91-111.
- Falconer, E. (2011). "Risk, Excitement and Emotional Conflict in Women's Travel Narratives". *Recreation and Society in Africa, Asia & Latin America*, 1(2): 65-89.
- Ferguson, P. P. (1994) "The Flâneur on and off the Streets of Paris", K. Tester (Ed.), *The Flâneur*. Routledge, London, 22-42.
- Firestone, J., Shelton, B. A. (1994). "A Comparison of Women's and Men's Leisure Time: Subtle Effects of the Double Day". *Leisure Sciences*, 16: 45-60.
- Foo, L. M. (1999), "International Solo Travelers to Australia". *Bureau of Tourism Research Report*, 1(2): 1-5.
- Foucault, M. (2007). *Cinselliğin Tarihi* (Çev. H. U. Tanrıöver). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Foucault, M. (2016). *Özne ve İktidar* (Çev. I. Ergüden, O. Akinhay). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Fulcher, M., Sutfin E. L., Patterson C. J. (2008). "Individual Differences in Gender Development: Associations with Parental Sexual Orientation, Attitudes, and Division of Labor", *Sex Roles*, 58: 330-341
- Gibson, H., Jordan, F. (1998). "*Shirley Valentine Lives! The Experiences of Solo Women Travellers*". Fifth Congress of the World Leisure and Recreation Association, Sao Paulo, Brazil.
- Gibson, H., Jordan, F., Berdychevsky, L. (2013). "Women and Tourism", V.J. Freysinger, S.M. Shaw, K. A. Henderson, M. D. Bialeschki (Ed.), *Leisure, Women, and Gender*, Venture Publishing, 229-243.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity*. Polity Press, Cambridge.
- Glaser, B. (1978). *Theoretical Sensitivity*. The Sociology Press, Mill Valley.

- Gnanapala, W. K. A. C. (2012). "Travel Motivations and Destination Selection: A Critique". *International Journal of Research in Computer Application & Management*, 2 (1), 49-53.
- Green, E. (1996). "Gendered Cultures of Time: Does a More Flexible Female Workforce Mean Less Available Leisure Time for Women?" Conference on New Strategies for Everyday Life; Work, Free Time and Consumption, Tilburg University.
- Green, E., Hebron, S., Woodward, D. (1990). *Women's Leisure, What Leisure?* Macmillan Education, Basingstoke.
- Green, K., Smith, A., Roberts, K. (2005). "Young People and Lifelong Participation in Sport and Physical Activity: A Sociological Perspective on Contemporary Physical Education Programmes in England and Wales". *Leisure Studies*, 24(1): 27-43.
- Grosz, E. (1995). "Women, Chora, Dwelling", S. Watson, K. Gibson (Ed.), *Postmodern Cities and Spaces*. Blackwell, Oxford, 47-58.
- Guba, G. E., Lincoln, Y. S. (1989). *Fourth Generation Evaluation*. Sage Publications, California.
- Guttentag, D. (2019). "Progress on Airbnb: A Literature Review". *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 10, 814-844.
- Güngör, Y. M. (2018). *Kuşakların Sosyal Medya Kullanımının Yiyecek İçecek İşletmesi Tercihleri Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Güzel, F. Ö. (2019). "Kadın Turist Olmak: Güvenlik ve Risk Konuları Üzerine Bir Değerlendirme", A. Vatan (Ed.), *Turizmde Kadın Olmak*, Değişim Yayınları, Ankara, 207-221.
- Häggblom-Kronlöf, G., Sonn, U. (2005). "Interests That Occupy 86-Year-Old Persons Living at Home: Associations with Functional Ability, Self-Rated Health and Sociodemographic Characteristics". *Australian Occupational Therapy Journal*, 53(3): 196-204.
- Hanna, P. (2012). "Using Internet Technologies (such as Skype) as a Research Medium: a Research Note". *Qualitative Research*, 12 (2): 239-242.
- Harman, S. (2019). "Turist Davranışı", A. Çakici (Ed.), *Genel Turizm*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 68-84.
- Harman, S. (2012). *Sırtçantalı Turistlerin Seyahat Motivasyonları ve İlgilenimleri: İstanbul'a Gelen Sırtçantalı Turistler Üzerinde Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

- Hecht, J. A., Martin, D. (2006). "Backpacking and Hostel-Picking an Analysis from Canada". *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 18(1): 69–77.
- Heimtun, B. (2007). *Mobile Identities of Gender and Tourism: The Value of Social Capital*. University of the West of England.
- Heimtun, B., Abelsen, B. (2014). "Singles and Solo Travel: Gender and Type of Holiday". *Tourism Culture & Communication*, 13(3): 161-174.
- Heimtun, B., Jordan, F. (2011). "'Wish YOU Weren't Here!': Interpersonal Conflicts and the Touristic Experiences of Norwegian and British Women Travelling with Friends", *Tourist Studies*, 11(3): 271-290.
- Henderson, K. A. (1994). "Broadening an Understanding of Women, Gender, and Leisure". *Journal of Leisure Research*, 26(1), 1–7.
- Henderson, K. (2000). "Gender Inclusion as a Recreational Trend", W.C. Gartner, D.W. Lime (Ed.), *Trends in Outdoor Recreation, Leisure and Tourism*, Centre for Agriculture and Bioscience International, 17-27.
- Henderson, K. A, Gibson, H. J. (2013). "An Integrative Review of Women, Gender and Leisure: Increasing Complexities". *Journal of Leisure Research*, 45(2): 115-135.
- Henderson, K. A., Stalnaker, D., Taylor, G. (1988). "The Relationship Between Barriers to Recreation And Gender-Role Personality Traits for Women". *Journal of Leisure Research*, 20(1): 69–80.
- Hills, J. M. M. (1965). *The Holiday: A Study of Social and Psychological Aspects with Special Reference to Ireland*. The Tavistock Institute of Human Relations, London.
- Hsiao, T.Y., Chaung C.M. (2015). "Independent Travelling Decision-Making on B&B Selection: Exploratory Analysis of Chinese travellers to Taiwan". *Anatolia*, 26(3): 408-420
- Hyde K. F, Lawson R. (2003). "The Nature of Independent Travel". *Journal of Travel Research*, 42:13–23.
- Irsha, M. (2018). "The Analysis of The Push Pull Motivation Factor and The Expectation of International Tourist in Ramayana Ballet Prambanan Yogyakarta". *Gadjah Mada Journal of Tourism Studies*, 1(1): 33-44.
- Işık, S. (2012). "Foucault'da İktidar, Özgürlük ve Direniş". *EKEV Akademi Dergisi*, 51: 103-114.
- Iwasaki, Y., MacKay, K., Mactavish, J. (2005). "Gender-Based Analyses of Coping with Stress Among Professional Managers: Leisure Coping and Non-Leisure Coping". *Journal of Leisure Research*, 37(1): 1–28.

- İbiş, S., Batman, O. (2018). "Japonya ve Güney Kore'den İstanbul'a Gelen Turistlerin Seyahat Motivasyonları ve Yeniden Ziyaret Etme Niyeti Üzerine Bir Araştırma". *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 15(2): 246-262.
- Jackson, E. L., Henderson, K. A. (1995). "Gender-Based Analysis of Leisure Constraints". *Leisure Sciences*, 17(1): 31-51.
- Jokinen, E., Veijola, S. (1997). "The Disoriented Tourist: The Figuration of the Tourist in Contemporary Cultural Critique", C. Rojek, J. Urry (Ed.), *Touring Cultures: Transformations of Travel and Theory*, Routledge, London, 23-51.
- Jonsson, I. M, Pipping Ekström, M. (2009). "Gender Perspectives on the Solo Diner as Restaurant Customer", H. L. Meiselman (Ed.), *Meals in Science and Practice: Interdisciplinary Research and Business Applications*, Woodhead Publishing, Oxford, 236-248.
- Jordan, F., Aitchison, C. (2008). "Tourism and the Sexualisation of the Gaze: Solo Female Tourists' Experiences of Gendered Power, Surveillance and Embodiment". *Leisure Studies*, 27(3): 329-349.
- Jordan, F., Gibson, H. (2005). "'We're Not Stupid... But We'll Not Stay Home Either': Experiences of Solo Women Travelers". *Tourism Review International*, 9: 195-211.
- Kaba, B., Emekli, G. (2018). "Turizmde Yükselen Bir Eğilim: Yalnız Seyahat Eden Kadın Gezginler (Türkiye Örneği)". *Ege Coğrafya Dergisi*, 26(2): 1-19.
- Kahl, M. (2014). *Brand Development of Festivals Using the Example of Wacken Open Air*. Hochschule Mittweida, University of Applied Sciences.
- Karagöz, D., Işık, C., Dogru, T., Zhang, L. (2021). "Solo Female Travel Risks Anxiety And Travel Intentions Examining the Moderating Role of Online Psychological Social Support". *Current Issues in Tourism*, 1-18.
- Karatsoli, M., Nathanail, E. (2020). "Examining Gender Differences of Social Media Use for Activity Planning and Travel Choices". *European Transport Research Review*, 12: 44.
- Kay, T. (1996). "Women, Work and Leisure Futures: The Leisure Implications of Changing Female Employment Patterns". World Leisure and Recreation Association Congress, Cardiff, 15-19.
- Khan, S. (2011). "Gendered Leisure: Are Women More Constrained in Travel for Leisure?". *Tourism: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 6(1): 105-121.
- Kısa-Ovalı, P. (2007). "Kitle Turizmi Ve Ekolojik Turizmin Kavram, Mimari ve Çevresel Etkiler Bakımından Karşılaştırılması". *YTÜ Mimarlık Fakültesi E-Dergisi*, 2(2): 64-79.

- Kim, D-Y, Lehto, X. Y., Morrison, A. M. (2007). "Gender Differences in Online Travel Information Search: Implications for Marketing Communications on the Internet". *Tourism Management*, 28: 423-433.
- Kinnaird, V., Hall, D. (1994). *Tourism: A Gender Analysis*. John Wiley and Sons, Chichester.
- Kinnaird, V., Hall, D. (1996). "Understanding Tourism Process: A Gender-Aware Framework". *Tourism Management*, 17(2), 95-102.
- Korkmaz, M., Özkök, F., Uluocak, Ş. (2019). "Yerel Halkın Kadın Turistlere Yönelik Bakış Açısının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Eşitliği ve Yaşam Değerleri Bağlamında İncelenmesi: Gökçeada Örneği", *Journal of Life Economics*, 6(1): 35-60.
- Koskela, H. (1997). "‘Bold Walk and Breakings’: Women's Spatial Confidence Versus Fear of Violence". *Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography*, 4(3): 301-320.
- Kozak, N., Kozak, M. A., Kozak, M. (2015). *Genel Turizm: İlkeler - Kavramlar*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kümbetoğlu, B. (2020). *Niteliksel Araştırmalarda Analiz*. Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Kvale, S. (2007). *Doing Interviews*. SAGE Publications, London.
- Kvale, S. (1996). *InterViews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. SAGE Publications, London.
- Kwan, M. P. (1998). "Space-Time and Integral Measures of Individual Accessibility: A Comparative Analysis Using a Point-based Framework". *Geographical Analysis*, 30(3): 191-216.
- Kwan, M. P. (1999). "Gender, the Home-Work Link and Space-Time Patterns of Nonemployment Activities". *Economic Geography*, 75(4): 370-394.
- Laesser, C., Beritelli, P., Riklin, T. (2009). "Solo Travel - Explorative Insights from a Mature Market (Switzerland)". *Journal of Vacation Marketing*, 15 (3): 217–227.
- Laing, A. N. (1987). *The Package Holiday: Participant, Choice and Behaviour*. Hull University.
- Larsen, S., Øgaard, T., Brun, W. (2011). "Backpackers and Mainstreamers: Realities and Myths". *Annals of Tourism Research*, 38(2): 690–707.
- Larson, R. W. (1990). "The Solitary Side of Life: An Examination of the Time People Spend Alone from Childhood to Old Age". *Developmental Review*, 10(2): 155–183.
- Lee, C.-H., Hsiao, K.-L., & Lu, H.-P. (2015). "Gender Differences in Antecedents and Consequences of Trust in an Enterprise's Travel Blogs". *Social Behavior & Personality: an International Journal*, 43(2): 269–286.
- Lefebvre, H. (2017). *Ritimanaliz* (Çev. A. L. Batur). Sel Yayıncılık, İstanbul.

- Leiper, N. (1995). *Tourism Management*. RMIT Press, Melbourne.
- Leitner, M. J., Leitner, S. F. (2012). *Leisure Enhancement*. Sagamore Publishing, Illinois.
- Lockyer, T. (2003). "Hotel Cleanliness – How do Guests View it? Let us get Specific: A New Zealand Study". *Hospitality Management*, 22: 297–305.
- Logan D.D., Kaschak E. (1980). "The Relationship of Sex, Sex Role, and Mental Health". *Psychology of Women Quarterly*, 4: 573-580.
- Mason, P. (2008). *Tourism Impacts, Planning and Management*. Butterworth Heinmann Press, London.
- Massey, D. (1993). "Power-Geometry and a Progressive Sense of Place", J. Bird, B. Curtis, T. Putnam, G. Robertson, L. Tickner (Ed.), *Mapping the Futures: Local Cultures, Global Change*, Routledge, New York, 60-69.
- Mathieson, A., Wall, G. (1982). *Tourism Economics, Physical and Social Impacts*. Longman, Harlow.
- McCarthy, E. D. (2002). *Bilgi Kültürü: Yeni Bilgi Sosyolojisi* (Çev. A. F.Yılmaz). Çivi Yazıları, İstanbul.
- McCarthy, A. (2016). "New Survey Says Solo Travel Will Be the Key Trend of 2017". <http://www.lonelyplanet.com/news/2016/10/21/solotravel-trend-2017/> (Erişim Tarihi: 17.11.2019).
- McGehee, N. G., Loker-Murphy, L., Uysal, M. (1996). "The Australian International Pleasure Travel Market: Motivations from a Gendered Perspective". *The Journal of Tourism Studies*, 7(1): 45–57.
- McGehee, N. G., Kim, K., Jennings, G. R. (2007). "Gender and Motivation for Agri-Tourism Entrepreneurship". *Tourism Management*, 28(1): 280–289.
- McNamara, K. E., Prideaux, B. (2010), "A Typology of Solo Independent Women Travellers", *International Journal of Tourism Research*, 12(3): 253-64.
- Mehmetoglu, M. (2004). "A Typology of Tourists from a Different Angle". *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 5(3): 69-90.
- Mehmetoglu, M. (2003). *The Solitary Traveller: Why do People Travel on Their Own?* University of Bedfordshire.
- Mehmetoglu, M. (2004). "Tourist or traveller? A typological approach". *Tourism Review*, 59(3): 33–39.
- Meng, F., Uysal, M. (2008). "Effects of Gender Differences on Perceptions of Destination Attributes, Motivations, and Travel Values: An Examination of a Nature-Based Resort Destination". *Journal of Sustainable Tourism*, 16(4): 445–466.

- Merriam, S.B. (2013). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (Çev. Selahattin Turan). Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Miles, M. B., Huberman, M. A. (1994). *Qualitative Analysis: An Expanded Sourcebook*. Sage, Thousand Oaks, CA.
- Mitchell, V. W., Vassos, V. (1998). "Perceived Risk and Risk Reduction in Holiday Purchases: A Cross-Cultural and Gender Analysis". *Journal of Euro-Marketing*, 6(3): 47–80.
- Morgan, N., Pritchard, A. (1998). *Tourism Promotion and Power: Creating Images, Creating Identities*. John Wiley & Sons, Chichester.
- Morrison, A. M., Hsieh, S., O'Leary, J. T. (1994) "A Comparison of the Travel Arrangements of International Travellers from France, Germany and the UK". *Tourism Management*, 15, 451-463.
- Murphy, L. (2001). "Exploring Social Interactions of Backpackers". *Annals of Tourism Research*, 28(1): 50-67.
- Myers, L. M. (2010). *Women's Independent Travel Experiences in New Zealand*. University of Sunderland.
- Myers, L., Hannam, K. (2008). "Women as Backpacker Tourists: a Feminist Analysis of Destination Choice and Social Identities from the UK", K. Hannam, K., I. Atelievic (Ed.), *Backpacker Tourism: Concepts and Profiles*, Channel View Publications, 174-187.
- Myers, Z. M. (2018). *How Does the Psychology of Loneliness Affect the Desire to Travel Alone?* Johnson & Wales University
- Navare, P., Zagade, S. (2015). "Single Lady Traveller - A New Concept with Respect to Pune City". *Abhinav International Monthly Refereed Journal of Research in Management & Technology*, 4(1): 1-6.
- Neuman, W.L. (2006). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Pearson, Boston.
- Noy, C., Cohen, E. (2006). *Israeli Backpackers: From Tourism to Rite of Passage*, State University of New York Press, Albany.
- Noy, C. (2007). *A Narrative Community: Voices of Israeli Backpackers*. Wayne State University Press.
- Oh, H., Fiore, A. M., Jeoung, M. (2007). "Measuring Experience Economy Concepts: Tourism Applications". *Journal of Travel Research*, 46: 119-132.

- Oğan, Y., Durlu Özkaya, F. (2019). “Üniversite Çalışanlarının Yiyecek İçecek İşletmesi Tercihleri ve Hijyen-Sanitasyon Üzerine bir Araştırma”. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(93): 289-308.
- Orand, M. (2017). *Bridging Research and Practice: A Theoretical and Empirical Mapping of Design Space using Solo Travel Domain*. University of Washington.
- Osman, H., Brown, L., Phung, T. M. T. (2019). “The Travel Motivations and Experiences of Female Vietnamese Solo Travellers”. *Tourist Studies*, 1-20.
- Özçelik, Ö. M., Ömüriş, E. (2020). "Dönüşümsel Seyahat: Kaçkar Dağları Milli Parkı Örneği". *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 31 (2): 172-182.
- Pain, R. H. (1997). "Social Geographies of Women's Fear of Crime". *Transactions of the Institute of British Geographers*, 22(2): 231-244.
- Pangelova, N. E., Pangelov B. P. (2015) “*Genderniye Osobennosti Organizatsii Rekreatsiionnogo Turizma*”, Sb. Mat. Mejdunarodnoy Nauchno-Prakt. Konferentsii (Turizm, Kraevedenie, Rekreatsiya, Ekologiya, Obrazovanie), Krasnodar, 247-250.
- Pekiner, A. B. (2019). *Yalnız Seyahat Eden Kadınların Motivasyon Ve Deneyimleri: Diyarbakır’ı Ziyaret Eden Kadınlar Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman.
- Pennington-Gray, L.A., Kerstetter, D. L. (2001). “What do University - Educated Women Want from Their Pleasure Travel Experiences?”. *Journal of Travel Research*, 40(1): 49-56.
- Perreault, W. D., Darden, D. K., Darden, W. R. (1977). “A Psychological Classification of Vacation Life–Styles”. *Journal of Leisure Research*, 9(3): 208–224.
- Peters, K. (2011). *Living Together in Multi-Ethnic Neighbourhoods: The Meaning of Public Spaces for Issues of Social Integration*, Wageningen University, Wageningen.
- Petersen, H. H., Blayney, C. (2015). "A Study of Female Adventure Travelers: Motivations and Risk Perceptions". *Workplace Review*, April, 3-12.
- Pine, J. B., Gilmore, J. H. (2011). *The Experience Economy*. Harvard Business Review Press, Boston.
- Plog, S. (1974). "Why Destination Areas Rise and Fall in Popularity". *Cornell Hospitality Quarterly*, 14 (4): 55-58.
- Plog, S. (2001). “Why Destination Areas Rise and Fall in Popularity: An Update of a Cornell Quarterly Classic”. *The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 42(3): 13–24.
- Pritchard, A., Morgan, N. J. (2000). “Privileging the Male Gaze: Gendered Tourism Landscapes”, *Annals of Tourism Research*, 27(4): 884–905.

- Pung, J. M., Yung, R., Khoo-Lattimore, C., Del Chiappa, C. (2020). "Transformative Travel Experiences and Gender: a Double Duoethnography Approach". *Current Issues in Tourism*, 23(5): 538-558.
- Quan, S., Wang, N. (2004). "Towards a Structural Model of the Tourist Experience: an Illustration from Food Experiences in Tourism". *Tourism Management*, 25: 297–305.
- Rabinowitz, F. E, Sutton, L., Schutter, T., Brown, A., Krizo, C., Larsen, J., Styn, J., Welander, A., Wilson, D., Wright, S. (1997). "Helpfulness to Lost Tourists", *The Journal of Social Psychology*, 137:4, 502-509.
- Rao, N. (1995). "Commoditisation and Commercialisation of Women in Tourism: Symbols of Victimhood". *Contours*, 7(1): 30.
- Rızaoğlu, B. (2012). *Turizm Davranışı*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Rosenbloom, S. (2012). "Single for the Holidays". <https://www.nytimes.com/2012/11/04/travel/single-for-the-holidays.html> (Erişim Tarihi: 21.03.2020).
- Ross, G. F. (1997). "Backpacker Achievement and Environmental Controllability as Visitor Motivators". *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 6, 69-82.
- Ryan, C. (2003). *Recreational Tourism*. Channel View, Frankfurt.
- Rys, R. (2011). "Why Young Women are Taking Deadly Risks". *Cosmopolitan*, February, 162-165.
- Said, E. (1991) *Orientalism: Western Conceptions of the Orient*. Penguin, Harmondsworth.
- Sanitmatcharo, P. (2006). "A Study of Tourist Behavior: A Case Study of Independent European Travelers to Bangkok". *Language Institute Journal*, 3: 126-46.
- Schmalbruch, S. (2015). "The Best Places to Travel Alone". <http://www.businessinsider.com/the-best-places-to-travel-alone-2015-8> (Erişim Tarihi: 17.11.2019).
- Schmitt, B. (1999). "Experiential Marketing". *Journal of Marketing Management*, 15(1): 53-67.
- Scruton, S., Watson, B. (1998). "Gendered Cities: Women and Public Leisure Space in the 'Postmodern City'". *Leisure Studies*, 17:2, 123-137.
- Šimkova, E., Holzner, J. (2014), "Motivation of Tourism Participants", *Social and Behavioral Sciences*, 159: 660-664.
- Sharpley, R. (1994). *Tourism, Tourists and Society*. ELM, Huntingdon.
- Shaw, S. M. (1994). "Gender, Leisure, and Constraint: Towards a Framework for the Analysis of Women's Leisure". *Journal of Leisure Research*, 26(1): 8–22.
- Shaw, S. M. (2001). "Conceptualizing Resistance: Women's Leisure as Political Practice". *Journal of Leisure Research*, 33(2): 186-201.

- Shaw, S. M. (2005). "Discrimination is a Societal Issue Too: Moving Beyond Individual Behavior". *Leisure Sciences*, 27: 37-40.
- Slavik, C., Shaw, R. N. (1996). "Women Solo Travelers: An Exploratory Analysis", G. Prosser (Ed.), *Tourism and Hospitality Research: Australian and International Perspectives; Proceedings from the Australian Tourism and Hospitality Research Conference*, Bureau of Tourism Research, 576-585.
- Small, J. J. (2005). *Holiday Experiences of Women and Girls over the Life-Course*. The University of Technology, Sydney.
- Small J., Wearing, S. (2017). "Expanding Understanding: Using the 'Choraster' to Provide a Voice", C. Khoo-Lattimore, E. Wilson (Ed.), *Women and Travel: Historical and Contemporary Perspectives*, Apple Academic Press, Oakville, 103-116.
- Spaargaren, G., Oosterveer, P. (2009). "Life(Style) Politics For Sustainable Consumption; Analyzing the Role of Citizen-Consumers in Global Environmental Change". European-American Workshop on "Climate Change Mitigation; Considering Lifestyle Options in Europe and the US", University of California.
- Stirling, E. (2017). "I'm Always on Facebook!': Exploring Facebook as a Mainstream Research Tool and Ethnographic Site", H. Snee, S. Roberts, C. Hine, Y. Morey, H. Watson (Ed.), *Digital Methods for Social Science An Interdisciplinary Guide to Research Innovation*, Palgrave Macmillan, 51-70.
- Su, C-P., Wu, T-C. (2021) "Solo Female Travellers' Memorable Experiences: Positive Encounters with Male Strangers". *World Leisure Journal*, 63:1, 40-50.
- Swain, M. B. (1995). "Gender in Tourism". *Annals of Tourism Research*, 22(2): 247-266.
- Temel, İ., Tekeş, B. (2020). Özgeci Bir Perspektiften Otostopa Yönelik Tutumların İncelenmesi, *Trafik ve Ulaşım Araştırmaları Dergisi*, 3(1) , 39-52.
- Tham, A. (2020). "Asian Solo Male Travelling Mobilities - an Autoethnography". *International Journal Of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 14(3): 453-472.
- Thomas, M. (2005). "What Happens in Tenerife Stays in Tenerife: Understanding Women's Sexual Behaviour on Holiday". *Culture, Health and Sexuality*, 7(6): 571-584.
- Thurnell-Read, T. (2014). "Just Blokes Doing Blokes' Stuff': Risk, Gender and the Collective Performance of Masculinity during the Eastern European Stag Tour Weekend", T. Thurnell-Read, M. Casey (Ed.), *Men, Masculinities, Travel and Tourism*, Palgrave Macmillan, 43-57.
- Tong, R. (2009). *Feminist Thought*. Westview Press, Colorado.

- Tracy, S. J. (2013). *Qualitative Research Methods: Collecting Evidence, Crafting Analysis, Communicating Impact*. Wiley Blackwell, UK.
- Tricarico, M. (2016). "The Growing Market of the Solo Traveller". <http://www.crimsonhexagon.com/blog/audience/the-growing-market-of-the-solo-traveller/> (Erişim Tarihi: 17.11.2019).
- Tükenmez, E. G. (2019). *Türkiye’de Yalnız Seyahat Eden Kadınlar: Deneyimleri, Tercihleri, Motivasyon ve Kısıtları*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Uriely, N. (2005). "The Tourist Experience". *Annals of Tourism Research*, 32(1): 199-216
- Urry, J. (1990). *The Tourist Gaze: Leisure and Travel in Contemporary Societies*. Sage, London.
- Urry, J. (1995). *Consuming Places*. Routledge, London.
- Urry, J. (2009), *Turist Bakışı*, (Çev. Enis Tataroğlu, İbrahim Yıldız). BilgeSu, Ankara.
- Uysal, M., Li, X., Sirakaya-Turk, E. (2008), "Push–pull Dynamics in Travel Decisions", H. Oh, A. Pizam (Ed.), *Handbook of Hospitality Marketing Management*, Taylor & Francis, 412-439.
- Valentine, G. (1989). "The Geography of Women’s Fear". *Area*, 21(4): 385–390.
- Verdelho, A. (2014), "The Role of Cerebrovascular Disease in Cognitive Decline", D. Galimberti, E. Scarpini (Ed.), *Neurodegenerative Diseases*, Springer-Verlan, London, 65-76.
- Verghese, J., LeValley, A., Derby, C., Kuslansky, G., Katz, M., Hall, C., Buschke, H., Lipton, R. B. (2006). "Leisure Activities and the Risk of Amnestic Mild Cognitive Impairment in the Elderly". *Neurology*, 66(6): 821–827.
- Vespestad, M. K., Mehmetoglu, M. (2015). "Gender Differences in Vacation Behavior". *Tourism Review International*, 19(3): 147–161.
- Wang, N. (1999). "Rethinking Authenticity in Tourism Experience", *Annals of Tourism Research*, 26(2): 349-370.
- Wantono, A., McKercher, B. (2020). "Backpacking and Risk Perception: The Case of Solo Asian Women". *Tourism Recreation Research*, 45(1): 19–29.
- Ward, M. (2015). "You Get a Reputation if You are from the Valleys", T. Thurnell-Read, M. Casey (Ed.), *Men, Masculinities, Travel and Tourism*, Palgrave Macmillan, 89-103.
- Wearing, B., (1998). *Leisure and Feminist Theory*. Sage, London.
- Wearing, S., Foley, C. (2017). "Understanding the Tourist Experience of Cities". *Annals of Tourism Research*, 65: 97–107.

- Wearing, B., Wearing, S. (1988). “‘All in a day’s leisure’: Gender and the concept of leisure”. *Leisure Studies*, 7(2), 111-123.
- Wearing B., Wearing S. (1996). “Refocussing the Tourist Experience: the Flaneur and the Choraster”. *Leisure Studies*, 15(4): 229-243.
- Wearing, S., Stevenson, D., Young T. (2010). *Tourist Cultures: Identity, Place and the Traveller*. SAGE Publications, London.
- Weinstein, D. (2000). *Heavy Metal: Music and Its Culture*, Da Capo Press, New York.
- West, C., Zimmerman D. H. (1987). “Doing Gender”. *Gender and Society*, 1(2): 125-151.
- Westwood, S., Pritchard, A., Morgan, N. J. (2000). “Gender-Blind Marketing: Businesswomen’s Perception of Airlines Services”. *Tourism Management*, 21(4): 353-362.
- Wikström, I., Jacobsson, L. T. H. (2005). “Change in and Predictors of Leisure Activities Among Patients with Rheumatoid Arthritis: A Prospective Study”. *Scandinavian Journal of Rheumatology*, 34(5): 367–371.
- Wilson, E. (1995). “The Invisible Flâneur”, S. Watson, K. Gibson (Ed.), *Postmodern Cities and Spaces*. Blackwell, Oxford, 59–79.
- Wilson, E. C. (2004). *A Journey of Her Own?: The Impact of Constraints on Women’s Solo Travel*. Griffith University.
- Wilson, E. C., Harris, C. (2006). "Meaningful Travel: Women, Independent Travel and the Search for Self and Meaning". *Tourism*, 54(2): 161-172.
- Wilson E. C., Little D. E. (2005). “A ‘Relative Escape’? The Impact of Constraints on Women Who Travel Solo”. *Tourism Review International*, 9(2): 155–174.
- Wilson, E., Little, D. E. (2008). “The Solo Female Travel Experience: Exploring the ‘Geography of Women’s Fear’”. *Current Issues in Tourism*, 11(2): 167–186.
- Wolff, J. (1985). “The Invisible Flâneuse: Women and the Literature of Modernity”. *Theory, Culture and Society*, 2: 37–45.
- Woodward, R. (2000). "Warrior Heroes and Little Green Men: Soldiers, Military Training, and the Construction of Rural Masculinities". *Rural Sociology*, 65 (4): 640-657.
- Wu, L., Zhang, J., Fujiwara, A. (2011). “Representing Tourists’ Heterogeneous Choices of Destination and Travel Party with an Integrated Latent Class and Nested Logit Model”. *Tourism Management*, 32: 1407-1413
- Xie, H., Costa C. A., Morais D. B. (2008). "Gender Differences in Rural Tourists' Motivation and Activity Participation". *Journal of Hospitality & Leisure Marketing*, 16(4): 368-384.

- Yang, E. C. L. (2017). *Risk-Taking on Her Lonely Planet: Exploring the Risk Experiences of Asian Solo Female Travellers*. Griffith University.
- Yang, E. C. L. (2021). "What motivates and hinders people from travelling alone? A study of solo and non-solo travellers". *Current Issues in Tourism*, 24(17): 2458-2471.
- Yang, E. C. L., Yang, M. J. H., Khoo-Lattimore, C. (2019). "The Meanings of Solo Travel for Asian Women". *Tourism Review*, 74(5): 1047–1057.
- Yang, R., Tung, V. W. S. (2018). "How Does Family Influence the Travel Constraints of Solo Travelers? Construct Specification and Scale Development". *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 35(4): 507–516.
- Yavuz, Ş. (2014). "İktidar Olma Sürecinde Erkeklerin Erkeklikle İmtihanı". *Milli Folklor*, 104: 110-127.
- Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yerkes, M. A., Roeters, A., Baxter, J. (2020). "Gender Differences in the Quality of Leisure: A Cross-national Comparison. Community". *Work & Family*, 23(4): 367-384.
- Yıldırım, A., Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, L. (2020). "The Tourist Typology in Cultural Tourism in Turkey: Flâneur And Choraster". *ABET*, 2020: 10: 1-6.
- Yoon, Y., Uysal, M. (2005). "An Examination of the Effects of Motivation and Satisfaction on Destination Loyalty: A Structural Model". *Tourism Management*, 26(1): 45-56.

EK 1- KATILIMCI VERİLERİ

Tablo Ek-1.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Mesleği	Medeni Durumu	Gelir Durumu	Tek Başına Seyahat Ettiği Ülkeler
G1	Erkek	28	Lisans	Öğrenci	Bekâr	1001 – 2000 TL arası	Türkiye
G2	Erkek	42	Lisans	İnşaat Mühendisi	Evli	8001 – 10000 TL arası	Almanya, Fransa, Bulgaristan, Belçika
G3	Kadın	30	Yüksek lisans	Akademisyen	Bekâr	6001 – 8000 TL arası	Almanya, Türkiye
G4	Erkek	37	Lisans	Mühendis	Bekâr	6001 – 8000 TL arası	Ukrayna, Türkiye
G5	Erkek	33	Lisans	Öğretmen	Bekâr	4001 – 6000 TL arası	Endonezya, Malezya, Türkiye
G6	Erkek	35	Lisans	Yazılım Geliştirme Uzmanı	Bekâr	10001 TL ve üstü	Avusturya, İspanya, Macaristan, Sırbistan, Slovakya
G7	Erkek	38	Yüksek lisans	Kontrolör	Evli	6001 – 8000 TL arası	Arjantin, Brezilya, İspanya, Macaristan
G8	Erkek	26	Ön lisans	Muhasebeci	Bekâr	2001 – 4000 TL arası	Arnavutluk, Bosna Hersek, Karadağ, Kosova, Makedonya, Sırbistan, Türkiye
G9	Kadın	30	Yüksek lisans	Akademisyen	Bekâr	6001 – 8000 TL arası	Danimarka, İsveç, İtalya, Türkiye
G10	Erkek	43	Lisans	Öğretmen	Bekâr	2001 – 4000 TL arası	Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çekya, Fransa, Hollanda, İspanya, İtalya, Macaristan, Portekiz, Romanya, Sırbistan, Türkiye, Ukrayna,

							Yunanistan
G11	Erkek	26	Lisans	Öğrenci	Bekâr	1001 – 2000 TL arası	Almanya, Avusturya, Belçika, Çekya, Hırvatistan, Hollanda, Macaristan, Yunanistan
G12	Kadın	32	Yüksek lisans	Akademisyen	Bekâr	6001 – 8000 TL arası	Almanya, Fransa, İspanya, Kanarya Adaları, Malta, Polonya, Portekiz, Romanya, Türkiye, Yunanistan
G13	Kadın	35	Yüksek lisans	Doktora adayı / Avrupa Etnolojisi (Sosyoloji)	Bekâr	6001 – 8000 TL arası	Almanya, Türkiye
G14	Kadın	34	Lise	Ticaret Sicil Danışmanı	Bekâr	4001 – 6000 TL arası	Bosna Hersek, Hırvatistan, KKTC, Sırbistan, Türkiye
G15	Kadın	34	Yüksek lisans	Kitap editörlüğü	Bekâr	4001 – 6000 TL arası	Avusturya, Çekya, Macaristan, Sırbistan, Slovakya, Slovenya
G16	Erkek	38	Lisans	Turizm	Bekâr	8001 – 10000 TL arası	Almanya, Birleşik Arap Emirlikleri, Dominik Cumhuriyeti, İspanya, Rusya Federasyonu, Tayland, Türkiye, Yunanistan
G17	Erkek	27	Yüksek lisans	Psikolog	Bekâr	8001 – 10000 TL arası	Almanya, ABD, Belçika, BAE, Çin, Endonezya, Fransa, Güney Kore, Hollanda, İtalya, Japonya, Kamboçya, Katar, Malezya, Portekiz, Singapur, Sri Lanka, Tayland, Türkiye, Vatikan, Yunanistan
G18	Kadın	39	Yüksek lisans	Gazeteci	Bekâr	6001 – 8000 TL arası	Almanya, Hırvatistan, Hollanda, İspanya

G19	Erkek	31	Lisans	Öğretmen- Eğitmen	Bekâr	4001 – 6000 TL arası	Almanya, Arnavutluk, Azerbaycan, Çekya, Endonezya, Ermenistan, Güney Afrika, Gürcistan, Hindistan, Karadağ, Kenya, Kosova, Küba, Lübnan, Makedonya, Meksika, Romanya, Sırbistan, Singapur, Tanzanya, Ürdün, Yunanistan, Zambiya, Zimbabve
G20	Kadın	32	Lisans	Proje Koordinatörü	Bekâr	10001 TL ve üstü	Türkiye, Türkmenistan, Ukrayna, Umman, Ürdün
G21	Kadın	33	Yüksek lisans	Akademisyen	Evli	6001 – 8000 TL arası	Almanya, Belçika, Fransa, İspanya, İtalya, Portekiz
G22	Kadın	26	Yüksek lisans	İç mimar	Bekâr	1000 TL ve altında	İtalya
G23	Kadın	41	Lisans	Reklam Sanat Yönetmeni	Bekâr	6001 – 8000 TL arası	Almanya, Belçika, Bosna Hersek, Çekya, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İtalya, Türkiye, Portekiz, Yunanistan
G24	Erkek	32	Yüksek lisans	Pazarlama Uzmanı	Bekâr	4001 – 6000 TL arası	Türkiye
G25	Erkek	45	Yüksek lisans	Memur	Bekâr	6001 – 8000 TL arası	Almanya, Avusturya, Belçika, Beyaz Rusya, Bulgaristan, Çekya, Estonya, Fas, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İran, İsrail, Kamboçya, Karadağ, Letonya, Litvanya, Macaristan, Romanya, Slovakya, Tayland, Türkiye, Ukrayna
G26	Kadın	28	Yüksek lisans	E-ticaret	Bekâr	2001 – 4000 TL arası	Almanya, Avusturya, Danimarka, İngiltere, Norveç, Polonya

G27	Kadın	22	Lisans	Öğrenci	Bekâr	1000 TL ve altında	Almanya, Fransa, Hırvatistan, İspanya, İsviçre, İtalya, Slovenya, Türkiye, Vatikan
G28	Kadın	46	Lisans	Öğretmen	Evli	4001 – 6000 TL arası	Almanya, Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Türkiye, Vatikan, Yunanistan
G29	Kadın	35	Doktora	Mimar	Evli	6001 – 8000 TL arası	Almanya, İspanya, Yunanistan
G30	Kadın	25	Yüksek lisans	Öğrenci	Bekâr	1001 – 2000 TL arası	Avusturya, İtalya, Türkiye, Yunanistan
G31	Kadın	26	Lisans	Mimar	Bekâr	1001 – 2000 TL arası	ABD, Hollanda, Yunanistan
G32	Kadın	34	Yüksek lisans	Eğitmen	Evli	4001 – 6000 TL arası	Belçika, Türkiye
G33	Kadın	25	Doktora	Araştırma Görevlisi	Bekâr	4001 – 6000 TL arası	Almanya, ABD, Avustralya, Danimarka, Hollanda, İngiltere, İrlanda, Malta, Polonya, Sri Lanka
G34	Kadın	39	Lisans	Görsel Sanatlar Öğretmeni	Bekâr	4001 – 6000 TL arası	Almanya, Filistin, Hollanda, İspanya, İsrail, Macaristan, Polonya, Romanya, Türkiye, Ukrayna, Yunanistan
G35	Kadın	36	Yüksek lisans	Uluslararasılaşma Uzmanı	Bekâr	8001 – 10000 TL arası	Almanya, ABD, Çekya, İspanya, İtalya, Macaristan, Polonya, Portekiz, Türkiye

G36	Erkek	31	Yüksek lisans	Öğretim Görevlisi	Bekâr	8001 – 10000 TL arası	Almanya, Çekya, Danimarka, Gürcistan, İsveç, Polonya, Slovakya
G37	Erkek	28	Yüksek lisans	Bilgisayar Mühendisi	Evli	10001 TL ve üstü	Almanya, Avusturya, Belçika, Cebellitarık, Çekya, Danimarka, Fas, İngiltere, Hollanda, İspanya, İsviçre, İtalya, Kazakistan, Makedonya, Polonya, Sırbistan, Tayland, Türkiye, Ukrayna, Vatikan, Yunanistan
G38	Kadın	24	Lisans	Öğrenci	Bekâr	1001 – 2000 TL arası	Avusturya, Çekya, Güney Kore, Hırvatistan, Hollanda, Polonya, Slovakya, Slovenya, Türkiye
G39	Erkek	36	Doktora	Öğretim Görevlisi	Bekâr	8001 – 10000 TL arası	Almanya, BAE, Fransa, İngiltere, İspanya, İsviçre, Japonya, Tayland, Yunanistan
G40	Kadın	29	Doktora	Öğretim Görevlisi	Bekâr	6001 – 8000 TL arası	Letonya, Litvanya
G41	Kadın	35	Yüksek lisans	Akademisyen Hemşire	Bekâr	4001 – 6000 TL arası	Almanya, Avusturya, Çekya, Makedonya, Malta
G42	Erkek	30	Lisans	Reklam Yazarı	Bekâr	6001 – 8000 TL arası	ABD, Birmanya (Myanmar), Endonezya, Hindistan, Malezya
G43	Kadın	39	Doktora	Öğretim Üyesi	Bekâr	8001 – 10000 TL arası	Almanya, ABD, Fransa

G44	Erkek	41	Ön lisans	Turizm	Bekâr	2001-4000 TL arası	Arnavutluk, Gürcistan, İspanya, Karadağ, Kosova, Sırbistan
G45	Erkek	40	Yüksek lisans	Memur	Evli	4001 – 6000 TL arası	Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Hindistan, İran, Macaristan, Makedonya, Romanya, Sırbistan, Ukrayna, Yunanistan
G46	Kadın	33	Doktora	Hekim	Bekâr	2001-4000 TL arası	Almanya

EK 2- ÖN GÖRÜŞME FORMU

"Kadınların ve Erkeklerin Tek Başına Seyahat Deneyimlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Analizi" başlıklı doktora tezim kapsamında oluşturduğum bu formun amacı, tek başına seyahat deneyimleriniz üzerine gerçekleştireceğimiz görüşmeler öncesinde bazı temel verilere ulaşmaktır. Bu formda ve yapacağımız çevrim içi görüşmelerde vereceğiniz bilgiler araştırma amacı ile kullanılacak, görüşme kayıtlarınız ve kişisel bilgileriniz kesinlikle gizli tutulacaktır.

Araştırmaya yaptığınız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Ahmet Elnur
Akdeniz Üniversitesi
ahmetelnur@gmail.com

Sosyo-Demografik Sorular

Cinsiyet:

Yaş:

Eğitim durumu:

Mesleği:

Medeni durumu:

İkamet ettiği il:

Aylık ortalama gelir (Kira geliri ve diğer gelirler dâhil):

Seyahat Geçmişine İlişkin Sorular

Daha önce seyahat ettiğiniz ülkeler:

Tek başına seyahat ettiğiniz ülkeler:

Toplam seyahat sayısı:

Tek başına seyahat sayısı:

Ekleme istediğiniz notlar:

Ön görüşme ve sonrasında gerçekleştirilecek olan çevrim içi görüşmeye katılımınız gönüllülük esasına dayalıdır. "Gönder" butonuna bastığınızda araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmiş sayılacaksınız.

EK 3- DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME SORULARI

1. Tek başına seyahat etmeye nasıl başladınız? İlk deneyiminizi paylaşır mısınız?
2. Neden tek başına seyahat etmeyi tercih ediyorsunuz? Sizi yalnız seyahat etmeye motive eden unsurlar nelerdir?
3. Seyahat planlaması yaparken nelere dikkat ediyorsunuz? Planlamanızda etkili olduğunu düşündüğünüz faktörler nelerdir?
4. Tek başına seyahat etmek sizin için ne ifade ediyor? Size ne gibi faydalar sağladığını düşünüyorsunuz?
5. Seyahatlerinizde yeni insanlarla tanışıp onlarla seyahate devam ediyor musunuz?
6. Seyahat hazırlığınızı nasıl yapıyorsunuz? Seyahatiniz öncesinde ve sırasında, bagaj ve ulaşım planlaması yaparken nelere dikkat ediyorsunuz?
7. Tek başına seyahate çıkarkenki hazırlıklarınız diğer seyahatlerinizden farklı mı?
8. Seyahatiniz sırasında nerelerde konaklamayı tercih ediyorsunuz? Neden bu yerlerde kalıyorsunuz?
9. Nerelerde yemek yemeyi tercih ediyorsunuz? Bu konuda yaşadığınız olumlu ve/veya olumsuz deneyimleriniz nelerdir?
10. Tek başına seyahat ederken yaşadığınız ilginç olaylar var mı?
11. Yer seçiminizde seyahate tek başına çıkıyor olmanız etkili oluyor mu? Seyahat edeceğiniz yer seçimi konusunda nelere dikkat ediyorsunuz? Daha önce yalnız seyahat ettiğiniz yerleri tercih etmenizde nelerin etkili olduğunu düşünüyorsunuz?
12. Yararlandığınız seyahat bilgi kaynakları nelerdir?
13. Seyahatiniz sırasındaki etkinlikleri planlarken nelere dikkat ediyorsunuz?
14. Yalnız seyahat etmenin zorlukları nelerdir? Seyahat öncesinde yaşadığınız korku ya da endişeleriniz nelerdir?
15. Seyahatiniz öncesinde ve sırasında hangi sorunlarla karşılaşıyorsunuz? Bu sorunlarla nasıl başa çıkıyorsunuz?
16. Tek başına seyahat etmenize yönelik aile ve yakın çevrenizin tutumları nasıldır? Yaşadığınız toplumda yalnız seyahate nasıl bakılıyor?
17. Bir kadın/erkek olarak tek başına seyahat etmenin avantaj ve dezavantajları nelerdir?
18. Tek başına seyahat eden kadınlara/erkeklerle tavsiyeleriniz nelerdir?

EK 4- ÖRNEK DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME DEŞİFRESİ

Tek başına seyahat etmeye nasıl başladınız? İlk deneyiminizi paylaşır mısınız?

2020’de, tam Covid’in patladığı aydı, Çin’de patladıktan sonra ben geziyordum. 3 hafta gezdim, İtalya’dan çıktım, Bologna’ya gittim, Pavia’ya gittim, ondan sonra Portekiz’e geçtim, Lizbon-Porto-Coimbra, sonra İspanya’da Granada’yı gezdim, Sevilla’ya gittim, sonra Fransa, orada bir arkadaşımın yanına gittim, son duraktı, sonra 30 saatlik otobüs yolculuğuyla Siena’ya döndüm. Oradan da bavulumu alıp buraya döndüm.

Neden tek başına seyahat etmeyi tercih ediyorsunuz? Sizi yalnız seyahat etmeye motive eden unsurlar nelerdir?

Hem böyle kafa dengi birini bulamamak, zaten yeni bir ortamda herkes yeni tanıştığım insanlardı. Biraz daha böyle kendi başıma olup, kendi istediğimi yapıp, kimseye bağlı kalmadan, bir de orada zaten çok yakın bir arkadaşım da olmadığı için. Kendi kafama göre gezeyim diye tek başıma çıktım. Bundan önce gittiklerim hep iş amaçlıydı, bir toplantıya gitmişim, ama hep oradaki grupla beraberdim ve toplantı bitince geri döndüm, öyle kendime ayırdığım bir süre olmadı toplantı bittikten sonra.

Seyahat planlaması yaparken nelere dikkat ediyorsunuz? Planlamanızda etkili olduğunu düşündüğünüz faktörler nelerdir?

Planlamada açıkçası merkezde olmasına dikkat ediyorum, en öncelikli şey bu. Ona da ilk Portekiz’e giderken bakmıştım, daha önce gitmemiştim, bilmiyordum. Ondan merkezde olmasına bakmıştım, bilmediğim yer, insanlar, o yüzden merkez daha güvenli geldiği için ilk önceliğim kalacak yerin merkezde olması. Onun dışında bir de ucuz olmasına dikkat ediyorum. Başka bir şeye dikkat etmiyorum galiba, bayağı ben cumburlop gittim.

Tek başına seyahat etmek sizin için ne ifade ediyor? Size ne gibi faydalar sağladığını düşünüyorsunuz?

Özgürlük tabii, en başta ifade ettiği şey, istediğini dilediğin gibi yapmak, kafanın estiği yere gitmek, etmek. Plansız olmayı da o yüzden seviyorum, öncesinden plan yapmak değil de, yaşarken, orada gezerken, gittiğim bir yerde dönene kadar da kalmıyorum, mesela başka bir yere de geçiş yapabiliyorum. O yüzden gezerken nereleri gördüysem, diyorum ki, burada bu kadar yeter, normalde 4 gün planlamışım orada kalmayı, ama gidince bakıyorum ki, 4 gün burası için fazla, 2 gün sonra gidiyorum. O yüzden kafamın istediğini o an yapabilme anlamına geliyor benim için tek başına olmak. Özgürlük, istediğini yapmak, tabii güven duygusu geliyor, o tek başına kadın seyahat etme, o duygu güzel bir duygu tabii. Bir şey başarmışsın gibi hissediyorsun bir yerde.

Seyahatlerinizde yeni insanlarla tanışıp onlarla seyahate devam ediyor musunuz?

Tabii, özellikle Portekiz’de çok fazla oldu, benim gittiğim ülkelerle de alakalı, çok sıcak insanlardı, mesela İtalya’da öyle bir şey çok yaşamadım olduğum bölgede. Yeniden tanışıp onlarla bir şey yapma, zaten tek başınaysan daha çok yaşıyorsun öyle şeyleri, oluyor. Ama beraber gezmeye devam etme gibi olmadı.

Seyahat hazırlığınızı nasıl yapıyorsunuz? Seyahatiniz öncesinde ve sırasında, bagaj ve ulaşım planlaması yaparken nelere dikkat ediyorsunuz?

Ne kadar az şey alabilirim üzerime, çünkü bazen çok fazla şey taşımam gerekiyor ya da çok fazla yürümem gerekiyor, ben çok yürüyorum, toplu taşıma falan kullanmıyorum genelde. Öyle yapınca da yanımdaki şeyin ağır olmaması gerekiyor, o yüzden minimum kıyafetle çıkıyorum yola, ona dikkat ediyorum, az olmasına dikkat ediyorum. Hazırlığı da çok çok az önce yapmaya başlıyorum, böyle çıkmadan 3-5 saat önce falan. Gideceğim yer hiç bilmediğim bir yer olduğu zaman, özellikle öncesinde hiçbir fikrim yoksa orayla ilgili, bakıyorum internetten, neresi var, nereye gidebilirim diye. Ya da işte birilerine soruyorum, İtalya’dayken bu çok faydalı oldu, etrafımda İspanyol vardı, Alman vardı, onlara soruyorum işte. Oradaki oda arkadaşım İspanyol’du, o Sevilalıydı hatta, ona çok fazla şey sordum işte. Daha çok insanların söylediklerinden, tecrübelerinden bir liste yapıyor gibi oluyorum. Ya da seyahat esnasında orada tanıştığım insanlar bir şey söylüyorsa “Şuraya git, buraya git” diye, onların söylediklerine göre tekrar bir şey oluştuyorum, tamamen öyle, yolda oluyor genelde her şey.

Tek başına seyahate çıkarkenki hazırlıklarınız diğer seyahatlerinizden farklı mı?

Tabii, psikolojik olarak daha farklıydı mesela, biriyle beraber çıktığında seyahate hem sorumluluk, hem hazırlık, her şey bölüşüldüğü için tek başına çıkarken de psikolojik olarak biraz daha rahat, hazır hissetmen gerekiyor, onun farklılığı var. Belki de sorumluluk anlamında farklılık var diyebilirim. Bagaj olayı da aynı şekilde, o da bölüşülüyor, o zaman daha fazla eşya alabilirsin mesela, hem taşıyacak insan sayısı fazla, hem eşya bölüşülüyor. O yüzden orada birazcık daha rahat davranabilirim. Ama tek başına seyahat ederken daha minimum tutuyorum.

Seyahatiniz sırasında nerelerde konaklamayı tercih ediyorsunuz? Neden bu yerlerde kalıyorsunuz?

Genelde hostelleri tercih ettim, daha önce gittiklerimde de eğer gittiğim yer bir yer ayarlamadıysa genelde hostelleri tercih ediyorum. En son Airbnb gibi şeyler oldu, ama ağırlıklı olarak hostel. Hem fiyat açısından, hem de tek başıma olduğum için birileriyle tanışma ihtimali daha fazla hostelde. Hostellerdeki bir arada olma motivasyonu da daha fazla birileriyle, o yüzden hostel. Konum olarak da merkezde olmasını önemsiyorum. Bazen orada fiyat devreye giriyor, mesela fiyatı daha ucuz olan bir hostel var, ama biraz böyle gideceğim yerlere uzak

mesela, çok da uzak değil, ama diğer merkezde olana göre daha uzak. Biraz daha pahalı olsa da merkezdekini tercih ediyorum. Merkezde olayım, gideceğim yerlere yine giderim, elimin altında olsun. Eşyaları filan her şeyi bıraktığım için merkezde olması çok önemli benim için.

Nerelerde yemek yemeyi tercih ediyorsunuz?

Sürekli parayı dengeli kullanmaya çalışmaktan o yemek olayını da ayarlamam gerekiyordu. Gittiğim yere göre değişti, mesela Lizbon'da çok uyguna güzel bir yer buldum, Lizbon zaten pahalı değildi, zorlamadı beni. O yüzden orada kaldığım yerdeki bir çocuğun tavsiyesiyle çok güzel bir yer buldum, kaldığım her gün oraya gittim, çünkü açık büfe gibi bir şeydi, her şeyi deneyebiliyordum, hem farklı lezzetleri bulabiliyordum. Bizdeki lokanta tarzında bir yerdi, ama çok da yerel bir yerdi, yemekleri de çok güzeldi, lezzetliydi. O zaman mesela hiç kafam ağrımamıştı, hep oraya gidiyordum, yemek çünkü sorun bende, böyle düşünmem gerekiyor, nasıl ayarlayayım, bir sürü şey var, hem ucuz olması lazım. Sürekli hareket ediyorum, enerji harcıyorum, doğru düzgün beslenmem lazım, o yüzden orası beni bayağı kurtarmıştı. Ama genel olarak o 3 haftada ne yedin diye sorarsan, ton balıklı sandviç, o çok kolaydı, hem de ucuz, ekmek arası sandviç hazırlıyordum, onu çok fazla yaptım, kuruyemiş falan, o tarz, daha çok içkiye para verdim. Yemek için daha minimum tutmaya çalıştım.

Yemek konusunda yaşadığınız olumlu ve/veya olumsuz deneyimleriniz nelerdir?

Lizbon'daki yer çok güzeldi, oranın yemeklerine bayıldım. Genelde olumluydu, Granada'da kalırken kaldığım hostelde böyle tur gibi bir şey yapıyorlardı, ama profesyonel bir şey değil, orada gönüllü çalışan çocuk gezdiriyordu. Benim de ilk girdiğim gün olmuştu, o gün de Granada'da hala mağarada yaşayan insanlar var, ev olarak kullananlar var, orada yaşayan bir kadının evine gittik, o kadın bize çay hazırladı, Sangria hazırlamıştı, yemek falan yapmıştı, o çok güzeldi. Öyle şeyleri seviyorum, zaman ve emek harcamam gerekmiyor düşünmek için. Yemek benim için çok şeydi, sürekli düşünmem gerekiyor, ne yapacağım, şimdi ne yiyeceğim, bir de sürekli aynı şeyleri yemekten de çok sıkıldım. O yüzden bana biri yemek teklif edince çok mutlu oluyorum, unutamadığım şeyler onlar yani.

Tek başına seyahat ederken yaşadığınız ilginç olaylar var mı?

Bologna'da geziyordum, gezerken bir kafeden enstrümantal Türkçe bir şarkı kulağıma çalındı, girsem mi, girmesem mi diye dolanırken sonra girdim işte. Çay, kahve, yaprak sarmaları gibi şeyler var, yemekler falan hep Türk mutfağıydı. Orada çalışan bir kızla tanıştım, kız orada yaşıyor, İstanbul'dan oraya okumaya gitmiş. Kız bana bisikletini verdi, o gün tüm gün bisikletiyle dolaştım, işte o tekrar çalışmaya döndü. Sonra akşam işte bisikletini geri vermeye gittim, kaldığım hostele de çok yakındı evi. Güzel tesadüfler... o gün öncesinde ben de bisiklet kirallasam mı, kiralamasam mı diye bayağı düşünmüştüm, hatta ona bisiklet nereden

kiralayayım diye sordum, o da benim bisikletim var, onunla gezersin dedi. Bologna da bisiklet için çok uygun, baya mutlu olmuştum, o güzeldi, hoş güzel bir anıydı. Kız böyle çok samimiydi, her zaman bir aradaymışız gibi, “Benim bisikletim var, onu kullan” falan dedi. Sonra akşam hatta gittik, bir yerde oturduk, bir arkadaşı daha geldi, böyle güzel şeyler oldu tabii. Unutamadığım şeyler genelde böyle insanlarla tanışmak ve sonrasında gelişen şeyler, insan ilişkileri üzerine unutamadıklarım daha çok. İspanya’dan Fransa’ya geçerken, aktarmalı bir otobüsle gidiyordum, bir yerde durduk sabahın 5’inde, arabadan indim, başka bir otobüse bineceğim, Toulouse’a gidecek otobüse bineceğim. Otobüsü kaçırmışım, otobüs gelmiş gitmiş, Avrupa’daki otobüs kültürü de bizdeki gibi olmadığı için, ben zannediyordum daha kurumsal, önünde bir şeyler yazacak falan. Beklerken gözümün önünden geçen otobüsü kaçırmışım, o bayağı sinir etmişti, sonra tekrar otobüs ayarla falan. Durak dediği şey de yol üstünde bir yerde, sonra İtalya’ya dönerken de Lyon’dan Siena’ya gideceğim, benim de otobüsüm Torino’dan geçecekti, onu iptal etmişler, başka otobüs gelmiş, bu arada 10’dan sonra otobüsler otogarın içinde durmuyormuş, böyle saçma sapan köprüaltı bir yere gitmem gerekiyormuş. Bunların hepsini de gidince öğrenmeye çalışıyorum, otogara gidiyorum, saat sürekli erteleniyor, gecenin 11’i, 12’si, 1’i, 2’si falan oldu, otobüs yok, sürekli erteleniyor. Ve buz gibi yerde, saçma sapan alakasız bir yerde tüm günü dolaştım, o da çok sinir bozucuydu. Bende şöyle, unutamadıklarım güzel olanlar, güzel tesadüfler, sinir bozucu olanlar da kötü tesadüfler.

Yer seçiminizde seyahate tek başına çıkıyor olmanız etkili oluyor mu? Seyahat edeceğiniz yer seçimi konusunda nelere dikkat ediyorsunuz? Daha önce yalnız seyahat ettiğiniz yerleri tercih etmenizde nelerin etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Daha az düşünüyorsun ve her şeyi daha hızlı yapıyorsun tek başınayken, benim deneyimimde öyle oldu. Yani bir başkasıyla olsaydı, bir arkadaşım, sevgilim, herhangi biri, tanımadığım biri de olabilir, ona fikrini soracağım, onunla konuşacağız, oraya mı gitsek, buraya mı gitsek diye, zaten kısıtlı bir süre var. Ben tek başıma olduğum için o kadar etraflı düşünmedim. Ve mesela Coimbra’ya iki günlüğüne gitsem mi acaba diyorum, orada yanımda bir arkadaşım olsaydı, “Gerek yok, orası çok küçük bir yer, ne yapacağız orada, Barcelona’ya gidelim” diyebilirdi. Ben orada istediğim şeyi daha düşünmeden yapabildim tek başıma olduğum için. Yer seçimi konusunda ise, merak ettiğim yerler, Avrupa’nın daha az gezilmiş destinasyonları gibi düşündüğüm yerler. Ucuz olmasına dikkat ettim, kültürünü merak ettim, farklı bir kültür, Avrupa kültüründen farklı bir yer duruyor, onu merak ettiğim için Portekiz etkili oldu. Bildiğim tanıdığım yerleri görmektense bilmediğim, hakkında pek bir fikrimin olmadığı bir yere gitmeyi tercih ettim.

Yararlandığınız seyahat bilgi kaynakları nelerdir?

Daha çok internetten araştırıyordum ya da orada gittiğim zaman bana verdiklerin broşürler vs., onlar bayağı faydalı oluyordu, hem haritası, hem gezip görülecek yerler falan. Ama sosyal medyaya bakmadım galiba, sonra da o insanların tavsiyeleri. Nomadic Matt diye bir site olması lazım, baktığım birkaç site vardı öyle. Birkaç derli toplu yer vardı baktığım, daha blog tarzı gibiydi yine seyahat deneyimi olan insanların paylaştıkları, ama İngilizce bakmaya çalışmışım genelde.

Seyahatiniz sırasındaki etkinlikleri planlarken nelere dikkat ediyorsunuz?

Öyle belli başlı şeyler varsa kafamda, mesela Portekiz’de fado müziği dinlemek istiyorum, onu merak ediyorum, o akşam onu dinlemek için bir yer bulayım diyorum, soruyorum, araştırıyorum. Belli başlı yapacağım şeyler varsa onları yapıyorum, gitmek istediğim yer varsa oraya gidiyorum, ama geniş tutuyorum planı, bir günde yapacağım şey çok fazla olmuyor. İşte şuraya gideyim, şu müziği dinleyeyim, ayrı ayrı günlerde de gerçekleştirebilirim. Çok plan yapmamıştım, boş boş sokaklarda çok gezdim.

Harita kullanıyor musunuz? Kaybolduğunuz oldu mu?

İtalya’dan Portekiz’e geçerken, Lizbon’un 2-3.gününe kadar benim internetim de yoktu. O yüzden bayağı harita kullanmam gerekiyordu, sonra kaldığım yerdeki bir çocuk ucuz bir hat var, onu al istersen dedi. Ondan sonra internetten takip ettim, navigasyondan. Ama onun öncesinde bayağı harita kullanıyordum. Lizbon’dayken bir akşam içmeye bir yere gidecektim, gidecek olduğum yeri de o kaldığım yerdeki çocuk söylemişti, böyle bir yer var, biz de gidiyoruz. İnternetten yeri buldum, gittiğim yer çok saçma sapan, böyle bir otoparkın içinden girip bir binanın çatı katına çıkıyorsun, ama ben o girişin o otoparkın içinden olacağını hiç düşünmedim, etrafında dolanmışım ben yerin. Ve gittiğim yer karanlık, böyle izbe bir yerdi, çok insanın geçmediği bir yerdi, o yüzden girsem mi, girmesem mi, biraz tereddüt ettim, sonra tabii girdim bayağı bir yüksek kat çıktıktan sonra, saçmaydı yani, oradan oraya varabileceğimi hiç düşünmedim. Gittiğim yollar da daha çok aracın geçtiği, insanın geçmediği yollardı, kaybolduğum zannettim, ama gittiğim yer saçma bir yermiş zaten, kaybolmamışım aslında. Ama kayboldum hissine kapılmıştım, kayboldum ben herhalde demiştim.

Yalnız seyahat etmenin zorlukları nelerdir? Seyahat öncesinde yaşadığınız korku ya da endişeleriniz nelerdir?

Korku ve endişeler tabii oluyor, özellikle bu diğer insanların söylediği şeyler. İşte İtalya’da kaldığım yerde herkes kiminle gideceksin soruyordu, tek başıma gideceğim deyince bir şaşkınlık oluyordu, onlar için çok tuhaf bir şey gibi geldi, tek başına seyahat keyif alınmayan, gereksiz, bunun bir derdi mi var gibi bakılıyordu. O yüzden ben de bir şüpheye düştüm, “Ne yapıyorum ben, tek başına gitmek tuhaf mı” diye, böyle bir şey düşündüm. Ama

bir taraftan da tabii Avrupa'da geziyor olmanın bir rahatlığı vardı açıkçası bende, belki Avrupa değil, başka bir coğrafya olsaydı, o önyargılar da var yani. Önyargılar derken, Fransa'da Lyon'da gezerken, Fransa, Lyon, kafamda böyle inanılmaz bir yerde ya, çok medeniyet, insanlar çok nezaketli. Mesela orada kendimin daha rahat olduğumu hissettim, çünkü daha az bariyerim vardı. İspanya'nın güneyinde daha farklı, ama Fransa'da daha farklı tavır takınıyorum. O gittiğim yerin çok etkisi oluyordu, biraz hem öncesinde sana söylenenler, hem de senin önceki bilgilerin etkiliyor, bunlar önyargı da içerebilir, bunlar etkiliyor gezerken. Tek başına seyahat ederken sonuna doğru biraz sıkıldım, hem çok yoruldu, hem de sıkılmaya başladım, bir yerde de arkadaşım olsaydı, sevgilim olsaydı şuraya giderdim oluyor, gittiğin yerlerde birini arıyormuşsun gibi oluyor. Ama başta onlar hiç yoktu, zorluk olarak bir tek o son zamanlardaki şey. Son günlerde hem hasta olmuştum, hem de korona patladığı için, o bir zorluktu, ama spesifik tek başına olmakla alakalı değil, gerçi tek başına olmanın da bir tık zorluğu vardı, hem dönmem gerekiyor bir an önce, hem ne yapacağım, bilmiyorum. Tabii biriyle olsaydım daha rahat kotarılabılır bir şey olabilirdi, bilmiyorum.

Seyahatiniz öncesinde ve sırasında hangi sorunlarla karşılaşıyorsunuz? Bu sorunlarla nasıl başa çıkıyorsunuz?

Şanslıydım ben herhalde tek başına seyahat ederken, çok fazla bir sorun olmadı, bir otobüs kaçırdım işte, onu da hemen internetim olduğu için buldum, ayarladım, çok da beklemedim, sadece birkaç saat sürdü. Arkadaşım Toulouse'a gelip beni alacaktı, onu bekleteceğim diye biraz şey olmuştum, ne ise o da çok beklemek zorunda kalmadı. İtalya'da gününbirlik Peruggia diye bir yere gitmiştim, Siena'ya yakın bir yerde, genel olarak İtalya'da yaşadığım bir zorluktu, dil problemi, İngilizce konuşmamaları ya da konuşamamaları çok büyük bir problemdi. O zaman internet de yoktu, sonuçta tek başımayım, biriyle konuşmam lazım, muhabbet etmek için de olabilir bu, bir şey sormak için de olabilir. En büyük zorluk herhalde bu, derdimi anlatamıyorum, gideceğim yeri bulamıyorum, İngilizce konuşacak insan bulamıyorum, bunu en fazla İtalya'da yaşamışımıdır. Oradakiler hem konuşmuyorlardı, hem de yardımcı olmuyorlardı, öyle bir şey vardı. Portekiz'dekiler İngilizce konuşmaya İtalya'ya göre daha istekliler, ama bir taraftan konuşmasa bile, çat pat konuşsa da yardım etmeye çalışıyor. Orada mesela unutmadığım şey olabilir, Lizbon'dan Sintra diye bir yere gideceğim, şatoların, sarayların, bahçelerin olduğu bir yer, gününbirlik oraya gidip geleceğim. Ama metrodan hangi kartı alacağımı bilemiyorum, arkamdan bir adam geldi, memur gibi bir şey, işine gidiyor herhalde, İngilizce de hiçbir şey konuşmuyor, bilmiyor da muhtemelen, benim problemimi anladı, sonra bana Sintra gidiş dönüş bileti aldı oradan. Sonra ben teşekkür ettim, gitti, ondan sonra arkamda da bir grup İtalyan var, bu sefer ben onlara yardım ettim, nasıl alınacağını

gösterdim, hiç teşekkür bile etmeden o İtalyanlar döndüler gittiler mesela. Ben İtalya'ya çok dolu olduğum için böyle saçma sapan şeyler yaşıyordum.

**Tek başına seyahat etmenize yönelik aile ve yakın çevrenizin tutumları nasıldır?
Yaşadığınız toplumda yalnız seyahate nasıl bakılıyor?**

Annemler zaten bir fikir, çok fazla bir şey söylemediler o dönemde. Onlara tuhaf geliyor tabii, onu ben tahmin edebiliyorum. Ailemle ilişkilerim çok sıkı olmadığı için bu konuda çok da konuşmadık. Ama eşim ben “buraya gitmesem mi, oraya gitmesem mi” olsam da daha çok destekliyordu: “İşte oraya da git, buraya da git, bir daha Avrupa'ya ne zaman gideceksin, gitmişken gez”. Arkadaşlarım “Ne güzel, biz gezemiyoruz sen gez” diye motive ediyordu. Tutumları iyiydi, beni rahatlatan tutumları vardı. Toplumda ise özellikle kadınların tek başına seyahat etmesine farklı bakıyorlar, “hem çok rahat”, çok olumlu bakmıyorlar tabii. Kadınlarda daha çok “Onun bir sorumluluğu yok mu”, zaten gezmek biraz sorumsuzluk gibi. Özellikle kadın olduğu zaman “Onun çoluğu çocuğu yok mu? O tek başına nasıl geziyor?” Biraz “sorumsuzluk” olduğu için çok yakıştırılan bir durum değil. Bir de “rahat” şeyi yapıştirılıyor, “toplumsal cinsiyet normlarına çok uygun biri değil” anlaşılan gibi bir algı var. “Güven meselesi çok önemli çünkü, o nasıl güvenecek insanlara? Demek ki, herkese çok rahat güveniyor” falan gibi bir durum var.

Bir kadın olarak tek başına seyahat etmenin avantaj ve dezavantajları nelerdir?

Belki sana yardım etmek isteyenler bir kadın olduğun için (bir erkeğe göre) daha çok yardımcı olabilir. Mesela Lizbon'da bilet almaya çalışan bir erkek görseydi belki dönüp gidecekti, yardım etmeyecekti. Bu da korumacı, paternalistik bir şeyden kaynaklanıyor olabilir. Ama umrumda değil, o an benim işimi kolaylaştırdı. Böyle bir avantajı var, ama bu gittiğin ülkeye göre değişebilir tabii. Dezavantajları, daha çok dikkat etmen gerekiyor. Mesela şöyle bir şey yaşadım ben, Lizbon'da bir yerlerde yürüyordum, bir tane adamla karşılaştık, çat pat İngilizce konuşuyordu, ilk fotoğrafını çektim ben bunun, sonra konuşmaya başladık. Adam da çok İngilizce konuşmadığı ben çok bir şey anlayamadım, ama o sırada yürüyorduk. Sonra Lizbon'un eski bir semtinde dükkânı varmış benim anladığım kadarıyla, Porto şarabı denetmek istedi bana, ben de tamam dedim, sonra biz yürürken birden arabasına gitmişiz, arabasına gidiyormuşuz meğer ben zannediyordum ki dükkâna gideceğiz, arkadaşlarıyla muhabbet edip bir şeyler içeceğiz. Sonra arabasına gidince ben kendimi geri çektim: “Ne alakası var? Arabasıyla bir yere niye gideyim ben?” Orada mesela bir güvensizlik oldu. Tabii bunda İngilizce çok iyi anlaşılamamızın da etkisi var. Hem kadın olmanın etkisi var orada, hem de birbirimizi çok iyi anlayamadığımız için adamın niyetini çok iyi anlayamadım. O yüzden biraz böyle adamın farklı bir fikri olabilir, hani zaten de çok fazla güvenmemişim, kendini de çok

açık eden bir tip değil falan gibi gördüğüm için orada adama “Ben bir yere gitmek istemiyorum” dedim, konuşuyoruz, yine anlaşıyoruz, saçma sapan bir şeydi. Ondan sonra ben arkamı dönüp gittim, o beni rahatsız hissettirmişti, bariz bir şey yaşamadım bir dezavantaj olarak, ama o düşünce beni çok rahatsız etti. Bunu hissetmek zorunda bırakılmak, bir kadın olduğum için bu hissetmek zorunda olmak gerçeği sinir bozucu bir şey. Benim en başından itibaren bir kadın olarak bunu yapmanın ne kadar zor olabileceğini, gereksiz olduğunu ya da “neden yapıyorsun”u çok fazla insandan duyduğum için ya da tuhaf bakma, belki olumsuz da değil, ama “tuhaf bakma” olayını... Sadece gezmek istiyorsun, bu ne kadar tuhaf olabilir? Bunu neden normalleştirmiyoruz? O çok anormal bakılması beni en başından beri rahatsız ediyordu. Sonra da üzerine böyle ufak şeyler yaşayınca, onları düşünmek zorunda kalmak kötü bir şey. Bunları düşünmeden de rahat rahat gezmeye gelmişsin, neden rahat rahat bir insanla gidip oturup içemiyorsun, bunun arkasını düşünmek zorunda bırakılıyorsun, bu tarz şeyleri bir kadın olarak düşünmem gerekiyor, çünkü o yaşadığım şeyden ben sorumluyum. Herkes yaşadığı şeyden sorumludur, ama orada daha farklı bir toplumsal baskı, sorumluluk duygusu hissediyorsun. O gibi şeyler rahatsız ediyordu tabii kadın olmanın.

Tek başına seyahat eden kadınlara tavsiyeleriniz nelerdir?

Tek başına seyahat etmek çok güzel bir şey, herkes keşke seyahat edebilse, insanlarla bir arada olmak... Korkmasınlar, insanların dediklerine kulak asmasınlar... Yani güzel bir şey, özellikle böyle tek başına seyahat eden kadınların olduğunu duyunca insan daha bir heyecanlanıyor, yaptığı şeyin anormal bir şey olmadığını algılamaya başlıyor. O insanların bir arada olduğunu görmek iyi hissettiriyor, güçlendirici hissettiriyor. O yüzden de giden birinin böyle şeyler söylemesi onlara iyi gelir diye düşünüyorum. Gitsin gezsin gezebilen, biriyle gitmektense tek başına gitmek çok daha güzel olabiliyor. Yani hep bunu tercih eder miyim, hep tek başına gider miyim bir daha mesela, gitmek isteyeceğim yerler vardır illa ki, ama sonuçta bu bir zorunluluk değil, keyifli bir şey olduğu için yapılabilir. Bunun o kadar şey gibi görülmesi tuhaf, hani “Gidecek kimse bulamamış mı yanında?”, o şey kafası beni çok rahatsız ediyor, tek başına seyahat etmenin bu kadar... Seyahat dediğin şey bir yerleri gezmek, bir yerleri görmek, tek başına da yapılabilecek bir şey, illa yanında birilerinin olmasına gerek yok. Ama insanlarda böyle bir şey var, gezmek görmek hep birileriyle yapılması gerekiyor gibi bir algı var ya da bu sosyal medyanın falan da mı etkisi? Bilmiyorum yani, tuhaf karşılanıyor. Geriye dönüp bakınca, daha çok gezmek isterdim diyorum, yeter bu kadar falan deyip kendimi durdurduğum yerlerde daha çok gezeyim, denemek istediğim şeyler varsa onları daha çok deneyeyim, çünkü bir daha tekrar gitmen zor ya, özellikle Türkiye’den. O yüzden oradayken bir şeyleri zorlayıp yapma fikri güzel geliyor. Daha çok insanla tanışmak isterdim belki, onlarla daha çok

konuşmak, muhabbet etmek isterdim. Biraz daha güvenmek isterdim bazı durumlarda insanlara, biraz daha rahat olunabilir, ama bu da işte o önyargılarla gittiğin zaman çok da kolay olmayabiliyor.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Ahmet ELNUR
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Bakü Ekonomi Lisesi, 2000
Lisans Diplomalari	Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, Antalya, 2006 Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, 2020
Tezsiz Yüksek Lisans Diploması	Ahmet Yesevi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, 2020
Yüksek Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı, Antalya, 2015
Tez Konusu	1930-1960 Dönemi Amerikan Sineması Metinlerinde Kadınlık ve Erkeklik Temsilleri
Doktora Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı, Antalya, 2022
Tez Konusu	Kadınların ve Erkeklerin Tek Başına Seyahat Deneyimlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Analizi
Yabancı Dil / Diller	Rusça, İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler: Elnur, A. (2019). Refah Rejimleri Bağlamında Babalık Yönelimli Aile Politikaları. Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi, 2(1), 48-66., Doi: 10.33708/ktc.544886 (Yayın No: 5082741)	
Yazılan ulusal/uluslararası kitaplardaki bölümler: Elnur, A. (2019). Geçmişten Günümüze Avrupa’da Kadının Hukukî Durumu Cilt II, Bölüm adı:(Estonya’da Kadın) Gazi Kitabevi, Editör: Necla Öztürk, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 252, ISBN:9789758396931, Türkçe(Bilimsel Kitap), (Yayın No: 6197340)	
Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında (proceedings) basılan bildiriler:	

Eke, P., Elnur A. (2013). Geleneksel Türk Kadını Kimliğinin İnşasında Dilin Kullanımı ve Sözel Şiddetin Yeniden Üretimi. International Symposium on Language and Communication: Exploring Novelities, 681-692. (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum) (Yayın No:4219870)

Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler:

Elnur, A. (2013). Küreselleşme Sürecinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı İş Bölümü. Uluslararası Katılımlı VII. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Yeni Toplumsal Yapılanmalar: Geçişler, Kesişmeler, Sapmalar, 121-127. (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:4219914)

Teknik Not, Vaka Takdimi, Araştırma notu vb.:

Elnur, A. (2020). Anatolia Turizm Akademisi Online Dersleri. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 31(3), 327-329. (Yayın No: 6671852)

İŞ DENEYİMİ

Projeler	Özen, T.A. (Proje Yürütücüsü). “Süleyman Demirel Üniversitesi Mezunlarının Kariyer ve İstihdam Durumları ile Üniversiteye Yönelik Memnuniyetlerinin Değerlendirilmesi”, Yükseköğretim Kurumları tarafından destekli Bilimsel Araştırma Projesi (BAP). 21.11.2018 – 21.11.2019. Araştırmacı.
Çalıştığı Kurumlar	Süleyman Demirel Üniversitesi, Öğretim Görevlisi, 2018-Batı Akdeniz İhracatçılar Birliği, Proje Uzmanı, 2014-2015
E-Posta	